This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
  Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
  Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
  Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
  Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på `http://books.google.com`

Thorvaldsen i Rom.

1805—1819.

I.

Efter den afdøde Kunstners Brevverlinger, egenhændige Optegnelser og andre efterladte Papirer.

Af

J. M. Thiele.

Med et Portrait af Thorvaldsen.

NEW YORK PUBLIC

Kiøbenhavn.
Forlagt af Universitetsboghandler C. A. Reitzel.
Thieles Bogtrykkeri.
1852.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
647502 A
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS
R 1933 L

Thorvaldsen i Rom.

1805—19.

I.

Gron 12 Aug 1932 [illegible]

Indhold.

Side

I.

Et Par Ord om Bogens Titel. Thorvaldsens Levnetsbeskrivelse fortsættes. Forventning om Bestilling paa fire colossale Statuer til Christiansborg-Slot. Thorvaldsen har allerede dertil valgt Gienstandene. Skrivelse fra Abildgaard 1

II.

Ch. Stanley er kommen til Rom. Spørgsmaalet angaaende Thorvaldsens Fader. Stanley veed gode Raad. Uddrag af et Brev fra ham om Bartov. Thorvaldsens oekonomiske Forhold. Gotskalk Thorvaldsen indkommer i Bartov. Udskrift af Bartovs Protokol 7

III.

Grevinde Schimmelmann giør Bestilling paa Døbefonten. Om Thorvaldsens forestaaende Arbeider. Basreliefferne Achilles og Briseis. Zoëga skriver til Münter. Angaaende et tidligere Brev fra Zoëga til Münter 13

IV.

Thorvaldsen bliver, uden at vide det, ihast giort til Medlem af Akademiet i Kiøbenhavn og strax derpaa til Professor. Akademiet skriver desangaaende til ham. Thorvaldsens Svar til Akademiet og private Skrivelse til Abildgaard 18

V.

Basrel. Musernes Dands og Schubarts og Gemalindes Buster sendes fra Montenero til Studiet i Rom. Esterremingen om Professoratet kommer giennem Aviserne til Italien. Schubarts Skrivelse desangaaende. Thorvaldsens Frygt for at blive kaldet tilbage. Schubart skriver atter. Grevinde Reventlow angaaende Dobevasen. En ny Bestilling fra Grevinde Schimmelmann. Gientagne Indbydelser til Montenero 24

VI.

Grev Rantzau Breitenburg i Rom. Hans Bestilling paa Basrel. Achilles og Briseis. Rantzau's Buste. Afreisen; Thorvaldsen følger ham til Montenero. Sig. Anna Marias Misfornøielse. Opholb paa Montenero. Thorvaldsen erfarer, at Faderen er kommen i Bartov 31

VII.

Thorvaldsen paa Montenero. Æresmedlem af Akademiet i Bologna. Basrel. til Dobefonten: Jesu Daab. Basrel. Prometheus og Minerva. Thorvaldsen reiser til Florents og tilbage til Rom. Fragment af Dagbogen. Skrivelse fra Schubart. Schubart til Zoëga om Thorvaldsen. Bartholin Eichels Buste. Buste af Fru Carol. v. Humboldt 36

VIII.

Brev fra Abildgaard, om Bernstorffs Buste, om Jacob Babens Buste, Hilsen fra Sergell. Gotskalk Thorvaldsens sidste Brev til sin Søn Bertel 41

IX.

Om Torlonia's Bestilling paa en colossal Gruppe. Gruppen Mars og Venus. Model til Statuen Mars. Friheden, Monument til Nordamerika. Dantes Monument i Sta. Croce i Florents 46

X.

Baron Schubarts Fødselsdag. En Tegning, Amor, af Thorvaldsen. Atter en Bestilling paa et Monument til Nordamerika. Oekonomiske Forlegenheder. Grevinde Woronzoffs Bestillinger. Sir Thomas Hope angaaende Jason. Udestaaende Fordringer 51

XI.

Thorvaldsens Reisefælle, Kiøbmand Stub, døer i Livorno. Baronesse Schubarts Sygdom. Charles Stanley's Død. Zoëgas Dom om Stanley som Kunstner. Schubart skriver om Thorvaldsen til Abildgaard 57

XII.

Thorvaldsen skriver til Abildgaard og til Schubart angaaende sin Pengeforlegenhed. Vil reise tilbage til Danmark. Schubarts og Abildgaards Svar. Thorvaldsen skriver atter til Abildgaard; han har anbefalet sin Fader til Grevinde Schimmelmann. Gotskalk Thorvaldsens Død i Bartow 59

XIII.

Om Døbefonten til Trolleborg. Basrelief Maria med Jesus og Johannes. Statuen Hebe. Statuen Psyche med Vasen 68

XIV.

Baron v. Schubart skriver til Thorvaldsen angaaende deres Mellemværende. Schubarts Fødselsdag. En Tegning til Schubart: Bachus og Amor. Om Forandringen ved Døbefonten. Bestillinger fra Slotsbygnings-Commissionen. Prof. Hansens Skrivelse desangaaende. Thorvaldsens Svar 72

XV.

Baron v. Schubart til Thorvaldsen angaaende Bestillinger fra Kiøbenhavn. De fire, runde Basrelieffer. "Sundhed," istedetfor "Sandhed". Indbydelse til Montenero. To Breve fra Prof. Hansen om Arbeider af Sandsteen. Thorvaldsens Ytringer desangaaende i et Par Concepter 78

XVI.

Fru v. Humboldts og Fru Bruns Cirkler i Rom. Froken Ida Brun. Thorvaldsen spiller Guittarre. To Basrelieffer til Døbefonten: Jesus velsigner Børnene og Glorie af tre Engle. Statuen Amor. Gruppen Amor og Psyche. Thorvaldsen vil reise med Wahl til Montenero. Skrivelse fra v. Schubart angaaende en Udflugt fra Montenero 86

XVII.

Thorvaldsen faaer Penge mellem Hænderne. Døbefonten begyndes i Marmor. Model til Raadhusets Fronton. Rygtet om Kiøbenhavns Bombardement kommer til Rom. Om Frontonens senere Skiebne. Opfordring at komme til Montenero. Wahl reiser alene. Schubarts Brev til Thorvaldsen. Mars og Venus. Thorvaldsen skriver til Montenero 90

XVIII.

En Tegning til Baron v. Schubarts Fødselsdag. Skrivelse fra v. Schubart. Statuen Mars. Statuen Adonis. Canova's Yttringer. Bestilling af Kronprinds Ludwig af Bayern. Thorvaldsen bliver Medlem af Akademiet S. Luca. Basrel. A genio lumen 95

XIX.

Rom under de Franskes Overherredømme. General de Balcks Bestilling hos Thorvaldsen. Skrivelse fra v. Schubart med Indbydelse og Reisepenge. Gientagen Indbydelse til dog at komme. Schubarts Komme til Rom. Thorvaldsen skriver til Grevinde Schimmelmann ved Hiælp af hendes Broder . . . 99

XX.

Basrel. Herkules og Hebe. Basrel. Æskulap og Hygæa. Fru v. Schubart og Thorvaldsen, i Anledning af Baronens Fødselsdag. En Statuette, Vesta. Brev fra v. Schubart med en Udskrift af et Brev fra Grevinde Schim-

melmann. Et andet Brev fra ham med et Brev fra Grev Reventlow 104

XXI.

Grevinde Schimmelmann sender Thorvaldsen et Brev med en Brystnaal. Thorvaldsen beretter v. Schubart angaaende Festen i Rom. To Concepter til et Brev til Grevinde Schimmelmann. Thorvaldsens Brev til Grev Reventlow. Han tilbyder Slotsbygnings Commissionen nogle Arbeider. Skrivelse desangaaende til Commissionen 111

XXII.

Giæringen tiltager i Rom. Zoëga's Sygdom og Død. Thorvaldsen skriver til v. Schubart angaaende Zoëgas Død. v. Schubart beordrer Thorvaldsen i flere Skrivelser at overtage Zoëga's Dødsbo. Dr. Koes 119

XXIII.

Kronprindsen af Bayern kiøber Antiker i Rom; Thorvaldsen er hans Raadgiver. Skrivelse fra Kronprindsen til Thorvaldsen. Biskop Hæffelins Certificat for Thorvaldsen. Forhold til den Franske Regiering i Rom. Oehlenschlägers Ankomst. Hans første Møde med Thorvaldsen, fortalt af ham selv . . 126

XXIV.

Forhandlingerne med Slotsbygnings-Commissionen. De fire Statuer til Slottet ønskes i Marmor. Grev Reventlows Indskydelse. Commissionens Skrivelse tilfredsstiller ikke Thorvaldsen; han besvarer den ikke. Døbefonten i Gips sendes til Danmark. Thorvaldsen som Ægteskabsmægler. Baron v. Schubart indbyder ham til Montenero 130

XXV.

Pius den 7de bortføres fra Rom. Gruppen Amor og Psyche. Statuen Amor. Basrel. Hector, Paris og Helena. Fyrst Malthe v. Putbus i Rom. Basreliefferne Amor

paa Løven, Aphrodites Fødsel, Amor saaret af en Bi, Merkur, den lille Bacchus og Ino. Buste af Mad. Høyer. Jos. Koch vil udgive Thorvaldsens Tegninger. Skrivelse fra v. Schubart. Om en Buste af Zoëga til Pantheon. Efterretning om Maleren Abildgaards Død 134

XXVI.

Baron v. Schubarts Forhold til Zoëgas Bo. Thorvaldsen forlanger Quittance for sit Vedkommende. Indbydelse til Montenero. Oehlenschläger afreiser. Tegning af Thorvaldsen til Fru Schubarts Fødselsdag. Om Udgivelsen af Thorvaldsens Tegninger og plastiske Arbeider 141

XXVII.

Brøndsted kommer til Rom. Selskabelige Forhold. Schubarts Fødselsdag celebreres. Udskrift af Brøndsteds Dagbog. Tegning af Thorvaldsen til v. Schubart; hans Taksigelse. Basrel. Jupiter og Nemesis. Flere Udskrifter af Brøndsteds Dagbog. Thorvaldsen skriver til Slotsbygnings-Commissionen og modtager dens Svar 145

XXVIII.

Rauch og Thorvaldsen. Restauration af et antik Basrelief. Fru v. Humboldt og Fru Fred. Brun afreise. Buste af Ida Brun. Camuccinis Buste. Basrel. af Thorvaldsen efter Camuccini. Brøndsted og Koes afreise. Thorvaldsen udnævnes til Ridder af Dannebrog. Goethes Interesse for Thorv's Arbeider. Etatsraad West. Thorvaldsens egen Buste 151

XXIX.

En Forgiftelse pro forma. Maleren Wahl's Sygdom. Signora Vittoria i Genzano. Thorvaldsen reiser til Pisa. Wahl's Død. Thorvaldsen møder Fru Brun i Florents; følger hende til Peschia. Vender med v. Schubart tilbage til Montenero.

Basreliefferne Sommeren og Høsten. Basrel. Amor og Psyche 155

XXX.

Fru v. Humboldts Afreise forestaaer. Rauch skriver til Thorvaldsen om sin Buste af Dronning Louise og om hendes Monument. Afsked med Fru v. Humboldt i Florents Tilbagereise med Rauch til Rom. Byström ankommer. Mere om Gruppen Mars og Venus. Basrel. Bacchus og Amor. Basrel. Caritas. Lynilden slaaer ned i Studiet paa Montenero . . 160

XXXI.

Om Monumentet over Dronning Louise af Preussen. Concurs om Bestillingen. Thorvaldsen har anbefalet Rauch. Skrivelse fra Thorvaldsen til Wilh. v. Humboldt. Thorvaldsen i Correspondance med Kronprindsen af Bayern. Udskrift af Prindsens Brev. Adonis færdig i Marmor 165

XXXII.

Fyrst Putbus giør flere Bestillinger. v. Schubart i en Pengecrisis. Tegning til hans Fødselsdag. Udtog af et Brev fra ham. Thorvaldsen svarer ham og anbefaler sig. v. Schubart sender Quittance og afreiser til Danmark 170

XXXIII.

Etatsraad West i Paris. En Artikel i Journ. des Débats. Concept til et Brev fra Thorvaldsen til West. Ang. Concursen til Dronningen af Preussens Monument. West's Død; hans Efterladenskaber i Rom requireres til Danmark. Skrivelse fra Thorvaldsen til Ministeren Rosenkrantz. Thorvaldsens Arbeider paa Udstillingen i Berlin. Medlem af Akademiet i Berlin. Skrivelse med Diplom. Æresmedlem af Akademiet i Mailand 174

XXXIV.

Rauch er kaldet til Berlin; skriver derfra angaaende Monumentet. Malerne Kratzenstein-Stub og C. F. Høyer reise til

Dannmark. Architecten P. Malling ankommer til Rom. Thorvaldsen syg i Ariccia. Skrivelse fra Fru v. Humboldt til Thorvaldsen. Correspondancen med Kronprindsen af Bayern 178

XXXV.

Bestilling paa Gravmonumentet over Augusta Böhmer. Hofraad Schelling. Skrivelse til Thorvaldsen fra Dr. Wiedemann og Schelling. Ideen til Basrelieffet. Thorvaldsen modtager Bestillingen. Skrivelse fra Schelling 185

XXXVI.

v. Schubart i Kiøbenhavn. Prinds Christian Frederik. Det Norske Marmor. Længsel efter Thorvaldsens Tilbagekomst. v. Schubart reiser tilbage til Italien. Hans Brev og Forslag til Thorvaldsen. Hielmstiernes Buste. Et Par Ord fra Fru Fred. Brun. Prinds Christian skriver til Thorvaldsen 191

XXXVII.

Bestilling paa Frisen til Montecavallo. Arbeidet i Gang. Thorvaldsen maa correspondere ang. Indbydelsen til Dannmark. Han skriver til Prinds Christian Frederik og til Baron v. Schubart. Uddrag af et Brev fra v. Schubart til Prinds Christian . . 199

XXXVIII.

Om Frisen Alexanders Indtog i Babylon. P. Mallings Fortieneste deraf. Thorvaldsen arbeider og har Feberen. Fragment af et Brev fra Thorvaldsen. Frisen fuldføres. Om Gruppernes Ordning. Thorvaldsen beskriver selv sin Frise til Architect Stern og til Kronprindsen af Bayern 206

XXXIX.

Thorvaldsens Sommerreise gaaer iaar overstyr. Schubart i Rom. Slotsbygnings-Commissionen i Kiøbenhavn og det hvide Marmor i Norge. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik til Thorvaldsen. Eckersberg anbefales. Uddrag af et Brev fra P.

Malling til Prinds Christian Frederik. Thorvaldsen skriver til Prindsen 212

XL.

To Caryatider bestilles til Polen. Deres Skiebne. Thorvaldsens lille Vesta. v. Schubart syg i Neapel. Thorvaldsen er i Belgaaende. Kronprindsen af Bayern overdrager ham nogle Restaurationer. Uddrag af et Brev fra v. Schubart. Brøndsted kommer tilbage. Thorvaldsen Medlem af Akademiet i Wien 221

XLI.

Brevvexlingen angaaende Thorvaldsens Reise til Danmark fortsættes. Skrivelse fra Slotsbygnings-Commissionen. Skrivelse fra Prinds Christian. Fragmenter af Thorvaldsens Svar til Prindsen. Hans Skrivelse til Commissionen 225

XLII.

Om Bestillingen paa Monumentet over Philip Bethmann Hollweg. C. Ritter's Forslag til Compositionen. Fru Bethmanns Bemærkninger i denne Henseende. Contracten. Uddrag af et Brev fra Fru Bethmann. Brøndsted ankommer til Rom og reiser videre. Brev fra Brøndsted til Thorvaldsen 233

XLIII.

Thorvaldsen syg, beslutter at reise. Ophold ved de lucchesiske Bade. Modelerer tre Basrelieffer. Storhertuginden af Toskana; hendes Bestillinger. Thorvaldsen indbydes til Florents. Rygter i Rom. Bestilling paa et Basr. Virgil hos Augustus. Benvenuti, Santarelli. Benvenuti's Buste. Thorvaldsen i Camée. Thorvaldsen reiser til Montenero. Brev fra Kronprinds Ludwig. Misforstaaelse. Thorvaldsens Svar. Kronprindsen skriver atter. Thorvaldsen nødes til at svare. Tilbage i Rom. Den anden Caryatide 241

XLIV.

Fru Baronesse v. Schubarts Død. Brev fra v. Schubart angaaende et Gravmæle over hans Kone. Fragment af et Brev

fra Thorvaldsen. Schubarts Svar. Tenerani kommer til Rom. Eckersberg. Thorvaldsens Portrait. Pius d. 7. vender tilbage. Monument i den Anledning, Statuen Ydmyghed 251

XLV.

Basrel. Nessus og Deianira. Basrel. Vulkans Værksted. Buste og Basrel. til Aug. Böhmes Monument færdige til at afsendes. Skrivelse fra Schelling til Thorvaldsen. Laura Zoëga. Concept til et Brev fra Thorvaldsen. Schubart skriver angaaende sine Pengesager og reiser til Danmark. Ordenen delle Due Sicilie. Medlem af Akademiet i München 257

XLVI.

Hertugen af Bedford i Rom. Bestillinger. La Fanciulla. Basr. Priamus hos Achilles. Skrivelse fra Schubart. Døbefonten og Thorvaldsens Portrait af Eckersberg sendes til Danmark. Basr. Natten og Dagen. Portraitstatue af Grevinde Ostermann. Basrel. Victoria bekrandser en falden Kriger. En Indbydelse til Concurs 262

XLVII.

Thorvaldsens Portrait af Eckersberg og Døbefonten i Marmor komme til Kiøbenhavn. Kroningss-Salonen i 1815. Gunstige Stemninger for Thorvaldsen, og Ønsket om hans Hiemkomst. Prinds Christian Frederik og Thorvaldsens romerske Venner. Breve fra P. Malling, Brøndsted og v. Schubart, angaaende Opfordringen at vende tilbage . . . 271

XLVIII.

Thorvaldsen udvider sine Studier. Indbydelsen til Danmark i Commissionens Skrivelse. Prinds Christian Frederik skriver tillige. To Concepter til et Brev fra Thorvaldsen til Prindsen 283

XLIX.

Omarbeidelser af ældre Arbeider. Statuerne Hebe, Ganymed og Venus. Tre Exemplarer af Venus, i England. Basrelieffet Musernes Dands omarbeides. Restauration af Ægineterne 290

L.

To reisende Venner, Kiøbm. Jørgen Knudsen og Mr. Alex. Baillie, i Rom. Deres Buster. Buste af Hans Chr. Knudsen. Frisen fra Montecavallo proponeret til Wellingtons Palais i London. Architect Wyatt. Engelske Besøg i Rom. Buster af Lady Sandwich, Lord Ermouth, Sir Will. Bentinck. Ubekiendt Bestilling af Mr. Haldimand. Gravmæle over Grevinde Borkowska. Opgave til et Monum. for Grev Potocki. Eckersberg afreiser. Hans Buste. Henr. Steffens skriver til Thorvaldsen. Arbeider for Museerne. Marchese Ant. Canova. Medlem af Akademiet i Peruggia 296

LI.

Prinds Butera med Gemalinde i Rom. Deres Buster. Thorvaldsen indbydes til Palermo. Skrivelse fra Thorvaldsen til Prinds Butera. Reisen til Danmark maa udsættes. Brev fra Hertugen af Bedford. Brev fra Prinds Christian. Skrivelse fra Slotsbygnings-Commissionen. Thorvaldsen svarer Commissionen. Skriver til Etatsraad Hansen og faaer i September et Brev istand til Prindsen 304

LII.

Kronprindsen af Bayern. Architect Leo v. Klenze. Bestilling paa en Frise i Gips. Thorvaldsen afslaaer Bestillingen. Basrel. De tre Marier ved Graven. Gravmæle over Colonel Bonar. Bestilling paa Monumentet for Lord Maitland. En Opgave til et Basrelief. Restaurationen af Ægineterne tilendebragt. Medlem af Accad. Romana di Archeologia. Restaurationer for det Vaticanske Museum. Fyrst Esterhazy i Rom.

Hans Buste. Statuen Den seirende Amor. Statuen Dandserinden. Skizze til Gratierne 314

LIII.

Forhandlinger mellem Grev Mokronoski i Warschau og Thorvaldsen ang. et Monument for Fyrst Joseph Poniatowski. Skrivelse fra Warschau. Thorvaldsens Svar. Han har, uden at vide det, concurreret. Grev Mokronoski skriver atter til Thorvaldsen. Thorvaldsens Svar. Forhandlinger med Prinds Stanislaus Poniatowski i Rom. Thorvaldsen maa igien skrive til Warschau og sender Comiteen sit Udkast til Contracten 323

LIV.

Besøg af Englændere i Rom. Thorvaldsen skriver til J. Knudsen. Lord Byron i Rom; hans Besøg i Studiet. Brev fra Mr. John Hobhouse. Byrons Buste. Colonel Bonar. Basrel. De tre Marier og Basrel. Natten, til Gravmæler. Brev fra Brøndsted til Thorvaldsen. Schubart i Rom 338

LV.

Thorvaldsens Kunstnervirksomhed i 1817. Gravmæle over Grevinde Pore. Gruppen: Den knælende Ganymed og Ørnen. Statuerne Hyrdebrengen og Haabet. Thorvaldsen føler sig lidende og troer, at han har Brystsyge. Raadspørger Dr. Bruun fra Kiøbenhavn. Skrivelse til Thorvaldsen fra Dr. Alb. Schønberg i Neapel. Om Thorvaldsens private Liv og dets Savn. Mr. Arthur Carignan. Ms. Mackenzie Seaforth introduceres 348

LVI.

Thorvaldsens Maudat til Prof. Kruse. Frisen, Alexanders Indtog, og de to Caryatider tilbydes Danmark. Prof. Kruses Opfordring til sine Landsmænd. Grev Sommariva kommer til Rom. Hans Buste. Bestilling paa Frisen i Marmor. Contract desangaaende 359

LVII.

Sagen, angaaende Friſen, har haft Fremgang i Kiøbenhavn. Kruſe ſkriver desangaaende med Freund til Thorvaldſen. Rygtet om Sommarivas Beſtilling kommer til Kiøbenhavn. Kruſe ſkriver atter om de forandrede Forhold og om Prinds Chriſtian. Prindſen ſkriver ſelv til Thorvaldſen, giør Beſtilling paa Afſtøbninger til Akademiet og beſtiller en ny Friſe i Marmor 364

LVIII.

Baron Schubart i Beſøg hos Thorvaldſen. Hans Biſtand i Sagen med Danmark. Skrivelſe fra Thorvaldſen til Prinds Chriſtian. Friſen, Alexanders Indtog, beſtilles i Marmor til Chriſtiansborg. Skrivelſe fra Slots-Commisſionen til Thorvaldſen. Skrivelſe fra Etatsraad Hanſen angaaende Friſen. Skrivelſe fra Prinds Chriſtian. Thorvaldſens Svar til Slots-Commisſionen 373

LIX.

Basrelieſerne til Hertugen af Bedford fuldføres og afſendes. Gientagelſer deraf. Buſte af George Agar Ellis. Buſte af Comteſſe Chriſtina Egypta Bonaparte de Poſſe. Buſte af Veronica Zauli Guerrini. Basrelief til Gravmæle over Baroneſſe Chaudoir. Basrelief til Gravmæle over Lady Newborck. Basrelief og Byſte til Lord Maitlands Monument. Beſtilling fra Neapel paa Kong Ferdinands Statue. Beſtilling fra Florents. Basrel. Chriſtus med Diſciplene i Emaus 380

LX.

Forhandlinger ang. Fyrſt Poniatowſki's Monument til Warſchau 387

LXI.

Statuen Merkur modeleres. Herman Freund; hans Ankomſt til Rom. Et Brev fra Prof. Olavſen til Thorvaldſen. Uddrag af et Brev fra Prof. L. Kruſe, angaaende Freund.

En gammel Bestilling hos Thorvaldsen paa Grev Struensee's Buste. Giovanni Bienaimé kommer til Thorvaldsen 393

LXII.

Schubart gientager sit Besøg hos Thorvaldsen. Uddrag af hans Brev desangaaende. Fest i Anledning af Merkur. Kronprindsen af Bayern i Rom. Om tidligere Bestillinger. Kronprindsens Buste. Buste af Grev v. Ingenheim. Et Vers af Kronprindsen til Thorvaldsen 399

LXIII.

Selskabelige Adspredelser. Thorvaldsen forkiøler sig i Tivoli. Feberen indfinder sig; han flytter til Albano; kommer syg til Rom. Miss Franciska Mackenzie Seaforth og hendes Tante. Reconvalescens i Albano. Schubart skriver til Thorvaldsen; giør ham et mislykket Besøg; skriver atter. Thorvaldsen reiser med Damerne til Neapel. Thorvaldsen som Elsker. Rygterne naae til Rom. Baron Schubart skriver om Miss Mackenzie. Schubart reiser tilbage til Montenero. Hans Taksigelse for Giestevenskabet. Om Reisen til Danmark. Thorvaldsen vender tilbage fra Neapel 402

LXIV.

Fyrstinde Baryatinska's Portraitstatue. Mr. Wyatt og Alexandertoget. Mere om den christelige Frise til Bayern. Andre Bestillinger til München. Uddrag af et Brev fra L. v. Klenze. Basrel. Christus giver Peder Nøglen, til Florents 411

LXV.

Fyrst Poniatowski's Hest i Neapel. Skizze til hans Monument. Model af Hesten i naturlig Størrelse. Thorvaldsen skriver til Grev Mokronoski. Contract angaaende Monumentet for Fyrst Poniatowski 416

LXVI.

Bestilling paa en Model til en Løve til Schweitzer-Monumentet. Forhandlinger desangaaende med Schultheiß v. Rüttimann. Gruppen Gratierne udføres i Model. Bestilling paa denne Gruppe i Marmor til München. Hertugen af Augustenborg er kommen i Forkiøbet, men har glemt sin Bestilling . . . 423

LXVII

Thorvaldsens Forlovelse med Miss Mackenzie. Deres Skaal udbringes af Hertugen af Augustenborg. Forholdet forandres. En anden Franciska. Thorvaldsen hildet. Forlovelsen hæves. Miss Mackenzie forlader Rom. Udskrift af Brøndsteds Dagbog og af et Brev fra ham om Miss Mackenzie. Hendes Afskedsord til Thorvaldsen. Gienssyn. Forsoning. Hendes Grav . . . 428

LXVIII.

Thorvaldsens Afreise foreslaaer. Om Arbeidet i Studierne. Frisen til Sommariva, begyndt i Marmor. Uddrag af Sommariva's Breve. Kronprindsen af Bayern og hans Bestillinger. Et Stykke til den christelige Frise: Basrel. Bebudelsen. Buste af Duchessa di Sagan. Buste af Hr. v. Bunsen. Jason. Hope skriver til Thorvaldsen 435

I.

Et par Ord om Bogens Titel. Thorvaldsens Levnetsbeskrivelse fortsættes. Forventning om Bestilling paa fire colossale Statuer til Christiansborg Slot. Thorvaldsen har allerede dertil valgt Gienstandene. Skrivelse fra Abildgaard.

Vi forlode Thorvaldsen i hans Ungdomshistorie ved Udgangen af 1804 og møde ham nu her igjen i en Fortsættelse af hint Skrift, ved Begyndelsen af Aaret 1805.

Denne Fortsættelse have vi valgt at kalde: Thorvaldsen i Rom.

Dersom Valget af Bogens Titel maatte forekomme Nogen lidet correct og røbe en vis Forlegenhed for at skaffe Barnet et smukt Navn, vil Forf. ingenlunde afvise en saadan Bemærkning som ganske ugrundet; thi det er unægteligt, at Thorvaldsen paa denne Tid allerede havde levet otte Aar i Rom.

Alligevel kunde vi dog — om det skulde behøves, — gierne en Stund forfægte denne ubetydelige Sag, men det gjøres ikke fornødent og er heller ikke Umagen værd.

Vi kunde nemlig, — for dog at antyde vor Berettigelse — gjøre den Paastand, at Thorvaldsen, omtrent fra denne Tid af, var paa en ganske anden Maade i Rom, end

han havde været der i de tidligere Aar, at han dog nu følte sig friere, end da han jevnlig maatte sende Rapporter til Akademiet i Kiøbenhavn om, hvorledes han anvendte sin Tid, og gjøre Undskyldninger, naar han af Fremmede havde modtaget Bestillinger, medens de udebleve fra Hiemmet.

Rom havde desuden i de foregaaende Aar neppe selv været hiemme, og under de politiske Omvæltninger havde Thorvaldsen vel levet paa det Sted, hvor den stolte Kunstnerstad i Aarhundreder havde tronet, men Rom havde dog i disse Aar kun i en ringere Grad været Rom for vor Kunstner.

Nu først, da Stormen nogenlunde havde lagt sig, da han ærligt kæmpende havde naaet et anseet Navn, da endeel Arbeider allerede grupperede sig i hans Studio, der gierne besøgtes af Reisende, — nu først kunde han egentlig siges at leve frit og selvstændigt i Rom, og den Virksomhed, han nu traadte ind i, blev ogsaa Begyndelsen til det store, romerske Liv, som snart giorte ham bekiendt over hele Verden, under Navnet af Thorvaldsen i Rom.

1805.

Paa den Tid, vi altsaa nu besøge vor Kunstner i Rom, var han nylig, skiøndt med endeel Besvær, kommen over sit Kunstnerlivs Alper og ventede med Længsel paa, at en gunstig Tramontana aldeles skulde forjage de foregaaende Aars Scirokko.

Det klarede ogsaa godt op over ham; dog var det ikke den forønskede Vind fra Norden, som lidt efter lidt adspredte Skyerne.

De betydelige Bestillinger fra Danmark, som Grevinde Schimmelmann, efterat have talt med Slotsbygnings-Commissionens mest formaaende Medlemmer, havde bebudet, og som hendes Broder, Baron v. Schubart, mod Slutningen af 1804 havde bragt vor Kunstner, lode endnu længe vente paa sig.

Schubart havde i denne Anledning skrevet til Thorvaldsen og meddeelt ham sin Mening angaaende Valget af Gjenstande til de fire colossale Statuer, som nu vilde blive bestilte til Christiansborg Slots Façade, og Thorvaldsen havde strax i de første Dage af dette Aar udtalt sig herom i et Brev, som vi desværre ikke kunne fremlægge, men hvorom dog et følgende Brev fra Schubart giver nogen Oplysning. Af dette Brev erfares det, at Thorvaldsen allerede var paa det Rene i sit Valg, og at han vilde fremstille Minerva, Jupiter, Nemesis og Herkules i disse Statuer, saasnart han havde modtaget Bestillingen.

Vi udskrive det herhenhørende af Schubarts Brev, den 4de Marts 1805:

> "Deres Tanke om de Udødelige, som De vil forevige ved Christianborg Slots Portal, er fortræffelig og bedre, end om De tog noget af den Scandinaviske Mythologie, som er lidet bekiendt, i Steden for at alle kiende og ynde Minerva, Jupiter, Nemesis og Herkules."

Kort Tid efter modtog Thorvaldsen et Brev fra Abildgaard, hvori det ligefrem hedder, at Sagen angaaende Bestillingen paa de fire Statuer er afgjort, og dette Brev maa vi, paa Grund af dets Indhold, meddele som det foreligger,

han havde været der i de tidligere Aar, at han dog nu følte sig friere, end da han jevnlig maatte sende Rapporter til Akademiet i Kiøbenhavn om, hvorledes han anvendte sin Tid, og giøre Undskyldninger, naar han af Fremmede havde modtaget Bestillinger, medens de ubebleve fra Hiemmet.

Rom havde desuden i de foregaaende Aar neppe selv været hiemme, og under de politiske Omvæltninger havde Thorvaldsen vel levet paa det Sted, hvor den stolte Kunstnerstad i Aarhundreder havde tronet, men Rom havde dog i disse Aar kun i en ringere Grad været Rom for vor Kunstner.

Nu først, da Stormen nogenlunde havde lagt sig, da han ærligt kæmpende havde naaet et anseet Navn, da endeel Arbeider allerede grupperede sig i hans Studio, der gierne besøgtes af Reisende, — nu først kunde han egentlig siges at leve frit og selvstændigt i Rom, og den Virksomhed, han nu traadte ind i, blev ogsaa Begyndelsen til det store, romerske Liv, som snart giorte ham bekiendt over hele Verden, under Navnet af Thorvaldsen i Rom.

1805.

Paa den Tid, vi altsaa nu besøge vor Kunstner i Rom, var han nylig, skiøndt med endeel Besvær, kommen over sit Kunstnerlivs Alper og ventede med Længsel paa, at en gunstig Tramontana aldeles skulde forjage de foregaaende Aars Scirokko.

Det klarede ogsaa godt op over ham; dog var det ikke den forønskede Vind fra Norden, som lidt efter lidt adspredte Skyerne.

De betydelige Bestillinger fra Danmark, som Grevinde Schimmelmann, efterat have talt med Slotsbygnings-Commissionens mest formaaende Medlemmer, havde bebudet, og som hendes Broder, Baron v. Schubart, mod Slutningen af 1804 havde bragt vor Kunstner, lode endnu længe vente paa sig.

Schubart havde i denne Anledning skrevet til Thorvaldsen og meddeelt ham sin Mening angaaende Valget af Gjenstande til de fire colossale Statuer, som nu vilde blive bestilte til Christiansborg Slots Façade, og Thorvaldsen havde strax i de første Dage af dette Aar udtalt sig herom i et Brev, som vi desværre ikke kunne fremlægge, men hvorom dog et følgende Brev fra Schubart giver nogen Oplysning. Af dette Brev erfares det, at Thorvaldsen allerede var paa det Rene i sit Valg, og at han vilde fremstille Minerva, Jupiter, Nemesis og Herkules i disse Statuer, saasnart han havde modtaget Bestillingen.

Vi udskrive det herhenhørende af Schubarts Brev, den 4de Marts 1805:

> "Deres Tanke om de Udødelige, som De vil forevige ved Christianborg Slots Portal, er fortræffelig og bedre, end om De tog noget af den Scandinaviske Mythologie, som er lidet bekiendt, i Steden for at alle kiende og ynde Minerva, Jupiter, Nemesis og Herkules."

Kort Tid efter modtog Thorvaldsen et Brev fra Abildgaard, hvori det ligefrem hedder, at Sagen angaaende Bestillingen paa de fire Statuer er afgjort, og dette Brev maa vi, paa Grund af dets Indhold, meddele som det foreligger,

om endog vore Tanker derved for en Stund ledes hen til andre Gienstande, end dem, vi her havde begyndt at omtale.

Abildgaard skrev til Thorvaldsen:

Kiøbenhavn, 31. Jan. 1805.

"Gode Ven!

For længe siden havde jeg ønsket at kunne besvare Deres seneste af 6te Aug. f. A., men, da der til denne Dag ingen har indfundet sig med nogen Anviisning fra Dem, har jeg ikke kunnet betale noget, ifølge Deres Forlangende. Dog skulde jeg ønske, De vilde underrette mig om, hvormeget jeg skal betale, da man ellers kan kræve af mig, hvad man finder for godt.

Deres hiemsendte Gruppe af Bacchus og Ariadne har Akademiet betalt Fragt for, og Rothe har betalt 62 Rdl. i Fragt for hans Faders Buste, og for det Øvrige har jeg betalt Fragt og Omkostninger, saavelsom for de sidste med Berger hiemsendte Kasser, der, uagtet Fragten ikke blev betalt, dog har medført Omkostninger, men hvad jeg har betalt, veed jeg ikke mere, da jeg ikke har tænkt mig nogen Godtgiørelse. Alt, hvad der staaer i min Magt har jeg giort og skal bestandig giøre for Dem.

Den Portefeuille med Kobbere, De skriver om, har jeg ladet efterspørge, men ikke faaet; ei heller den Bog med radeerte Landskaber. Alle Deres Buster staae hos mig endnu, ligesom jeg fik dem, undtagen Bernstorffs, som jeg har laant til Grev Reventlow, i Haab om, at flere saae den i hans Stue, end i min, og at De følgelig kunde faae den betalt, men Bernstorff lever ikke mere, hans Buste er altsaa ligegyldig, og den er hos Reventlow

endnu. Men Rothes Buste — hvad skal den koste? saa vil jeg tale med Sønnen derom, for at faae den betalt, og lad mig vide, hvad jeg skal betale for Raphael og Homer, De har havt det Venskab at sende mig.

At den store Kasse med Deres Kopie efter en af Figurerne paa Monte Cavallo var aldeles sønderslagen, har De formodentlig erfaret ved Hornbech. Imidlertid staaer Alt, som jeg modtog det.

Jeg har med en Lieutenant, som Kronprindsen lader reise til Rom, for at blive Maler, sendt Dem en Masque og et malet Portrait af afdøde Professor Baden, hvoraf man ønsker en Buste i Marmor, men man vilde gierne vide, hvad den skal koste.

Nu noget Andet! Troer De at blive bestandig i Rom? Hvad De svarer mig herpaa, bliver imellem os. Jeg har haft den Tanke, at naar Weidenhaupt døer, som nu er meget svag, da at see, om jeg kunde forbeholde Dem hans Bolig og Værksted, til De engang kom hiem. Tro ikke, at Italien bliver, hvad den nu er, og De kunde maaskee blive nødt til at gaae derfra. Mig synes, det var i alle Tilfælde godt, at have mere end eet Tilflugtsted. De maa jo og blive gammel, om De lever, og hvad da? Imidlertid er det afgiort, at De skal giøre nogle Statuer i Rom til Slottet, hvortil De i dette Aar vil faae Ordre; imidlertid vil jeg bede Dem overveie mit venskabelige Forslag. — Hvad giør man ved Deres Fader? Jeg har i flere Aar understøttet Deres Moder, naar hun trængte til min Hiælp og endelig betalt hendes Begravelse, og Deres Fader er endnu i samme Tilstand. Jeg hiælper ham med hvad jeg nogenlunde kan, men De vil selv indsee, at denne Hiælp er utilstrækkelig. Svar mig ligesaa venskabeligt herpaa, som jeg skriver i denne Anledning; De veed,

det kommer ikke videre. Imidlertid skal jeg med Fornøielse gjøre Alt, hvad jeg kan.

At det er mig en sand Glæde, at see og erfare, De er bleven en udmærket duelig Kunstner og at det gaaer Dem vel, behøver jeg vel ikke at forsikre Dem om. Glæd nu snart Deres ærlige Ven med et Par Ord!

Abildgaard."

II.

Ch. Stanley er kommen til Rom. Spørgsmaalet angaaende Thorvaldsens Fader. Stanley veed gode Raad. Udtrag af et Brev fra ham om Bartov. Thorvaldsens oekonomiske Forhold. Gotfkalk Thorvaldsen indkommer i Bartov. Udfkrift af Bartovs Protokol.

1805.

Det gienfidige Ønfke, fom Thorvaldfen og hans Ven, Charles Stanley allerede længe havde næret, at mødes i Rom, var paa denne Tid endelig gaaet i Opfyldelfe.

Den værkbrudne Landsmand havde ved Brugen af Badene paa Ifchia vundet faa megen Raadighed over fine gigtfvage Lemmer, at han omfider havde kunnet begive fig fra Neapel til Rom, hvor han ankom ved Udgangen af Februar d. A., og Thorvaldfen fandt nu i ham, hvad han hverken havde kunnet finde i Schubart, eller i Zoëga, eller i nogen anden af fine tidligere Omgivelfer, — en jevnaldrende Ven, fom allerede fra Kiøbenhavn var indviet i hans private Forhold, til hvem han altfaa lettere kunde betro fit Hiertes ftiulte Sorger, da hverken Familieforhold, Opdragelfe, eller almindelig Dannelfe havde ftillet Stanley paa et høiere Trin. Da Thorvaldfen nu havde modtaget det fidft medbeelte Brev fra Abildgaard, og Spørgsmaalet: "Hvad giør man ved Deres Fader?" tyngede paa hans Bryft, udøfte han fin Smerte for Stanley og forelæfte ham, hvad Abildgaard derom havde ftrevet.

Stanley hørte det med taus Deeltagelse, men Dagen efter skrev han et Brev til Thorvaldsen, hvoraf vi udskrive følgende:

"Det Du læste mig for af Abildgaards Brev til Dig, Din Fader angaaende, kan Du tro giorde mig oprigtig ondt, endskiøndt jeg, som i alle slige Tilfælde, taug, da jeg ei har den Gave, at kunne yttre min Deeltagelse med Ord.

Var det ikke godt for ham, som er gammel, og, som jeg troer, svagelig, om han kunde faae en Plads i en velgiørende Stiftelse? Jeg har haft en Tante, Søster til min Farfader, som i mange Aar levede i en saadan, og levede vel, nemlig i Vartov. Du kiender formodentlig ei Indretningen af denne ældgamle og fortræffelige Stiftelse; jeg maaskee en Smule mere, da jeg ofte er kommen der i ovennævnte Tantes Levetid. Det er saavel for Mandfolk som for Fruentimmer, dog troer jeg, de maa have været gifte. Hver Enkelt har sin gode Seng, to om et lidet Værelse, Mad og Drikke, og, om jeg mindes ret, Klæderne, — dog, det kan jeg ikke sige nøie — og er ganske deres egen Herre. De kan gaa ud, naar de lyste, men dog maa de være hiemme til visse Tider, især om Aftenen, — kort om Tingen at tale! — jeg troer, han kunde finde sig vel der. — Synes Du nu om dette, saa spørger Du vist: Men hvordan skal han kunne practisere sig derind? — Ja, deri bestaaer just det, hvorover jeg vilde glæde mig, om jeg kunde medvirke noget. Hør nu, Ven!

Magistraten i Kiøbenhavn har i dette Vartov endeel Senge at bortgive hvert Aar, og af disse faaer enhver Borgemester sine, een eller flere, eftersom der er ledige Pladser at bortgive. Jeg kiender en slig Borgemester, som er min Ven og som stedse har giort for mig, hvad han kunde; jeg er ogsaa overbeviist om, at han i dette Tilfælde vilde giøre for min Ven og mig Alt, hvad han

kan, og om han havde saadan Seng eller Plads nu at bortgive, da fik Din Fader sikkert samme strax, og om han ingen havde for denne Sinde, da vil han sikkert gjøre sig Umage, for at udvirke en af hans Collegium, Magistraten.

Nok herom! Synes Du om Planen, saa slig det kort, og jeg skal med den inderligste Glæde skrive til min Borgemester paa Løverdag.

Saa sandt jeg er Din Ven, saa tilgiv mig dette, om Du ei synes om samme. Jeg omfavner og hilser Dig!

Din

C. F. Stanley.

Løverdag, den 9. Marts 1805.

Vil Du ellers give Din Fader Noget imellem, naar Du kan, da staaer det Dig jo frit for!"

Man vil erindre, at det allerede i mange Aar havde været vor Thorvaldsen en Torn i Kjødet, at han, selv ude af Stand til at hiælpe sine fattige Forældre, havde maattet overlade dette til sine Venner i Kjøbenhavn, og det er vist ogsaa bemærket, at dette Forhold til Vennerne, især til Abildgaard, oftere maa have dybt ydmyget ham, uden at han dog havde kunnet gjøre Andet, end at lade den Sag gaa, som den bedst kunde. Det maa derfor ikke heller overraske, om vi nu finde hans Følelse noget sløvet i dette Kapitel.

Han havde, før sin Afreise, ved at efterlade Gipsformer til et Par Arbeider, søgt at skaffe Forældrene en lille Indtægt, han havde giort et Indgreb i sin Reisekasse, for at efterlade Moderen en Nødskilling, og, da han kom til Rom, hiemsendte han Arbeider, der skulde sælges til Fordeel for dem, thi rede Penge stod saa sielden til hans Raadighed,

benyttet Raadmand Schiøtts Foranstatninger og nødet den Gamle til dog at tage imod dette gode og fornuftige Tilbud. Og i hvilken Grad Gotskalk Thorvaldsen har været nødt til at vise Føielighed, kan man slutte deraf, at Abildgaard maatte paatage sig at indløse hans Sengeklæder fra Assistentshuset, for at den Gamle kunde have noget at ligge paa i Vartov.

Men havde Gotskalk Thorvaldsen maattet føie sig og give efter for dem, der hidtil havde været hans stadige Hiælpere i Nøden, saa lod han nu sin Vrede gaa ud over Sønnen.

III.

Grevinde Schimmelmann giør Bestilling paa Døbefonten. Om Thorvaldsens forestaaende Arbeider. Basrel. Achilles og Briseis. Zoëga skriver til Münter. Angaaende et tidligere Brev fra Zoëga til Münter.

1805.

Thorvaldsen havde i Begyndelsen af Decbr. 1804, i et Brev til Schubart, overtaget at ville udføre for hans Søster, Grevinde Schimmelmann, en Døbevase, bestemt til Brahe-Trolleborg Kirke, og foreløbigt i et Par Udkast angivet, hvorledes han tænkte sig dette Værk.

Da Schubart, som mod Sædvane ikke længe havde ladet høre fra sig, nu havde modtaget et Brev vedangaaende fra sin Søster, skrev han fra Pisa den 4. Marts 1805 blandt Andet, saaledes:

— — "I Dag bryder jeg besynderlig min Tausheb, for at sige Dem, at jeg med sidste Post fik Svar fra min Søster, Grevinde Schimmelmann, angaaende Daabskarret. See her hendes egne Ord:

"Ce petit dessin de Thorvaldsen est vrayment charmant. Une Colonne de la hauteur d'une table avec ce basrelief iroit parfaitement bien et seroit précisément notre fait. L'idée est délicieuse, mais il faut avant de rien commencer que Vous m'informiez exactement du prix. Le vase seroit simple et de cette forme qui est très jolie. Mandez moi par

benyttet Raadmand Schiøtts Foranſtatninger og nødet den Gamle til dog at tage imod dette gode og fornuftige Tilbud. Og i hvilken Grad Gotſkalk Thorvaldſen har været nødt til at viſe Føielighed, kan man ſlutte deraf, at Abildgaard maatte paatage ſig at indløſe hans Sengeklæder fra Aſſiſtentshuſet, for at den Gamle kunde have noget at ligge paa i Vartov.

Men havde Gotſkalk Thorvaldſen maattet føie ſig og give efter for dem, der hidtil havde været hans ſtadige Hiælpere i Nøden, ſaa lod han nu ſin Vrede gaa ud over Sønnen.

III.

Grevinde Schimmelmann giør Bestilling paa Døbefonten. Om Thorvaldsens forestaaende Arbeider. Basrel. Achilles og Briseis. Zoëga skriver til Münter. Angaaende et tidligere Brev fra Zoëga til Münter.

1805.

Thorvaldsen havde i Begyndelsen af Decbr. 1804, i et Brev til Schubart, overtaget at ville udføre for hans Søster, Grevinde Schimmelmann, en Døbevase, bestemt til Brahe-Trolleborg Kirke, og foreløbigt i et Par Udkast angivet, hvorledes han tænkte sig dette Værk.

Da Schubart, som mod Sædvane ikke længe havde ladet høre fra sig, nu havde modtaget et Brev desangaaende fra sin Søster, skrev han fra Pisa den 4. Marts 1805 blandt Andet, saaledes:

— — "I Dag bryder jeg besynderlig min Tausheb, for at sige Dem, at jeg med sidste Post fik Svar fra min Søster, Grevinde Schimmelmann, angaaende Daabskarret. See her hendes egne Ord:

"Ce petit dessin de Thorvaldsen est vrayment charmant. Une Colonne de la hauteur d'une table avec ce basrelief iroit parfaitement bien et seroit précisément notre fait. L'idée est délicieuse, mais il faut avant de rien commencer que Vous m'informiez exactement du prix. Le vase seroit simple et de cette forme qui est très jolie. Mandez moi par

premier courrier le prix, et dites à Thorvaldsen, que nous serions si charmés, mon mari et moi, d'avoir ce monument de son ouvrage pour l'offrir à l'amitié. Mais de grâce, le prix!"

Ifølge dette beder jeg Dem indſtændig, bedſte Ven! nøie at underrette mig om Beløbet af denne Døbe-Vaſe."

Dette var ſaaledes, et Par Buſter fraregnede, den første Beſtilling, Thorvaldſen modtog fra Danmark, og han greb den med Glæde, uden at tage Hensyn til, at han ved dette Arbeide neppe vilde vinde Andet, end Leilighed til at vise ſig erkiendtlig mod en Dame, af hvis Beſkyttelſe han ventede ſig ſaa meget. Ved denne Opmærkſomhed haabede han ogſaa, ſom det ſenere viſte ſig, muligen at kunne ſtille ſin gamle Fader under Grevindens Beſkyttelſe. Men, da paa den anden Side denne Beſtilling ikke ſyntes at ville bringe ham nogen directe Indtægt, maatte han ogſaa afvente Tid og Leilighed til Udførelſen, ſom derfor ogſaa først fandt Sted efter Forløbet af adſkillige Aar.

For nærværende Tid gialdt det iſær, at faae de Beſtillinger fra Haanden, ſom han havde modtaget fra Grevinde Woronzoff, der ſtadigt mindede ham om hans Forpligtelſe.

Af disſe Arbeider, fire Statuer og en Gruppe, var Ganymed færdig og Bacchus under Udførelſe i Marmor. Til Statuen Venus havde han forrige Sommer giort en Skizze paa Montenero, og denne, tilligemed Apollo ſkulde nu foretages *), medens hans Medhiælpere i Studiet havde fuldt op at giøre med de mange Buſter, ſom han havde overtaget at levere, udførte i Marmor efter Antiken, for Hr.

*) Cfr. Jen. Allg. Lit. Zeit. 1805. Intell. Bl. 120. p. 1007.

von Ropp. Men mellem alle disse bestilte Arbeider fremstod der i disse Dage under hans egne Hænder et nyt Værk, som vakte ualmindelig Opmærksomhed og tildrog sig de strengere Dommeres Beundring i en endnu høiere Grad, end selv Jason. Ved Jason havde han hævet sig op til Canovas Høide, men ved dette Basrelief steg han saa høit, at Canova aldrig kunde nærme sig ham.

Af de mange Udkast til homeriske Basrelieffer, som i de foregaaende Aar havde beskæftiget ham i hans bedste Øieblikke, have vi fremhævet eet, Striden imellem Achilles og Agamemnon, som synes at have dvælet længst i hans Tanker. Men ogsaa dette forsvandt uden andet Spor, end det nærbeslægtede Emne, som nu fremgik i fuldkommen Klarhed fra hans Haand, nemlig Basrelieffet Achilles i Fortvivlelse, medens Agamemnons Herolder bortføre Stridens Gienstand, den skiønne Briseis.

Dette Arbeide stod i Foraaret 1805 færdig i Model, og da Hr. v. Ropp indfandt sig i Rom, for at see til sine Buster, giorde han Bestilling derpaa i Marmor, og inden Aaret var tilende, var en Gientagelse deraf bestilt af Grev Rantzau Breitenburg.

Zoëga, som efter Aftale med Thorvaldsen, besøgte hans Studier engang hver Maaned, fik nu ogsaa dette vor Kunstners nyeste Arbeide at see, og hvad han nu skrev til Münter under 27. April d. A., turde vel især være foranlediget af dette Arbeide. Han skrev nemlig:

> "I dette Øieblik kommer Thorvaldsen til mig, og som jeg siger ham, at jeg skriver til Dem, beder han at hilse venskabeligst. Han er nu ret kommen i Tour, faaer en Commission over den anden; Ingen tvivler meer

om, at jo han og Canova ere de to største Billedhuggere i Rom. Det smigrer mig noget, at see verificeret, hvad jeg har sagt og skrevet i Tider, da Ingen ret vilde tro det."

Disse Zoëgas sidste Ord staa imidlertid ikke i Harmoni med Aanden i det Brev fra ham til Münter om Thorvaldsen, som vi have ladet aftrykke i Ungdomshistorien*). Skylden er ikke Zoëga's, men Forf.s, der har benyttet som en tro Afskrift af Zoëga's Brev, hvad der kun er en ufuldstændig Oversættelse.

Læseren af dette Skrift, som jo rigtignok ikke skulde bære de Synder, Forfatteren har begaaet i Ungdomshistorien, ville derfor gunstigst tilgive en lille Udskeielse fra Texten, idet vi paa dette Sted og mod Slutningen af et Capitel, indføre ordlydende hvad Zoëga d. 4. Oct. 1797, skrev til Münter om Thorvaldsen, istedetfor det tydske Brev, Prof. Welcker har ladet ham skrive d. 2. Dec. Originalen til det Brev, som Zoëga's Biograph har haft ihænde, eller ladet sig give en Oversættelse af, er, desværre for sildigt for Thorvaldsens Ungdomshistorie, fundet imellem afdøde Biskop Münters efterladte Breve, og om vor Kunstner skrev Zoëga saaledes:

Genzano, d. 4. Oct. 97.

"— — Vor Landsmand, Thorvaldsen, som tilbringer otte Dage her hos mig, for at besøge Mærkværdighederne af dette Nabolag, er en fortræffelig Artist af megen Smag og Følelse, men altfor uvidende i Alt, hvad er udenfor Konsten. Incidenter sagt, er det meget ilde overlagt af Academiet, at de sende Folk saa ganske raae til

*) Ungdomshist. Pag. 104.

Italien, hvor de siden maa tabe en Mangfoldighed af Tid med at lære Ting, uden hvilke de ei tilbørligen kan nytte deres Ophold her, og som de lettere og snarere kunde have lært, førend de begav sig paa Reisen. Uden at vide et Ord Italiensk eller Fransk, uden den ringeste Kundskab om Historie og Mythologie, hvorledes er det muligt, at en Konstner studerer her, som han burde? Havde de Kundskaberne, saa kunde de maaskee undvære Sproget, eller havde de Sprogene, saa kunde de her finde Bøger til at instruere sig; men uden begge Dele ere de tabte og veed ei, hvor de skal begynde. Særdeles er en Billedhugger, der dog ei kan holde sig til andet end Antikkerne, meget forlegen. Jeg forlanger ei, at en Konstner skal være lærd, jeg ønsker det ikke engang; men et Slags dunkelt Begreb maa han dog i det mindste have om Navnet og Bethydningen af de Ting, han seer. Det Øvrige kan ved Omgang med Lærde suppleres, men, naar man i enhver Discurs maa begynde fra A. b. c., saa ennuyerer man sig snart paa begge Siderne. Nu lev vel, og lad mig snart høre noget fra Dem. Sono tutto Vostro. Addio!"

IV.

Thorvaldsen bliver, uden at vide det, ihast giort til Medlem af Akademiet i Kiøbenhavn og strax derpaa til Professor. Akademiet skriver desangaaende til ham. Thorvaldsens Svar til Akademiet og private Skrivelse til Abildgaard.

1805.

Imidlertid havde Abildgaard, saaledes som han nyligt havde lovet, været paa sin Post og vaaget over Thorvaldsens Interesser i Akademiet i Kiøbenhavn.

Som han havde forudseet, blev der i Akademiet et Professorat ledigt, da Billedhuggeren Weidenhaupt døde i April d. A., men Thorvaldsen var endnu ikke engang Medlem af Akademiet, og Professoratet skulde besættes ifølge Valg med et af Medlemmerne.

Dog — Abildgaard var Akademiets Directeur, og, naar han tog sig af en Sag, pleiede han, som han selv tidligere havde yttret, — ogsaa at føre den igiennem.

Da han den 6. Mai 1805 samledes med Akademiet, giorde han, uden foregaaende Anmeldelse, Forsamlingen det Forslag, at optage Artisten, Billedhugger Thorvaldsen i Rom, til Medlem, da han allerede var optagen til Medlem af Akademiet i Florents, og jo tidligere havde indsendt et Arbeide, Gruppen Bacchus og Ariadne, der vel maatte kunne gielde for Medlems-Stykke.

Dette Forslag vandt tilsyneladende Bifald hos de Tilstedeværende, og Optagelsen fulgte umiddelbart paa Propositionen.

Da Thorvaldsen saaledes var Medlem af Akademiet og altsaa qualificeret til at ansøge om det ledige Professorat, giorde Abildgaard ufortøvet det næste Skridt, idet han allerede i denne samme Forsamling foreslog, strax og uden videre Stemmegivning at indstille til Hans Majestæt en allerunderdanigst Begiering, at Thorvaldsen maatte bestikkes i det ved Weidenhaupts Død ledigt blevne Professorembede, saaledes at Gagen, 400 Rdl. maatte tilfalde Akademiets Kasse til dens mange Fornødenheder, og Professorboligen midlertidigen benyttes, medens Thorvaldsen opholdt sig i Udlandet; hvilken allerunderdanigst Forestilling approberedes under 7de Juni 1805.

Denne Ansættelse, hvorom Thorvaldsen ikke havde den ringeste Anelse, blev ham meddeelt i efterstaaende Skrivelse:

"Academiet har herved den Fornøielse at tilmelde Dem, at det under 7. Junii har behaget Hans Majestæt, paa Academiets derom giorte Forestilling, allernaadigst at bestikke Dem til Professor i Billedhuggerkunsten ved det Kongelige Maler-, Billedhugger- og Bygnings-Academie her i Staden i afg. Professor Weidenhaupt's Sted, og foruden de af afg. Prof. Weidenhaupt beboede Værelser paa Charlottenborg Slot, at tillægge Dem de 400 Rdl., som Deres Formand har haft, dog saaledes at disse 400 Rdl. ei skal tilfalde Dem, førend De efter nærmere Ordre kaldes tilbage fra Italien.

Academiet lykønsker Hr. Professoren til denne Kongl. Naade, betragtende samme som en sand Vinding for

Konsterne herhiemme, hvis Udbredelse er Formaalet for Academiets Bestræbelser.

Det Kongl. Maler-, Billedhugger- og Bygnings-Academie i Kiøbenhavn, d. 15. Junii 1805.

Abildgaard. Meyn. Magens. Dajon.
Lorentzen. Nawert. Bang. N. Schouw.

Baden.

Med denne Akademiets Skrivelse fulgte vedlagt en confirmeret Bestalling, af 7de Junii 1805.

Thorvaldsen besvarede denne Skrivelse saaledes:

"Underdanigst P. M.

Med inderlig stor Glæde og Erkiendtlighed har jeg modtaget det Kongl. Academies meget ærede Skrivelse af 15de Junii, hvoraf jeg seer, at det har behaget Hans Kongl. Majestæt paa Academiets derom giorte Forestilling, at udnævne mig som Professor i Billedhugger-Kunsten ved Det Kongl. Maler-, Billedhugger- og Bygnings-Academie.

Det er mig ubeskriveligen smigrende at erfare Academiets Bevaagenhed og Godhed for mig, hvorpaa jeg har saa mange Prøver, og jeg vover at bede Samme at ville bevidne for Vores naadige Regiering min allerunderdanigste Taknemmelighed.

I Haab om, at det bliver mig endnu nogen Tid tilladt at forlænge mit Ophold i Rom, for at udføre i Marmor de hos mig bestilte Arbeider, skal jeg ei mangle at tilsende Academiet en Afstøbning af det deraf, som kan tiene til Prøve paa den Fremgang, jeg hidtil har kunnet giort, og som jeg ærbødigst beder maatte modtages med samme Bevaagenhed, som Academiet før har værdiget mig, da jeg stræber og stedse skal stræbe, at giøre

al den Fremgang, som er mig mulig, for saaledes at kunne gjøre mig værdig til Academiets vedvarende Godhed og Ynde.

Underdanigste Tiener,

B. Thorvaldsen."

Til Abildgaard skrev han:

Rom, d. 28. Julii 1805.

"Gode Hr. Justitsraad!

Med Fornøielse har jeg modtaget Deres kiære og venskabelige Brev af 31. Jan. f. A. At jeg ei før har opfyldt min Skyldighed at besvare Justitsraaden, er formedelst jeg troede at have kunnet give Dem nogen Sikkerhed om det Stykke Marmor, som De har bedet mig at forskaffe Dem; jeg skrev strax til Carrara derom, men da formedelst Krig og Pest ikke er gaaet noget Skib fra Carrara, men man venter i dette Efteraar skulle komme nogle med Marmor til Rom og Livorno, saa haaber jeg en af dem medbringer det omtalte Stykke, som skal blive befordret til Kiøbenhavn paa den Maade, De har bedet mig om.

Den Summa, som den danske Consul Ulrich i Livorno skal have for Omkostningerne for de Kasser, som kom til Kiøbenhavn med Fregatten Triton, er 70 Piastre Toskana, som jeg beder De ville være saa god at udbetale til hans Correspondent i Kiøbenhavn. Da jeg engang har taget mig den Frihed at anvise ham paa Dem, saa ønskede jeg, De vilde afgjøre denne Sag, som jeg med al Taknemlighed igien skal betale.

Det gjør mig ondt, ikke at kunne erfare, hvor min Portefeuille med Kobbere, samt den Bog med radeerte Landskaber, adresseret til Hr. West, er bleven af.

Min Tanke har aldrig været at ville have nogen Betaling for de to Buster, Homer og Raphael, jeg har

tilsendt Dem. Det er en saare liden Erkiendtlighed for alle de Godheder, De beviser mig. Men jeg troede, de medfølgende Buster, efter Baron Schubarts Sigende, vare følgte; og derfor bad, deraf at aftrække det for mig udlagte.

Den med Hr. Lieutenant Seidewitz medsendte Maske og malede Portrait af afdøde Professor Baden har jeg bekommet og skal med det første tage det under Arbeide; jeg faaer 100 Dukater for et Portrait lidt over naturlig Størrelse og troer ikke at kunne gjøre dette ringere end som 200 Rdl. Dansk, som bliver lidt over det Halve af, hvad jeg ellers faaer, da vor Cours staaer saa slet; iøvrigt overlader jeg det til Dem; hvad De gjør er vel giort.

At gjøre mit Ophold bestandig i Rom, kan jeg oprigtigt tilstaae Justitsraaden, aldrig har været min Tanke, men at kunne udføre nogle Arbeider i Marmor, som man har betroet mig og som jeg er vis paa, ikke i Kiøbenhavn ville blive forlangte af mig, er hvad der gjør mit Ophold her saameget mere interessant og nødvendigt; men at komme tilbage til mit Fødeland, er mit bestemte Haab og Ønske, dersom jeg lever, og derfor takker jeg Dem, Hr. Justitsraad, af mit ganske Hierte for Deres gode og venskabelige Plan, som De saa heldig har udført ved Academiet til mit Bedste.

Mine Forældres Skiæbne ligger mig haardt paa Hiertet, saa meget mere smerteligt, da jeg ikke endnu er istand til at kunne gjøre noget til Bedste for min Fader. Dersom de Arbeider, jeg har stikket og de, jeg vil stikke, kunde hiælpe ham noget, saa skulde det inderlig glæde mig. Jeg begriber ikke, hvorfor han aldrig skriver mig til; jeg har paa to Breve ingen Svar faaet; han er vist vred paa mig, fordi jeg ikke kom tilbage,

men jeg har, som De lettelig begriber, ikke kunnet giort Andet.

Mine hierteligste Ønsker for Deres Sundhed og Velgaaende følge Dem, bedste Hr. Justitsraad. De vedblive med Deres sædvanlige Godhed at ynde mig og tro mig med den sandeste Høiagtelse

Deres ærbødigste og hengivne Tiener,

Thorvaldsen."

V.

Basr. Musernes Bands og Schubarts og Gemalindes Buster sendes fra Montenero til Studiet i Rom. Efterretningen om Professoratet kommer giennem Aviserne til Italien. Schubarts Skrivelse desangaaende. Thorvaldsens Frygt for at blive kaldet tilbage. Schubart skriver atter. Grevinde Reventlow ang. Posbevasen. En ny Bestilling fra Grevinde Schimmelmann. Gientagne Indbydelser til Montenero.

1805.

Imedens dette foregik i Kiøbenhavn, og den overraskende Nyhed var underveis til Rom, havde Thorvaldsen overtaget nye Bestillinger, som noget senere ville blive at omtale.

Fra Montenero havde han ogsaa omsider faaet sit Udkast til Basrelieffet Musernes Bands, som han forrige Aar havde improviseret til Baronessens Fødselsdag, sendt over Civita vecchia til Rom, og Baron Schubart, som paa den Tid opholdt sig i Pisa, havde selv maattet giøre Reisen til Montenero, for at besørge Indpakningen og Afsendelsen, da Thorvaldsen i sine Breve saa høiligen havde yttret Længsel efter at faae dette Forarbeide under Behandling. Foruden Basrelieffet indpakkede Baron Schubart ogsaa de to Buster, hans og hans Kones, der ligeledes havde henstaaet paa Montenero, og da Thorvaldsen ikke havde modtaget Indbydelsen, at komme til Pisa og der at drikke den fortræffelige Florentiner Cianti Viin, udspækkede Baronen de ledige Rum i Kasserne med adskillige Bouteiller og bad ham i et Brev af 10. Mai 1805, naar han drak denne Viin, at mindes Montenero og den uforglemmelige, genuesiske Valfart.

Thorvaldsen synes nu med Begierlighed at have hengivet sig til Giennemførelsen af dette Basrelief, og da hans Statue Venus samtidig var under Arbeide, modtog han ikke den gjentagne Indbydelse, som Schubart under 10 Juni atter sendte ham, til dog at forlade baade Venus og Bacchus og at ombytte "den gyselige Romerske Luft" med den rene Biergluft paa Montenero.

Endnu havde Efterretningen om Professoratet i Kiøbenhavn ikke naaet Rom, da Schubart paa Montenero overraskedes af denne Nyhed i de hamborgske Aviser, og under 1. Juli 1805 skrev til ham:

Montenero, d. 1. Julii 1805.

"Min bedste Thorvaldsen!

Vor gode Landsmand Stub kom hertil igaaraftes (efter et Besøg i Rom), og vi have talt saameget om vor danske Praxiteles. Den Stue, hvor De formede det herlige Bassorilieve, Musernes Fest, eller Graziernes, (thi for Begge synes det en Fest), den Stue, siger jeg, har vi ladet male jonquille med en graa Rand, og da Udsigten er saa skiøn, have vi bestemt den vor gode Stub, fordi De er saa ond, ikke at ville komme til os i Sommer. Alt her i Montenero er blevet ret nydeligt; vi have ladet alt forbedre og udpryde, og hvad Naturen angaaer, saa er den her saa ophøiet og saa yndig, at den ingen Prydelse behøver. Nær havde jeg forglemt, af hvad Aarsag jeg griber Pennen idag. — — Det egentlige er dette, at jeg paa engang læser i Hamborgs Aviser, at De er bleven Professor af vort Maler- og Bildhugger-Akademie. Denne Avis lyver næsten aldrig, naar den siger noget fra Kiøbenhavn, hvor Redacteuren har de sikkreste Kilder. Jeg troer derfor, at De virkelig er bleven udnævnt til

Professor, og da dette sjeldent er hos os en blot Æresttitel, som i Florenz og Bologna, saa er jeg vis paa, at denne Udnævnelse er forenet med en god Gehalt, og at De bliver ved at arbeide i Rom. Gid det var saa vel! Min Søster skriver mig fra Kiøbenhavn d. Junii og taler intet derom. Det er mig ubegribeligt, og jeg beder om Forklaring herover. — — — Siig mig ogsaa, om De har faaet Busterne og Basrelieffet, og hvor vidt De er med det Arbeide, De har begyndt, og om det for Torlonia er allerede paa Værkstedet." —

Da Thorvaldsen saaledes var bleven overrasket af denne Nyhed, varede det ikke mange Dage, før han i Midten af Julii modtog Akademiets Brev og den af Cancelliet under 7. Junii 1805 udfærdigede Bestalling. Under 20. Julii meldte han da Baron Schubart sin Forfremmelse i et Brev, hvoraf vi ikke have andre Spor, end dem, som findes i Svaret fra Schubart. Da dette Svar fra Schubart ikke alene viser, at Thorvaldsen ved at modtage Efterretningen om sit Professorskab i Kiøbenhavn, har betragtet dette som en Tilbagekaldelse, men Brevet desuden berører andre herhenhørende Omstændigheder, maa vi, trods dets Længde, næsten udskrive det saaledes, som det foreligger.

Montenero, den 26. Julii 1805.

"Jeg imodtog igaar Deres mig saa kiære Brev af den 20. Julii. Tak være Dem, min gode Thorvaldsen for dette nye Kiendetegn paa Deres venskabelige Erindring. At jeg glædede mig over Bekræftelsen af Deres Udnævnelse som Professor ved vort Akademie, det behøver jeg ikke at sige Dem. De kiender min levende Deeltagelse i Deres Skiæbne, og De veed følgelig, at hvad der hændes Dem lykkeligt, er saa godt, som om det hændtes mig selv.

Den Frygt, snart at blive tilbagekaldet, behøver De ikke at have. Vor faderlige Regiering, som sørger for en saa brav og duelig Landsmand, har blot villet ved denne Udnævnelse betage Dem al Bekymring for Fremtiden og tillige derved nøiere forbinde til Fædrenelandet en Mand, hvis Arbeide og hvis Genie giør det Ære. De kan altsaa rolig fortsætte Deres Arbeider og frembringe alt det Store og Skiønne, som i dette Øieblik beskæftiger Deres Tanke. Denne Udnævnelse til ordentlig Professor ved vort Akademie er en ærefuld Begyndelse til de Forbindelser, man agter at stifte med Dem, og jeg tvivler ingenlunde paa, at Professor Hansen nu allerhelst, da De har Ret til at giøre Fordring paa at arbeide for Fædrenelandet, vil finde Middel til at bruge Deres udmærkede Talent.

Siden nogle Dage har vi fastsat en Plan, som vist vil glæde Dem, min gode Thorvaldsen. Min Søsters, Grevinde Reventlows, eneste Søn kommer til os i Italien i November, og saa agte vi i Forening med denne ædle, gode, unge Mand at giøre en Reise til Rom, og der at tilbringe 4 à 5 Uger, for ret at nyde den gamle Verdens Hovedstad. Denne Plan giør mig overmaade lykkelig. Vi vil altsaa tilbringe glade Dage med vor Ven Thorvaldsen i Rom, da han ikke vil komme og tilbringe Dem med os i Montenero. Siig mig dog, for Guds Skyld, hvad De giør i Rom ved denne gyselige Hede, hvor De dog slet ikke kan arbeide. Hvorfor kom De ikke til vort yndige Montenero, som er meget skiønnere, end det var, da De forrige Sommer glædede os med Deres Nærværelse. Kunde De ikke rive Dem løs, og komme hid en ser Uger, medens Heden varer? Min Kone siger, at De skylder det Deres Helbred. — Siig i Rom, at De ikke kan udstaae Heden, og at De reiser paa nogle Uger til Montenero, for der at ende nogle smaa Arbeider, som for Exempel: om De nu forarbeidede her min Søster Schim-

melmanns bestilte Døbe-Vase. Det vilde just være et Arbeide, som De saa prægtigt her kunde fuldføre. Man glæder sig i Dannemark over denne Vase, som jeg beder Dem for Himlens Skyld at tage under Arbeide. Min fortræffelige Søster Reventlow skriver mig igaar til saaledes som følger:

""Med største Rørelse erfarer jeg af vor Søster, Grevinde Schimmelmann, i Kiøbenhavn, at hun har bestilt hos vor berømte Landsmand, Thorvaldsen, en Døbe-Vase. Med Taarer af Glæde fik jeg denne Nyhed, da mit kiære Trolleborg derved vil beslde et saa stiønt Konstværk. Jeg sender Dig, min elskede Broder, et Maal, som er Diameteren af Sølv-Skaalen, som er indvendig i Daaben. Dersom vor værdige Konstner kan herefter indrette hans Arbeide, uden at genere sine Ideer, vilde det være mig meget kiært; hvis ikke lader jeg dette Bassin omsmelte, for at det kan passe i den Vase, som Thorvaldsen giør. Knuderne, som findes paa Traaden, betyde Randen omkring Bækkenet. Jeg overlader det i Øvrigt til Thorvaldsen at bedømme det, og især beder jeg ham, om ikke at lade sig tilbageholde, hvis han allerede har bearbeidet noget af denne prægtige Døbe-Steen.""

Nu, kiære Ven! sig mig noget herom og især, om De ikke kan giøre en liden Tour til Montenero, hvor vi leve saa lykkeligt med den gode Stub, og snart venter jeg Mathæi fra Florenz, som vil giøre vore Portraiter grouperet paa samme Lærred. Han har allerede en fortræffelig Idee, som han vist vil ret godt udføre.

De begriber ikke, hvor glad jeg vilde være, om De tilbragte hos os de hede Sommer Maaneder, hvor De dog slet intet kan bestille i Rom, hvor Heden virker saa overveiende paa Genie og Alt.

Min Søster, Grevinde Schimmelmann, skriver mig til, for at bestille atter et libet Arbeide hos Dem. Hun

holder saameget af Dem, og jeg kan ikke negte, at jeg nok troer, at hun lidt har bidraget til Deres Udnævnelse til Professor. Her er hendes egne Ord, ihenseende til dette nye Arbeide:

""Ce bon Thorvaldsen va donc travailler pour nous à ce vase baptistaire, que je désirerois tant pouvoir être expédié encore cet été par mer vers nos froids parages. Je voudrois en outre pour mon mari et moi un Vase en marbre blanc de Carare, grande dimension pour qu'il y place un basrelief du genre de celui qu'il a fait à Montenero. Croyez Vous que cet ouvrage seroit extrêmement cher? Ce que Vous me dites de lui, de sa douceur et de sa modestie le rend bien intéressant. Il est aussi fort beau à Canova de reconnoitre le mérite de notre Thorvaldsen, et de ne pas en être jaloux. Tout cela réjouit mon coeur.""

"Jeg tænker, at De kunde gjøre en slig Vase i Smagen af den Mediceiske, som staaer i Florenz."——

Til de væsentligere Poster i dette Brev fra Baron Schubart ville vi leilighedsviis komme tilbage. Paa dette Sted dvæle vi kun ved et, ellers lidet mærkeligt, Punkt, idet vi kun for et Øieblik fastholde det Raad, Baronen giver Thorvaldsen: "Stig i Rom, at De ikke kan udstaae Heden, og at De reiser paa nogle Uger til Montenero, for der at ende nogle smaa Arbeider o. s. v."

Hos hvem skulde vor Kunstner, efter Schubarts Mening, anbringe denne Undskyldning, for at kunne følge et saa fornuftigt Raad, som det, at reise bort fra Roms aria cattiva?

Det forekommer os heri aabenbaret, at Schubart maa have erfaret mere, end vi, om den Skiersild, Thorvaldsen forrige Sommer havde haft at giennemgaa af Anna Marias

Skinsyge, da han reiste med Grev Moltkes og blev tre Maaneder borte i behageligt Selskab, og det kan neppe være underkastet Tvivl, at det jo var saadanne Baand, der havde holdt ham tilbage i Aar.

Imidlertid vil det dog erfares, at saa villig vor Kunstner, naar han stod ene, var til at opgive alle deslige Planer, for kun at have Fred, saa behøvedes der dog paa den anden Side, kun et lidet Tillæg til hans egen Villieskraft, en tilstedeværende Tilskyndelse, for at han med Raskhed fattede en Beslutning, og, trods alle Indvendinger, gjorde hvad han vilde.

VI.

Grev Rantzau Breitenburg i Rom. Hans Bestilling paa Bast. Achilles og Briseis. Rantzau's Buste. Afreisen; Thorvaldsen følger ham til Montenero. Sig. Anna Marias Misfornøielse. Opholb paa Montenero. Thorvaldsen erfarer, at Faderen er kommen i Bartov.

1805.

Grev Ditlev Conrad Rantzau Breitenburg, en holsteensk Adelsmand, som paa denne Tid sluttede et inderligt Venskab med Thorvaldsen, der uforstyrret vedvarede indtil Begges høie Alderdom, var netop i disse Sommermaaneder kommen til Rom paa Tilbagereisen fra Neapel.

Bekiendtskabet med denne ædle Personlighed var snart giort; Grev Rantzau var en daglig Besøger i vor Kunstners Studio, og fik ogsaa Thorvaldsen kiær som Menneske.

I Studiet arbeidedes der især paa Udførelsen i Marmor af det ny Underværk, Achilles og Briseis. Dette Exemplar var bestemt for Hr. v. Ropp, men da Grev Rantzau saaledes ikke kunde blive Besidderen af det første Exemplar i Marmor, lod han sig nøie med at kunne erholde en Gientagelse, som derfor ufortøvet sattes iværk og, efter Brevene at dømme, synes at være bleven fuldført i Løbet af Aaret. Det har hidtil været os aldeles ubekiendt, at en saadan Gientagelse af dette Arbeide er kommen i Grev Rantzaus Besiddelse, men deels fremgaaer det, som anført af et Brev, Thorvaldsen allerede i dette Aar tilskrev ham

og hvori han melder, at det snart vil kunne afsendes, deels finde vi, at Thorvaldsen egenhændigt paa en Liste over de Arbeider, som dengang beskæftigede ham, har ved det første Exemplar af Basrelieffet for Hr. v. Ropp, tilføiet: "Dº replicato per Conte di Rantzau in Holsteen."

Grev Rantzau Afreise fra Rom var nu nær foreſtaaende. Thorvaldsen modelerede derfor hans Buſte, som netop blev afstøbt i Gibs, før han forlod Rom, og strax derefter afleveret til Studiet, for der at udføres i Marmor.

Da Grev Rantzau nu skulde stilles fra Rom og fra Thorvaldsen og ikke kunde være uvidende om Schubarts, hidtil frugtesløse, Bestræbelser, for at faae Thorvaldsen til at forlade Rom, giorde han vor Kunstner kort før Afreisen det Forslag, at han skulde følge ham til Montenero. Grev Rantzau kiendte vel ikke personligt den Schubartske Familie, men han havde imellem sine Adresse-Breve, ogsaa et til Baron Schubart, som han hidtil ikke havde tænkt at ville afbenytte; men, hvis Thorvaldsen nu vilde være saa skikkelig at følge med og at introducere ham paa Montenero, saa vilde han benytte det.

Den Fristelse, at kunne giøre Reisen derhen i saa behageligt Selskab, kunde Thorvaldsen ikke modstaa, og det var maaskee i et ubetænksomt Øieblik, at han gav sit Tilsagn og tog imod Tilbudet. Han skrev nu ufortøvet til Schubart, for at anmelde Besøget, og næste Postdag bragte et Brev fra Montenero, som overstrømmede af Gieſtmildhed og Glæde.

Terningen var altsaa kastet, og hidtil havde vor Kunstner, ved at ordne sine Sager og at stille Studierne under sin Vens, Stanleys, Tilsyn, handlet som en fri Mand.

Men nu skulde Reiseplanen forelægges den skinsyge Elskerinde, og Signora Anna Maria bar endnu forrige Aars Reise med Familien Moltke i frisk Erindring, og havde uden tvivl troet sig tilstrækkeligt sikkret mod saadanne Udflugter i Aar. Om denne Crisis vide vi imidlertid kun, at den ikke gik over uden et Tordenveir, at Thorvaldsen forlod hende i Vrede, og at han reiste bort uden Afsked eller Forsoning.

Paa Montenero tilbragte Grev Rantzau kun een Dag og forlod nu sin Ven, Thorvaldsen, der, i det for ham indrettede og udsmykkede Studio, hvor Kunstneren snart kom i Virksomhed.

Fra Rom underrettedes han af Stanley om Sagernes Tilstand, men hvorledes hans Stemning endnu maa have været mod Anna Maria, kan sluttes deraf, at da han svarede paa Stanleys Brev, var der i dette ikke engang en Hilsen til den forladte Ariadne, eller et Spørgsmaal til hendes Befindende, men ikkun, — som til lidt Drilleri, — en Hilsen til den lille Hund Perucca og Forespørgsel til dens Befindende.

Dette kunde — eller skulde maaskee ikke blive hende ubekiendt, og Stanley har ogsaa sørget for, at hun fik det at vide. Nu fulgte der, under 17. Aug. 1805, et Brev fra Anna Maria til Thorvaldsen, fuldt af Jammer og Beklagelse over hendes Sygdom og søvnløse Nætter, og af Bebreidelser for den Opmærksomhed, han i sit Brev til Signor Carlo havde vist "per una bestia, domandando della salute del vostro cane."

Denne gienstridige Stemning varede endnu et Par Postdage, og under 24. Aug. skrev Stanley endnu, at Signora Anna Maria var "mezzo disperata" fordi Du ikke skriver hende til." Dog, da Thorvaldsen omsider sendte hende et Par

Ord, fulgte der igien en forsonlig Skrivelse, hvori Vreden gik over i Beklagelser og tabte sig i Ønsket om, at han fra Livorno vilde bringe hende en god, engelsk Sax.

Af det ovenfor nævnte Brev af 24. Aug. fra Stanley modtog Thorvaldsen, midt under de fornemme Omgivelser paa Montenero, en Efterretning, som vi allerede have meddeelt Læseren, men som for Thorvaldsen endnu vår en Nyhed, fuld af krænkende Ydmygelse. Stanley havde modtaget et Brev fra "sin Borgemester" i Kiøbenhavn, og Sagen angaaende Gotskalk Thorvaldsens Indlemmelse i Vartov, som maaskee ganske var falbet vor Kunstner ud af Tankerne, var nu lykket over al Forventning. Raadmand Schiøtt havde selv skrevet til Stanley og vedlagt et Brev, som den Gamle, efterat være kommen ind i Stiftelsen, havde bedet ham om at besørge til hans Søn i Rom, og dette Brev havde Stanley nu indesluttet i sit, i høieste Grad begiærlig efter at erfare Indholdet, hvilket han meente maatte være saa glædeligt, at Thorvaldsen strax vilde meddele ham Noget derom.

Men dette Brev fra Gotskalk Thorvaldsen til Sønnen, har været af et saadant Indhold, at Thorvaldsen paa sin sædvanlige Viis forstummede og begravede denne Sorg i sit eget Bryst. Som tidligere yttret, er dette Brev tabt, formodentligt strax tilintetgiort; men til dets Indhold vil man kunne slutte sig, af et senere Brev fra Faderen, hvori han synes at ville formilde de haarde Udtryk, han havde betient sig af.

At Thorvaldsen nu var misfornøiet baade med det velmeente Raad og dets — muligen noget brutale — Iværksættelse i Kiøbenhavn, fremlyser kun af hans fuldkomne Taushed ihenseende til denne Sag. At han, efterat have

erfaret, hvad man paa hans Vegne havde foretaget sig, og at den Gamle mod sin Villie var bleven indsat i Vartov, selv har skrevet til sin Fader, sees af dennes næste Brev. Muligen har dette Brev tient til at retfærdiggiøre Sønnen i Faderens Øine og foranlediget den paafølgende forsonlige Skrivelse. Men til Stanley skrev han ikke et Ord, — saa langt fra at takke ham for hans vellykkede Bestræbelser, og denne Ven yttrede derfor kun i sit næste Brev: "Jeg maa tro, at hverken Din Fader eller Du selv er fornøiet med hvad Borgemester Schiøtt har giort for Din Fader; det skulde giøre mig meget ondt, skulde man have giort ham misfornøiet — — hvorfor jeg troer Alt dette, min gode Ven! er fordi Du ei har sagt mig et Ord besangaaende."

VII.

Thorvaldsen paa Montenero. Æresmedlem af Akademiet i Bologna. Basr. til Døbefonten: Jesu Daab. Basr. Prometheus og Minerva. Thorvaldsen reiser til Florents og tilbage til Rom. Fragment af Dagbogen. Skrivelse fra Schubart. Schubart til Zoëga om Thorvaldsen. Bartholin Eichels Buste. Buste af Fru Carol. v. Humboldt.

1805.

Paa Montenero, hvor Thorvaldsen strax efter sin Ankomst var bleven overrasket af et Diplom fra Akademiet i Bologna, som under 16. Aug. 1805 havde optaget ham til Æresmedlem, begyndte han nu at arbeide, og den Composition til et Basrelief for Døbefonten, som han allerede forrige Aar havde forelagt Grevinde Schimmelmann, blev nu foretagen som det Arbeide, hvorved han nærmest kunde imødekomme sin gjestmilde Værts Ønsker.

Det var nemlig Basrelieffet Jesus, som døbes af Johannes, og, da denne flittigt og omhyggeligt udførte Model var fra Haanden, anlagde han i de første Dage af September et andet Basrelief, der, saaledes som det her fremstod, neppe endnu havde anden Bestemmelse, end Tilblivelsen, skjønt det senere blev gienoptaget af vor Kunstner som det første af de fire, til Christiansborg-Slot bestilte, runde Basrelieffer. Det fremstillede Prometheus og Minerva.

Neppe vare disse to Basrelieffer afstøbte i Gips, da Thorvaldsen besluttede, at reise til Florents i Selskab med en Kjøbmand Stub, for derfra at vende tilbage til Rom.

Denne Reiſe tiltraadte han, ifølge Pasſets Datum, d. 11. Sept. 1805. I Florents blev han kun to Dage og fortſatte Reiſen i behageligt Selſkab til Rom, hvor han ankom et Par Dage efter.

Om denne Tilbagereiſe fra Florents til Rom have vi et Blad af hans Dagbog, eller maaſkee et Fragment af et egenhændigt Brev, ſom fortæller:

"Efter to Dages Ophold i Florents, efterlod vi vor gode Stub, ſom ikke vovede at gaae længer med os, deels for ſin Sundhed, deels for det Skib, ſom gaaer til Lisabon, ſkulde gaae fra ham; jeg har giort en behagelig Reiſe med vor — og en ſvenſk Capelmeſter, ſom jeg har kiendt før i Rom og ſom ſang ſaa deiligt for os, og en god, gammel Skomager fra Mailand; vi vare ſaa lykkelige at træffe en god Veturin med en bequem Vogn, ſaa vi har giort denne Reiſe ſaa mageligt ſom muligt og ankom i Løverdags Eftermiddag" (til Rom)."

Thorvaldſen havde neppe forladt Montenero, førend Baron Schubart ſkrev et Brev til ham, hvilket vi anføre, ſom vor Hiemmel for, hvad vi have berettet om hans, paa Montenero udførte, Arbeider.

Baron Schubart ſkrev:

Montenero, d. 16. Sept. 1805.

"Gud give jeg ſnart maatte faae gode Efterretninger om Deres Ankomſt til Rom, min gode Thorvaldsen. Af et Brev, ſom jeg i Morges fik fra min Banquier i Florenz, erfarede jeg, at De ſamtligen der lykkelig vare ankomne, og jeg haaber med Poſten paa Onsdag at faae noget at vide om Dem.

De vil finde en meget smuk og artig dansk Mand i Rom, ved Navn Bartholin, enten død eller døende. Matthæi har faaet et Brev i Dag, som melder denne sørgelige Tidende. Han er et Offer for Blodspytning, en Sygdom, som hersker i Rom. For Guds Skyld, bedste Thorvaldsen! vær vaersom, at De ikke deler i denne ublide Skiæbne. Jeg skiælver for min Ven; thi alle tale endnu om den afskyelige Luft, som hersker i Rom.

Imorgen reiser jeg til Livorno i Selskab af Johannes den Døber og Jesus Christus. Jeg haaber at bringe dem sunde og friske til Havbredden, hvorfra jeg sender dem ligetil Rom til Deres Adresse. Jeg gaaer hver Dag ind i Stuen, hvor disse hellige Mænd staae, og jeg skuer dem med sand Vellyst. Kæmpen Prometheus og hans lille Mand, næst Gudinden Minerva befinde sig meget vel. De begynde at blive paa nogle Steder hvide som Snee og blive saaledes daglig skiønnere. — —"

Vi maa endnu her tilføie et Uddrag af et andet Brev fra Schubart, ikke til Thorvaldsen, men til Zoëga om Thorvaldsen. Dette Brev, som er skrevet kort Tid efter Thorvaldsens Tilbagekomst, den 30. Sept. 1805, yttrer blandt Andet:

"D'abord je me réjouis pour mon ami Thorvaldsen qu'il est avec Vous et qu'il Vous parle de nous. En effet, notre genre de vie uniforme et varié en même temps, mérite qu'un coeur comme celui de notre Thorvaldsen y trouve de la satisfaction, et j'ose dire, mon cher Zoëga, que Vous aussi ne Vous trouveriez pas mal dans notre petit cercle.

Thorvaldsen aura été trop modeste pour Vous parler des ouvrages, qu'il a modelés à Montenero.

D'abord le baptême du Christ par St. Jean est un vrai chef d'oeuvre sous tous les rapports. C'est un des plus beaux bas-reliefs que j'aie vus. Noblesse, élégance, élévation, dignité, gôut. Tout se trouve réuni dans ces belles figures, et l'expression de leurs physionomies est vrayment admirable.

Le second basrelief, qu'il a exécuté, est le Titan Prométhée, qui forme le premier homme, auquel Minerve donne l'ame et la pensée. Ce petit homme est surtout digne d'admiration. Il s'anime, il se vivifie, quand la sage Minerve lui inspire le sentiment. On voit, pour ainsi dire, le soufle de la vie morale, qui s'introduit; l'argile se réveille, et la Divinité contemple avec volupté son ouvrage, tandis que Promethée n'est pas fâché de voir accomplir le sien par les mains de Minerve. La figure de cette dernière, qui place sur sa tête le papillon, est si noble, et Promethée assis sur un rocher, ayant à coté de lui la flamme celeste*), qu'il a derobée, regarde avec complaisance sa nouvelle production, tenant dans sa main le bullino du sculpteur."

Ved sin Tilbagekomst til Rom traf Thorvaldsen sin Landsmand, Bartholin Eichel, saaledes som det i Schubarts Brev var ham meldt, dødssyg.

*) I denne Henseende har Thorvaldsen altsaa senere forandret sin Composition.

nærværende Tid har været beskæftiget dermed i sit eget Studio.

Figuren af Mars skal, paa den Arm nær, hvormed Krigsguden skulde omfavne Venus, have været færdig i Model, da Arbeidet for nogen Tid standsede. Det hed sig, at denne Standsning udgik fra Torlonia, hvem Canova skulde have taget det ilde op, at han havde ifinde, at lade en ung Kunstners Arbeide opstille som Sidestykke til hans Mesterværk, men dette Rygte turde i enhver Henseende være forkasteligt.

Andre have anført som Grunden *), at hans Venner havde fraraadet ham at gruppere denne Mars med en Venus, hvorved Hovedfiguren kun vilde tabe altformeget. Men hvilken Grunden end har været, blev Resultatet dog, at den ufuldendte Model for nogle Aar blev henstillet, indtil den, tre Aar derefter, fuldførtes som Statuen Den fredbringende Mars.

En anden Bestilling paa et colossalt Arbeide mødte vor Kunstner under hans Ophold i denne Sommer paa Montenero. Det var paa et Monument for de Nordamerikanske Stater, fremstillende Friheden, som skulde opstilles i Staden Washington. Præsidenten Jefferson havde overdraget Consulen i Livorno, Mr. Appleton, at gjøre de nødvendige Skridt hos en af Roms første Billedhuggere, og Sagen synes af ham at være betroet en Sig. Filippo Mazzæi i Pisa, som, efter forgieves at have søgt Thorvaldsen i Rom, traf ham i Florents og der aabnede Underhandlingerne, der senere fortsattes skriftligt.

*) Allg. Künstlerlex. Pag. 1871.

Som et Forarbeide til dette Monument findes iblandt vor Kunstners Tegninger, et Udkast med Pen og Sepia, men dette er ogsaa det eneste, artistiske Spor, vi kiende.

I August d. A. finde vi Thorvaldsen i Correspondance med Marmorhandleren Pietro Marchetti i Carrara, angaaende Tilveiebringelsen af en Marmorblok af 11 Palmers Høide. Da Transporten alene af en saadan Blok, efter Marchettis Erklæring, vilde andrage 400 Piastre, erklærede vor Kunstner, at han ikke kunde overtage dette Arbeide under 5000 Scudi.

Men uagtet Commissionairen havde opfordret Thorvaldsen til "non esser troppo moderato nella domanda, perchè poco importan le spese, trattandosi di cosa, che si brama che sia (se è possibile) superiore ad ogni altra nel suo genere," synes det, at, efterat der var giort Indberetning til Præsidenten, har der ikke længer været Tale om denne Bestilling, undtagen i nogle Tidsskrifter *).

Det var i dette Aar, som om vor Kunstner skulde overvældes af Bestillinger paa colossale og monumentale Arbeider, hvoraf der slet ikke skulde være noget Udbytte.

En tredie Bestilling bragtes ham fra Florents, maaskee under hans korte Opholb i denne Stad, nemlig paa et Monument over Dante, som skulde opstilles i Kirken Sta. Croce **). Den architectoniske Deel af dette Monu-

*) Ital. Miscell. V. 1806. p. 65. Meusels Archiv. II. 2. p. 178. Mag. encyclop. 1806. IV. p. 401. Jen. Allg. Litt. Zeit. 1806. Nr. 52.

**) Jen. Allg. Litt. Zeit. l. c.

skal alletider være mig en inderlig Fornøielse at erfare, det gaaer Dem vel, og det har været mig en sand Glæde at kunne bidrage lidet dertil.

At De bliver i Rom, saalænge De der har noget at bestille, finder jeg ganske naturligt; men da jeg altid seer hen i Tiden, tænkte jeg, det ikke var af Veien, om De havde et Tilflugtsted i paakommende Tilfælde. Lever De, bliver De gammel, det var og muligt, at Krigens Uroligheder kunde drive Dem fra Rom, og det største Uheld, der nu kan hænde Dem, er at have fri Bolig og 400 Rbd. aarligt at leve af; det er ikke meget, men Trang til det Nødtørftigste er De sikkret for.

De vil snart faae Ordre at gjøre to Figurer i heroisk Høide.

De skrev mig forrige Aar, at De havde trukket paa mig 44 piastre 62½ baj, og jeg bekvemede mig derpaa, men Ingen har indfundet sig med nogen Anvisning; imidlertid for at faae denne Sag afgjort, har Justitsraad Frisch paataget sig at betale disse Penge til Hr. Ulrich i Livorno, saa De kan anse denne Sag som afgjort. Idag indfandt sig hos mig en vis Kjøbmand Rabe Holm i denne Anledning, og jeg svarede ham, at Pengene vare betalte, det kunde han skrive Hr. Ulrich til.

Den omskrevne Portefeuille, har jeg erfaret med megen Møie, var hos Fru Brun, men jeg har ikke seet den; om Bogen med Kobbere veed jeg ikke noget, men hvad hun havde, har hun sagt mig, at have afleveret til Hr. West.

— — Tak for Homer og Raphael; men da disse Buster har kostet Dem Penge, foruden Deres Arbeide, saa vil jeg bede, De vil antage, hvad jeg har betalt i Livorno *), som en liden Erstatning for Deres Udlæg.

*) Derimod finde vi at Thorvaldsen en Maaned senere modtog et Brev af 18. November 1805 fra Ulrich i Livorno, hvori det hedder, at

Hvad de øvrige Buster angaaer, da staae de endnu alle hos mig, undtagen Grev Bernstorffs, som jeg strax sendte til Grev Reventlow, hvor den endnu staaer, hvor Flere fik den at see, end hos mig. Nei! nei! min kiære Ven! man er ikke begiærlig efter Kunstsager her; jeg har ladet dem slæbe til og fra Kronprindsen, og alle Fornemme have seet dem hos mig, men Ingen har til denne Dag spurgt, hvad de skulle koste.

Jeg har talt med Prof. Jacob Badens Enke, og hun er villig at betale Dem 200 Rbl. dansk Courant for hendes Mands Buste i Marmor. Skulde De finde, at De ikke hermed var betalt for Deres Arbeide, kan De lade det bero.

Hvad Deres Fader angaaer, da er hans Tilstand nu ikke mere saa trængende, som den har været; ikke fordi han er kommen i Vartov, da han der ikke har mere end 3 ℔ ugentlig, men da jeg har bragt hans Ting i Orden, kan han nu hiælpe sig med mindre, og hvad jeg fremdeles kan gjøre for ham, skal jeg gjøre med Fornøielse. Her har De nu et Brev fra ham, som han har bedet mig besørge. Fra Sergell skal jeg hilse Dem; han er ret glad, at De er bleven til den Mand, han ventede.

Lev nu vel, og vær vis paa, at jeg skal ikke forbigaae nogen Leilighed, der kunde komme Dem til Gavn, og tro jeg er uforandret

Deres
Abildgaard."

Som det allerede er erfaret af dette Brev var heri indesluttet et Brev fra Gotskalk Thorvaldsen, formodentlig det sidste han skrev til sin Søn Bertel:

"Mr. Abildgaard à Copenhagen s'est entièrement refusé a payer les 200 ℔ Bco." som Thorvaldsen har trukket paa ham, og at han (Abild.) "s'en est expliqué bien clairement par un refus net" hvorfor Thorv. altsaa snarest maa giøre Udveie til at bringe denne Sag i Rigtighed.

efter mindede ham derom, og da synes han at have reddet sig ved at beklage, at Brevet var kommet bort for ham, og dermed var nok den Sag til Ende.

I dette Aar samlede der sig endeel mørke Skyer paa vor Kunstners Himmel, og Bekymringer af meget forskiellig Natur syntes, for længere Tid, at have berøvet ham den sædvanlige Arbeidslyst.

Hans økonomiske Forhold vare nu nærved at berøve ham Ligevægten, og i sin Forstemthed yttrede han atter Tilbøielighed til at opgive Rom, for at lade sig nøie med Friboligen paa Charlottenborg og de 400 Rdl. aarligt, som vilde være ham sikkret, naar han indtog sin Professorplads i Kiøbenhavn.

Fra Grevinde Woronzoff havde han ved Aarets Begyndelse modtaget den sidste Rest, 550 Scudi, for de bestilte Arbeider, hvoraf de fire Statuer vel vare færdige og indpakkede til Afsendelse, men Gruppen Amor og Psyche var endnu ikke paabegyndt.

Jason henstod endnu, neppe videre udført, end som Scarpellino'en havde forladt den, da Thorvaldsen i April d. A. modtog en Anviisning fra Mr. Hope paa den sidste Rest af de betingede 600 Zechiner. Ved denne Leilighed havde Hope, under Forudsætning, at Statuen nu maatte være færdig, ved sin Forretningsmand, Mr. Patrick Moir, ladet ham vide, at han meget vel erindrede, at han havde lovet ham, foruden Betalingen, et Tillæg af 200 Zechiner, men at dette først vilde være at udbetale, naar Statuen var ankommen til England.

Af denne Forlegenhed med Mr. Hope fandt Thorvaldsen dog for Øieblikket en Udvei. Mr. Moir havde nemlig tillige, ifølge Hopes Ordre, giort vor Kunstner opmærksom paa, at Forsendelsen af Jasou for nærværende Tid vilde have sine Vanskeligheder, da den var engelsk Eiendom; skulde den derfor afsendes, maatte det skee under dansk Flag og til Kiøbenhavn, hvorfra den da ved Leilighed kunde sendes til London.

Dette tog vor Kunstner til Indtægt, og fandt det af samme Grund forsigtigst, endnu at lade Jason henstaa som et Slags Contrebande.

Dog, mere end disse store Forlegenheder, følte han maaske de mindre. Consul Ulrich vedblev endnu, trods Alt, hvad Abildgaard havde skrevet, at forlange deres Mellemværende berigtiget, da han, ifølge senere modtagne Efterretninger fra Kiøbenhavn, maatte opgive alt Haab "pour être remboursé par Mr. Abildgaard."

I hvilken Forfatning Thorvaldsens Finantser iøvrigt have været, kan man slutte deraf, at paa samme Tid han selv følte sig i trykkende Pengeforlegenheder, havde han endnu Penge udestaaende, som vare ham anviste i Stipendie eller i Gratification.

Idetmindste synes han selv at have været af den Formening, at han endnu ikke havde modtaget de tre sidste Quartaler af Reisestipendiet, fordi han dengang havde villet opspare dem til Hiemreisen og derfor ikke havde hævet dem i vedkommende Handelshuus; og af den Gratification af 300 Rbd. D. Cour., som i 1804 var bleven ham anviist fra Fonden ad usus publicos, havde han endnu ikke

seet en Skilling. Baron Schubart havde nemlig været ham behiælpelig med at hæve denne Sum i Bankcontoiret i Altona, men istedetfor Penge havde han givet ham et Stykke Papir, en Anviisning paa den romerske Banquier Pappiani, med Anmodning om, dog ikke at giøre Brug af denne Anviisning uden nærmere Aftale.

XI.

Thorvaldsens Reisefælle, Kiøbmand Stub, døer i Livorno. Baronesse Schubarts Sygdom. Charles Stanley's Død. Zoëga's Dom om Stanley som Kunstner. v. Schubart skriver om Thorvaldsen til Abildgaard.

1806.

Under saadanne Forhold, der dog kun vare ham fortrædelige, naaede ogsaa andre Sorger og Bekymringer hans Hierte.

I Begyndelsen af Mai 1806 indløb et Brev til Thorvaldsen fra hans Landsmand, Legationssecretair Lundbye i Livorno, som overraskede med den sørgelige Efterretning, at den unge Stub, Thorvaldsens kiære Ven, med hvem han nyligen havde reist, var død, og at Alle paa Montenero vare i stor Bekymring, da Baronessen var falden i en farlig Sygdom, som havde truet hendes Liv, der endnu ikke var uden Fare.

Men Thorvaldsen havde i sin Nærhed en større Sorg at friste i de samme Dage, da disse Efterretninger indløb.

Hans elskede Ven, Charles Stanley, havde udtømt sine sidste Livskræfter, og Thorvaldsen forlod ikke hans Dødsleie, førend det elendige Legeme ganske var nedbrudt.

Dette Dødsfald skal have opfyldt vor Kunstner med en dyb Smerte, og det hedder i et Brev vedsangaaende, "at han græmmede sig over denne Skilsmisse."

Det Tab, Fædrelandet led derved, skal have været større, end det nogensinde følтes. I et Brev, som Schubart, under

10. Nov. 1805, skrev til Abildgaard, finde vi derom følgende Yttring:

"Vor lærde Zoëga i Rom skriver mig om Stanley, at hvis han vedbliver, som han har begyndt, vil han i sit Fag gjøre Danmark ligesaamegen Ære, som Thorvaldsen i sit."

Hans sidste Arbeide var et architectonisk Project, som Grev Rantzau Breitenburg under sit Ophold i Rom havde overdraget ham, og som synes at være blevet fuldført og afsendt før hans Død.

"Stanley's Død," skrev v. Schubart kort Tid efter, d. 23. Mai 1806, til Abildgaard om Thorvaldsen, "havde nedslaaet ham, men nye Arbeider, som han nu skal udføre, opliver ham paa ny, og alle mine romerske Venner skrive mig, at han begynder at være flittig. Han er et sandt Genie, og af denne Aarsag er han ikke altid istand til at arbeide, men naar han begynder paa noget, som er hans Talent værdigt, er han saa virksom, at han bestiller mere i to Timer, end Andre i to Uger. Men Thorvaldsen behøver Opmuntring, og denne savner han ofte i Rom, hvor, som i hele Italien, blot Fremmede veed at skatte og priisætte Kunsten. — — Da han sidst var hos os, arbeidede han rastløs. — I Rom er han sig selv overladt, og hans Tungsindighed tiltager ofte i en høi Grad; thi hans physiske Tilstand er ikke altid den bedste, endskiøndt han har en herkulisk Figur, som forkynder Kraft og Sundhed."

XII.

Thorvaldsen skriver til Abildgaard og til Schubart angaaende sin Pengeforlegenhed. Vil reise tilbage til Danmark. Schubarts og Abildgaards Svar. Thorvaldsen skriver atter til Abildgaard; han har anbefalet sin Fader til Grevinde Schimmelmann. Gotskalk Thorvaldsens Død i Vartov.

1806.

For om muligt at faae nogle Penge anviste, deels vel ogsaa for at faae sin Beskytter, Abildgaard, til at fremskynde de saa længe bebudede Bestillinger for Danmark, skrev Thorvaldsen nu i Midten af Juni til Abildgaard, saaledes:

Rom, d. 18 Junii 1806.

"Tak, gode Hr. Justitsraad! for al Deres bevidste Godhed imod min Fader, hvilket er mig ligesaa kiært, som den Omhu, De har haft for mig til min Befordring. Mit Ønske er kun, i Fremtiden at kunne vise min Erkiendtlighed og Taknemlighed imod Dem, Hr. Justitsraad! som De fortiener, og som jeg vist aldrig skal glemme.

Da Roms Skiæbne er, hvad de Franske vil, og Krigen forhindrer ofte Udbetalingen for de Arbeider, man har bestilt hos mig, saa er jeg i Forlegenhed for Penge og maa bede Dem være af den Godhed at tilsende mig den Summa for Badens Buste, som jeg nu har begyndt paa. Museo Pio Clementino har jeg betalt 80 Scudi for og giver det gierne til Akademiet. Rothes, saavel som de andre Buster, kan De sælge for, hvad Justitsraaden vil; alt er velgiort, saa lidet det endog er, er det dog en

Hiælp i paakommende Tilfælde, da jeg nødig vil gribe til den Sum, som er mig bestemt af Akademiet til min Tilbagereise, og derfor endnu ikke har hævet samme.

Om det Arbeide til Slottet, som man har lovet mig, ønskede jeg, at man vilde gjøre Ende paa og beder Dem, gode Hr. Justitsraad! at tænke paa mig desangaaende.

Mine hierteligste Ønsker for Deres Sundhed og Velgaaende, bedste Hr. Justitsraad! og tro mig med den sandeste Høiagtelse forbliver jeg

Deres ærbødigste og hengivne Tiener

B. Thorvaldsen."

I samme Hensigt, for at faae sit Basrelief og tre Buster i Marmor, for ikke at tale om Døbefonten, betalte, og for at kunne hæve Gratificationen for Fonden ad usus publicos, der, som sagt, var deponeret hos Pappiani, strev han nogen Tid efter til Montenero:

Rom, d. 8. Aug. 1806.

"Deres Excellence!

Jeg blues ved at have tiet saalænge og ei før har opfyldt min Pligt og Skyldighed, at besvare Deres til mig saa usigelig kiære Skrivelse, som jeg har været saa uheldig at tabe af min Lomme. Jeg bar Deres Brev hos mig, for at vise Zoëga og Lundbye det, troende at faae hos dem nogen Efterretning om den Amerikanske Krig, for derefter at gjøre en Idee til det Monument, som De har været saa god at meddele mig, og har ved denne Leilighed været saa uheldig at tabe samme; jeg har troet at finde det igien, men forgieves. Dette har bidraget endnu mere til min sædvanlige Efterladenhed i at skrive og bønfalder Deres Excellence at tilgive mig min Skrøbelighed med Deres sædvanlige Godhed.

Deres tre Buster*) har jeg færdig og har villet indpakke dem sammen i den Kasse, som Hr. Baron Humboldt sendte Dem, men da det havde sine Vanskeligheder, og det faldt mig siden ind, at Deres Excellence formodentlig vil lade Dem og Deres Gemalindes Buste forme, saa var det nok bedst at lade det gjøre her i Rom, hvor man har gode Formatori, og derfor vil jeg oppebie Deres Bestemmelse herover.

Deres Basrelief med Muserne ere næsten halv færdig; til Daaben har jeg endnu ikke Marmor, men haaber snart at bekomme det, og saa skal det blive sat i Arbeide.

Jeg har ikke giort noget Nyt, siden jeg tog fra Deres Excell., undtagen nogle Buster, for at faae Penge til at kunne udføre de hos mig bestilte Arbeider, da jeg ikke kan hæve mere, førend de blive færdige, og derfor maa jeg bede Deres Excellence ville have den Godhed at forstrække mig med. Det Brev, De gav mig til Hr. Pappiani, for at hæve den Gratification af Directionen for Fonden ad usus public, har jeg, efter Deres Forlangende, ikke afgivet.

Jeg ønsker, at den fortræffelige Luft paa det yndige Montenero maa helbrede den gode Matthæi, som den har helbredet mig. Det gjør mig inderlig ondt, at jeg ikke har kunnet profitere af Deres venskabelige Indbydelse, saasom jeg søger at tilendebringe mine Arbeider saasnart som muligt, for derefter at reise tilbage til Kiøbenhavn, da her ingen Fremmede kommer og altsaa ingen Bestilling kan ventes, som kunde interessere mig." —

Baron Schubarts Svar lod ikke længe vente paa sig:

---

*) Bernstorffs, v. Schubarts og Frues.

ſtal alletider være mig en inderlig Fornøielſe at erfare, det gaaer Dem vel, og det har været mig en ſand Glæde at kunne bidrage lidet dertil.

At De bliver i Rom, ſaalænge De der har noget at beſtille, finder jeg ganſke naturligt; men da jeg altid ſeer hen i Tiden, tænkte jeg, det ikke var af Veien, om De havde et Tilflugtſted i paakommende Tilfælde. Lever De, bliver De gammel, det var og muligt, at Krigens Uroligheder kunde drive Dem fra Rom, og det ſtørſte Uheld, der nu kan hænde Dem, er at have fri Bolig og 400 Rbd. aarligt at leve af; det er ikke meget, men Trang til det Nødtørftigſte er De ſikkret for.

De vil ſnart faae Ordre at giøre to Figurer i heroiſk Høide.

De ſkrev mig forrige Aar, at De havde trukket paa mig 44 piastre 62½ baj, og jeg bekavede mig derpaa, men Ingen har indfundet ſig med nogen Anviisning; imidlertid for at faae denne Sag afgiort, har Juſtitsraad Frisch paataget ſig at betale disſe Penge til Hr. Ulrich i Livorno, ſaa De kan anſee denne Sag ſom afgiort. Idag indfandt ſig hos mig en vis Kiøbmand Rabe Holm i denne Anledning, og jeg ſvarede ham, at Pengene vare betalte, det kunde han ſkrive Hr. Ulrich til.

Den omſkrevne Portefeuille, har jeg erfaret med megen Møie, var hos Fru Brun, men jeg har ikke ſeet den; om Bogen med Kobbere veed jeg ikke noget, men hvad hun havde, har hun ſagt mig, at have afleveret til Hr. West.

— — Tak for Homer og Raphael; men da disſe Buſter har koſtet Dem Penge, foruden Deres Arbeide, ſaa vil jeg bede, De vil antage, hvad jeg har betalt i Livorno *), ſom en liden Erſtatning for Deres Udlæg.

*) Derimod finde vi at Thorvaldſen en Maaned ſenere modtog et Brev af 18. November 1805 fra Ulrich i Livorno, hvori det hedder, at

Hvad de øvrige Buster angaaer, da staae de endnu alle hos mig, undtagen Grev Bernstorffs, som jeg strax sendte til Grev Reventlow, hvor den endnu staaer, hvor Flere fik den at see, end hos mig. Nei! nei! min kiære Ven! man er ikke begiærlig efter Kunstsager her; jeg har ladet dem slæbe til og fra Kronprindsen, og alle Fornemme have seet dem hos mig, men Ingen har til denne Dag spurgt, hvad de skulle koste.

Jeg har talt med Prof. Jacob Badens Enke, og hun er villig at betale Dem 200 Rdl. dansk Courant for hendes Mands Buste i Marmor. Skulde De finde, at De ikke hermed var betalt for Deres Arbeide, kan De lade det bero.

Hvad Deres Fader angaaer, da er hans Tilstand nu ikke mere saa trængende, som den har været; ikke fordi han er kommen i Vartov, da han der ikke har mere end 3 ß ugentlig, men da jeg har bragt hans Ting i Orden, kan han nu hiælpe sig med mindre, og hvad jeg frembeles kan gjøre for ham, skal jeg gjøre med Fornøielse. Her har De nu et Brev fra ham, som han har bedet mig besørge. Fra Sergell skal jeg hilse Dem; han er ret glad, at De er bleven til den Mand, han ventede.

Lev nu vel, og vær vis paa, at jeg skal ikke forbigaae nogen Leilighed, der kunde komme Dem til Gavn, og tro jeg er uforandret

Deres
Abildgaard."

Som det allerede er erfaret af dette Brev var heri indesluttet et Brev fra Gotskalk Thorvaldsen, formodentlig det sidste han skrev til sin Søn Bertel:

"Mr. Abildgaard à Copenhagen s'est entièrement refusé a payer les 200 ß Bco." som Thorvaldsen har truffet paa ham, og at han (Abild.) "s'en est expliqué bien clairement par un refus net" hvorfor Thorv. altsaa snareste maa gjøre Udveie til at bringe denne Sag i Rigtighed.

"Kjære Søn!

Kiøbenh., d. 20. October.

Skulde jeg i min sidste Skrivelse til Dig have brugt nogle haarde Udtryk, da vil jeg bede, at Du vil skiule dem under Kiærligheds Kaabe.

Du kan forestille Dig, hvorledes jeg var tilmode, da jeg kom i Vartov og skulde være imellem Halte, Blinde, Stumme og alleslags Krøblinger. Jeg vidste selv knap, hvad jeg skrev i Forbittrelse.

Hvad Din Skrivning angaaer, da skriver Du godt nok til at læses. Det skal ei fremvises for noget Collegium. Skrev Du lidt flittigere, vilde det falde af sig selv. Der er aldrig nogen stor Kunstner, (der) skriver godt.

Der er ei en eneste af Dine Venner, der have bragt mig nogen Hilsen fra Dig; der er heller ingen af Dine Venner, der har giort mig noget Godt, undtagen Hr. Justitsraad Abildgaard. Han gav mig til Hiælp til Din Moders Begravelse 10 Rdl., som jeg har siden maatte arbeide for at betale. Gud veed, hvorledes min (Begravelse) bliver, og ligegodt kan det være.

Jeg forlangte nogen Hiælp af Westerne, men forgiæves. Den storsnudede Muurmester sagde, Du aldrig havde bedet ham, at gjøre mig noget Godt, men Din Moder. Jeg gav ham til Svar, ifald han havde givet Din Moder Penge, var det ei Tak værd, for hun brugte dem til at sætte dem bort i Lotteriet og aldrig til Husets Nytte. Af Tømmermester West har jeg faaet 5 Rdl., da jeg skulde i Vartov, og af Abildgaard 15 Rdl. for at indfrie mine Sengeklæder, som jeg skulde bringe i Vartov med, for at ligge paa. Da Din Moder var syg, flyede Abildgaard mig 2 Gange 5 Rdl., som jeg har brugt til hendes Pleie.

Om jeg tog Afsted med Dig, troer jeg det var meget rimeligt. Jeg er nu 66 Aar og meget svag, maa lide Mangel paa et og alt og altsaa kan vente Døden hver

Dag. Dine Fioliner og Fløite er hos Tømmermester West, 2 af Dine Pouserestole og Dit Leer er hos Gianelli. Dit Portrait skal jeg og levere West tilligemed 1 Pouseerstol. Jeg nyder vist ei den Glæde at see Dig mere!

Jeg skal hilse Dig fra Hr. Etatsraad Monrad, jeg har talt med ham idag.

Dine Venner skal ei sige, at jeg har overhængt Dem, og Gud give mig enten Død eller Brød!

Jeg fornøier mig inderlig over at læse alle de Berømmelser, som der skrives over Dig i alle Blade, som udgaae her i Byen. Kosewitz*) har været i Dit Værksted og seet Dit Arbeide; han berømmer Dig overmaade og erklærer, at Du i Kraft overgaaer Canova og giør Dit Fædreland en stor Ære.

Jeg har ei Humeur til at skrive mere, og Pladsen tillader det ei heller. Hr. Justitsraad Schiött var selv hos mig med Dit Brev.

Tag Dig iagt for de lumske Italienere. Lev altid vel, det ønsker

Din oprigtige Fader,

G. Thorvaldsen."

---

*) Skal nok være Kotzebue. Den Gamle har formodentlig i Rahbeks Minerva læst Kotzebues Artikel om Jason. Cfr. Ungdomshistorie. Pag. 193.

IX.

Om Torlonia's Bestilling paa en colossal Gruppe. Gruppen Mars og Venus. Model til Statuen Mars. Friheden, Monum. til Nordamerika. Dantes Monument i Sta. Croce i Florents.

1805.

Om de Arbeider, der i dette Aar beskæftigede vor Kunstner, eller rettere hans Medhiælpere i Studierne, have vi allerede meddeelt det Væsentlige. De Indberetninger til den fraværende Mester som Camillo Landini og Charles Stanley under hans Fraværelse sendte ham til Montenero, angaaende Sagernes ordentlige Gang i Værkstedet, behøve vi altsaa ikke at meddele, da det kun vilde være at gientage under Et, hvad der adspredt allerede er anført om de foretagne Arbeider.

Dog have vi paa dette Tidspunkt endnu at dvæle lidet ved nogle Arbeider og Bestillinger, som Journaler og Tidsskrifter paa denne Tid tillagde vor Kunstner som udførte eller fremgaaede fra hans Haand, og som ogsaa i den foreliggende Brevveksling, nu og da, omtales med store Forventninger, blandt andet af Baron Schubart, der under 10. Nov. 1805 i et Brev til Abildgaard desangaaende yttrede, at "Kunstverdenen i dette Øieblik er meget opmærk-

som paa adskillige store og vigtige Værker, som Thorvaldsen for nærværende Tid beskæftiger sig med", og at "Rygtet snart vil svinge ham over Canova, om hans Stilling tillod ham, at have et saa stort Atelier og saa mange mekaniske Medhiælpere som denne."

Vi kunne altsaa ikke forbigaa, her at omtale disse Bestillinger, om end kun for at meddele, at det af forskiellige og tildeels ubekiendte Grunde blev ved Bestillingerne.

Marchese Torlonia, som nyligt fra Canova's Haand havde modtaget den berømte Gruppe, Herkules og Lichas, skulde — saaledes fortalte man — nu have foreslaaet vor Kunstner, at overtage Udførelsen af en colossal Gruppe, der i Palazzo Bracciano kunde opstilles som Sidestykke til Canovas Mesterværk.

Thorvaldsen skal med Glæde have modtaget denne Opfordring, men vaklede for nogen Tid i Valget af Gjenstanden. Han havde allerede, før Jasons Tid, udkastet et Par Skizzer til saadanne Grupper uden mindste Udsigt til, at de nogensinde vilde komme til Udførelse. Disse Skizzer fremstillede, som vi tidligere have anført*) Achilles, der løfter den falbne Amazondronning, Pentesilea, i sine Arme og Gruppen Mars og Venus.

Denne sidstnævnte Composition gav han omsider Fortrinnet, og af hans Brevverling fra disse Aar, hvori der nu og da findes Spørgsmaal fra Schubart og Andre om dette Arbeides Fremgang, er det at antage, at han paa

*) Ungdomshist. Pag. 165.

nærværende Tid har været beskæftiget dermed i sit eget Studio.

Figuren af Mars skal, paa den Arm nær, hvormed Krigsguden skulde omfavne Venus, have været færdig i Model, da Arbeidet for nogen Tid standsede. Det hed sig, at denne Standsning udgik fra Torlonia, hvem Canova skulde have taget det ilde op, at han havde ifinde, at lade en ung Kunstners Arbeide opstille som Sidestykke til hans Mesterværk, men dette Rygte turde i enhver Henseende være forkasteligt.

Andre have anført som Grunden *), at hans Venner havde fraraadet ham at gruppere denne Mars med en Venus, hvorved Hovedfiguren kun vilde tabe altformeget. Men hvilken Grunden end har været, blev Resultatet dog, at den ufulbendte Model for nogle Aar blev henstillet, indtil den, tre Aar derefter, fuldførtes som Statuen Den fredbringende Mars.

En anden Bestilling paa et colossalt Arbeide mødte vor Kunstner under hans Ophold i denne Sommer paa Montenero. Det var paa et Monument for de Nordamerikanske Stater, fremstillende Friheden, som skulde opstilles i Staden Washington. Præsidenten Jefferson havde overdraget Consulen i Livorno, Mr. Appleton, at gjøre de nødvendige Skridt hos en af Roms første Billedhuggere, og Sagen synes af ham at være betroet en Sig. Filippo Mazzæi i Pisa, som, efter forgieves at have søgt Thorvaldsen i Rom, traf ham i Florents og der aabnede Underhandlingerne, der senere fortsattes skriftligt.

*) Allg. Künstlerlex. Pag. 1871.

Som et Forarbeide til dette Monument findes iblandt vor Kunstners Tegninger, et Udkast med Pen og Sepia, men dette er ogsaa det eneste, artistiske Spor, vi kiende.

I August d. A. finde vi Thorvaldsen i Correspondance med Marmorhandleren Pietro Marchetti i Carrara, angaaende Tilveiebringelsen af en Marmorblok af 11 Palmers Høide. Da Transporten alene af en saadan Blok, efter Marchettis Erklæring, vilde andrage 400 Piastre, erklærede vor Kunstner, at han ikke kunde overtage dette Arbeide under 5000 Scudi.

Men uagtet Commissionairen havde opfordret Thorvaldsen til "non esser troppo moderato nella domanda, perchè poco importan le spese, trattandòsi di cosa, che si brama che sia (se è possibile) superiore ad ogni altra nel suo genere," synes det, at, efterat der var giort Indberetning til Præsidenten, har der ikke længer været Tale om denne Bestilling, undtagen i nogle Tidsskrifter *).

Det var i dette Aar, som om vor Kunstner skulde overvældes af Bestillinger paa colossale og monumentale Arbeider, hvoraf der slet ikke skulde være noget Udbytte.

En tredie Bestilling bragtes ham fra Florents, maaskee under hans korte Ophold i denne Stad, nemlig paa et Monument over Dante, som skulde opstilles i Kirken Sta. Croce **). Den architectoniske Deel af dette Monu-

*) Ital. Miscell. V. 1806. p. 65. Meusels Archiv. II. 2. p. 178. Mag. encyclop. 1806. IV. p. 401. Jen. Allg. Litt. Zeit. 1806. Nr. 52.

**) Jen. Allg. Litt. Zeit. l. c.

ment blev forelagt Akademiet St. Luca i Rom, men for Thorvaldsens Vedkommende hedder det *), lagde "Tidsomstændighederne" Hindringer iveien, hvilke først bleve hævede i 1830, da Udførelsen af Sculpturværket til dette Monument blev overdraget Billedhuggeren Ricci.

*) Fru Bruns Efterr. i Athene. 1815. IV. 22.

X.

Baron Schubarts Fødselsdag. En Tegning, Amor, af Thorvaldsen. Atter en Bestilling paa et Monument til Nordamerika. Økonomiske Forlegenheder. Grevinde Woronzoffs Bestillinger. Sir Thomas Hope ang. Jason. Udestaaende Fordringer.

1806.

Baron v. Schubarts Fødselsdag, d. 14. Jan. 1806, var paa Montenero bleven festligholdt ved et musikalsk-poetisk Akademie, hvortil Omegnen havde stillet sine første Virtuoser, og den ene af Brødrene Matthæi, der ligesom Thorvaldsen vare jevnlige Gjester i Familien, havde arrangeret dette, i Overlæg med Baronessen.

Thorvaldsen præsiderede samme Aften i Rom i et Punschselskab, som hun paa sin Bekostning havde ladet den anden af Brødrene Matthæi besørge i Anledning af Dagens Fest, og hvortil alle i Rom værende danske Kunstnere vare indbudne. Men allerede tidligere havde vor Thorvaldsen afsendt en meget skjøn og udført Tegning, Amor legende med en Sommerfugl, til Frü Schubart, som dermed, paa hans Vegne, overraskede sin Gemal.

Da nu v. Schubart i sit næste Brev bragte vor Kunstner sin Tak for denne skjønne Gave, indeholdt hans Skrivelse en ny og betydelig Bestilling, — en Bestilling, som ogsaa

efter mindede ham derom, og da synes han at have reddet sig ved at beklage, at Brevet var kommet bort for ham, og dermed var nok den Sag til Ende.

I dette Aar samlede der sig endeel mørke Skyer paa vor Kunstners Himmel, og Bekymringer af meget forskiellig Natur syntes, for længere Tid, at have berøvet ham den sædvanlige Arbeidslyst.

Hans økonomiske Forhold vare nu nærved at berøve ham Ligevægten, og i sin Forstemthed yttrede han atter Tilbøielighed til at opgive Rom, for at lade sig nøie med Friboligen paa Charlottenborg og de 400 Rdl. aarligt, som vilde være ham sikkret, naar han indtog sin Professorplads i Kiøbenhavn.

Fra Grevinde Woronzoff havde han ved Aarets Begyndelse modtaget den sidste Rest, 550 Scudi, for de bestilte Arbeider, hvoraf de fire Statuer vel vare færdige og indpakkede til Afsendelse, men Gruppen Amor og Psyche var endnu ikke paabegyndt.

Jason henstod endnu, neppe videre udført, end som Scarpellino'en havde forlabt den, da Thorvaldsen i April d. A. modtog en Anviisning fra Mr. Hope paa den sidste Rest af de betingede 600 Zechiner. Ved denne Leilighed havde Hope, under Forudsætning, at Statuen nu maatte være færdig, ved sin Forretningsmand, Mr. Patrick Moir, ladet ham vide, at han meget vel erindrede, at han havde lovet ham, foruden Betalingen, et Tillæg af 200 Zechiner, men at dette først vilde være at udbetale, naar Statuen var ankommen til England.

Af denne Forlegenhed med Mr. Hope fandt Thorvaldsen dog for Øieblikket en Udvei. Mr. Moir havde nemlig tillige, ifølge Hopes Ordre, giort vor Kunstner opmærksom paa, at Forsendelsen af Jason for nærværende Tid vilde have sine Vanskeligheder, da den var engelsk Eiendom; skulde den derfor afsendes, maatte det skee under dansk Flag og til Kiøbenhavn, hvorfra den da ved Leilighed kunde sendes til London.

Dette tog vor Kunstner til Indtægt, og fandt det af samme Grund forsigtigst, endnu at lade Jason henstaa som et Slags Contrebande.

Dog, mere end disse store Forlegenheder, følte han maaske de mindre. Consul Ulrich vedblev endnu, trods Alt, hvad Abildgaard havde skrevet, at forlange deres Mellemværende berigtiget, da han, ifølge senere modtagne Efterretninger fra Kiøbenhavn, maatte opgive alt Haab "pour être remboursé par Mr. Abildgaard."

I hvilken Forfatning Thorvaldsens Finantser iøvrigt have været, kan man slutte deraf, at paa samme Tid han selv følte sig i trykkende Pengeforlegenheder, havde han endnu Penge udestaaende, som vare ham anviste i Stipendie eller i Gratification.

Idetmindste synes han selv at have været af den Formening, at han endnu ikke havde modtaget de tre sidste Quartaler af Reisestipendiet, fordi han dengang havde villet opspare dem til Hiemreisen og derfor ikke havde hævet dem i vedkommende Handelshuus; og af den Gratification af 300 Rbd. D. Cour., som i 1804 var bleven ham anviist fra Fonden ad usus publicos, havde han endnu ikke

seet en Skilling. Baron Schubart havde nemlig været ham behiælpelig med at hæve denne Sum i Bankcontoiret i Altona, men istedetfor Penge havde han givet ham et Stykke Papir, en Anviisning paa den romerske Banquier Pappiani, med Anmodning om, dog ikke at giøre Brug af denne Anviisning uden nærmere Aftale.

XI.

Thorvaldsens Reisefælle, Kiøbmand Stub, døer i Livorno. Baronesse Schubarts Sygdom. Charles Stanley's Død. Zoëga's Dom om Stanley som Kunstner. v. Schubart skriver om Thorvaldsen til Abildgaard.

1806.

Under saadanne Forhold, der dog kun vare ham fortrædelige, naaede ogsaa andre Sorger og Bekymringer hans Hierte.

I Begyndelsen af Mai 1806 indløb et Brev til Thorvaldsen fra hans Landsmand, Legationssecretair Lundbye i Livorno, som overraskede med den sørgelige Efterretning, at den unge Stub, Thorvaldsens kiære Ven, med hvem han nyligen havde reist, var død, og at Alle paa Montenero vare i stor Bekymring, da Baronessen var falden i en farlig Sygdom, som hævde truet hendes Liv, der endnu ikke var uden Fare.

Men Thorvaldsen havde i sin Nærhed en større Sorg at friste i de samme Dage, da disse Efterretninger indløb.

Hans elskede Ven, Charles Stanley, havde udtømt sine sidste Livskræfter, og Thorvaldsen forlod ikke hans Dødsleie, førend det elendige Legeme ganske var nedbrudt.

Dette Dødsfald skal have opfyldt vor Kunstner med en dyb Smerte, og det hedder i et Brev vedsangaaende, "at han græmmede sig over denne Skilsmisse."

Det Tab, Fædrelandet led derved, skal have været større, end det nogensinde følles. I et Brev, som Schubart, under

10. Nov. 1805, skrev til Abildgaard, finde vi derom følgende Yttring:

"Vor lærde Zoëga i Rom skriver mig om Stanley, at hvis han vedbliver, som han har begyndt, vil han i sit Fag gjøre Danmark ligesaamegen Ære, som Thorvaldsen i sit."

Hans sidste Arbeide var et architectonisk Project, som Grev Rantzau Breitenburg under sit Ophold i Rom havde overdraget ham, og som synes at være blevet fuldført og afsendt før hans Død.

"Stanley's Død," skrev v. Schubart kort Tid efter, d. 23. Mai 1806, til Abildgaard om Thorvaldsen, "havde nedslaaet ham, men nye Arbeider, som han nu skal udføre, opliver ham paa ny, og alle mine romerske Venner skrive mig, at han begynder at være flittig. Han er et sandt Genie, og af denne Aarsag er han ikke altid istand til at arbeide, men naar han begynder paa noget, som er hans Talent værdigt, er han saa virksom, at han bestiller mere i to Timer, end Andre i to Uger. Men Thorvaldsen behøver Opmuntring, og denne savner han ofte i Rom, hvor, som i hele Italien, blot Fremmede veed at skatte og priissætte Kunsten. — — Da han ifior var hos os, arbeidede han rastløs. — I Rom er han sig selv overladt, og hans Tungsindighed tiltager ofte i en høi Grad; thi hans physiske Tilstand er ikke altid den bedste, endskiønt han har en herkulisk Figur, som forkynder Kraft og Sundhed."

XII.

Thorvaldſen ſkriver til Abildgaard og til Schubart angaaende ſin Pengeforlegenhed. Vil reiſe tilbage til Danmark. Schubarts og Abildgaards Svar. Thorvaldſen ſkriver atter til Abildgaard; han har anbefalet ſin Fader til Grevinde Schimmelmann. Gotſkalk Thorvaldſens Død i Bartov.

1806.

For om muligt at faae nogle Penge anviſte, deels vel ogſaa for at faae ſin Beſkytter, Abildgaard, til at fremſkynde de ſaa længe bebudede Beſtillinger for Danmark, ſkrev Thorvaldſen nu i Midten af Juni til Abildgaard, ſaaledes:

Rom, d. 18 Junii 1806.

"Tak, gode Hr. Juſtitsraad! for al Deres beviſte Godhed imod min Fader, hvilket er mig ligeſaa kiært, ſom den Omhu, De har haft for mig til min Befordring. Mit Ønſte er kun, i Fremtiden at kunne viſe min Erkiendtlighed og Taknemlighed imod Dem, Hr. Juſtitsraad! ſom De fortiener, og ſom jeg viſt aldrig ſkal glemme.

Da Roms Skiæbne er, hvad de Franſte vil, og Krigen forhindrer ofte Udbetalingen for de Arbeider, man har beſtilt hos mig, ſaa er jeg i Forlegenhed for Penge og maa bede Dem være af den Godhed at tilſende mig den Summa for Badens Buſte, ſom jeg nu har begyndt paa. Museo Pio Clementino har jeg betalt 80 Scudi for og giver det gjerne til Akademiet. Rothes, ſaavel ſom de andre Buſter, kan De ſælge for, hvad Juſtitsraaden vil; alt er velgiort, ſaa libet det endog er, er det dog en

Hiælp i paakommende Tilfælde, da jeg nødig vil gribe til den Sum, som er mig bestemt af Akademiet til min Tilbagereise, og derfor endnu ikke har hævet samme.

Om det Arbeide til Slottet, som man har lovet mig, ønstede jeg, at man vilde giøre Ende paa og beder Dem, gode Hr. Justitsraad! at tænke paa mig desangaaende.

Mine hierteligste Ønsker for Deres Sundhed og Velgaaende, bedste Hr. Justitsraad! og tro mig med den sandeste Høiagtelse forbliver jeg

Deres ærbødigste og hengivne Tiener

B. Thorvaldsen."

I samme Hensigt, for at faae sit Basrelief og tre Buster i Marmor, for ikke at tale om Døbefonten, betalte, og for at kunne hæve Gratificationen for Fonden ad usus publicos, der, som sagt, var deponeret hos Pappiani, skrev han nogen Tid efter til Montenero:

Rom, d. 8. Aug. 1806.

"Deres Excellence!

Jeg blues ved at have tiet saalænge og ei før har opfyldt min Pligt og Skyldighed, at besvare Deres til mig saa usigelig kiære Skrivelse, som jeg har været saa uheldig at tabe af min Lomme. Jeg bar Deres Brev hos mig, for at vise Zoëga og Lundbye det, troende at faae hos dem nogen Efterretning om den Amerikanske Krig, for derefter at giøre en Idee til det Monument, som De har været saa god at meddele mig, og har ved denne Leilighed været saa uheldig at tabe samme; jeg har troet at finde det igien, men forgieves. Dette har bidraget endnu mere til min sædvanlige Efterladenhed i at skrive og bønfalder Deres Excellence at tilgive mig min Skrøbelighed med Deres sædvanlige Gódhed.

Deres tre Buster*) har jeg færdig og har villet indpakke dem sammen i den Kasse, som Hr. Baron Humboldt sendte Dem, men da det havde sine Vanskeligheder, og det faldt mig siden ind, at Deres Excellence formodentlig vil lade Dem og Deres Gemalindes Buste forme, saa var det nok bedst at lade det gjøre her i Rom, hvor man har gode Formatori, og derfor vil jeg oppebie Deres Bestemmelse herover.

Deres Basrelief med Muserne ere næsten halv færdig; til Daaben har jeg endnu ikke Marmor, men haaber snart at bekomme det, og saa skal det blive sat i Arbeide.

Jeg har ikke giort noget Nyt, siden jeg tog fra Deres Excell., undtagen nogle Buster, for at faae Penge til at kunne udføre de hos mig bestilte Arbeider, da jeg ikke kan hæve mere, førend de blive færdige, og derfor maa jeg bede Deres Excellence ville have den Godhed at forstrække mig med. Det Brev, De gav mig til Hr. Pappiani, for at hæve den Gratification af Directionen for Fonden ad usus public, har jeg, efter Deres Forlangende, ikke afgivet.

Jeg ønsker, at den fortræffelige Luft paa det yndige Montenero maa helbrede den gode Matthæi, som den har helbredet mig. Det gjør mig inderlig ondt, at jeg ikke har kunnet profitere af Deres venskabelige Indbydelse, saasom jeg søger at tilendebringe mine Arbeider saasnart som muligt, for derefter at reise tilbage til Kiøbenhavn, da her ingen Fremmede kommer og altsaa ingen Bestilling kan ventes, som kunde interessere mig." —

Baron Schubarts Svar lod ikke længe vente paa sig:

---

*) Bernstorffs, v. Schubarts og Frues.

Montenero, d. 15. Aug. 1806.

"Jeg har med ſtørſte Fornøielſe og Deeltagelſe læſt Deres kiære Brev af 8. August, og jeg iler med at beſvare det, tildeels for at bevidne Dem den Glæde, jeg føler, hvergang jeg faaer Efterretninger fra Dem, min gode Ven! tildeels ogſaa for at ſøge med nogle venſkabelige Ord at opmuntre Dem, thi jeg mærker af den melancholſke Tone, ſom herſker i Deres Brev, at De mere end nogenſinde behøver Trøſt og Opmuntring.

Gid De med vor Ven Matthæi og hans Broder havde kunnet giort en liden Reiſe til Montenero. Vore landlige Glæder, vor jevne Levemaade, vor Chianti-Viin havde viſtnok bidraget til at opklare Deres Siæl og til at fordrive de mørke Skyer, ſom ſvæve over Deres Horizont. — — — —

Jeg er ret glad over, at De har endt mine tre Buſter, og ſkiønt jeg nok ønſtede at beſtdde dem, ſaa ſtaae de ſaa godt i Deres Værkſted, at jeg maa bede Dem om at beholde dem*), indtil jeg engang afhenter dem i Rom, og imidlertid beder jeg Dem om, min gode Ven! at lade min og min Kones Buſte forme og af hver ſtøbe i Gips 3 Expl., da man giør dette bedre i Rom, end i nogen anden Verdensdeel.

At mit Basrelief med Muſerne er næſten halv færdigt, glæder mig uſigelig, og endnu mere vil det glæde mig at kunne ſee det færdigt, naar jeg kommer til Rom. — — — Jeg beder Dem inderlig om at ile med Daaben, da min Søſter, Grevinde Schimmelmann, ofte erindrer mig om dette ſkiønne Arbeide, ſom hun ſaa længſelsfuld venter.

De forlanger med ſaamegen Beſtedenhed de Penge, ſom De har tilgode; thi Buſterne ere jo færdige og andre

*) Thorvaldſen beholdt dem ogſaa, og de bleve hverken betalte eller afleverede, ligeſaalidt ſom Basrelieffet.

Arbeider for mig begyndte, saa jeg strax vil fyldestgjøre Deres billige Begiæring, idetmindste for en liden Deel, og fortryder særdeles paa, at jeg i dette Øieblik netop ikke kan udrykke med flere Penge. Her vil De finde 100 Scudi Romani, som De er saa god at lade Dem strax udbetale, da Værlen paa Pappiani er à vista, følgelig behøver De blot at skrive bag paa Værelen ricevuto og Deres Navn. I tilkommende Maaned skal De faae mere, og skal jeg tillige give Ordre til at den bevidste Gratification bliver Dem udbetalt. Det gjør mig ondt, at jeg blot kan skikke 100 Scudi i dette Øieblik, men De maa tage tiltakke dermed, indtil jeg kan betale mere. — — — Alle Aviser have talt om den colossalske Frihedsstatue, som De skal forfærdige for de Nord-Amerikanske Stater. Gid De vilde sige mig noget herom og tillige, hvad der bliver af den Pendant af Torlonias store Hercules, som De skulde forarbeide? Jeg var saa glad over, at De kom til at staae ligeoverfor Canova.

Kommer vi til Rom, skal vi opmuntre vor gode Thorvaldsen. Det lover jeg ham og maaskee vil han da ikke tænke paa at sysselsætte sig i vort kolde Danmark." —

Fra Abildgaard indløb nogen Tid efter et Svar paa Thorvaldsens Skrivelse af 18. Juni d. A. hvoraf vi ligeledes maa meddele det Væsentligste:

Kiøbenhavn, d. 14. Aug. 1806.

"Kiære Ven!

Først nu kan jeg besvare Deres seneste, min gode, ærlige Ven!

De har ikke forstaaet Akademiets Brev rigtig; de 400 Rd., som er Dem bestemte, nyder De ikke, før De kommer hiem, og indtil den Tid gaaer de i Akademiets Kasse, for at raade Bod paa, hvad vi mangler. Hvor

gierne jeg havde ønſtet, De ſtrax kunde hæve diſſe Penge, var det mig ikke muligt; man maa liſte ſig igiennem denne Verden; men naar De giver nogen Leilighed, ſkal jeg nok vaage for Deres Vel, der ligger mig paa Hiertet.

Med forrige Poſt er der ved det Frölichske Contoir afgaaet Ordre, at udbetale de 80 Scudi for Museo Pio Clementino. Da de fleſte Folk ſlanke omkring paa Landet, har jeg for dennegang ikke kunnet udrette mere, men med det Førſte ſkal De faae de 100 r. D. C. til Afdrag paa Badens Buſte, ſom jeg ſaa gierne ønſtede kunde være færdig, for at føres hiem med det førſte Skib, der til Foraaret gaaer til Dannemark, da det nok er temmelig uviſt, at der gaaer i dette Efteraar. Saaſnart jeg kan faae fat paa Rothe, ſkal jeg erindre om Betalingen for hans Faders Buſte, men jeg havde ſaa gierne ønſtet, De havde ſtrevet mig, hvad og hvormeget jeg ſkal kræve; imidlertid ſkal jeg giøre det ſaa godt ſom muligt.

Deres Fader, ſom nu lever lidt bedre end forhen, var hos mig for 8te Dage ſiden, jeg var i Byen, da jeg nu lever i mit lille Huus*) paa Landet, ſaalænge Veiret vil tillade det. — —

Nu reiſer Hornbek hiem. De kunde nok give ham en lille Tegning med til mig. Lev nu vel, min gode, ærlige Ven! og hils alle, ſom vil hilſes fra

Deres oprigtige Ven

Nic. Abildgaard."

"P. S.

Deres Buſter ſtaae endnu hos mig."

Endnu maa vi til denne Brevverling føie Thorvaldſens Svar til Abildgaard, ſom nærmeſt herhenhørende:

---

*) Spurvehſtiul, ved Frederiksdal.

(uden Datum).

"Gode Hr. Justitsraad!

Med megen Fornøielse har jeg modtaget Deres Brev af 14. Aug. og erkiender jeg stedse Deres Omhyggelighed for mig. De 80 Scudi for Museo Pio Clementino har jeg rigtig bekommet.

Angaaende Misforstaaelsen med min Forbring paa Academiet, da var det min Mening, at kiære Hr. Justitsraaden vilde have Omsorg for, at de 3 sidste Quartaler af mit Reise Stipendium, som jeg endnu haver tilgode, maatte blive mig udbetalte, og at De til den Ende vilde forlange af Frölich & C. at meddele mig her en Anvisning paa det af mit Reise Stipendium, som jeg endnu haver tilgode.

Professor Badens Buste er færdig og skal efter Forlangende blive affendt tilligemed et andet Buste til Doctor Scheel*).

Uagtet jeg er forvisset om, at De efter Løfte haver mig i Erindring, tager jeg mig dog den Frihed, igien at bede Dem, at have Omsorg for, at mig bliver sendt Penge, saasnart som muligt. Thi det hænder sig ofte, at de Penge, jeg skulde oppebære, ikke blive mig betalte til rette Tid, og jeg behøver Penge hver Dag, for at bestride Udgifterne i mit Værksted.

Naar De seer min gamle Fader, er De saa god at hilse ham, at jeg har forlangt af Baron Schubart at skrive til hans Søster, Grevinde Schimmelmann, at vise Omhyggelighed for ham, og at jeg med Taknemlighed derfor vilde ved mit Arbeide vise min Erkiendtlighed. At De, kiære Hr. Justitsraad! haver Omsorg for min gamle Fader, veed jeg; men hvad de Store gjøre for ham, som var altid saa rede til at love, veed jeg ikke.

---

*) Sartorphs Buste.

Jeg anbefaler mig til Justitsraadens vedblivende Godhed for mig, og med Høiagtelse og Taknemlighed forbliver jeg

Deres ærbødigste Tiener

B. Thorvaldsen."

"P. S.

Hermed følger et Brev fra Hr. Høyer. Det er et fortræffeligt Menneske; jeg er saa glad ved at bo med ham, og det lidet, jeg kan gjøre for ham, gjør jeg med Fornøielse."

Det synes altsaa af dette Brev, at Thorvaldsen allerede tidligere har forsøgt en ny Udvei, for at bringe sin Fader nogen Hiælp, ved igiennem v. Schubart at anbefale ham til Grevinde Schimmelmann, paa hvem han med god Grund maatte kunne trække, da han for hende havde et saa betydeligt Arbeide under sine Hænder.

Saavidt var det altsaa kommet med hans Sorg og Bekymring for den Gamle, at han omsider havde tilsidesat al Sky og Undseelse og aabenbaret sin Families Fattigdom for sin fornemme Ven og Velynder.

Men desuagtet synes det af hans Ytringer i ovenstaaende Brev, at ogsaa dette Forsøg har været uden Frugter, og ialfald var det nu ogsaa for silde.

Den 24. October 1806 døde Gotskalk Thorvaldsen i Vartov Hospital, og et halvt Aar derefter overraskedes vor Kunstner ved tilfældigvis at erfare dette af et Brev, som hans Ven Høyer modtog frä Abildgaard.

At dette forholder sig saaledes, fremgaaer af det Svar paa ovennævnte Brev, som Historiemaler Høyer, under 4. Juli 1807, skrev til Abildgaard, hvori det hedder:

"Det Brev, ſom Hr. Juſtitsraaden melder om at have ſkrevet til Thorvaldsen, i hvilket De ſiger, at have underrettet ham om hans Faders Død, og det andet paa ſamme Tid til mig, ere begge to tabte, og følgelig Juſtitsraadens ſeneſte, kiære Brev til mig bragte Thorv. en uventet Tidende."

XIII.

Om Posefonten til Trolleborg. Basrelief Maria med Jesus og Johannes. Statuen Hebe. Statuen Psyche med Vasen.

1806.

Naar Spørgsmaalet nu er om, hvilke nye Arbeider der i 1806 ere fremgaaede fra vor Kunstners Haand, saa maa vi først henvise til hans egen Ytring i det foranførte Brev til Baron Schubart af 8de August, hvori han selv siger, at han siden forrige Aar, da han var paa Montenero, kun har giort et Par Buster og aldeles intet Nyt.

Den omtalte Bestilling for Torlonia havde altsaa endnu ikke sat ham i Virksomhed, og endnu mindre Bestillingen fra Amerika.

Imidlertid finde vi dog tilforladelige Spor af, at dette Aar, saa forstemt Thorvaldsen end synes at have været, kan opvise i det mindste tre nye Arbeider fra hans Haand, og disse blive da vel altsaa at henføre til Aarets sidste Halvdeel.

Disse tre nye Arbeider vare: et lille Basrelief Maria med Jesus og Johannes, anført af Kunstneren selv under 1806 paa hans Liste, og to Statuer i halv naturlig Størrelse, en Hebe og en Psyche.

Om disse Arbeider skulle vi meddele, hvad vi derom have kunnet erfare, ved at sammenholde de meget tarvelige Oplysninger.

Da vor Kunstner af v. Schubarts tidligere anførte Brev havde modtaget Grevinde Reventlows egne Ytringer angaaende Døbefonten til Trolleborg Kirke og endogsaa havde modtaget Maalet af det allerede der tilstedeværende Døbefad af Sølv, som det dog syntes ønskeligt at anbringe, lader det til, at han har fattet en anden Plan til dette Værk, end den han tidligere conciperede og forelagde sin Beskytterinde, Grevinde Schimmelmann.

Ifølge det tidligere Udkast skulde den meget omtalte Døbevase med sit Basrelief stilles paa et Fodstykke. Skulde nu Døbefadet anbringes, maatte Vasen altsaa heller ganske bortfalde, idet Sølvfadet kunde sænkes i Fodstykkets øverste Flade og omgives med en Krands. Basrelieffet, som skulde anbringes paa Vasen, og som allerede var modeleret, kunde da anbringes paa Fodstykkets Forside, og nu laa den Tanke ganske nær, ogsaa at smykke Tærningens andre tre Sider med tilsvarende Basrelieffer.

En saadan Forandring vilde jo rigtignok betydeligt forøge Kunstnerens Arbeide og Omkostninger, men havde Thorvaldsen først givet denne nye Tanke Fortrinnet, saa blev det Øvrige ham et underordnet Spørgsmaal, som han jo ved Leilighed kunde forelægge Baron v. Schubart, sikker paa, at det vilde vinde alle Vedkommendes Bifald.

Saaledes foretog han da nu den lille Composition, Maria siddende med Barnet Jesus paa Skiødet og den hosstaaende lille Johannes, til Fodstykkets anden Sideflade.

Angaaende Statuen Hebe, have vi troet at kunne efterspore den første Anledning til denne Composition i Brevverlingen med en ung Kiøbmand Stuhr fra Flensborg,

som i dette Aar besøgte Rom og levede i vor Kunstners nærmere Omgivelse. Han henvendte sig nemlig til Thorvaldsen med Forespørgsel fra sin Fader, om hvorvidt den berømte Landsmand vilde overtage, for ham at udføre en Statue, som passende kunde anbringes i en Spisesal, saasom en Ceres, Flora, eller anden drapperet Figur.

Vel behøvedes der ikke en saadan Opfordring, for at Thorvaldsen kunde falde paa at modelere en Hebe, og vi lægge derfor heller ikke Vægt paa denne Gisning. Kun have vi angaaende denne Statue af Hebe at bemærke, at da den var udført i Model, modtog Thorvaldsen en Bestilling derpaa i Marmor af en dansk Baron, som i denne Sommer i Selskab med flere Landsmænd besøgte Rom. Ifølge Overeenskomst skulde Statuen, udført i Marmor, koste 600 Scudi, og som sædvanligt modtog Kunstneren til sin Betryggelse den sædvanlige à conto Betaling af 200 Scudi og gav sin Qvittance derfor. Men senere frafaldt bemeldte Baron Bestillingen, idet han i Skrivelse af 28de Marts 1812 underrettede Thorvaldsen om, at han, paa Grund af den daværende høie Cours var foranlediget til at afbestille Statuen. Denne henstod derfor i Model, indtil Thorvaldsen, ti Aar efter, underkastede den en ny og mere giennemført Behandling, der ikke savnede Bestillinger. Ikke destomindre finde vi dog iblandt de efterladte Papirer, at Baronen henved 30 Aar derefter, i en Skrivelse af 27de Februar 1841, forelagde vor Kunstner bemeldte Quittering for de indbetalte 200 Scudi, for at giøre en saa gammel, formeentlig Ret gieldende.

Den anden af de nævnte Statuer fra Aaret 1806 var Psyche, som er i Begreb med at aabne Vasen, i

halvnaturlig Størrelse ligesom Hebe. Dette Arbeides Tilblivelse kunne vi ved Hiælp af et Brev fra Hiſtorimaler Høyer til Abildgaard af 19. Nov. 1806 nærmere beſtemme. Det hedder nemlig i dette Brev: "Thorvaldſen har i denne Tid modeleret en Pſyche, i Begreb. med at aabne Vaſen." Maaſkee har vor Kunſtner, naar vi dog ville efterſpore en første Oprindelſe, efterat have beſtemt ſin Hebe til bemeldte Baron, udført denne Statue til Kiøbmand Stuhr. Med større Sikkerhed kunne vi meddele, at den, udført i Marmor, flere Aar efter blev kiøbt af en Broder til Sir Thomas Hope.

XIV.

Baron v. Schubart ſkriver til Thorvaldſen angaaende deres Mellemværende. Schubarts Fødſelsdag. En Tegning til Schubart: Bacchus og Amor. Om Forandringen ved Posbefonten. Beſtillinger fra Slotsbygnings-Commiſſionen. Prof. Hanſens Skrivelſe desangaaende. Thorvaldſens Svar.

1807.

De Breve, Thorvaldſen ſorrige Aar under temmelige mislige Forhold havde ſkrevet baade til Kiøbenhavn og til Montenero, for at ſøge nogen Udvei, bleve dog ikke ganſke uden Virkning.

Hos Baron v. Schubart havde de bevirket, at Mellemværendet, angaaende den berørte Anviisning paa Pappiani, blev berigtiget, idet den Sum, "Thorvaldſen havde været ſaa beſkeden at lade henſtaae, uagtet disſe Penge jo hørte ham til med Rette", nu blev ham anviſt.

"Derimod," ſkrev v. Schubart under 9. Jan. 1807, "har De forfærdiget Bernstorffs Buſte, min og min Kones Buſte; De arbeider paa Daaben til Grevinde Schimmelmann, paa det Basrelief af Muſernes Høitid ꝛc. Følgelig ſeer De, at jeg endnu bliver Dem en Hoben ſkyldig, og naar De behøver Penge, ſaa haaber jeg, at De frimodig henvender Dem til mig ſom til Deres Debitor."

Baronens Fødselsdag nærmede sig, og Matthæi i Rom havde, ligesom forrige Aar, modtaget, — dennegang fra v. Schubart selv, — "en liden Skiærv til en Venne- og Landsmands-Forening," for at feire den 14. Januar "ved et godt Glas Punsch."

Thorvaldsen, som til den afvigte 10. Sept., Baronessens Fødselsdag, ikke havde forsømt at præsentere hende "en ypperlig Tegning," undlod nu ikke heller at sende en i Anledning af den 14. Januar.

For denne skiønne Tegning, "en allerkiæreste Bacchus, som giver Amor en sød Drik", takkede Baronen i et Brev af 16. Januar, og da Thorvaldsen nu atter skrev, den 30. Januar, var det især for at forelægge ham den forandrede Plan, han havde taget med Hensyn til Udførelsen af Døbefonten. Dette Brev fra Thorvaldsen kiende vi kun af v. Schubarts Svar, hvori han gav Kunstneren sit Bifald tilkiende.

Fra Kiøbenhavn ankom nu omsider de saa høit bebudede Bestillinger. Faldt det med disse end ikke ud, som vor Kunstner havde haft Grund til at vente, og blev Resultatet endogsaa, at den væsentligste Deel af de bebudede Bestillinger allerede var overdraget til en Anden, medens man især ønskede at modtage Thorvaldsens "Ideer," som i Kiøbenhavn med Lethed vilde kunne blive udførte af Haandværkere i Stuk eller i Sandsteen, saa var der dog nu aabnet Thorvaldsen en Udsigt til, at han ved denne Leilighed kunde opnaa at faae en liden Sum aarligt anvist i Forskud paa Arbeider, som man nok kunde ønske fra hans Haand til de nye Pragtbygninger i Kiøbenhavn.

Det Brev, som ved Udgangen af Januar aabnede vor Kunstner disse Udsigter, var fra Slottets og Raadhusets Bygmester, Professor Hansen:

Kiøbenhavn, den 31. December 1806.

"Kiære Hr. Professor!

Undskyld min lange Tausbed. Aarsagen dertil er alene at jeg gierne først vilde see, hvilket Arbeide jeg ønskede fra Deres Haand.

Saa ubetydeligt som dette maatte forekomme Dem, saa kan jeg dog forsikkre, at det er mig meget magtpaaliggende, efter Arbeidets Combination, at erholde samme snareste muligt.

Det paa omstaaende Side optegnede halve Partie, er den midterste Deel af Slotsportalet; paa samme kommer 6 korinthiske Colonner. De vil heraf see, at det blot er et glat Partie med Porten i Midten og 2de Nicher paa hver Side; i disse skal komme 4 Figurer, som skal forestille: i Nichen paa venstre Haand af Porten A. Retfærdighed, paa høire Side B. Sandhed; den anden paa venstre Side C. Klogskab, og den paa høire Side, D. Styrke. Disse 4 Figurer bliver giorte af Sandsteen af Professor Dajon.

Ovenover disse Nicher, er Medallioner, som holde 2 Alen og 9 Tommer dansk Maal i Diameter; i disse vilde jeg gierne have 4 Stykker Basreliefs af hvidt Marmor, som havde en Allegorie paa de i Nicherne staaende Figurer. Commissionen, saavelsom jeg, overlader det ganske til Hr. Professoren at vælge Sujetter hertil efter eget Godtbefindende; dog ønskes saa lidet i hver som muligt, for at faae en passende Størrelse, da de komme temmeligt høit fra Øiet. Dette Parti bliver næste Sommer færdigt, hvorfor ønskes at erholde disse Basrelieffer saasnart som muligt.

Dette angik Slottet. Nu kommer jeg endnu med Noget, min høistærede Ven! det nye Raad- og Domhuus betræffende.

Det Parti, som paa medfølgende Blad er optegnet, er Hoved-Indgangen til denne Bygning; i denne Frontespids skulde anbringes et passende allegorisk Basrelief, som bliver at udføre i Stuk, da Steen vilde blive for kostbar. Commissionen ønskede, at Hr. Professoren vilde componere et saadant Basrelief efter Størrelsen, og efter en antaget forhyngt Maalestok lade forme et Model, hvorefter det i det Store kunde udføres. Jeg haver her en Stuccateur fra Milano, som jeg troer vilde efter Deres Model temmelig godt udføre det. Men da Bygningen til Midsommer kommer under Tag, og det siden vil foraarsage mange Omstændigheder at gjøre en nye Stillads, saa beder jeg især om dette først.

Foruden dette er paa hver Side af de 3 Arcader, der udgjøre Hoved-Indgangen, en Niche, hvori jeg gierne havde Figurer, forestillende de 2de første Lovgivere, Solon og Lycurgus. Disse Figurer, der blive 4 danske Alen høie, skal gjøres af Sandsteen. Jeg erindrer ikke, om man i Rom, eller i Nærheden haver en saadan blød Steen, hvoraf disse, uden al for stor Bekostning, kunde udføres; i saa Fald var mit Ønske, om De vilde paatage Dem at gjøre disse Figurer og sende Dem herover; i manglende Fald, vilde jeg blot bede om Compositionen fra Deres Haand, ved at sende os et Par Modeller af omtrent en ¼ Størrelse, og jeg maatte da see, at faae dem udførte her.

Ovenover disse Nicher kommer et Par runde Basrelieffer, som kan udføres i Stuk, hvortil jeg ønsker en Tegning.

De seer af alt dette, min Ven! uagtet det kuns er en ubetydelig Begyndelse paa det, som i Tiden vilde

behøves til Slottes indvendige Decoration, at man savner Dem her.

Men da jeg veed, hvor let man arbeider i det skjønne Rom, istedetfor i Kiøbenhavn, saa er det en Samvittigheds Sag at see dette Ønske opfyldt, forinden De selv finder det for godt.

Det forstaaer sig iøvrigt af sig selv, at Commissionen med megen Fornøielse ei alene betaler det i Natura udførte Arbeide, men tillige de ommeldte Modeller. Og jeg er vis paa, at Hr. Professoren med Glæde paatager Dem dette Arbeide, der skal tiene til at pryde de vigtigste Bygninger i Hovedstaden af vort lykkelige Fædreland. At mit særdeles Ønske maa være, at faae dette Arbeide af Deres Haand, behøver jeg vel ei at forsikre, da jeg stedse haver den Ære, med sand Kunstnerfølelse at forblive

Deres ærbødige og beredvillige Tiener,

C. F. Hansen."

Paa dette Brev svarede Thorvaldsen under 16. Februar 1807 saaledes:

"Jeg har modtaget Hr. Professorens meget ærede Skrivelse af 31. Dec., angaaende de Arbeider til det Kongl. Slot og Raadhuset, som De med den Høie Commission behager at værdige mig.

Det er mig saare smigrende, at Valget af Sujetterne overlades til mig selv. For at opfylde den Høie Commissions Forlangende med allegoriske Sujetter i Medaillonerne til Slottet, troer jeg at gjøre Brug af den græske Mythologie, saasom samme er den mest cultiverede og følgelig den værdigste for Kunsten.

Jeg beklager blot, at den smukke Idee med de tvende, ærværdige Lovgiveres saa charakteristiske Figurer, og smukke Costümer dertil saa heldigen anbragte, ikke skal udføres i Marmor. Disse Ting til Raadhuset skal jeg efter Forlangende

giøre Modellerne til og fremdeles med Fornøielse begynde paa disse Arbeider, saasnart den Høie Commission sætter mig istand dertil, ved snareſt muligt at forstrække mig med Forskud. Thi der bør strax forlanges Marmor, da det er ofte meget vanskeligt at bekomme. Til ethvert Basreliefs Udførelse behøves en Mand daglig, og skal jeg opfylde den Høie Commissions Forlangende, saa uforsøvet at begynde disse Ting, nødsages jeg til at levne Tid fra mine bestilte Arbeider, hvis fulde Betaling jeg ikke hæver, før samme ere fuldendte. De seer følgelig heraf, at det ikke er mig muligt, paa andre Vilkaar at begynde paa de forlangte Arbeider, end at den Høie Commission bestemmer sig til at forstrække mig med Eet Tusinde Rdlr. aarligt til de løbende Udgifter, og at en Banquier her ordres til at betale Marmor, naar jeg fordrer det.

Jeg anbefaler mig herved Hr. Professorens Venskab og den Høie Commissions Bevaagenhed, da jeg er fuldkommen overbeviist om, at De indsee, at jeg med den bedste Villie til at giøre alt Muligt for min Konge og mit Fædreland, ikke er istand til, paa anden Maade at see dette mit kiæreste Ønske opfyldt.

Til behagelig Efterretning lader jeg herved Hr. Professoren vide, at jeg allerede til de forlangte Basrelieffer til Slottet haver bestilt Marmor, paa det at ikke Mangel af samme skulde forhale mig i at opfylde Deres Ønske.

Deres ærbødige, beredvillige Tiener.

XV.

Baron v. Schubart til Thorvaldsen angaaende Bestillingerne fra Kiøbenhavn. De fire, runde Basrelieffer. "Sundhed," istedetfor "Sandhed". Indbydelse til Montenero. To Breve fra Prof. Hansen om Arbeider af Sandsteen. Thorvaldsens Yttringer desangaaende i et Par Concepter.

1807.

Saasnart Thorvaldsen havde faaet dette Brev til Prof. Hansen fra Haanden, hvorefter han tilsynelabende vilde finde sig i Alt, naar man kun vilde indrømme ham det begierede Forskud af 1000 Rblr. aarligt, maatte han melde v. Schubart, hvad der var skeet, for igiennem ham at bevirke hos Slotsbygnings-Commissionen, eller hos Grev Schimmelmann, at man dog frafaldt den Tanke at lade Statuerne af Solon og Lycurg til Raadhuset udføre i Sandsteen, eller i det endnu slettere Stof, som Hansen havde bragt i Forslag.

Det Brev, han da skrev i denne Hensigt under 21. Februar, kiende vi kun af efterstaaende Svar fra Baron v. Schubart:

Pisa, den 9 Marts 1807.

"Jeg skylder Dem Svar, min bedste Thorvaldsen! paa to meget behagelige Breve, som De har tilskrevet mig, det ene under den 30. Jan. og det andet under den 21. Febr. sidstleden.

Indholdet af det sidste var mig saa glædeligt, at jeg ikke finder Ord til at udtrykke Dem min Fornøielse. At De nu endelig er sat i Arbeide for Fædrelandet, er mig

overmaade behageligt, og jeg tør paastaae, at den Glæde, jeg føler, er ligesaa stor som Deres egen.

Skiønbt jeg ikke strax besvarede Deres Brev, har jeg dog ikke været uvirksom, efterdi jeg ufortøvet har skrevet min Søster, Grevinde Schimmelmann, til og har bedet hende om at lade den gode Professor Hansen komme, for at takke ham i mit og i alle oprigtige Danske Mænds Navn, fordi han beskæftiger vor elskede Thorvaldsen. Jeg har tillige bedet hende at formidle hos Hansen, at De kunde forfærdige Solon og Lycurge i Marmor, efterdi Omkostningen ikke vilde være meget større i ordinair Marmor, end i Sandsteen, som De aldrig med Ære kunde forarbeide. Det skulde ret smerte mig, om disse ærværdige Lovgivere ikke bleve udførte i Marmor, da det græske Costüme og deres ædle Ansigter ville gjøre dem til Kunstens Mesterstykker. Jeg haaber, at vore forenede Forestillinger vil synes antagelige, og, om det beroer paa Hansen, er jeg vis paa, at han vil søge at bevise min Søster denne Velvillie.

De vil og kunne modelere ret skiønne, runde Medailloner og en liden Figur til Frontespicen af Raadhuset, og et saadant Arbeide vil vist gjøre Dem Ære. Ligemaade vil de sire, runde Basreliefs af hvidt Marmor med Allegorier paa de store Figurer, som staae i Nicherne og som forestille Retfærdighed, Sundhed *), Klogskab og Styrke, blive meget interessante, eftersom man overlader Dem Valget af Sujettet.

---

*) Her staaer ganske tydeligt "Sundheb" og ikke "Sandheb." Som bekiendt vedblev Thorvaldsen at læse "Sundheb." Har Thorvaldsen allerede i sit Brev til v. Schubart skrevet "Sundheb," eller hidrører Feiltagelsen fra, at Schubart her har skrevet feil? Iallfald synes det at have convenieret vor Kunstner, at lade det blive ved denne Læsemaade.

At De har forlangt en aaben Credit af henved 1000 Piaſtre, er meget klogt, da Udgifterne ville blive ſtore, og Deres Arbeide let kunde ſtandſes af Mangel paa Penge-Underſtøttelſe. De har giort vel i at beſtille Marmor, og jeg raader Dem ſom en oprigtig Ven, at være ret flittig og at arbeide modig og uophørlig, ſaaſnart De ved den forlangte Credit ſættes iſtand til at kunne begynde at beſkæftige Dem. — — —

Hvad Deres første Brev angaaer, ſaa takker jeg Dem for, at de tre Buſter, ſom ere færdige, ere blevne afſtøbte. Gid De vilde ſende mig et Expl. af hver af disſe Afſtøbninger, ja, ſelv alle, ved de Felukker, ſom næſten ugentlig gaae fra Rom til Livorno. Tal derom med Hr. Pappiani og ſend dem til Livorno med det første, efterſom jeg ønſkede at ſtikke et Exemplar til Danmark ved Skibsleilighed, til min Søſter, Grevinde Schimmelmann. Vore Buſter ville geraade Dem til Ære, da Alle, ſom har ſeet dem i Rom, finde dem ſaa overmaade ſkiønne.

De kan gierne anvende det Fornødne paa Daaben, for at giøre den i den Smag, De foreſlaaer, men jeg beder Dem ret inderlig, at anvende den Tid dertil, førend De faaer beſtemt Svar fra Kiøbenhavn; thi ſiden efter maa De opoffre al Deres Tid paa Fædrelandets Arbeide.

Min Søſter ønſter ſaa gierne denne Daab, og da hun har ſtor Indflydelſe, var det ret nyttigt for Dem, om dette Arbeide jo før jo hellere kunde blive tilendebragt. Hun vilde derved blive Dem forbunden og beſkytte Dem i alle paakommende Tilfælde.

Hvad der virkelig ſmerter mig, er at forudſee, hvorledes Sommeren vil henløbe, uden at ſee Dem i vort Montenero, ſom nu er bleven meget forſkiønnet ved adſkillige Forandringer og Forbedringer, ſom vi have giort og viſt ville behage Dem, og maa jeg foreſtille Dem, at De let kunde modelere Deres Basreliefs hos os og vilde

ved den sunde Luft vinde Kræfter og Helbred. Betænk vel dette og tro ikke, at jeg foreslaaer Dem dette af Egennytte; men jeg troer ganske tilforladelig, at Deres Arbeider vilde vinde ved dette lidet Ophold paa Montenero. Jeg har bedet Ernst Matthæi at komme, og om Hr. Wahl vilde følge med, saa vilde disse tre Romere gjøre os vort Ophold overmaade angenemt, og De vilde samle nye Kræfter til at begynde de Arbeider, som De samtlig kunde udkaste i Montenero. Maaskee den gode Zoëga følger med. — — —

P. S. Eftersom jeg om nogle Uger sender Prof. Hansen et Patent som corresp. Medlem af det Italienske Akademie, skal jeg ikke mangle at opmuntre ham til at gjøre Thorvaldsen godt."

For, saavidt muligt, at sammenholde den herhenhørende Brevverling mellem vor Kunstner og Slotsbygnings-Commissionen, eller rettere med Prof. Hansen i Kiøbenhavn, maa vi endnu forbigaa, hvad der ligger jevnsides denne Sag, og sandsynligviis trætte mangen en Læser med de videre Forhandlinger angaaende disse Bestillinger.

Paa Thorvaldsens sidste Brev til Prof. Hansen fulgte snart et Svar af 9de Marts, saaledes lydende:

Altona, den 9. Marts 1807.

"Kiære Hr. Professor!

Jeg har rigtig modtaget Deres Brev af 16. f. M., og det fornøier mig, at De snareste muligt vil foretage de opgivne Arbeider. Jeg er ganske af Deres Mening, at det var ønskeligt, om de to Lovgivere kunde blive udført (i Marmor), istedetfor af Sandsteen; men (jeg troer, at naar man) kuns kan faae dem af sidste Slags Steen, maa man som Kunstner trøste sig med, at den største Værd bestaaer i Udførelsen og ei i Stenen; en god Gips-

Figur er mig kiærere, end en flet, som er udført i carrarisk Marmor. De vil iøvrigt meget forbinde mig, naar De snareſt muligt hialp os med disſe og øvrige Modeller til Raadhuſet.

Deres foreſlagne Idee til Medallionerne og Frontespidsen *), finder jeg meget passende.

Hvad iøvrigt Hr. Professorens Forlangende angaaer, da finder jeg for min Part det meget billigt, at De ei bør staae i Forſtud for Marmors Anſkaffelſe ꝛc. og jeg skal ved min Tilbagekomſt til Kiøbenhavn, som vil være om en Tid af 4 Uger, forebrage det i Commisſionen; saa længe maa jeg bede at have Taalmodighed, da ſkriftlig — — afgiøres. Da jeg iøvrigt haver den Ære at forblive Hr. Professorens

beredvillige Tiener
C. F. Hanſen."

Den belovede Anvisning paa Forſtud anmeldtes to Maaneder efter i følgende Brev fra samme Haand:

Kiøbenhavn, d. 15. Mai 1807.

"Høiſtærede Hr. Professor!

Med Dagspoſten vil De bekomme et Brev fra Commisſionen, hvori Dem bliver tilkiendegivet, at efter Deres til mig yttrede Ønſke, har det Kongl. Bank-Contoir truffet den Foranſtaltning, at hos en Banquier i Rom bliver aabnet Dem en Credit af 1000 Scudi, som De ſucceſſive kan hæve.

Jeg talte nylig med Grev Schimmelmann, som sagde mig, at Hr. Professoren havde yttret det Ønſke, at de omſtrevne to Statuer til Raadhuſet, Solon og Lycurg, maatte blive af Marmor, iſtedet for af Sandſteen. Hvilken

*) At Sujetterne burde tages af den græske Mythologie.

Kunstner vilde ei være af samme Mening, naar man ei behøvede at tage den større Bekostning i Betragtning? Vi maa immer tænke paa, gode Hr. Professor! at det lille, men lykkelige Danmark er vores Fædreneland! Jeg som Architect er glad ved, naar jeg til Prydelse paa denne Bygning kan opnaae at faae disse Figurer af Sandsteen, især naar de komme fra Deres Haand. Men der er siden min sidste Skrivelse faldet mig den Tanke ind, at istedetfor Modellerne, ønskede jeg, at De vilde paatage Dem, at forfærdige Figurerne, efter den opgivne Størrelse, af den saakaldte Travertin-Steen. Det er mig ei ubekiendt, den haver mange Poris og Smaahuller, men disse vilde let lade sig tilstoppe, især naar den bedst stikkede hertil blev udsøgt. De, som staae paa Colonaden af Petri Kirke er jo af denne Steen, og, saavidt jeg erindrer, er der nogen imellem, der er temmelig vel arbeidede. Man vil nok kunne finde en Leilighed at faae dem fra Livorno hertil. De kan jo gjøres af flere Stykker, og maaskee, naar en af vore Fregatter gik til Middelhavet, kunde man paa denne Maade faae dem hertil. Der haver De alletidsens bedre Leilighed at faae dem arbeidede, end vi har, saaledes, at De blot behøver at lægge Deres Mesterhaand paa dem tilsidst. Og de blev derfor vist ei kostbarere med Transport og Alt, end de vilde komme os, naar vi efter Deres Modeller lod dem gjøre her. Dersom De finder denne min Tanke rigtig, saa behøver De ei at sende Modellen herover til dem; men i dette Tilfælde vilde en liden Tegning være tilstrækkelig for Commissionen, for at erholde Kongl. Approbation derpaa. Og med samme maatte jeg tillige udbede mig den ohngefähre Priis, som De troer, at de vilde komme til at koste.

Modellet til Basrelieffet i den store Frontespids, som skal forfærdiges af Stuk, længes jeg meget efter, da Portalet vil til Efteraaret være opført. De runde

Basrelieffer over Figurerne ønskede jeg og at De, efter Deres opgivne Idee, vilde gjøre i Rom; jeg frygter kun for, at det vilde vare forlænge, og i dette Tilfælde udbeder jeg mig blot et Par smaa Modeller hertil, eller blot en Tegning, som der kunde arbeides efter.

Nu havde jeg for dennegang ei mere paa Hjertet, end at forsikkre Dem om, at jeg med sand Høiagtelse haver den Ære at forblive Hr. Professorens

ærbødigste Tiener
C. F. Hansen."

Thorvaldsen maatte vel føle sig krænket ved denne overmodige Skrivelse, som næsten synes kun at have haft til Hensigt, ret at ydmyge ham som Kunstner. Han forsøgte gientagne Gange, selv at skrive et Svar, men maatte dog tilsidst overdrage det til en Anden.

Af hans egenhændige Concepter vælge vi at meddele et Fragment, som nærmest udtaler hans Mening om Sagen selv, saaledes:

"— — af de tvende Lovgivere, Solon og Lycurg, at gjøre dem af Travertin-Steen, er for mig den samme Umage, som i Marmor, da jeg maa gjøre Modellerne og lægge den sidste Haand paa dem, saa der kuns er alene sparet ved Stenens Indkjøb og ved Arbeiderne, for at hugge dem ud af det Grove, for Indkasseringen og Transporten er det samme, saa jeg ikke med god Samvittighed kan raade, at lade gjøre nogen Figur, som Kunstværk betragtet, her af slettere Steen, end som man har hos os. Jeg vil derfor — — — Jeg haaber, herved at have giort mig Hr. Professoren forstaaelig, at jeg afslaaer at udføre ovenanførte Figurer af Travertin, fordi det ikke er oekonomisk at lade noget udføre her af

af en saa slet Steenart, hvor den bedre kan haves. Arbeidet og Transporten koster det samme. Jeg vil derfor hellere sende Dem Modeller til disse af halv Størrelse, hvorefter De i Kiøbenhavn kan lade dem udføre af Sandsteen —"

Af en fuldstændigere Concept, som Thorvaldsen har ladet en Anden skrive, og som formodentlig er den, der er blevet benyttet, meddele vi kun Slutningen:

"— — Jeg troer derfor at opfylde den Høie Commissions Ønske og Forlangende, naar jeg saaledes paa ovennævnte Maade modelerer de forlangte Figurer Solon og Lycurg. Thi jeg føler at skylde mit Fædrenelands som Kunstner, at mit Arbeide bør være min Konge værdig, og mig selv, altid at bevare min Kunstner Ære."

XVI.

Fru v. Humboldts og Fru Bruns Cirkler i Rom. Frøken Ida Brun. Thorvaldsen spiller Guittarre. To Basrelieffer til Døbefonten: Jesus velsigner Børnene og Glorie af tre Engle. Statuen Amor. Gruppen Amor og Psyche. Thorvaldsen vil reise med Wahl til Montenero. Skrivelse fra v. Schubart angaaende en Udflugt fra Montenero.

1807.

Den preussiske Ministers, Baron Wilh. v. Humboldts, Familie, som i de nærmest foregaaende Aar havde samlet en aandrig Kreds paa Villa di Maltha, var nu i dette Foraar flyttet til et rummeligere Hôtel i Strada Gregoriana paa Trinita di Monte.

Som de stadigste Venner af dette Huus nævnes især Zoëga, Seraux d'Agincourt, Digteren Alborghetti, Kunstnerinden Angelica Kauffmann, Landskabsmaleren Reinhart, Billedhuggeren Keller fra Zürich og en yngre Billedhugger, Christian Rauch, der nylig, uden Understøttelse, var kommen til Rom, og der havde fundet den heldigste Beskyttelse i dette Huus og hos dets Venner.

De danske Kunstnere og Reisende vare i Almindelighed særdeles vel optagne her; Thorvaldsen og Historiemaler Lund hørte til de kiæreste og stadigste Giester.

I April udvidedes denne Kreds, da Fru Fred. Brun atter vendte tilbage til Rom. Under et længere Ophold i

Genf var hendes yngste Datter, den ved Skiønhed og Talenter senere saa udmærkede Frøken Ida Brun, faldet i en betænkelig Sygdom, som, efter Lægernes Raad, den italienske Himmel ganske maatte hæve, og da hun allerede tidligere var en Yndling af denne Kreds, blev hun nu en fælleds Gienstand for Alles velvilligste og kiærligste Bestræbelser. Da Sundheden vendte tilbage, og den unge Pige udviklede personlig Skiønhed og Ynde i Forbindelse med overraskende Talenter i musikalsk og mimisk Henseende, blev hun snart Selskabets Glandspunkt og et Centrum for den æsthetiske Cirkel.

At ogsaa Thorvaldsen har fundet en Glæde ved det deilige Skue af denne levende, antike Skiønhed, og at Aabenbarelsen og Udviklingen af hendes saa ualmindelige Talenter i høi Grad har interesseret ham, lader sig ikke betvivle. "Han ødslede med sin kostbare Tid for hendes Skyld," skrev Moderen*) om Thorvaldsen, og istedetfor at give hende Underviisning i Tegning, som han havde paataget sig, lod han sig henrive af hendes Sang til musikalske Øvelser. Sin Violin og sin Fløite havde han vel efterladt i Aabenraa, men i Rom havde han lagt sig efter at spille Guittarre og drevet det til en ualmindelig Virtuositet**), som nu kom ham herligt tilpas, for at accompagnere den unge, skiønne Piges deilige Stemme.

Der har altsaa dog paa denne Tid været Opmuntring og Adspredelse for vor Kunstner efter de fortrædelige Stemninger, som kun alt for længe havde hvilet over ham.

---

*) Fred. Brun, Ida's ästh. Erwacken. Pag. 252.

**) "Selten hörte ich die Guitarre reizender behandeln", skriver Fru Brun herom, l. c. Pag. 254.

Vi ere derfor meget tilbøielige til at antage, at han, saaledes forfriſket i Sindet, paa denne Tid har modeleret de to, ſmaa Basreliffer, ſom endnu manglede til Døbefonten: Jeſus, ſom velſigner Børnene og Glorien af de tre ſvævende Engle, da vi af hans Optegnelſer dog erfare, at de begge af ham ſelv ere henførte til dette Aars Frembringelſer.

Da Baron v. Schubart nu i Begyndelſen af Juni Maaned gientog ſin Indbydelſe og endog ſøgte at lokke Thorvaldſen med Udſigter til en Reiſe til Carrara, lod han ſig derfor ikke let rokke, men havde allerede ved Begyndelſen af Juli et Par nye Arbeider under Modelering, ſaa at Arbeidslyſten maa have indfundet ſig, forynget ved en lykkeligere Stemning.

Diſſe Værker omtales i et Brev fra Hiſtoriemaler Høyer til Abildgaard af 4. Juli 1807 ſom paabegyndte. Det ene var en Statue, Amor, ſom ſpøgende tager en Piil ud af Koggeret, en Model, der ſenere, efterat være undergaaet nogle Forandringer, fremſtod ſom den første Behandling af Den ſeirende Amor.

Det andet var en Model til Gruppen Amor og Pſyche, ſom han endnu havde at udføre for Grevinde Woronzoff.

Beſøget paa Montenero udſatte han derfor indtil i September og lovede da at ville indfinde ſig i Selſkab med ſin Landsmand, Hiſtoriemaleren Wahl, der allerede i nogen Tid havde levet i Rom ſom Penſionair fra Akademiet.

Da Thorvaldſen har meddeelt v. Schubart denne Plan i et Brev af 6. Juni, ſom vi ikke have forefundet, maa vi i dettes Sted her udſtrive det Brev, ſom Baronen ſtrev til Svar herpaa:

Baron v. Schubart ſkrev til Thorvaldſen:

Montenero, d. 31. Julii 1807.

"Siden Deres elſkværdige Brev af 6. Junii har jeg ingen directe Efterretninger havt fra Dem, min gode og kiære Thorvaldsen. Lund og andre af vore fælles Venner have givet mig den glade Tidende, at De i September vil komme med Hr. Wahl til Montenero. Jeg ſtoler derpaa og fryder mig iforveien. — —

Vi have foreſat os at reiſe til Florenz, derfra til Valombrosa og ſaa til Pistoya, Lucca og Carrara. Lund og Eberlein følge med, og vi ſmigre os med den ſøde Tanke, at vor Ven Thorvaldsen vil giøre med os denne interesſante Reiſe, ſom jeg haaber ikke at ville blive unyttig for Kunſten; thi mange ſkiønne Sager ville vi ſee paa den Fart. Vi give Dem og Hr. Wahl Rendez Vous den 2. September i Florenz. Mangler begge mine Venner og Landsmænd Penge, ſaa ſkal De faae dem, og hvad Venſtabs Haand tilbyder Dem, kan det venſtabelige Hierte ikke afſlaa. Paa Mandag ſkriver jeg Hr. Wahl til og ſender ham 40 Scudi til Deres Begges Reiſe fra Rom til Florenz. Jeg veed ikke, om det er tilſtrækkeligt, men ibetmindſte er det en god Hiælp. — — —

XVII.

Thorvaldsen faaer Penge mellem Hænderne. Døbefonten begyndes i Marmor. Model til Raadhusets Fronton. Nygtet om Kiøbenhavns Bombardement kommer til Rom. Om Frontonens senere Skiæbne. Opfordring at komme til Montenero. Wahl reiser alene. Schubarts Brev til Thorvaldsen. Mars og Venus. Thorvaldsen skriver til Montenero.

1807.

Til hvad der ellers paa denne Tid opmuntrede vor Kunstner, kom nu ogsaa, at han i Junimaaned modtog en Anvisning paa de omtalte 1000 Scudi fra Slotsbygnings Commissionen og desuden 200 Piastre fra Grev Adam Moltke for den fuldførte, skiøndt ikke afsendte, Buste.

Han syntes derfor nu med Kraft at ville igien tage fat paa Arbeidet. Til Døbefonten havde han været saa heldig at finde en skiøn og pletfri Marmorblok, og Johannes den Døber var allerede traadt frem af en af Sidefladerne. Ogsaa til de fire Basrelieffer til Slottet havde han anskaffet det fornødne Marmor. Af Compositionerne til disse havde han kun den ene forberedet i det Basrelief, han i 1805 havde modeleret paa Montenero. Gienstanden, Minerva, som begiæler det af Prometheus dannede Leermenneske, maatte vel kunne passe til Opgaven "Klogskab," da man dog nok egentlig havde meent Viisdom. Til de tre andre Medailloner havde han endnu neppe giort noget Udkast.

Men, for hurtigt at kunne tilfredsstille Commissionen, eller rettere Bygmesteren, med det, der mest paatrængende var forlangt til Bygningerne i Kiøbenhavn, begyndte han nu paa en Model til Raad- og Domhusets Fronton og vilde i denne fremstille Gudernes og Menneskenes Fader, tronende over den himmelske Dyrkreds og omgiven af Minerva, Nemesis, Oceanus og Gæa.

Dette Arbeide, som han foretog ved Siden af de tidligere nævnte Modeller, var endnu ikke tilendebragt, da han ved Udgangen af September vendte tilbage fra en landlig Udflugt, formodentlig fra Fru Brun i Albano, i høieste Grad nedslaaet ved Rygtet om den Ulykke, som var overgaaet hans Fødeland.

Hvilket Indtryk Kiøbenhavns Bombardement maa have giort paa ham, sees af Zoëga's Brev*) til v. Schubart af 23. Sept. 1807, hvor det hedder, "at Thorvaldsens melancholske Temperament giorde, at han ved denne Anledning var mere bedrøvet, end alle Andre, og at endogsaa Zogëa, hvor lidt Mod han end selv havde, maatte giøre sig al Umage, for at opmuntre ham." Af en Skrivelse fra en anden Haand erfare vi, at den Tanke, at arbeide for en By, som var ødelagt af Fiendehaand, oprørte ham i den Grad, at han henkastede det begyndte Værk til Raad- og Domhuset og opgav dets Udførelse aldeles.

Da han aldrig siden beskæftigede sig med denne Fronton, maa vi her meddele om dens videre Skiæbne, at da Bygmesteren dog igrunden syntes lidet at interessere sig for at

*) Welcker, Zoëga's Leben. II. 358.

faae mere end en Compoſition, hvorefter der i Kiøbenhavn kunde modeleres, lod Thorvaldſen det bero ved ſenere at ſende Commisſionen en Tegning. Efter et ſaadant Forarbeide fra Thorvaldſens Haand, overdrog man i Kiøbenhavn Udførelſen til en ung Kunſtner, dengang endnu Eleve af Akademiet, ſenere Thorvaldſens trofaſte Ven, Herman Freund. Ved ham tilveiebragtes en Model i mindre Maal, ſom i en Række af Aar laa paa Akademiets Loft, uden at der var videre Tale om den Sag. Imidlertid forandredes denne Frontons Beſtemmelſe. Iſtedetfor at anbringes, efter den oprindelige Plan, paa Raad- og Domhuſet, blev det, da Freund var død, i Thorvaldſens ſidſte Levetid, overdraget en ung Billedhugger, G. Borup, efter den tilſtedeværende Model, at udføre den i brændt Leer til Chriſtiansborgſlots Façade, hvor den opſtilledes i Aaret 1847.

Da Baron v. Schubart af Zoëga's Brev havde erfaret, hvorledes Thorvaldſen havde det, giorde han ſig, ſom man kan tænke, al Umage, for at formaa ham til dog at komme til Montenero og, efter den tidligere Aftale, at giøre Reiſen i Selſkab med Maleren Wahl. Det maa ogſaa have været nærved, at Thorvaldſen havde fulgt denne Opfordring, da vi finde, at han allerede havde taget ſin Plads i Diligencen. Men i det afgiørende Øieblik forandrede han ſine Tanker og lod Wahl reiſe alene.

Vi ſkulle her i denne Anledning meddele et Brev, ſom han paa denne Tid modtog fra Baron v. Schubart:

Montenero, d. 2. Oct. 1807.

"Min gode og kiære Thorvaldſen!

Formodentlig træffer diſſe Linier endnu Hr. Wahl i Rom, og derfor er min indſtændige Begiæring, at De

følger med ham til Montenero, hvor vi ville tilbringe nogle glade Dage, og siden ifølge med Lund og endnu en anden ung Kunstner gjøre Reisen tilfods over Perugia, Terni og Narni. Denne Tour vil skienke Dem Mod og Helbred for den hele Vinter, og vi ville tale om vort kiære Fædreneland, som vel har tabt meget, men som vist kan opreise sig og maaskee høiere end nogen Tid. At Kiøbenhavn overgav sig, begriber jeg endnu ikke, da de officielle Efterretninger savnes, men der maa være Aarsager, som De nærmere vil faae at høre, naar De kommer til os paa det yndige Montenero. De forsømmer blot 3 à 4 Uger og vil kunne være desto slittigere siden. Jeg beder Dem, jeg besværger Dem, kiære Thorvaldsen! kom til os! Vore Arme staa aabne til at modtage Dem! De vil finde faderligt og moderligt Hierte hos Deres oprigtige Venner.

Schubart."

Men han kom ikke. Istedetfor Frontonen synes han nu, ligesom til Adsprydelse, igien at have taget fat paa Torlonia's Bestilling, og henimod Aarets Slutning finde vi ham ivrigt beskæftiget med Modellen til hans Gruppe Mars og Venus.

Til Baron v. Schubart sendte han derimod en Undskyldning, som vi meddele efter hans egen Concept:

"Efter lang Tid at have levet i det glade Haab, at tilbringe Sommeren paa det yndige Montenero og saaledes i Deres behagelige Selskab bedre have kunnet forklare mundtlig alt, hvad jeg vil sige, end som ved at skrive, saa maa jeg dog gribe til det sidste, saa ugeschicht som jeg endog er heri, da det destoværre ikke er mig muligt at kunne reise herfra, formedelst mine Arbeider, som jeg finder vanskeligere at forlade, end jeg forud har troet.

Deres Basrelief med Muserne er næsten færdig. Det gjør mig ondt, at Marmoret ikke er falbet saa godt ud, som jeg ønskede det; der er endeel Pletter.

Derimod til Daaben har jeg været lykkelig med et Stykke Marmor, som er overmaade smukt. Johannes den Døber er kommen ud deraf uden Pletter, og jeg haaber, de andre Sider vil komme ligeledes.

Jeg beder om Forladelse, at jeg ikke har sendt Deres Buste; jeg opholdt det, forbi D. E. vil sende den til Kiøbenhavn, og saaledes vilde profitere af samme Leilighed og sende Grev Rantzau, Prof. Baden og Trane*) med samme Leilighed til Danmark."

---

*) En Buste af en dansk Architect, Trane, som paa denne Tid havde været i Rom.

XVIII.

En Tegning til Baron v. Schubarts Fødselsdag. Skrivelse fra v. Schubart. Statuen Mars. Statuen Adonis. Canova's Yttringer. Bestilling af Kronprinds Ludwig af Bayern. Thorvaldsen bliver Medlem af Akademiet S. Luca. Basrel. A genio lumen.

1808.

Til Baron v. Schubarts Fødselsdag, den 14. Januar 1808, havde Thorvaldsen sendt en Tegning til Montenero, Madonna med Jesus og den lille Johannes, og af Schubarts Takkigelsesskrivelse af 18. Januar meddele vi følgende Uddrag:

"Deres kiærlige Madonna har jeg modtaget, og vi have beundret den, min gode Kone og jeg. Vi troede at see vor elskede Thorvaldsen; thi hans Tegning var næsten en Aabenbarelse. Vi stirrede længe paa den og glædede os ved den Tanke, at det gaaer en god og genialsk Mand vel! Vi formodede det, fordi Tegningen var arbeidet med Varme og antydede følgelig Sindstilfredshed.

Om Deres alt færdige, kolossalske Mars har jeg hørt tale med største Berømmelse. Sig mig noget om denne Statue og dens Bestemmelse. Jeg ønsker saa gierne, at høre noget fra vor danske Phidias. Aviserne skrige høit om Canova. Han er en fortient Mand, det er unægteligt, men Lykken staaer ham bi, og maaskee er den ham altfor blid.

Gid De snart vilde sige mig noget om Deres Arbeider og om Deres Kaar. De veed, hvor levende jeg deeltager i Alt, hvad der angaaer min gode Ven Thorvaldsen. Vil De ikke skrive Dansk, fordi Modersmaalet er Dem uvant, saa skriv Italiensk, blot ønsker jeg, at see noget af Deres kiære Haand. — — —

Vi tænkte paa Dem og vores romerske Venner d. 14. Januar, og vistnok har De tænkt paa os og drukket min Sundhed hos den gode Lund, som havde Commission at forsamle og forene mine Landsmænd i venskabelig Kreds,"

Vi tage heraf Anledning til at giøre opmærksom paa, at Baron Schubart i dette Brev spørger til Thorvaldsens "alt færdige, kolossalske Mars," og ikke til Gruppen Mars og Venus, hvilken dog andre Breve fra Udgangen af forrige Aar nævnede som det Arbeide, der da beskæftigede ham. Det maa altsaa have været netop paa denne Tid, at vor Kunstner tog den, allerede tidligere omtalte, Beslutning, at frafalde Udførelsen af Gruppen til Torlonia og istedet derfor at fuldføre den allerede nær færdige Mars som selvstændig Statue, navnligen som en Marte pacifero, eller den fredbringende Mars.

Hermed stemme andre af vore tidligere Optegnelser, som gaa ud paa, at den bayerske Gesandt i Rom paa denne Tid har henvendt sig til Thorvaldsen, for i Kronprindsens Navn at giøre en Bestilling paa en Statue, ved hvilken Leilighed Thorvaldsen foreslog, at ville udføre sin fredbringende Mars til ham.

Dette Tilbud blev foreløbigt modtaget, og da Forandringen ikke var saa betydelig, varede det ikke længe, før denne Statue stod færdig i Gipsmodel. Men nu havde det sine Vanskeligheder at faae en saa stor Marmorblok, som

denne, otte Fod høie, Statue fordrede, bragt tilveie, — dog, da Kunſtneren havde Beſtilling paa ſit Arbeide, beſluttede han at ſende Modellen til Carrara, for der at forberedes i Marmor.

Da Studiet ſaaledes ved Mars's Affendelſe var blevet tomt, varede det ikke længe, førend en ny Skabning opvorede under Thorvaldſens Hænder paa den ledige Plads. Allerede i dette ſamme Foraar ſaae man nu en Adonis under Arbeide, om hvilken Kunſtbladene*) erklærede, "at den nyere Kunſt i Rom ikke havde frembragt Noget, der almindeligere henrev Kiendere og Ikkekiendere til glad Beundring."

I Juli 1808 var Modellen fuldført. Fru Fred. Brun var i Albano og overraſkedes, ſom hun ſelv fortæller**), en Morgen i Villa Doria af Canova, ſom beſøgte hende. "Avete veduto quell' ultima statuetta del vostro compatriota?" ſpurgte han under Samtalen, og da hun havde yttret, at Heden havde afholdt hende fra Rom, vedblev han med Livlighed: "Questa statuetta è bella, è nobile e piena di sentimento; il vostro amico davvéro é un uomo divino!" og ſtal efter et Øiebliks Taushed have tilføiet: "Il est pourtant dommage, que je ne sois plus jeune!"

Da Rygtet om Adonis ogſaa havde naaet München, foretrak Kronprinds Ludwig denne Statue for Mars. Uagtet Omkoſtningen ved Mars's Udførelſe i Marmor ſaaledes fortiden blev en uformøden Anſtrængelſe for hans Kaſſe, indgik vor Kunſtner beredvillig herpaa, og for Adonis,

*) Morgenblatt 1809 Nr. 72. Ibid. 1810 Nr. 176. Sickler, Journal f. Litt. Kunſt ꝛc. 1814 p. 18.

**) Athene. 1815. IV. p. 25. Tüb. Kunſtblatt. 1823 Nr. 38.

udført i Marmor, bestemtes en Priis af 2000 Scudi. Da dette Arbeide, uagtet stadige Paamindelser, endnu henstod et Par Decennier i Studiet, ville vi i det Følgende oftere komme til at berøre dets videre Skiæbne.

Medens Thorvaldsen arbeidede paa Fuldførelsen af Modellen til Adonis, blev han under 6. Marts 1808 optagen til Medlem af Akademiet San Luca i Rom. Af den Meddelelse, han i denne Anledning modtog, sees det, at det, ifølge Statuterne nu paalaa ham, at indsende til Akademiets Samlinger sit Portrait og et mindre Arbeide i Gips. Hvad den første Forpligtelse angaaer, da have vi Grund til at antage, at den i Løbet af de følgende Aar blev opfyldt, da Camuccini malede Thorvaldsens Portrait. Ihenseende til den anden Fordring, da ere vi tilbøielige til at antage, at et saadant Arbeide, udført til denne Hensigt, ogsaa kan paavises. Vi finde nemlig, at Thorvaldsen netop i dette Aar har modeleret et Basrelief, som ved sin Gienstand passende synes at kunne tillægges saadan Oprindelse, nemlig den bekiendte Composition A genio lumen, som fremstiller Kunstens Musa, siddende tankefuld med Tavlen paa sit Knæ, medens en Genius helder Olie i Lampen.

Dette Basrelief, som senere gientagne Gange blev udført i Marmor med adskillige Forandringer, deriblandt ogsaa som Medaillon, blev i 1817 benyttet til Revers for en Medaille, der af Myntgraveur Brandt i Berlin udførtes til Ære for vor Kunstner.

XIX.

Rom under de Franskes Overherredomme. General de Balcks Bestilling hos Thorvaldsen. Skrivelse fra v. Schubart med Indbydelse og Reisepenge. Gientagen Indbydelse til dog at komme. Schubarts Komme til Rom. Thorvaldsen skriver til Grevinde Schimmelmann ved Hiælp af hendes Broder.

1808.

I Rom var der paa denne Tid Ufred og Forstyrrelse omkring den stille, fredelskende Kunstner.

Pius d. 7des afmægtige Foretagender mod de Franskes Keiser havde overfyldt den gamle Stad med fiendtlige Tropper, og som en Følge af Undertrykkelsen, var der i Aar ikke Tale, hverken om Carneval, eller om de muntre Festinos. Medens Paven sad forskandset paa Quirinalet, i frivilligt Fangenskab, og Paaskehøitideligheberne i St. Peder og i Capella Sistina maatte i al Stilhed besørges af et Par Cardinaler, blev Rom mere og mere forladt af Alle, som kunde drage bort. Og da de Reisende udeblev eller flygtede, vare Kunstnernes Forhold i Almindelighed meget nedtrykte.

Ogsaa Fru Fred. Brun forlod Rom med sin Familie og opholdt sig i Toskana indtil henimod Aarets Udgang. Thorvaldsen derimod, som havde fuldt op af Arbeider omkring sig, var ikke at formaa til at forlade dem. Selv i disse Dage modtog han en Bestilling, som vi, kun for Fuldstændighedens Skyld, nævne her, da den ikke fik nogen videre Betydning.

647502 A

En russisk Adelsmand, General Pierre de Balck, overdrog ham under et Besøg i Studiet at udføre et Basrelief, Phædra og Hippolyt og en Buste af Homer, efter en Antik i Neapel.

Contracten, som er tilstede, blev afsluttet den 16de April 1808, og, ifølge den, forpligtede Thorvaldsen sig til at levere disse Arbeider i cararisk Marmor i Løbet af halvandet Aar, imod derfor at modtage 355 Scudi, nemlig 285 Scudi for Basrelieffet og 70 Scudi for Busten. Men af det Følgende vil det erfares, at han overlod denne Bestilling til en yngre Kunstner og valgte sig en anden Gjenstand, efter Overeenskomst med General de Balck.

Da den hede Tid nærmede sig, fulgte, som sædvanligt, en Indbydelse fra Montenero:

"Kort og godt", skrev Baron v. Schubart under 3 Junii 1808, "De maa endelig komme til os og tilbringe de to, i Rom afskyelige, hede Maaneder, Julii og August. Vil De gjøre Selskab med Matthæi og Wahl, som jeg ogsaa haaber at besidde, saa er Alting saare godt. De reise fra Rom sidst i Junii og ere her d. 10 Julii. De blive her til første September.

For at lette mine Venner og Landsmænd Byrden af Reise-Omkostningerne, bestemmer jeg 40 Scudi. Svar mig strax, og jeg skikker strax glad og fornøiet de omtalte Penge.

Vi have en anden liden Villa strax ved vores, hvor der er et prægtigt Studium, som bestemmes vor Thorvaldsen. Hvorfor kunde han ikke saavel her som i Rom forfærdige en Bacchus, en Adonis, en Mars. De skal faae

alt, hvad De behøver til at modelere. Jeg har en Snedker i min Tieneſte." — —

Men, da Thorvaldſen ikke endnu i Auguſt havde fulgt denne Indbydelſe, ſkrev Schubart atter:

Montenero, d. 12 Aug. 1808.

"Om De vidſte, min gode Thorvaldsen! hvor glade og fornøiede vi leve her paa Montenero, og hvor godt og ſkiønt det Studium er, ſom vi have indrettet for vore Romerſke Muſer, ſaa ilede De viſt med at forene Dem i denne Vennekreds; men hvad der maaſkee endnu mere kan bevæge Dem til at forlade Rom og komme hid, er at vi have foreſat os, min Kone og jeg, at følge med vore fortræffelige Kunſtnere til Rom og at gaae over Peruggia, Narni, Terni, Assisi, Cortona, — kort ſagt, — at opholde os, hvor der er noget interessant at ſee. Vi tænke, i Midten af September at begive os paa denne Valfart, og hvis De kunde komme ſidſt i August, ſaa fulgte de med os og vore andre gode Venner. Før d. 15 Sept. reiſe vi ikke af, efterſom vi vil høitideligholde d. 10de*) her paa vort yndige Montenero.

Jeg beder Dem at komme, ſaaſnart ſom muligt. De vil foreſinde vore Landsmænd, Lund og Wahl ret friſke og muntre. De have været meget flittige. Lund har ſnart fuldendt ſin ſkiønne Skizze, og Wahl arbeider paa ſin. Eberlein beſtæftiger ſig med ſin hellige Familie og Matthæi giør Cameer, og nu tager han fat paa 4 ſtore Vaſer, eller Urner, ſaa at ingen er ledig i mit Huus. Vi vente utaalmodigt vor elſkede Thorvaldsen — —" —

Men alle Overtalelſer vare iaar forgieves, og da Efteraaret kom, overraſkedes Thorvaldſen af Familien fra Montenero, ſom nu forblev en Maanedstid i Rom.

*) Fru Schubarts Fødſelsdag.

Dette Samliv med v. Schubart har vistnok medført mange, frivillige og ufrivillige, Adspredelser for vor Kunstner, men er kun forsaavidt af Interesse for os, som Baronen nu fik Leilighed til atter at gribe lidt ind i Thorvaldsens Correspondance.

Især maa vi her meddele et Brev fra Thorvaldsen til Grevinde Schimmelmann, hvortil Concepten, skreven af v. Schubarts egen Haand, foreligger:

Rom, d. 22 Octob. 1808.

"Naadigste Grevinde!

"Deres fortræffelige Broder, som vi have den Lykke at besidde her, men som desværre snart igien forlader os, har tilladt mig at føie nogle Ord til det Brev, som han tilskriver Deres Excellence. Jeg benytter med Glæde denne Leilighed, for at tilmelde Dem, at jeg har fuldendt det Arbeide, som De har værdiget at bestille hos mig, og at Døbefstenen blot venter paa Deres Vink, for at blive tilskikket Dem.

Om det er lykkedes mig, at forfærdige et Arbeide, som er min Velgiørerinde værdigt, kan jeg ikke selv bedømme, men Deres Hr. Broder vil kunne sige Dem, at jeg med varm Skiønsomheds Følelse har bestræftiget mig med dette Arbeide, og at jeg finder mig lykkelig ved at kunne tilbyde Dem det.

Jeg blues ikke ved at tilstaae Deres Excellence, at jeg som en ung Kunstner og i de for Kunsten saa besværlige Tider med Taknemlighed har antaget Deres ædle Broders Tilbud med at udbetale mig de Penge, som jeg har udlagt for Døbefstenen, som er af det skiønneste, hvide Carrare-Marmor. Dette, saavelsom Transporten, samt den groveste Udhugning, som skeer ved Middel af Daglonner, koster mig i Alt 487 Piastre, som Deres Hr. Broder har havt den Godhed at erstatte mig. Hvad Ar-

beidet angaaer, saa er min sødeste Belønning denne, at have kunnet efterkomme min Velgiørerindes Befaling, og jeg skatter mig lykkelig, at De, min naadigste Grevinde! vil beskjdde et af mine Arbeider, der tillige vil tiene til at giøre mig bekiendt i mit kiære Fædreneland.

De fire Basreliefs, som omringe Døbefstenen, har jeg arbeidet med største Nøiagtighed, og her i Rom har Kunstkjendere været tilfreds med mit Arbeide. Gid De ogsaa, min naadigste Grevinde! maatte bifalde den Flid, jeg har anvendt, for at behage en Dame, hvis fortrinlige Egenskaber og ædle Følelser opvække almindelig Beundring. Min Hengivenhed er ubegrændset, og Ingen føler mere og dybere Deres Værd.

Deres Excellences
underdanige Tiener
Thorvaldsen."

XX.

Basrel. Herkules og Hebe. Basrel. Æskulap og Hygæa. Fru v. Schubart og Thorvaldsen, i Anledning af Baronens Fødselsdag. En Statuette, Vesta. Brev fra v. Schubart med en Udskrift af et Brev fra Grevinde Schimmelmann. Et andet Brev fra ham med et Brev fra Grev Reventlow.

1808.

Da Schubarts i Begyndelsen af November havde forladt Rom, foretog Thorvaldsen et Par nye Arbeider.

Af Compositionerne til de fire runde Basrelieffer til Christiansborg var den første, Prometheus og Minerva, saavidt færdig i Model, at den kunde paabegyndes i Marmor, men, som man vil erindre, var det et ældre Arbeide, han hertil benyttede.

Den næste Medaillon, han nu componerede, fremstillede Herkules, som, mødig efter Jordlivets Kampe, modtager af Hebes Haand Udødelighedens Nectar. Dette Basrelief skulde altsaa svare til Opgaven: Styrken.

Vi antage, at han dernæst har modeleret den tredie Medaillon, Hygæa, som fodrer Æskulaps Slange. Dette Basrelief skulde svare til den tredie Opgave: Sandheden, men, som allerede omtalt*), fulgte vor Kunstner en anden Læsemaade og holdt sig heller til Sundheden, end til Sandheden.

*) See Pag. 79.

At disse Modeller allerede paa denne Tid have været færdige, slutte vi, deels deraf, at flere kjøbenhavnske Dagblade have i et Udtog af et Brev fra Rom, dat. 19 Decemb. 1808, blandt Andet anmeldt dem som færdige og tilføie, at Correspondenten selv "har seet de skjønne Former" o: Modeller. Men deels ledes vi ogsaa til denne Slutning af et Brev, som Maleren Wahl kort Tid efter har skrevet til Baron v. Schubart, og hvori han melder som en Kunstnyhed, at Thorvaldsen "har fuldendt Udkastet af det Basrelief til Slottet, som forestiller Styrken, og det med Hebe, som frembringer et Drikkekar til Hercules."

Denne Wahls Vildfarelse ihensende til Angivelsen af de to Basrelieffer, han havde seet i Studiet, turde vel sætte det udenfor al Tvivl, at Basrelieffet Æskulap og Hygæa, som han forveksler med Herkules og Hebe, har været det andet. Den fierde og sidste Medaillon derimod, Jupiter og Nemesis, blev, ifølge sikkrere Angivelser, først modeleret et Aar senere.

Endnu i dette Aar, som var nær ved sin Udgang, skrev ikke alene v. Schubart, men ogsaa hans Gemalinde, samme Postdag, til Thorvaldsen, og Gjenstanden var — Høitideligholdelsen af den forestaaende 14 Januar.

Baronessens Brev, af 26 Dec. 1808, var skrevet paa Italiensk, og næstefter de venligste Ytringer om det nylige Samliv i Rom, anmodede hun vor Kunstner om, at han dennegang i sin Bolig vilde overtage Arrangementet af en Fest, d. 14 Januar, hvortil hendes Gemal vilde udrede 10 Zechiner, for at dække Omkostningerne. Paa Bagsiden af dette Brev finde vi et Udkast, rigtignok af en fremmed

Haand, til Svar fra Thorvaldsen, hvori han meget artigt overtager Opfyldelsen af hendes Ønske, men beklager dog derhos, at skulle modtage den tilbudne Hiælp til Festens Celebration. "Mi spiace infinitamente" — skriver han, — "di non poter solennizare con gran Pompa il Natalizio del di Lei degnissimo consorte, senza la Somma, che graziosamente mi favorisce."

Men hvad der, mere end disse Bagateller, maa interessere os ved denne Concept er, at vi deraf tillige erfare, at Thorvaldsen, istedetfor at sende v. Schubart den sædvanlige Tegning, iaar yttrer, at han har giort en Model til en lille Statuette — en Vesta med den hellige Flamme, anvendelig som Lampe eller Lysestage, og som er bestemt til Baronen, naar den bliver færdig.

Det Brev, som v. Schubart samme Dag skrev og som indesluttede Baronessens, er vel for en Deel af samme Indhold, men maa desuagtet af andre Grunde meddeles, saaledes som det foreligger:

Montenero, d. 26 Dec. 1808.

"Indlagte Skrivelse fra min gode Kone ller jeg med at tilsende Dem, min dyrebare Ven! og hosføier en liden Anviisning paa Pappiani af 20 Scudi, for at opfylde min kiære Elisa's Hensigter. De ville forpligte os begge, om De ved denne liden Vennefest til Erindring af en fraværende Ven, vilde indbyde Camuccini. De veed, hvormeget min Kone og jeg elsker ham, og jeg veed, hvormeget De, min gode Thorvaldsen, skatteres af denne fortræffelige og elskværdige Kunstner.

Igaar fik jeg et Brev fra min Søster, Grevinde Schimmelmann, som er saa overmaade tilfreds med hendes Døbesteen og med Thorvaldsens ædle Forhold i

denne Anledning. Noget af hendes Brev vil jeg her overſætte:

""Dit Brev af 22 Oct. med det fra den gode Thorvaldsen har jeg modtaget, og Du maa ret inderlig takke ham derfor. Jeg har ſelv tilſkrevet ham nogle Ord ved Carl Brun, ſom reiſte herfra d. 23 Nov. Jeg hosføiede en Agraphe af Diamanter, ſom jeg haaber, at han vil bære til Amindelſe af en Landsmandinde, ſom uendelig ynder og ſatterer denne talentfulde Kunſtner. Jeg havde ønſket at ſtikke ham noget brugeligt, — noget ret ſmukt, men Kunſten ſtaaer her ſaa grueligt tilbage. Man kiender intet uden Fruentimmer Stads og Sligt, ſom kuns lidet kan interesſere Folk af Smag.

Dette ſkiønne Arbeide af den gode Thorvaldsen, naar kan jeg have den Lykke at beſidde det? Min Mand og jeg erkiende, ſom vi bør, hans ædle Behandling imod os. Grev Christian Reventlow forſikkrede mig igaar, at man bruger ham og vil bruge ham endnu mere for vores gienfødte Slot. Han vil faae ſtore Statuer at forfærdige, Basreliefs med mere: og Du, min kiære Broder! kan ſtole paa Reventlow's Iver for din Ven Thorvalsen, ſom Hansen ogſaa interesſerer ſig ſaameget for. Denne Kunſtner giør ſig ſandelig fortient hos Fædrenelandet."" etc.

Der har De Noget i Haſt afſkrevet. Tiden tillader mig ikke at ſige mere. Hils den gode Höyer flittigt. Vi haabe at ſee ham i Sommer paa Montenero.

Deres oprigtige Ven

Schubart.

Hils alle Gode, — alle Landsmænd, ſamt Camuccini og Canova, ſom jeg ret inderlig elſker."

I de ſamme Dage, da Thorvaldſen ſaaledes igiennem Grevinde Schimmelmann havde modtaget et Tilſagn fra ſin

gamle Velynder, Grev Reventlow, om betydelige Bestillinger fra Slottet i Kiøbenhavn, ankom der til Montenero et Brev fra Reventlow selv til Thorvaldsen, hvilket v. Schubart ufortøvet sendte ham.

Men førend vi meddele Grev Reventlows Skrivelse, maa vi udskrive v. Schubarts, som ledsagede det.

Baron v. Schubart til Thorvaldsen:

Montenero, 9 Januar 1809.

"Med følende Glæde er det, min gode Thorvaldsen, at jeg indsluttet sender Dem et Brev fra Grev Reventlow, af hvis Indhold De vil erfare, at han oprigtig deeltager i Deres Skiæbne, at han nu vil giøre Alt, hvad han kan for Dem, og han kan meget, fordi han er Præsident for Commissionen til Slottets Opbyggelse. — Han vil en Fortegnelse paa Deres Arbeide, og naar De svarer ham, saa stik en Liste paa dem. Lad det være min Sag at giøre ham Beskrivelsen af Deres skiønne Arbeide. Jeg haaber om kort Tid at see Noget trykt derom i vore offentlige Blade, efterson jeg har skikket en Artikel over Alt, hvad vore bedste Kunstnere i Rom have forfærdiget. — De er saa god at skikke mig Deres Svar til Grev Reventlow, som jeg vil paatage mig at befordre. Han taler meget godt om Dem i hans Brev til mig; men kiender blot Deres Jason og nogle Buster. — Reventlow selv ønsker, at De bliver i Italien og arbeider for Kongen. Disse Ønsker er mine — og Deres! —"

Grev Christian Reventlow skrev til Thorvaldsen:

"Endskiøndt jeg, kiære Hr. Professor! nu i en Række af Aar ikke har givet Dem Tegn til Liv, saa haaber jeg dog, at De efter vort forrige Bekiendtskab er overbeviist, at jeg ikke har glemt Dem og ret meget glædet mig over det almindelige Bifald, De har vundet i Italien. Jeg

har ofte foresat mig at bede Dem at give mig Efterretning om alt det, som vedkommer Dem, men mine mange Forretninger har hindret mig derfra. Men nu, da jeg idag skriver til Italien, til Kammerherre Schubart, kan jeg ikke lade Brevet til ham afgaae, uden i samme at indslutte et til Dem og et til Hr. Wahl, om hvilken jeg haaber, at han opfylder de Forventninger, man gjorde sig om hans Talenter. Jeg haaber, at han har vundet Deres Venskab og derved ogsaa faaet lettere Adgang til at profitere i sin Kunst i Rom.

Jeg veed, at Professor, nu Overbygnings-Directeur, Hansen er med Dem i Brevveksling, og jeg haaber, at Bygnings-Commissionen for Slottet og Raad- og Domhuset nu snart af Kongen vil blive authoriseret til hos Hr. Professoren at bestille endeel Kunstarbeider, hvilke vi gierne ønskede at faae af deres Haand, for at give Slottet den skjønneste Prydelse af en dansk Kunstner.

Justitsraad Abildgaard har viist mig endeel Marmor-Buster af Deres Arbeide, som jeg alle har fundet meget skjønne og især salig Grev Bernstorffs, som han har sendt mig i mit Huus og som staaer hos mig, uden at jeg veed, hvilken Bestemmelse, De har givet den. Ogsaa har jeg hos ham seet en meget deilig Gruppe*) af Deres Arbeide i Gips. Meget har jeg hørt tale om Deres vigtigste Arbeider og især om Deres Jason, som man saameget beundrer og af hvilken jeg haaber, at vi, saasnart fredeligere Tider indtræffe, ligesom af Canova's Perseus, ved Deres Godhed vil faae en Gips-Afstøbning hiemsendt.

Siden Deres Bortreise har vi mistet adskillige dueligе Kunstnere, Wiedewelt, Juel og Gianelli, hvilken sidste efterlader sig et Mindesmærke om hans Kunst i en Medaille, som han har graveret for Stutteri-Directionen, paa hvilken Hesten af Kong Frederich den Femtes Statue

*) Bacchus og Ariadne.

er udført med saamegen Smag og Flid, at jeg tvivler, at nogen Medailleur har forevist noget saa skjønt af dette Slags. — —

De vil nu, kjæreste Hr. Professor! meget forbinde mig, om De vil have den Godhed at underrette mig om de vigtigste Arbeider, De har udført og hvad og af hvem der er bestilt hos Dem; men især ved at sige mig, hvorledes det gaaer Dem i alle Henseender. Jeg har hørt sige, De skal have haft den Lykke at rivalisere med den berømte Canova og tillige at vinde hans Venskab, — et sjeldent Exempel og som giør den yngre og ældre Mands Charakteer usigelig megen Ære.

Af Bygninger vil De ved Deres Tilbagekomst, haaber jeg, finde tvende færdige her i Staden, som blive dens skjønneste Prydelse, Slottet og Raad- og Domhuset. Det første især bestemt til at gjemme danske Kunstneres Mesterværker, og jeg regner paa, at det vil kunne give Dem Arbeide i mange Aar. Derfor ønsker jeg, at saafremt Deres Helbred kan taale det Italienske Klima, De maa forblive der endnu, indtil disse Arbeider ere fuldførte, da det vil have langt mere Vanskelighed at faae Marmoren i Blokke sendt herover, end Statuerne, og, da Italien opfylder Kunstneren med den skjønneste Ild ved sin skjønne Natur og de mange Kunstværker i alle Kunstens Grene.

Lev vel, kjære Hr. Professor! og vær forvisset om min oprigtigste Deeltagelse i alt det, som vedkommer Dem, og om min uforanderlige Høiagtelse og Kjærlighed til Kunsten og dens værdige Dyrkere.

Deres ydmygste Tiener,

Reventlow."

Kiøbenhavn, d. 28 Nov. 1808.

XXI.

Grevinde Schimmelmann sender Thorvaldsen et Brev med en Brystnaal. Thorvaldsen beretter v. Schubart angaaende Festen i Rom. To Concepter til et Brev til Grevinde Schimmelmann. Thorvaldsens Brev til Grev Reventlow. Han tilbyder Slotsbygnings Commissionen nogle Arbeider. Skrivelse desangaaende til Commissionen.

1809.

Et Par Dage efterat v. Schubart havde sendt Thorvaldsen Brevet fra Grev Reventlow, modtog han fra sin Søster det Brev til vor Kunstner, der allerede var anmeldt som afsendt.

Vi forbigaa at meddele v. Schubarts, hvormed han, under 13. Januar 1809, ledsagede Brevet fra Grevinden; det indeholder kun Glædesyttringer over "den Fest, Thorvaldsen imorgen (d. 14. Jan.) agtede at foranstalte," og Taksigelser for den omtalte Vesta.

Derimod maa vi optage Grevinde Schimmelmanns Brev, hvormed hun sender vor Kunstner den allerede anmeldte Brystnaal:

Kiøbenhavn, d. 17. Nov. 1808.

"Med megen Taknemlighed erholdt jeg igaar Deres Skrivelse, hvoraf jeg seer, at det skiønne Stykke af Deres Arbeide, som vi saameget ønskede at besidde, er færdigt, og alt havde jeg hørt, at det vil blive et af de faa Kunstmonumenter her, som vil beundres og glæde hver ædel

Dansk. Megen Tak er vi Dem skyldige, kiære Hr. Thorvaldsen for det De yttrer, os angaaende, i Deres Brev. Mit ivrigste Ønske var, snart at see her i vores Kongl. Slot nogle af Deres Mesterværker henstillede til at opflamme alle unge Kunstnere og Kunstens Venner. Men desværre er Transporten til Søes ikke mulig for det første. Gud vilde forunde os alle bedre Tider, og Dem især alt muligt Held og det bedste Helbred.

Charl. Schimmelmann.

De ville til en Erindring modtage denne Bagatelle i Mangel af noget bedre at finde ihast."

Der havde Thorvaldsen nu vel mange fornemme Breve paa engang at besvare. I hvilken Forlegenhed dette maa have sat ham, skjønnes af de forskiellige Forsøg til Concepter, som vi finde for os, og hvoraf et Par ere af den Beskaffenhed, at vi tro at burde optage dem.

Men først maa vi dog forelægge vore Læsere hans Svar til v. Schubart, da dette indeholder en kort Beskrivelse af Festen d. 14. Januar d. A.

"Med største Taknemlighed og Glæde har jeg modtaget den nydelige Naal med Brillanter, som Deres fortræffelige Søster, Grevinde Schimmelmann, har været saa naadig at værdige mig at bære til et Bevis paa hendes Agtelse og Yndest, hvilket giver mig det bedste Haab om, at hun vil søge at fremme mit Vel.

Deres Excellences Fødselsdag er bleven høitideligholdt med megen Glæde; Selskabet bestod af 20 Personer; vor fælleds Ven C— (Camuccini) kunde ikke komme; Aftenen begyndte med en liden Concert, og sang ret nydelig Capelmesterne Crelius og Küster, accompagnerede med Pianoforte, Violino og Basso. Decorationen, hvor vi spiste,

fandt almindelig Bifald; paa en Forhøining var anbragt Basrelieffet Gratierne med de omkringbandsende Muser; paa hver Side af samme tvende Colonner med Deres og Gemalindes Buster, bekrandsede med Laurbær-Krandse, som vor gode — havde flettet; over Basrelieffet vare de tre Genier af Daaben som Medaillon indviklet med Laurbær og derfra de henlebede Festons faldt over det understaaende Basrelief med Muserne. Over Bordet en Lysekrone, ligeledes af Laurbær og Oranger. Medens vi spiste, spillede de leiede Musikanter Symfonier. Efter Bordet blev der bandset til Kl. henimod 4, og endte vi saaledes alle glade Deres Excellences Fødselsfest.

Deres Excellence seer, at jeg har ikke — — —"

Til Grevinde Schimmelmann skrev Thorvaldsen derefter egenhændig en Concept, som følger:

"Saa behageligt det end haver været mig at erfare Deres Naades ytrede Bifald med den forlangte Døbefteen, og som et Pant paa samme naadige Bifald, at have ved Deres fortræffelige Broder S. T. Khrr. B. S. modtaget fra Dem en Brystnaal, med Diamanter besat, skulde samme dog have været mig mere glimrende, dersom at jeg havde modtaget denne, efterat D. E. havde selv taget dette mit Arbeide i naadig Beskuelse. Thi maa jeg nu anse Deres Naades ytrede Bifald blot som en Følge af det Navn, jeg haver erhvervet mig udenlands; men jeg vil haabe, at naar Tiderne tillade det, at Deres Naade ved at modtage dette mig værdigede Arbeide, vil erfare, at samme haver kostet mig baade Kunst og Flid, at omnævnte Udlæg er, oekonomisk beregnet til 487 Sc., og at jeg beskeden skatter min Kunst og Flid for ligesaameget som omnævnte Udlæg, følgelig, at det er min kiæreste og behageligste Vinding ved dette Arbeide,

at jeg herved tør smigre mig med Deres Naades gunstige Bifald og Bevaagenhed.

Jeg anbefaler mig stedse med dybeste Ærbødighed

Deres Naades underdanige Tiener."

Men denne Concept har han upaatvivleligt forkastet, fordi han selv, eller Andre, fandt, at han altfor ligefrem deri havde givet tilkiende, at den Sum, 487 Scudi, som v. Schubart havde nævnt, kun udgjorde det halve Beløb af, hvad der tilkom ham.

Han skrev derfor en anden Concept, som vi ligeledes have forefundet, og hvorefter et Brev, som v. Schubart afsendte for ham, er afskrevet:

"Naadigste Grevinde!

Ved Deres fortræffelige Broder, S. T. Kammerherre de S., har jeg fra D. E. med sand Fornøielse modtaget en Brystnaal med Brillanter, hvilken jeg anseer som et Agtelses-Tegn, jeg er værdiget at bære, formedelst den Yndest og Bevaagenhed, jeg ved at fremvandre paa Kunstens Bane stedse bestræber mig at fortiene; thi haaber jeg, at naar D. E. engang i Fædrenelandet tager mit Arbeide, den forlangte Døbefteen, i naadigst Beskuelse, vil De erfare, at samme er udført med Kunst og Flid, at jeg ingen Møie haver sparet, for at kunne smigre mig med D. E. naadige Bifald, eller for at være paa en værdig Maade anbefalet Kunsternes og Videnskabernes Beskytterinde.

Jeg anbefaler mig med dybeste Ærbødighed

D. E. underdanigste."

Ikke mindre møisommeligt blev det ham at faae et Svar istand til Grev Reventlow; men de forefundne Concepter til dette Svar have dog saameget Indhold, at vi kunne føle

os mere i vor Ret til her at trætte Læserne med et Par af disse.

Den ene af dem have vi kun i et Fragment, som dog er dateret: "Febrajo 1809" saaledes lydende:

— — "men da jeg ingen Formu har, og det Lidet, jeg har erhvervet ved mine Arbeider, har jeg anvendt til det Nødvendige i mine Værksteder, og kiøbt endeel smukke Marmorblokke, samt udført paa egen Regning nogle Figurer, som jeg tager mig den Frihed at bede Deres Excellence foreslaae den høie Commission for Slottets Bygning. De vil see af medfølgende Brev til Commissionen, hvad de forestille og deres billige Priser, da jeg kan forsikkre Deres Excellence, at jeg aldrig forlanger at blive riig, men blot den søde Beroligelse at være i en utrængende Forfatning, for desto bedre at nyde den Lykfalighed, at vandre frem paa Kunstens Bane, medens jeg føler Kraft og Drift —"

Men Opgaven har været den store Kunstner for vanskelig, og til et Brev af saa vigtigt Indhold maatte han søge Bistand hos en af sine Landsmænd, af hvem han fik efterfølgende Skrivelse conciperet:

"Jeg har ved S. T. Kammerherre, Baron Schubart modtaget Deres Excellences meget ærede af 28 Nov.

Efterfom jeg aldrig har nydt den Fornøielse at tilskrive D. E., føler jeg saameget mere Glæde ved at erfare, at De uden Anmodning haver mig i Deres kiærlige Erindring, og vover jeg, ifølge Deres Opmuntring, ikke alene at give D. E. Underretning om mine Arbeider, men ogsaa om min oekonomiske Tilstand.

De spørger, hvad Bestemmelse jeg haver haft med de Buster, jeg for flere Aar siden hiemsendte. Med disse haver jeg ikke haft andet Øiemed, end at vise Akademiet,

hvad Fremgang, jeg til den Tid havde giort, og at, ifald det havde lykkedes, at sælge disse, jeg da kunde have haft nogen Leilighed til at understøtte min gamle Faber. Men da Tiden haver forandret dette, veed jeg ingen bedre Bestemmelse med Bernstorffs Buste, end den, den allerede haver, nemlig, at værdiges Deres Excellences Gemak, i Haab om, at D. E. anseer dette som et lidet Bevis paa min Erkiendtlighed for den omhyggelige Bevaagenhed, D. E. altid saa faderlig haver værdiget mig.

Eftersom at Tiderne for nærværende ere saa ugunstige for Kunstnerens Fremme, bør jeg ikke andet sige, end at jeg haver været heldig — — jeg haver saaledes ved D. E's Bevaagenhed erholdt det forlangte Forskud, for at kunne begynde Basrelieffterne til Slottet, og senere har jeg ved de Venner, jeg haver udenlands, erholdt Arbeide for Kongen af Bayern, nemlig en Adonis, en Figur, naturlig Størrelse, for hvilken han betaler mig 2000 Scudi. Og, da jeg af D. E's sidste venskabelige Brev (tør) smigre (mig) med Arbeider til Slottet, har jeg saaledes de ønskeligste Udsigter til behagelig at være sysselsat. Men da det er nødvendigt for mig, altid at have Penge i Hænder, for ikke at standse Arbeidet, beder jeg, at D. E. foreslaaer den høie Commission for Slottets Bygning nogle af mine Arbeider, (som jeg herved medbeler en Liste paa), hvilke jeg er villig til at overlade for hosføiede billige Priser, paa Grund af ovennævnte Nødvendighed, altid at have Penge i Hænder — at jeg bestandig kan arbeide, medens jeg føler Kald og Drift til Kunsten, da jeg kan forsikkre D. E. at jeg aldrig forlanger som C.*) at blive riig, nemlig 10 til 30 Tusinde for en Figur, men blot den søde Beroligelse, at være i utrængende Forfatning, for deste bedre at nyde den Lykksalighed, at gaae frem paa Kunstens Bane.

*) Canova?

En kolossal Figur, et af mine seneste Arbeider, forestillende Mars, haver jeg i den senere Tid modeleret. Andre dømme dens Fortieneste; jeg ønsker Leilighed til at udføre den i Marmor.

"Iøvrigt vil jeg ikke besvære D. E. med at meddele Dem en Liste paa mine Arbeider, men jeg vil slutte med dette mit bestandige, varmeste Ønske, at D. E. maa i det kiære Fædreneland i det nye Kongehuus med Tilfredshed tage mine Arbeider i Beskuelse.

Jeg anbefaler mig ꝛc." — —

Uagtet Grev Reventlows yttrede Ønske, at modtage fra Thorvaldsen en Underretning om hans vigtigste Arbeider, neppe var at forstaa som en Opfordring til at forelægge en Liste paa de Arbeider, han maatte ønske at afhændige til Slottet, tog vor Kunstner dog deraf Anledning til at fremkomme med et saadant Forslag, hvortil der for ham var saameget mere Grund, da ogsaa Prof. Hansen allerede for fem Aar siden*) havde, med Hensyn til Dekorationen af Slottets Sale og Gemakker, opmuntret ham til "at udføre et eller andet smukt Stykke, det være en Statue, Gruppe eller Basrelief, som Architecten i saa betydelig en Bygning aldrig kan være forlegen med at placere."

Men angaaende denne Sag synes Thorvaldsen nu helst at have villet henvende sig umiddelbart til Commissionen for Slottet, til hvem han derfor samtidigt, under 4. Febr. 1809 afsendte en Skrivelse, som følger:

"Underdanigst P. M.

Ved at tilmelde Den Høie Commission, at jeg er i fuld Beskæftigelse med de mig forundte Arbeider til det

*) See Ungdomhist. P. 234.

Kongl. Slot, tager jeg mig herved den Frihed, ifølge Hr. Prof. Hansens Ytring: at han aldrig vilde være i Forlegenhed med at anbringe enten Statuer, Grupper ɔc i en saa betydelig stor Bygning, ønskende kun, at have noget fra min Haand. Og overbeviist om, at den høie Commission ønsker af mine Arbeider til Slottets Prydelse, tager jeg mig den Frihed at anmærke, at uagtet man i Rom kan lettere, end noget andet Sted, have duelige Folk til Hiælp i det Mekaniske, udfordres til Marmorarbeidets Udførelse lang Tid, og da desuden mine flere Bestillinger holde mig beskæftiget, troer jeg saameget mere, at burde foreslaa den høie Commission nogle af mine Arbeider, som jeg for egen Regning haver udført, nemlig nogle Figurer, som for ethvert Cabinet ere passende, og ere følgende:

En staaende Psyche, i Begreb med at aabne Vasen, hun skulde bringe Venus.

En Venus, i den høire Haand holdende Æblet, modtaget af Paris, tagende med den venstre Haand efter sine Klæder, og en

Gruppe, forestillende Amor og Psyche.

Ovennævnte ere alle af det skiønneste, hvide Marmor, som man vil ønske sig, og hvad Arbeidet angaaer, smigrer jeg mig, at kunne være det bekiendt; og kan jeg overlade disse Arbeider for hosføiede Priser: Psyche, 2 Al. 4″ 600 Scudi, Venus, 2 Al. 500 Scudi, Gruppen 2 Al. 3″ 1000 Scudi.

Dersom den høie Commission skulde billige mit Ønske, saa beder jeg underdanigst, snareste muligt vilde behage at meddele mig dens ærede Svar, da jeg i denne Forventning lover, ikke at ville tage nogen Bestemmelse med ovennævnte Arbeider, indtil jeg desangaaende har erholdt den høie Commissions ærede Efterretning.

Jeg anbefaler mig underdanigst."

Rom, d. 4. Febr. 1809.

XXII.

Gjæringen tiltager i Rom. Zoëga's Sygdom og Død. Thorvaldsen til v. Schubart angaaende Zoëga's Død. v. Schubart beordrer Thorvaldsen i flere Skrivelser at overtage Zoëga's Dødsbo. Dr. Koes.

1809.

Kampen mellem Napoleons verdslige og Pius den 7des geistlige Magt nærmede sig sin Catastrophe. Det afmægtige, men forbittrede Romerfolk havde kun den passive Modstand at stille mod Undertrykkelsen. Nu forestod atter den ellers saa glade Carnevalstid, men Romerne fandt, at der ikke var synderlig Grund til at hengive sig til Lystighed; derimod var den franske General Miollis af den Mening, at Carnevalet skulde finde Sted. Authoriteterne modtoge hans Befalinger til at forberede Festen, og Haandværkerne bleve med Magt tvungne til at optømre de sædvanlige Stilladser i Corso.

Den 5. Februar 1809, da Kirkeklokkerne som sædvanligt gave Signal til, at Ævret var opgivet, havde man i Rom det Særsyn, at Corsoen i samme Øieblik blev aldeles menneskefotom, da alle Vogne og alle Fodgængere skyndsomst dreiede ind i Sidegaderne og lod Carnevalets Skueplads forladt og øde.

Kun nogle franske Officerer og endeel Sbirrer viste sig der, hvor ellers Lystigheden fremsprudlede i fulde Maal, og under Antoninssøilen bemærkedes en Hob Facquiner, som i

al Stilhed morede ſig ved at være Vidne til Situationen og nu og da at udſende en ſpydig Bemærkning.

Dette Billede turde være tilſtrækkeligt, for at charakteriſere den Folkeſtemning, der i disſe Dage herſkede i vor Kunſtners Omgivelſe.

Men en nærmere liggende Begivenhed giorde paa ſamme Tid endnu ſtørre Fordring paa hans Deeltagelſe.

Zoëga havde ſiden den 1. Febr. været henkaſtet paa et Sygeleie, ſom nu ſkulde løsrive den trætte Aand fra en næſten uafbrudt Række af aandelige og legemlige Lidelſer.

Hans Kone, den engang ſaa ſkiønne Maria Pietruccioli, var allerede for to Aar ſiden afgaaet ved Døden, og af elleve Børn var der endnu tre fader- og moderløſe tilbage, da Døden den 10. Februar bortrev den berømte Lærde, der havde været dem, en efter anden, i Moders Sted.

Thorvaldſen havde i det ſidſte Døgn ikke forladt ſin Vens Dødsleie. Da han havde lukket hans Øine, tog han i en Tegning*) et Billede af det forklarede Anſigt og ſørgede efter bedſte Evne for de forladte Børn.

Et Par Dage efter ſkrev han til Baron v. Schubart et Brev, hvortil vi have et Fragment af Concepten:

"Deres Excellence!

Hr. Dr. Kohlrausch**) har beſkreven ſaa omſtændelig det ſørgelige Dødsfald, ſom henrev vor uſkatteerlige Zoëga, ſaa jeg ikke behøver at berøre dette ſmertelige Tab. Jeg vil kuns anføre lidet, hans Stervbo og (ſidſte Vil) lie angaaende, da jeg ſelv har (været) tilſtede — — — —

*) Stukket i Kobber af A. Krüger og anbragt i Welcker, Zoëgas Leben. T. 1.

**) Zoëgas Læge.

— — — — — — — — — — — — — — —

— — forseglet i Hr. Humboldt Huus og har samlet hans Manuskript. Sigr° Laura og Federigo ere i Kost hos Labruzzi, og Mimma hos Madam Brun." — —

Baron v. Schubart svarede:

Pisa, d. 17. Febr. 1809.

Jeg behøver ikke at sige Dem, min bedste Thorvaldsen! hvor dybt jeg føler vor Zoëgas Tab. De kan forestille Dem det. Uventet var denne sørgelige Tildragelse, og stor er vor Smerte. Min gode Kone er saa inderlig bedrøvet. Vi græde begge, og vi vil længe begræde denne ædle Mands Død.

Jeg veed alt, hvad De har været for den Afdøde, og hvor kiærligt De har sørget for ham til hans sidste Øieblik. Nu vil vi sørge for de Fader- og Moderløse Børn! bedre kunne vi ikke ære den Afdødes Minde.

Det første og fornemste er, at vi sørge for, at hans Bo, hans Manuscripter, det eneste maaskee, som han har efterladt de stakkels Børn, ikke falde i Magistratens Røver-Hænder. For at afværge dette, skikker jeg Dem vedlagt en Fuldmagt, eller Procura til Dem og til vor gode Landsmand, Baron Brown, som jeg udnævner til Commissairer i hans Stervbo. Jeg har giort dette i min Egenskab af Kongl. Minister og følgelig som vor Konges Repræsentant i dette Land. Jeg har kundgiort denne Foranstaltning for Pro-Stats-Secretairen, Cardinal Pacca, paa Embedsvegne og bedet ham om hans Understøttelse til vort Øiemeds Opnaaelse. Skulde imidlertid vor uforglemmelige Zoëga have giort Testamente og udnævnt Skifteforvaltere (Executores Testamenti), saa er det naturligt, at hans sidste Villie maa efterkommes, og i saa Fald bliver De og Brown blot at ansee som Medhiælpere i mit Navn, som Zoëga's naturlige Foresatte, fordi han

beklædede det Kongl. Agentskab i Rom. Jeg kan ikke betro den Afdødes ulykkelige Families Interesser i bedre Hænder, end i Deres og i den gode Browns, som vare den Afdødes ældste og fortroligste, dansle Venner. De vil forene dem, for at udrette alt muligt for Børnenes Vel. Jeg paa min Side tilskriver vort Hof, og jeg tør indestaae for, at det ikke vil forlade disse faderløse Børn. Imidlertid glædes jeg ved, at Laura og Federigo ere i den eiegode Labruzzi's Huus, og at Madame Brun har taget den lille Mimma til sig. Hvad den førstnævnte angaaer, saa har jeg idag tilskrevet ham og bedet ham at beholde disse Børn hos sig, indtil Hoffet bestemmer noget i deres Anledning, og eftersom den gode Labruzzi er uformuende til at gjøre nogen Opoffrelse, har jeg skikket ham nogle Penge og lovet ham en maanedlig Understøttelse til Børnenes Underholdning, indtil jeg kan faae Svar fra Kiøbenhavn. Mere kan jeg for Tiden ikke gjøre. Deres Breve til Grev Reventlow og min Søster ere forleden Mandag blevne afsendte, og jeg har varmt anbefalet Dem Reventlow og talt om Deres Arbeider. Jeg har beskrevet ham Deres Bacchus, som De ikke havde sat paa Listen.

Jeg omfavner Dem ret hierteligt og er til Døden

Deres oprigtige Ven

Schubart."

Den omtalte Procura for Baron Brown og Thorvaldsen af 17. Februar 1809 fandtes vedlagt, men allerede førend de modtoge denne, havde de undersøgt Boet og til deres største Overraskelse fundet en Sum i rede Guld til Beløb af 3000 Scudi, foruden et Par mindre Summer i Sølv. Med disse Penge havde de henvendt sig til Baronesse Humboldt, for at hun skulde tage dem i Giemme, og ved hendes Foranstaltning deponeredes de foreløbigt hos

Schultheis, derimod tog hun de samlede og indpakkede Manuscripter under sin egen Forvaring.

Herom skrev Thorvaldsen nu atter til Baron v. Schubart under 15. Febr., men dette hans Brev kiende vi kun af Svaret derpaa, som følger:

Pisa, d. 20. Febr. 1809.

"Jeg tilskrev Dem med forrige Post, min gode Ven Thorvaldsen og igaar modtog jeg Deres kiære Brev af 15 Febr. —,—

Jeg approberer alt, hvad De hidindtil har giort, og at De har bragt saavel det Depositum af over 3000 Scudi, som alle Manuscripter forseglet til Baronesse Humboldt, som atter har ladet det bringe, hvad Pengene angaaer, til Banquier Schultheis mod hans Revers. Dette synes mig meget vel, men jeg beder Dem og Baron Brown om, nøie at giennemsee alle den Afdødes Papirer, for at kunne giøre Dem en klar Idee om hans active og passive Tilstand, og siden nøie at optegne alt.

Jeg har bedet Madame Brun om ikke at ile med at skrive til Danmark, at man har fundet efter Sal. Zoëga en ikke ubetydelig Penge-Sum, thi derved vilde man afkiøle deres Interesse, som jeg har søgt at opvække til de ulykkelige Fader- og Moderløse Børns Forsørgelse. Ved at forestille dem uden Evner har jeg søgt at anbefale dem til vor Regiering. — —

Jeg agter ikke at tale med Broderen*) om de 3000 Scudi, og vi maa især søge at udgranske ved at giennemsee Papirerne, hvor denne Sum kommer fra, og om den maaskee, hvilket jeg dog ikke haaber, er et blot depositum.

At De har lagt de lærde Manuscripter i en Koffer, forseglet den og bragt den i Baronesse Humboldts Huus,

*) Zoëga havde en Broder i Kiel.

er meget klogt. Da jeg ikke vil, at nogen Italiener stikker Næsen i disse Manuscripter, har jeg tænkt at indbyde vor unge, skjøndt lærde, Landsmand, Dr. Koes*) til at gjennemsee disse og gjøre en nøiagtig Fortegnelse og Classification. Jeg har skrevet ham til i Neapel, og jeg troer derfor, at have handlet rettelig, fordi Sal. Zoëga havde meget gode Tanker om denne lærde Landsmand. Han har yttret det til Kohlrausch og i et Brev til mig skriver han ligeviis meget godt om ham.

At de 3000 Scudi staae hen frugtesløs i nogen Tid, er nok det bedste, indtil vi faae at vide, hvad man i Danmark agter at gjøre for denne Familie. Desuden, havde Faderen levet, saa havde han uligemaade ladet denne Capital ligge som en død Steen; thi han var for frygtsom af Charakteer til at vide at anvende den. Det er bedre at gaae langsomt og sikkert til Værks, end ved Fremfusenhed at vove meget." — — —

Af de hyppige Breve, som v. Schubart vedblev at skrive om disse Anliggender indtil Udgangen af Marts d. A. og som i det Væsentlige kun gik ud paa Iværksættelsen af de alt tagne Bestemmelser, udhæve vi kun, og mest med Hensyn til hvad vi om denne Sag i det Følgende ville komme til at berøre, en Yttring af Baronen i hans Brev af 3. Marts d. A. angaaende Bevaringen af de forefundne 3000 Scudi, saaledes lydende:

"Min Mening er, at den Summa i Contanter, som er bleven funden hos den Afdøde, forbliver urørt hos Banquier Schultheis, indtil vi kan faae Efterretning fra vort Hof, som bør bestemme, hvad der er bedst, ihensеende til denne Capital, og saaledes har hverken De, eller jeg noget Ansvar."

*) Dr. Koes var i Dec. 1808 kommen til Rom og gik derfra til Neapel.

Dernæst bemærke vi, at Dr. Koes i Corresspondance med v. Schubart, overtog det ham paalagte Arbeide, og at Thorvaldsen derfor beordredes, at modtage Kofferten med Manuscripterne i sit Huus, hvor de skulde giennemsees, fordi, skriver han, "naar jeg veed denne kostbare Koffer hos Dem, er jeg sikkrere."

Men disse Forretninger, hvortil ogsaa kom Salget ved Auction af Zoëgas Bohave m. m., og hvorfra det synes at Baron Brown har unddraget sin Deeltagelse, bragte vor Kunstner endnu i lang Tid en Deel Ansvar, Forstyrrelser og Tidsspilde.

XXIII.

Kronprindsen af Bayern kiøber Antiker i Rom; Thorvaldsen er hans Raadgiver. Skrivelse fra Kronprindsen til Thorvaldsen. Biskop Hæffelins Certeficat for Thorvaldsen. Forhold til den franske Regiering i Rom. Oehlenschlägers Ankomst. Hans første Møde med Thorvaldsen, fortalt af ham selv.

1809.

Med Kronprinds Ludvig af Bayern var Thorvaldsen, som sagt, allerede traadt i Forhold ved Bestillingen paa Statuen Adonis, dog havde han endnu ikke stiftet personligt Bekiendtskab med denne Fyrste, der engang skulde tælles mellem hans Venner.

Kronprindsens Bestræbelser for at indkiøbe og samle antike Kunstværker til de vordende Museer i München, yttrede sig paa denne Tid i hans Agenters Virksomhed i Rom. Thorvaldsen var nu og da af dem taget paa Raad, og hans uinteresserede, men sikkre, Dom over antike Værker, som vare til Salg, blev dem snart af Vigtighed. Blandt andet havde han, ved at fraraade Indkiøbet af en stor, antik Vase giort sig Prindsen forbunden, men som en Følge heraf, bleve nu hans gode Raad ogsaa stadigt søgte, hvilket ikke blot blev Kunstneren besværligt, men endogsaa oftere paaførte ham Ubehageligheder fra dem, hvis Interesser han kom til at saare ved sin ubestikkelige Dom.

Paa nærværende Tid stod den kongelige Kunstsamler med sine Agenter i Underhandling angaaende Kjøbet af to antike Statuer, og Thorvaldsen modtog i denne Anledning følgende Skrivelse:

München, d. 4. April 1809.

"Persönlich habe ich nicht das Vergnügen sie zu kennen, doch glaube ich, sie zu Rom flüchtig einmal gesehn zu haben, aber durch des Bildhauers Thorwaldsens weit verbreiteten Ruhm, durch die Kunstwerke, welche ich gesehen, kenne ich denselben, und durch den mir erwiesenen Dienst, gewarnt mich zu haben vor dem Ankauf der großen Vase. Voll Vertrauen wende ich mich an sie, vertrauend auf Redlichkeit und Talent, beide erprobt, mir auch in dieser Sache mit ihrem guten Rathe behülflich zu sein, wie in andern. Es handelt sich von dem Erwerben der beiden Statuen Herkules und Faun; folgende meine Meinung:

a) Wenn die beiden Statuen für 3500 Scudi zu erhalten wären, sollten, erhielt man sie wohlfeiler nicht, dieselben dafür erworben worden. Ginge dies nicht

b) so nehme ich Herkules alleine, mich bis auf 3000 Scudi einlassend. Wäre dies nicht thunlich

c) für beide auf 4000 Scudi zu geben; könnte man wie die Hoffnung, vorhanden, ein anderes Plastisches Kunstwerk einschließen, desto besser.

Dem Bischoff Häffelin schreibe ich dennoch zu erfahren, nehmlich wenn sie damit zufrieden — — die mittlere Bestimmung in Anwendung zu bringen, hielten sie es für entschieden günstig, in jedem Fall beide Statuen zu kaufen, wenn nicht für 3500 Scudi sie zu erhalten, für die 4000 Scudi. Haben sie demnach die Gefälligkeit frei dem Hr. Bischoff zu sagen, was ihre Meinung ist.

Ihr ihnen sehr geneigter

Ludwig, Kronprinz."

I disse Forhold havde Thorvaldsen ogsaa giort personligt Bekiendtskab med den bayerske Minister i Rom, den i Kronprindsens Brev nævnte Biskop Häffelin, og vi finde, at han, under den nærværende Tids politiske Farer, har benyttet sig af dette Bekiendtskab til at sikkre sig ved et Certeficat fra denne geistlige Ministers Haand. Denne Atteſt lyder saaledes:

"La Legation Royale de Bavière à Rome certifie que le Sculpteur Barthéleme Thorvaldsen, natif de Copenhagen en Danemark, est un des artistes les plus distingués de Rome et que par Ses talens, Son application et Son excellente conduite il mérite la protection des autorités Françoises.

Rome, ce 8 Juin, 1809.

le **B. Hæffelin,**
Evêque de Chersonèse."

Som det synes har denne Anbefaling haft tilfølge, at den franske Regiering i Rom ogsaa beærede Thorvaldsen ved at tage Hensyn til hans Dom i Kunstens Anliggender. Vi finde nemlig, at Thorvaldsen i dette Aar, under 16. Sept. blev udnævnt til "Membre de la Commission, chargée de l'admission des ouvrages de beaux arts qui seront présentés pour la prochaine exposition."

I disse Dage, April 1809, ankom Oehlenschläger til Rom. Dr. Koes, med hvem han nyligt havde nydt et behageligt Samliv i Paris, sad i Thorvaldsens Bolig, beskæftiget med Zoëga's efterladte Papirer, da han overraskedes paa det Glædeligste af sin Ven, Oehlenschläger, som nu strax førtes hen

i Studiet til Thorvaldsen. Thorvaldsen og Oehlenschläger havde endnu aldrig før seet hinanden. I Studiet blev Digterens Øie først fængslet af Jason. "Som jeg nu stod fordybet i at skue" fortæller han selv*) "og endelig kastede Øiet til en Side, opdagede jeg en temmelig slet klædt Mand med et regelmæssigt, aandfuldt Ansigt, smukke blaae Øine, med leerbestænkte Støvler, staae ved min Side og betragte mig opmærksomt. "Thorvaldsen!" raabte jeg. "Oehlenschläger!" raabte han. Vi omfavnede og kyssede hinanden, og fra det Øieblik var Broderskabet sluttet."

Thorvaldsen førte nu sin ny Landsmand omkring i Studiet for at vise ham sine Arbeider, og Oehlenschläger indtog snart sin Plads i den aandrige Kreds, modtagende og meddelende Frugter af skjønne Dage, levede for Kunsten.

---

*) Oehlenschlägers Erindringer. II. Pag. 195.

XXIV.

Forhandlingerne med Slotsbygnings-Commissionen. De fire Statuer til Slottet ønskes i Marmor. Grev Reventlows Indflydelse. Commissionens Skrivelse tilfredsstiller ikke Thorvaldsen; han besvarer den ikke. Posefonten i Gips sendes til Danmark. Thorvaldsen som Ægteskabsmægler. Baron v. Schubart indbyder ham til Montenero.

1809.

Slotsbygnings-Commissionens Bestilling hos Prof. Dajon i Kiøbenhavn paa de fire Statuer til Christiansborg Slot havde, saavidt Commissionens Journal oplyser, hidtil ikke haft andet Resultat, end at Dajon under 3. Januar 1807 havde indsendt "tvende pouserede Modeller til de to Statuer: **Sandhed** og **Retfærdighed**, bestemte til at udhugges i Bremer-Sandsteen." Ihvor tarvelige Fordringer man endog synes at have giort, har dog disse Modeller neppe kunnet tilfredsstille, og da Commissionens Præsident, Grev Reventlow, stadigt bearbeidet af Baron v. Schubart, nu uden videre Anledning selv havde nærmet sig vor Kunstner, kan det vel antages, at det især har været ham, som bevirkede, at Commissionen syntes at ville tage sin Tilflugt til Thorvaldsen, for at overdrage ham disse fire Statuer, endog med Udsigt til, at de kunne blive at udføre i Marmor.

Hvorledes man derimod mødte det Forslag, Thorvaldsen havde giort, angaaende adskillige af sine allerede færdige

Arbeider, som han gierne vilde afhænde til Slottet, vil tillige erfares af efterfølgende Skrivelse:

"Promemoria.

I Anledning af det ved Hr. Professorens Brev, dat. 4. Febr. giorte Tilbud af adskillige Statuer fra Deres Haand til det nye Slot, maa man herved anmærke, at saa gierne Commissionen end ønskede at komme i Besiddelse af nogle af disse Figurer, gior den nærværende høie Cours og Umuligheden at kunne faae dem transporterede hertil, det betænkeligt, nu at andrage paa sammes Kiøb, hvorfor man, ihensseende til disse Arbeiders mulige Afsætning, ikke tør indskrænke Dem; men skulde de, til Conjuncturerne maatte tage en fordeelagtig Vending, ei være afhændede, og man derom bliver underrettet, vil man søge Leilighed til at erholde disse eller andre Stykker af Dem til Slottets indvendige Prydelse.

Hvad man for det Første til de under Commissionens Bestyrelse opførende Bygningers udvendige Decoration maatte ønske at erholde, ere de bestilte 4 Medaillons i Slottets Portal mod Slotspladsen, hvis Fuldførelse man derfor tienstligt maa bringe i Erindring. Ligesaa vilde det være meget behageligt, om man, naar Omstændighederne tillade det, maatte forvente hidsendt de belovede Modeller til Solons og Lycurgs Figurer for Indgangen til Raadhuset, paa det med Forarbeidelsen deraf efter disse Modeller her kunde skee Begyndelse, da det, efter Hr. Professorens Yttring i Brev til mig, Overbygnings Directeur Hansen, ei vil være fordeelagtigt at lade dem forfærdige i Rom af Travertinsteen, og Bekostningen for disse Figurer af 3 Alens Høide, dansk Maal, i Marmor, muligen maatte blive for stor, hvorom man dog udbad sig Deres Betænkning; ligeledes maa man tillige bringe i behagelig Erindring det intenderede Basrelief i Frontespidsen for

Raadhuset, efterdi Bygningen næsten er fuldendt og Stellagen ei kan borttages, førend dette er anbragt.

Jeg, Hansen, har ved at tilstille Hr. Professoren en Tegning af Slottets Portal mod Slotspladsen givet mig den Fornøielse at melde: at i de derpaa antydede 4 Nicher skulde anbringes 4 Figurer à 5½ Alens Høide, forestillende Retfærdighed, Sandhed, Klogskab, Tapperhed. Vel har det været Tanken, at lade disse Figurer her forarbeide af Sandsteen, men, da de fra Professorens Atelier, udførte i italiensk Marmor, meget vilde forskiønne denne Slottets entrée, kan man ei andet end ønske, naar Forskiellen i Bekostningen ei maatte være altfor stor, at de saaledes maatte blive forfærdigede, og maa derfor anmode Dem om, behageligen at tilmelde Commissionen, hvad benævnte Figurer i Marmor vel paa Stedet omtrent kunde koste.

Kiøbenhavn i Commiss. ang. Slottets ꝛc., d. 22. April 1809.

Reventlow. Hauch. Knudsen. Hansen. Lassen.

Hoe.

Men Afslaget paa de tilbudne Arbeider synes i høiere Grad at have mishaget vor Kunstner, end Tilbudet af de fire Statuer til Christiansborg har interesseret ham. Han udsatte derfor indtil videre at give Svar herpaa, og tog, da han næste Gang skrev til Hansen, aldeles ikke Hensyn til de givne Forhaabninger, men bestræbte sig snarere for at indtage en uafhængig Stilling ligeoverfor Commissionen og dens Bestillinger.

Sin Sag i Danmark bestyrkede han derimod ved nu at sende en Afstøbning af Døbefonten i Gips til Kiøbenhavn, hvor den udstilledes i det Schimmelmannske Palais, og, mere

end noget Andet af hvad man tidligere havde seet fra hans Haand, vakte dette Arbeide en Forestilling om, hvilken Landsmand de Danske havde i Rom.

Med Opgiørelsen af Zoëga's Bo havde han stadigt haft Bryderier. Nu kom ogsaa hertil, at Zoëga's ældste Datter, Laura, fandtes at staa i Kiærligheds-Forbindelse til en Pensionair fra det franske Akademi. Dette Forhold havde, som det synes, bragt endeel Misfornøielse ind i Maleren Labruzzis stille Huus, hvor Signora Laura var i Kost, og vor Kunstner blev, som den der i Rom havde med Zoëga's Efterladenskaber at giøre, draget ind i Sagen og sat i Forlegenheb, da den unge Mand, der var en erkiendt dygtig Kunstner, nu ligefrem henvendte sig til ham og lagde Sagen i hans Hænder.

I denne Situation kunde han kun støtte sig til v. Schubart og oversendte ham det Brev, hvori Elskeren formeligt anholdt om Signora Laura's Haand. Tillige meddeelte Thorvaldsen v. Schubart, at han havde ifinde at foranstalte en Sammenkomst af de Elskende i Baronesse v. Humboldts Huus, for der at faae Sagen ordnet i Overværelse af Directeuren for det franske Akademi i Rom.

Baron v. Schubart svarede under 26de Mai 1809, at han for sit Vedkommende gav sit Bifald til Forbindelsen, meddeelte i denne Anledning en Udsigt over, hvad Signora Laura's Medgift vilde kunne beløbe sig til, og i denne Beregning optog han ogsaa hendes Andeel af den hos Schultheis deponerede Sum, der altsaa nu erkiendtes som Zoëga's Bo tilhørende. Sit Brev sluttede v. Schubart med den sædvanlige Indbydelse, nu, da Sommeren nærmede sig, dog at komme til Montenero.

XXV.

Pius d. 7. bortføres fra Rom. Gruppen Amor og Psyche. Statuen Amor. Basrel. Hector, Paris og Helena. Fyrst Malthe v. Putbus i Rom. Basreliefferne Amor paa Løven, Aphrodites Fødsel, Armor saaret af en Bi, Merkur, den lille Bacchus og Ino. Buste af Mad. Hoyer. Jos. Koch vil udgive Thorvaldsens Tegninger. Skrivelse fra v. Schubart. Om en Buste af Boëga til Pantheon. Efterretning om Maleren Abildgaards Død.

1809.

Da Sommeren kom, flyttede Fru Brun med sine to Døttre til Albano; Oehlenschläger, Dr. Koes, Brødrene Riepenhausen, med flere Venner, indlogerede sig i det nærliggende Grotta ferata. Thorvaldsen blev i Rom og var, forsaavidt han fik Ro dertil, beskæftiget med Gruppen Amor og Psyche og et Par andre Arbeider, som i dette Aar bleve fuldførte.

I vor Kunstners Livshistorie spores ikke den Begivenhed, som i disse Dage foregik i hans Nærhed.

Da Napoleon den 17. Mai d. A. havde indlemmet Rom og hele Pavestaten i det franske Keiserdømme, udslyngede Pius d. 7. igiennem Quirinal-Paladsets tilstængede Vinduer en afmægtig Bannstraale mod Keiseren, og Romerne betragtede med stum Forbittrelse de tause Mure, bag hvilke man vidste, at Paven, alene med Cardinal Pacca og et Par hengivne Tienere, sad forskandset, indtil det en Morgenstund rygtedes, at den ærværdige Pius d. 7., Natten til den 6. Juli, med Vold var bortført ad Florents til og ud af Italien.

Thorvaldsens Hierte har ikke været uden Deeltagelse ved denne Begivenhed, men snarere har han søgt Adspredelse og personlig Sikkerhed bagved sit Arbeide, end han i disse Dage har ladet sig see mellem andre, mere hidsige Gemytter. Kun nu og da forfriskede han sig ved at besøge Fru Brun i Albano, eller de andre Venner i Grotta ferata, hvor Oehlenschläger nu kunde forelæse ham sin fuldendte Tragoedie, Correggio.

Vi have nævnet Gruppen Amor og Psyche som et Arbeide, der paa denne Tid nærmede sig Fuldførelsen. Grevinde Woronzoff var, efterat have modtaget de andre Bestillinger i Petersborg, hvor de havde tildraget sig ualmindelig Beundring, nu kun bleven end mere længselfuld efter at modtage denne, den sidste, og havde ved hyppige Paamindelser drevet vor Kunstner til ogsaa omsider at fuldføre den.

Et andet Arbeide, som paa denne Tid var under Behandling, var Statuen Amor. Vi have allerede nævnet Modellen til en saadan Statue, men nu synes den at være undergaaet en Forandring. Den første Model, som han havde foretaget i 1807, fremstillede "Amor som spøgende tager en Piil ud af Koggeret." Nu havde han valgt et andet Motiv og ladet Kiærlighedsguden holde en Sommerfugl ved Vingerne, for at saare den med en Piil, han tager ud af Koggeret.

Denne Statue fandt strax en Bestilling hos en Baron Theodor de Hahn. Ifølge den foreliggende Contract af 20. Aug. 1809, forpligtede Thorvaldsen sig til at levere denne, fer Palmer høie, Statue i det bedste Marmor, uden Pletter, i Løbet af et Aar, for 800 Scudi.

Statuen Adonis var under Arbeide i Marmor, og Thorvaldsen lovede i en Skrivelse af 28. Dec. d. A., at den ved Udgangen af Januar 1810 skulde være færdig, en Frist, som han snart maatte søge at faae forlænget.

Ogsaa adskillige nye Compositioner fremstode i Løbet af Sommeren, hvis Tilblivelse vi dog ikke nærmere kunne datere. Som allerede tidligere anført, havde den russiske General de Balck forrige Aar giort Bestilling paa et Basrelief, Phædra og Hippolyt, hvilket nu omtrent paa denne Tid ventedes at være færdigt. Men uden at vi kunne gaa nærmere ind paa Foranledningen, kunne vi herom kun anføre, at denne Bestilling, ved de Balcks Atterkomst til Rom i denne Sommer, blev forandret saaledes, at den nævnte Opgave og Bestilling blev overtaget af Billedhuggeren Rauch, og at Thorvaldsen derimod lovede at udføre et Basrelief, forestillende Hector, som hos Helena bebreider Paris hans Feighed, under Betingelse af, at ogsaa denne Composition skulde bestaa kun af tre Figurer og leveres i Marmor til den for det andet Basrelief bestemte Priis, 285 Scudi. Modellen til dette skiønne Arbeide var, ifølge Beretningen fra Rom *), fuldført inden dette Aars Udgang. Men, da det senere var udført i Marmor, hedder det, havde General de Balcks oekonomiske Forhold hindret ham i at modtage det. Det henstod derfor nogle Aar, indtil det blev kiøbt af Kiøbmand Jørgen Knudsen fra Trondhiem.

---

*) Wieland. Neuer teutscher Merkur. 1810. I. Pag. 191.
Morgenblatt. 1810. Nr. 177.
Mag. encycl. 1810. III. p. 129

Fyrſt Malthe von Putbus fra Rügen, ſom under et tidligere Ophold i Rom havde giort Beſtilling paa nogle af vor Kunſtners første Værker, beſøgte nu atter paa denne Tid Kunſtens Hovedſtad, og, da han i Thorvaldſens Studio forefandt adſtillige, i al Stilhed fremſtaaede, Basrelieffer, overdrog han vor Kunſtner at udføre dem i Marmor.

Diſſe mindre Arbeider vare: Basrelieffet, Amor ſom ſidder paa Ryggen af en Løve og anſporer den med ſin Piil, og Aphrodites Fødſel, Compoſitioner, hvortil Kunſtneren havde laant Tanken af Antiken. Et tredie Basrelief fremſtillede Amor ſaaret af en Bi, efter Anakreons 40de Sang, og endelig: Merkur, ſom overbringer Nymphen Ino den ſpæde Bacchus.

Bi mene ogſaa, her med nogen Sikkerhed at kunne nævne ſom et mindre Arbeide, der er blevet modeleret paa denne Tid, Buſten af Hiſtoriemaler Høyers afdøde Moder. Efter en Gipsmaſke, ſom i 1808 var tagen over den Afdøde, og ſom formodes at være ſendt til Sønnen, der opholdt ſig i Rom, har Thorvaldſen af Venſkab for Høyer udført dette Arbeide, hvortil Modellen opbevares i Muſeet.

De mange ſkiønne Tegninger, ſom Thorvaldſen Aar for Aar havde ſendt i Foræring til Montenero, vare, og ville altid blive, Gienſtande for almindelig Beundring. Paa denne Tid ſynes vor Kunſtners Ven, den geniale Maler Joſeph Koch, der ogſaa med Virtuoſitet behandlede Radeernaalen, at have foreſlaaet Thorvaldſen, i Fællesſkab at mangfoldiggiøre diſſe ſkiønne Compoſitioner ved at udgive et ſaadant Hefte Raderinger.

Denne Plan synes at have foranlediget Thorvaldsen til, under 22. Juli d. A., at meddele Baron v. Schubart Koch's Ønske; men dette Brev have vi ikke. Derimod troe vi, ikke at kunne forbigaa her at meddele v. Schubarts Svar, som tillige berører adskillige andre, ikke ganske uvigtige Momenter.

Baron v. Schubart til Thorvaldsen:

Montenero, den 27. Julii 1809.

"Jeg har læst med sandeste Fornøielse Deres Brev af den 22. Julii, min gode Thorvaldsen, og det glade Haab, at see Dem paa Montenero, har frydet alle dets Beboere.

Opsæt ikke denne for os saa lykkelige Plan, men kom hid og forarbeid her Deres Gudinde Vesta. For at lette Dem Deres Afreise fra Rom, og da jeg veed, at De behøver at giøre nogle smaae Anstalter, førend De reiser, saa skikker jeg Dem vedlagt en Assignation à vista paa 150 Scudi som Afbetaling paa det, jeg skylder Dem. Oppebie ikke Hr. Koes og Oehlenschlägers Afreise. Disse have endnu saa travlt, den ene med Græske Manuskripter og den anden med hans Tragødie Correggio. Skal De vente til alt dette bliver færdig, saa maa De endnu bie i Rom, indtil den uudstaaelige Hede er forbi, og saa tillader Samvittigheden Dem ikke at forlade Deres Arbeider, da De tvertimod nu har Aarsag, selv for Deres Helbreds Skyld, at forlade Roms usunde og brændende Sommer-Luft. Her vil De finde behagelig Kiøle, og De kan her giøre et Basrelief til min Kones Geburtsdag, som er den 10. September. Opsætter De Deres Reise, saa bliver der intet af. Reis med Coureren, saa er De i tre Dage i Livorno. Det koster 20 Scudi; men disse vil jeg betale, fordi det er mig, som bestiller

Dem hid, for at arbeide et Bassorelief til min Kone, følgelig er det billigt.

Höyer er her siden nogle Dage. Jeg stræber at opmuntre ham, men det er saare vanskeligt. Naar De kommer, min gode Ven, saa vil De oplive alt. De skal faae et prægtigt Atelier, hvor De magelig kan arbeide, og vi vil daglig drikke Danmarks og Danskes Sundhed i god og kraftig Viin.

Jeg bifalder overmaade Hr. Koch's Plan og vil gjøre mig det til en fornøielig Pligt at bidrage til dens Udførelse. At De vil tilegne mig dette Arbeide, er mig meget kiært. Jeg tegner mit Navn for 20 Exemplarer og min Kone sit for 10 Exemplarer. Behøver Hr. Koch noget Forskud, saa skrig mig det oprigtig. En Snees Scudi staaer til hans Disposition, og desuden vil jeg betale Koch hans Dedicace, ifald Værket udgives under hans og under Deres Opsyn.

Gierne ønskede jeg, at De medtog et simpelt Omrids af de to, store Basreliever, som De har giort til Slottet.

At opsætte vor udødelige Zoëga's Buste i Pantheon, er en fortræffelig Tanke, og denne Plan vil vi mundtlig overlægge. Har De hans Buste? —

Ventelig kan De medbringe Detaillerne over Zoëga's Sagers Istandbringelse, for hvilke De med saamegen Iver har arbeidet. Formodentlig er Boet Dem Penge skyldig; thi De fandt faa, og maatte dog bestride Begravelsens Omkostninger med mere. Alt dette vil vi mundtlig afgjøre.

Min Kone hilser Dem venskabeligst, og Olinto omfavner Dem, og det gjør jeg ogsaa af mit ganske Hierte.

Hils alle gode Danske! Nu da Vaabenstilstand er sluttet, vil Continental Freden snart blive det, og saa oplives Kunst og Alt.

Efter Abildgaards Død er det bedſt, at De ſkriver hiem', for at man forbeholder Dem det, ſom er Deres.

Oprigtigſt
Schubart."

Slutningen af dette Brev har formodentlig været Thorvaldſen en Overraſkelſe, da ogſaa Høyer først igiennem v. Schubart modtog denne, for ham iſær ſaa ſørgelige Tidende. For vor Kunſtners Vedkommende bemærke vi kun, at Brevvexlingen imellem ham og Abildgaard allerede i flere Aar var gaaet iſtaa, ſkiøndt det gienſidige Venſkabsforhold i alt Væſentligt viſtnok har været uforandret.

XXVI.

Baron v. Schubarts Forhold til Zoëgas Bo. Thorvaldsen forlanger Quittance for sit Vedkommende. Indbydelse til Montenero. Oehlenschläger afreiser. Tegning af Thorvaldsen til Fru Schubarts Fødselsdag. Om Udgivelsen af Thorvaldsens Tegninger og plastiske Arbeider.

1809.

Bestyrelsen af Zoëga's Bo begyndte nu at blive Thorvaldsen ikke blot besværlig, men ogsaa, med Hensyn til Ansvaret, noget betænkelig.

Baron v. Schubart havde, som anført i Brevet af 3. Marts d. A., villet indhente Efterretning hos "Hoffet" i Kiøbenhavn om, hvorledes han skulde forholde sig med Hensyn til de i Zoëga's Bo fundne 3000 Scudi, uagtet han dog selv havde troet det i Arvingernes Interesse, at dette Fund for det Første ikke blev omtalt. Formodentlig havde han nu paa saadan Forespørgsel modtaget den fornødne Ordre, siden han under 7. Juli d. A. lod sig udbetale den hos Schultheis deponerede Sum, fordi han som dansk Minister var Børnenes rette Værge.

At det jo har været Baron v. Schubarts gode Villie og Hensigt, at gjøre alt dette paa den bedste og for Arvingerne mest betryggende Maade, derom nærede Thorvaldsen vistnok ikke den ringeste Tvivl. Derimod kiendte Thorvaldsen allerede nu sin fornemme Vens letsindige Charakteer og Upaalidelighed i Pengesager saa nøie, at han med god

Grund maatte frygte for, at disse Penge her ikke vare i fuldkommen Sikkerhed.

Istedetfor at følge Indbydelsen til Montenero, sendte han derfor Baron v. Schubart en Opgivelse for sit Vedkommende af Zoëga's Bo, hvilken, ifølge en egenhændig Concept, var affattet som følger:

"Til Hans Høivelbaarenhed S. T Kammerherre, Baron v. **Schubart**: Underretning om Sal. Professor **Georgio Zoëga's** Stervbo af **Alberto Thorvaldsen.**

Tilstedeværende ved Sal. Professor G. Zoëga's Endelig, har jeg i Forening med flere mine Landsmænd ladet den Afdødes Bo forsegle, nemlig den 10. Febr. 1809 og efterat være bemyndiget tilligemed Baron Brown af vores Minister, Hs. Høivelb. S. T. Hr. Kammerherre, Baron v. Schubart, have vi aabnet den Afdødes Boe, og have vi der fundet i rede Penge Summa 3316 Sc. 27 Baj., hvilke efter given Instruction bleve til videre satte i Forvaring hos Banqueren Sig. Schultheis. En anden mindre Sum, 192 Scudi 48½ Baj., haver jeg modtaget, for at bestride de løbende Udgifter — (Paa) fornævnte Sum 192 Scudi 48½ Baj. tilligemed det, hvad Sal. Zoëga's følgte Bohave haver indbragt, meddeler jeg herved Afregning.

1) Ifølge Hans Høivelb. S. T. Kammerherre, Baron Schubarts Skrivelse af 7. Julii 1809 er ovenanførte Sum 3316 Scudi 27 Baj. bleven af Banqueren Sg. Schultheis, efter Baron Schubarts Ordre, ham udbetalt.
2) Ifølge H. H. Kammerherre, Baron Schubarts Skrivelse til S. T. Hr. Dr. Koes er al Omsorg for Sal. Zoëga's. Manuskripter overdraget nævnte. Jeg underskrevne har følgelig ved at meddele mit hosføiede

Regnſkab giort tilbørlig Rede for alt det, ſom har været mig betroet.

(Her følger det ſpecificerede Regnſkab.)

Ifølge dette mit aflagte Regnſkab forlanger jeg herved af Hs. Høivelbaarenhed S. T. Kammerherre, Baron Schubart, den mig lovede Quittering paategnet: at jeg tilbørlig haver aflagt Regnſkab for alt det, ſom har været mig overdraget at afgiøre til Bedſte for Sal. Zoëga's Arvinger, ſaaledes at jeg, under hvad Navn nævnes kan, maa være derved fritagen for videre Anſvar eller Regnſkabs Aflæggelſe.

Rom, d.

A. T."

Det lykkedes imidlertid ikke Thorvaldſen ſaa let at trække ſig ud af disſe farlige Forhold; thi, uagtet han ſaa udtrykkeligt havde "forlangt" Quittance, fik han den dog ikke, og vi ſtulle, to Aar ſenere, endnu ſee ham beſtræbe ſig for at faae denne Betryggelſe for ſit eget Vedkommende, da der ikke længer kunde være Tvivl om, at jo Børnenes ringe Arv neppe ſtod til at redde.

Derimod ſendte v. Schubart Thorvaldſen nu under 21. Aug. d. A. ſin gientagne Indbydelſe til dog at komme til Montenero og at følge med Oehlenſchläger og Koes. Men Thorvaldſen blev og ſagde ſin Ven Oehlenſchläger Farvel i Rom, da han, ledſaget af Dr. Koes, i September afreiſte til Montenero, for derfra at fortſætte Hiemreiſen.

Til Fru Schubarts Fødſelsdag havde Thorvaldſen dog imidlertid, efter Sædvane, ſendt en ſtiøn Tegning og i denne Anledning ogſaa ſkrevet et Brev til Baronen, men, efter Concepten at dømme, har dette Brev maattet forraade en Forlegenhed og en Ulyſt til at ſkrive, endnu ſtørre end

ellers. Medens Thorvaldsen gik i denne Stemning imod Baronen, modtog han Brev fra Baronessen, som han undlod at besvare, skjøndt hun vedholdende søgte hans Raad og Bistand til den Fest, hun allerede nu beredede til sin Gemals Fødselsdag, saa at der uundgaaeligt maatte spores nogen Forstemthed.

Imidlertid kom Baron v. Schubart, ved Aarets Udgang, selv til Rom, og det er da vel lykkedes ham, nogenlunde at berolige vor Kunstner og, idetmindste tilsyneladende, at bringe den gode Forstaaelse tilbage.

Ved denne Leilighed bragte Baronen de omtalte Tegninger af Thorvaldsen med til Rom, for at Joseph Koch kunde benytte dem til det Hefte Raderinger, han vilde udgive. Denne Plan synes imidlertid at være død i Fødselen. Af et Brev fra v. Schubart af 1ste Januar 1810 sees det, at Forehavendet idetmindste for saavidt var forandret, at Koch nu paatænkte, istedetfor Thorvaldsens Tegninger, at udgive hans plastiske Arbeider i Omrids. "Jeg erfarer med Fornøielse," skriver nemlig Baron v. Schubart, at Hr. Koch arbeider paa Tegningerne af Deres Statuer og Basrelieffer. Ved denne Leilighed blive disse bekiendte i Fædrenelandet."

Men det synes at Koch ligesaa hurtigt har opgivet denne Plan, hvilken Thorvaldsen da fik Riepenhausen til at optage, og siden fortsatte han dette Værk paa egen Bekostning ved Hiælp af Neapolitaneren Ferd. Mori.

XXVII.

Brøndsted kommer til Rom. Selskabelige Forhold. Schubarts Fødselsdag celebreres. Udskrift af Brøndsteds Dagbog. Tegning af Thorvaldsen til v. Schubart; hans Taksigelse. Basrel. Jupiter og Nemesis. Flere Udskrifter af Brøndsteds Dagbog. Thorvaldsen skriver til Slotsbygnings-Commissionen og modtager dens Svar.

1810.

Da Dr. Koes paa Veien fra Montenero med Oehlenschläger var kommen til Florents, mødte de der deres Ven, Brøndsted, som begav sig til Rom. Efter Afskeden med Oehlenschläger, fulgte Koes tilbage med Brøndsted, og den livlige Kreds, som omgav vor Kunstner, fik nu saaledes en glædelig Tilvæxt.

Dette var allerede skeet i Begyndelsen af October f. A., og Vinteren synes altsaa at have været rig paa glade Sammenkomster og Udspredelser efter Arbeidet. I Fru v. Humboldts og Fru Bruns Cirkler forfriskedes det høiere, dannede Selskabsliv ved hver nyankommen, aandrig Personlighed, og paa den Tid vore Landsmænd, Brøndsted og Koes, indtraadte i disse Kredse, mødte de der Friherrerne Otto von Stackelberg og Haller von Hallerstein, og Würtembergeren J. Linckh. I dette heldige Møde lagdes Grunden til et Samfund, der snart i Grækenland skulde frembrage de herligste Oldtidslevninger af sammenstyrtede Ruiner.

Ogsaa den tydske Digter Zachar. Werner nævnes i denne Kreds og imellem disse Navne, og netop paa denne Tid havde han fuldendt sit bekiendte Drama: "Der vier und zwanzigste Februar."

Vi kunne saameget mindre i Aar forbigaa at omtale Festlighederne i Anledning af Baron Schubarts Fødselsdag, da det baade bliver for sidste Gang, og vi tillige finde Selskabet saa udmærket og Meddelelserne om Festen mere omstændelige, end sædvanligt.

Allerede under 1ste Januar havde Baronen i sin Kones Navn sendt Thorvaldsen en Assignation paa 16 Scudi, som han ønskede anvendte til en glad og lystig Dag den 14de Januar. Medens man paa Montenero havde travlt med en større, i lang Tid forberedet, Fest, var der nu ogsaa megen Uro i den danske Leir i Rom med Tilberedelserne til en munter Sammenkomst hos Thorvaldsen. I Brøndsted havde vor Kunstner dennegang en sielden god Bistand, og fra hans Haand kunne vi nu ogsaa aabne Læseren et Indblik i disse Mysterier, i det vi af hans Dagbog meddele, hvad han derom har nedskrevet:

"1810. 14. Januar. Thorvaldsen kom med Facquiner for at hente Instrumentet, som jeg havde lovet at laane ham. Koes gik siden med ham i hans Logis, prövet Duetter etc., som vi iaften ville synge; — efter Bordet atter Musik med — Jeg gik Kl. 7 til Fru v. Humboldt efter Aftale at hente Werner der. Prof. Rehberg saae jeg der förste Gang. Kl. 8 med Werner og Rauch til Thorvaldsen — stor Forsamling — Musik — Jeg saae her förstegang Huth, en Sön af

Generalen, Eberlein var der — — Jagemann, den naive Wienergesch. Jeg kom til at sidde imellem Schlosser og Stackelberg.

Schubarts Buste, prydet med Laurbær og Oranger — forskrækkelig Overflödighed af Biskop. K. og siden Andre, perialiserede. Christel og Stackelberg (—) Dands og megen Gammen. Klokken var henved 2, da Sch. Werner etc. og jeg listede os bort. Thorvaldsen var à force de Biskop blevet forskrækkelig tilböielig til Omfavnelse og kyssede mig over al Maade —"

Til Montenero havde Thorvaldsen betimeligt affendt en Tegning, for hvilken v. Schubart takkede ham i følgende Brev:

Montenero, den 14. Januar 1810.

"Tuſind Tak, min bedſte Thorvaldſen! for Deres ypperlige Tegning, ſom virkelig er den ſkiønneſte af alle dem, ſom jeg har ſeet og modtaget af Deres kiære Haand. At forbinde i inderligſte Fortrolighed Sundhed med Kiærlighed er det ſtørſte Gode, man kan ønſte en Ven, og Deres ſindbilledlige Tegning overſtrider alt, hvad Poeſien ſelv kunde udtrykke. Jeg tilſkriver Dem dette Brev Dagen ſelv, da denne herlige Tegning er mig bleven tilſtillet i Deres Navn. Den ſtod ved Siden af min gode Kones Forærinder og er mig derfor dobbelt kiær. Jeg kan endnu ikke ſige Dem noget om Dagens Høitideligheb, thi min elſtede Elisa's Planer ere mig aldeles ubekiendte. Imorgen tilſkriver jeg vor gode Landsmand Höyer, og til ham ſkal jeg ſende Beſkrivelſen om, hvad der er foregaaet; imidlertid omfavner jeg Dem kiærligſt.

Deres oprigtige Ven og Landsmand,

B. de Schubart."

Den muſikelſkende Brøndſted hørte, ſaalænge han opholdt ſig i Rom, til vor Kunſtners kiæreſte Omgivelſer, og dette Venſtab fortſattes og fornyedes ſtadigt igiennem en lang Række af Aar ved hans oftere gientagne Beſøg i Rom. Dagligt kom han til vor Kunſtner i Studiet og var en enthouſiaſtiſk Beundrer af de Arbeider, han der ſaae fremſtaa. Af hans Dagbog erfare vi, at netop paa denne Tid fuldførte Thorvaldſen det ſidſte af ſine fire, runde Basrelieffer til Slottet: Jupiter og Nemeſis.

Vi udſtrive dette og et Par andre Steder af hans Dagbog:

"1810. 9. Februar. Besög hos Thorvaldsen og med ham i hans Studium for at see hans Jupiter og Nemesis — herlig over al Maade.

— 11. Februar. — derfra til Thorvaldsen. Carstens's herlige Tegning og siden Th's Basreliefs og Statuerne Adonis og Mars — ere dog de ypperligste blandt de mange ypperlige Guder og Heroer.

— 3. April. Gik Kl. 2 til Thorv's Studier, men fandt ham ei; han kom siden til Riepenhausen, hvor Werner allerede var, da jeg kom; jeg sang Thorvaldsen et Par danske Viser for, — han glædede sig saa meget ved dem, den gode, danske Mand."

Thorvaldſen havde nu ſnart ladet det vare et heelt Aar, inden han ſvarede Slotsbygnings-Commiſſionen, eller lod høre fra ſig. Nu, da de fire Basrelieffer alle vare under Udførelſe i Marmor, beſluttede han endelig at ſkrive.

Af et ſaadant Brev, affendt under 2. Marts d. A. forefinde vi Spor i en egenhændig Concept og i Commiſſionens Journal. Concepten lyder ſaaledes:

"Modellen til Basrelieffet i den store Fronteſpids for Raadhuſet, ſom ſkal udføres i Stuk var det første, jeg begyndte paa; men, da vi paa ſamme Tid fik her den ſaa høiſt ubehagelige Efterretning om Kbhvns ulykkelige Beleiring, var det følgelig mig dengang ikke muligt at fuldføre ſamme. Senere har jeg forgiæves ventet paa den høie Commiſſions Beſlutning at maatte vorde mig meddeelt, nemlig, hvorledes Høiſamme ønſter, at jeg ſkal forholde mig med Transporten, medens man intet kan affende tilſøes. Men for ikke at tabe Tiden ved længere at vente, har jeg fundet paſſende, herved at medſende en liden Tegning til den forlangte Fronteſpids, foreſtillende en Gruppe af Jupiter, Minerva og Nemesis, paa den ene Side Ocean og paa den anden Tellus *).

Skulde den høie Commiſſion ikke finde ſamme Tegning tilſtrækkelig, for derefter at udføre i Stuk, ſaa er jeg bereb til at ſende Modellen overland, naar den høie Commiſſion dertil meddeler mig ſit Samtykke. Til behagelig Efterretning meddeler jeg herved tillige Hr. Profeſſoren, at de fire forlangte Basrelieffer til Slots-Portalet ere alt meget avancerede i Marmor. Til Giengield ubbeder jeg mig af Hr. Profeſſoren, at De ved at modtage medſendte Tegning beærer mig til fornøden Underretning med et Par Linier om Sammes rigtige Modtagelſe. Skulde ovennævnte Tegning finde den Kongl. Commiſſions høie Bifald, ſaa vover jeg at ſmigre mig, at jeg ved de betydelige Arbeider, ſom naadig forundes mig, ſkal vinde mit Fædrenelands og Medborgeres Agtelſe."

Paa dette Brev modtog Thorvaldſen følgende Svar fra Commiſſionen:

*) Var: "— foreſtillende Klogſkab og Retfærdighed, paa den ene Side Havet og paa den anden Jorden."

Pro Memoria.

"Ved at tilmelde Hr. Professoren, at Commissionen med megen Fornøielse har modtaget den i P. M. af 2. Marts tilsendte Tegning til Basrelieffet i Frontespidsen over det nye Raadhuus, der heldig udført, vil blive en skiøn Prydelse paa denne Bygning, maa man tilføie, at her ingen Kunstner haves, der kunde paatage sig dette Arbeide i Stuk efter en saa liden Tegning, hvorfor man med samme maa udsætte til fri Skibsfart igien bliver aabnet, da man fra nærmeste Søhavn vil forvente at blive tilsendt det til ovennævnte Hensigt forfærdigede Model.

Naar de under Arbeide havende 4 Basrelieffer til Slottet da ogsaa vare færdige, vilde det være Commissionen saameget kiærere, fra Hr. Professorens Haand tillige at modtage dette Arbeide i Marmor.

Kbhvn i Commiss. ꝛc., 5. Mai 1810.

Reventlow. Hauch. Knudsen. Hansen. Lassen.

Hoe."

XXVIII.

Rauch og Thorvaldsen. Restauration af et antik Basrelief. Fru v. Humboldt og Fru Frev. Brun afreise. Buste af Ida Brun. Camuccinis Buste. Basrel. af Thorvaldsen efter Camuccini. Brondsted og Koes afreise. Thorvaldsen udnævnes til Ridder af Dannebrog. Goethes Interesse for Thorv's Arbeider. Etatsraad West. Thorvaldsens egen Buste.

1810.

Da Christian Rauch i Fru v. Humboldts Huus giorde det første Bekiendtskab med Thorvaldsen, skulde han endnu modtage den høiere Indvielse i Kunsten. Han var omtrent syv Aar yngre, betragtede vistnok vor Kunstner som Mesteren og sluttede sig i Kunsten som i Livet nær til ham; dog indtraadte han ikke i noget Forhold som Elev, men sideordnede sig som en yngre Broder, og fandt i den videre fremskredne Kunstner en ærlig Ven.

Vi skulle endnu kun antyde dette smukke Forhold, idet vi paa nærværende Tid finde dem at arbeide i Forening paa Restaurationen af et antik Basrelief, som et halvt Aarhundrede tidligere var fundet i Villa Palombara, forestillende, efter Viscontis Udlægning*), Parcerne. Dette Basrelief havde Fru v. Humboldt kiøbt af Familien Massimi og overdraget sine Venner Restaurationen.

Da Fru v. Humboldt nu drog til Neapel, ledsagedes hun af Rauch. Om nogle Maaneder agtede de at vende

*) Wielands N. T. Merkur. 1810. II. Pag. 147.

tilbage, men for at tiltræde en længere Reise mod Norden. Ogsaa Fru Freb. Brun ombyttede paa denne Tid Rom og dens skjønne Omegn med det endnu yppigere Neapel, og førend denne Families Afreise bevarede Thorvaldsen Ida Bruns skjønne Træk i en Buste, som Moderen lod udføre i Marmor.

Samtidig med denne Buste nævnes Maleren Camuccinis. Med denne Kunstner stod Thorvaldsen ogsaa i nøie Venskabsforhold, og da han havde malet Thorvaldsens Portrait, som vi tidligere have antaget, til Akademiet S. Luca, giorde Thorvaldsen i Marts d. A.*) Giengield og udførte Camuccinis Buste. Thorvaldsens venskabelige Forhold til denne Kunstner synes ogsaa at have fremkaldt et andet Arbeide, et lille Basrelief, som iøvrigt er os aldeles ubekiendt. I en Efterretning fra Rom**) have vi først fundet et saadant omtalt og beskrevet. Det skal fremstille en Moder, som holder sit Barn foran sig, medens en anden Qvinde giver Barnet nogle Blomster, og, ifølge den Beretning, være udført af Thorvaldsen efter en Skizze af en Prindsesse Ditrichstein. I Brøndsteds Dagbog hedder det derimod:

"1810. 28 April: Thorvaldsen sagde mig idag, hvad jeg ei för har vidst, at det nydelige, lille Basrelief, forestillende: En Moder med en vakker Dreng, som en Frugthandlerske byder Frugter, er efter Camuccinis Tegning."

I de sidste Dage af April forlode ogsaa Brøndsted og Koes Rom, for over Neapel at tiltræde deres Reise i

*) Morgenblatt. 1810. No. 11. Pag. 41.
**) Ibid. 1813. No. 68. Pag. 252.

Grækenland, hvor de i Forening med deres Samfæller snart skulde indlægge sig saamegen Ære, men hvorfra Koes ikke selv skulde bringe sin Palme tilbage.

I en Skrivelse af 9de Marts havde Thorvaldsen fra v. Schubart modtaget officiel Underretning om, at han under 28 Januar var af sin Konge bleven beæret med Dannebrogordenens Ridderkors. Denne Udmærkelse skal have glædet vor Kunstner ualmindeligt, men endnu mere hans Venner i Rom og i Neapel. I en Skrivelse af 16 April d. A. sendte Rauch ham Fru v. Humboldts og sin egen hjerteligste Lykønskning, men af det Brev, Rauch i denne Anledning tilskrev ham, maa vi især udhæve nogle Linier, da det deraf erfares, at Thorvaldsens Kunstneranseelse paa denne Tid ogsaa havde vakt hans store Samtidiges, Goethes, Opmærksomhed og Interesse:

"Der Geheim-Rath Goethe schreibt Fr. v. Humboldt aus Weimar und bittet sie, Sie zu ersuchen, ihm von allen Ihren Arbeiten, (besonders Basreliefs) Konture zeichnen zu lassen, wonach er Ihren Styl und Composition beurtheilen könne. Frau v. Humboldt soll diese Zeichnungen mit nach Deutschland nehmen; ich schreibe Ihnen dieß also etwas früher, als wir nach Rom zurückkehren, damit Sie noch Zeit haben, dieselbe zeichnen zu lassen, denn vor den ersten Tagen des M. Mai kommen wir schwerlich zurück und am Ende desselben Monats reist Fr. v. Humboldt schon nach Deutschland ab. Ich hoffe, wenn wir nach Rom zurück kommen, Ihre große Gruppe angelegt zu finden."

Thorvaldsen havde paa denne Tid endnu en Landsmand i Rom, hvis Navn vi hidtil ikke have nævnet, men

som ved at giøre en Bestilling hos vor Kunstner, fremkaldte et Arbeide fra hans Haand, der har en ganske særegen Interesse, og giver Bestilleren Krav paa vor Erkiendtlighed. Etatsraad West, Eieren af en bekiendt Maleriſamling i Kiøbenhavn, havde allerede i længere Tid levet i Rom, men affondret, ſom det ſynes, fra alle Landsmænd, undtagen Thorvaldſen, Lund og Høyer. Ogſaa hans Afreiſe foreſtod, men, førend han forlod Rom, hvor han havde kiøbt adſtillige antike Kunſtſager, giorde han hos vor Kunſtner en Bestilling paa Thorvaldſens egen Buſte i Marmor. Angaaende denne Bestilling have vi følgende egenhændigt udfærdigede Bevis fra Thorvaldſen at meddele:

"Jeg underſtrevne har bekommet af Hr. Etatsraad West, Ridder af Dannebrog-Ordenen, den fulde Betaling for en Buſte i Carrariſk Marmor, ſom Høiſtſamme har beſtilt hos mig, foreſtillende mit eget Portrait, noget over naturlig Størrelſe i Form af Herme, ſom jeg forpligter mig at fuldende inden 6 Maaneders Forløb."

Rom, d. 3 Julii 1810.

XXIX.

En Forgiftelſe pro forma. Maleren Wahl's Sygdom. Signora Vittoria i Genzano. Thorvaldſen reiſer til Piſa. Wahl's Død. Thorvaldſen møder Fru Brun i Florents; følger hende til Peſchia. Vender med v. Schubart tilbage til Montenero. Basrelieferne Sommeren og Høſten. Basrel. Amor og Pſyche.

En anden Landsmand, ſom vi heller ikke tidligere have omtalt, og hvis Navn vi af gode Grunde ikke nævne, hørte ogſaa i diſſe Aar til Thorvaldſens Omgangskreds, om vi endog kun kunne anviſe ham Plads paa Selſkabets Skyggeſide. For at nyde det bekiendte dolce far niente, og neppe i nogen anden Henſigt, opholdt han ſig i Rom og Omegnen ved Hiælp af en Apanage, ſom han ſynes at have oppebaaret hos Baron v. Schubart i dennes Egenſkab af danſk Miniſter og en Slags Formynder. Thorvaldſen, ſom undertiden var v. Schubarts Commisſionair i Rom, kunde altſaa ikke let holde ſig udenfor diſſe Pengeforhold, men det ſynes, at Myndlingen har vidſt at bøde paa de Bryderier han ſtundom forvoldte Thorvaldſen, eller den rette Formynder paa Montenero, ved aabenhiertig at give ſig og ſine Daarſkaber til Pris.

Vi ſkulde helſt ganſke have forbigaaet at omtale en Perſonlighed, der kun forſaavidt kom i Berørelſe med vor Kunſter. Men vi træffe her paa et fremragende Exempel, ſom kun altfor godt forklarer, hvorledes Thorvaldſen har erhvervet ſig det Kiendſkab til Menneſkene, der ſiden i

hans Livs Aften stundom trængte frem i hans Charakteer som en høist beklagelig Mistænkelighed.

Fra denne ubenævnte Landsmand modtog Thorvaldsen, under 12 Juli 1810, et Brev af et forfærdeligt Indhold: "Lad disse Linier ikke forfærde Dem!" hedder det, "da Overbringeren tillige vil melde Dem min Død! Jeg har taget Gift af Frygt for en ulykkelig Fremtid. For at De kan betale min Gield, naar mine Creditorer indfinde sig, sender jeg Dem hoslagte Verel eller Forskrivning paa 300 Scudi, som mine Arvinger have igien at betale Dem." — Men — han havde ikke taget Gift; han havde kun hellere villet have Thorvaldsen til sin Creditor, end de Andre, og en Maaned senere opvartede han vor Kunstner i al Letsindighed med scandaleuse Historier og galante Eventyr fra Lariccia og Albano. At Thorvaldsen skulde være gaaet i denne Fælde, tiltro vi vel ikke hans Forsigtighed, men han tog Historien til Indtægt som et Exempel paa, hvor lidt man dog kan tro paa sine Venner.

Samme Dag, Thorvaldsen allarmeredes af denne Forgiftelseshistorie, modtog han et andet sørgeligt Budskab angaaende en Landsmand, som paa en ganske anden Maade giorde Fordring paa hans Deeltagelse.

Historiemaleren Johan Georg Wahl, der som Pensionair fra Akademiet i Kiøbenhavn tilbragte sine Stipendieaar i Rom, havde allerede i længere Tid været et Bytte for en overhaandtagende Svaghed. Af denne Grund var han i Foraaret reist til Pisa, for der at bruge Badene. Her mødte han Familien fra Montenero, og af et Brev fra v. Schubart

af 14 Mai og af et andet fra Wahl selv af 26de s. M. erfare vi, at han paa Baronens Indbydelse tog med dem til Montenero, hvor han ved Fru v. Schubarts kiærlige Pleie allerede følte sig i Bedring.

Men det omtalte Brev, Thorvaldsen nu modtog, var skrevet af en Maler Cramer. Han boede nemlig i Genzano hos et Par Folk, en Signora Vittoria og hendes Mand, der kiendte og elskede Wahl fra hans tidligere Ophold i deres Huus. Man havde nu der haft Efterretning fra Wahl, at han var falden tilbage, at hans Tilstand var haabløs, og at han laa dødsyg i Pisa. Signora Vittoria var utrøstelig ved Budskabet om den kiære, danske Malers Tilstand, og baade hun og hendes Mand havde taget den Beslutning, at ville reise til Pisa, for at pleie og passe ham, saa godt de kunde. Cramer havde, efter deres Ønske, paataget sig at underrette Thorvaldsen om hans Landsmands Skiebne og at foreslaa ham at giøre fælleds Reise med dem til den syge Wahl i Pisa. Men vi maa lade Cramer selv fortælle:

"Es macht mir, lieber Hrr. Thorvaldsen! die größte Freude", saaledes vedbliver han, — "Ihnen solche edle Beweise von inniger, freundschaftlicher, treuer Liebe und Anhänglichkeit mittheilen zu müssen. Beide, Mann und Frau, sind gleich gesinnt, und ich weiß nicht, welches ich am mehresten dafür hochachten muß, denn sie äußeren beide gleich stark ihre Liebe, und es ist rührend zu sehen, wie eines mit das andere in die Wette streitet, Mittel zu ersinnen die allenfalsigen Schwierigkeiten aus dem Wege zu räumen. Von den Kosten ist gar nicht die Rede, denn um Wahl zu retten, mögten sie wohl alles wagen, nur hat der Mann auch einige Bedenklichkeiten wegen die

Mutter und das kleine Kind. Aber Vittoria achtet alles dieſes gar nichts, und es fehlt zu der Ausführung ihrer Plan nichts, als nur die Verabredung mit Ihnen. —"

Vi kunne ikke med Sikkerhed angive, i hvilken Grad Thorvaldſen er gaaet ind paa dette Forſlag. I al Fald har han ikke kunnet tiltræde denne Reiſe ſaa hurtigt, ſom Omſtændighederne ſynes at have fordret. Dog finde vi, at han under 8de Auguſt har taget ſig et Pas for at reiſe til Livorno, og det er vel muligt, at han har giort denne Reiſe i det ovennævnte Selſkab.

Om Wahls ſidſte Tilſtand vide vi kun, at man, i Haab om, at Søluften ſkulde virke gunſtigt paa hans Helbred, havde fra Piſa bragt ham til L'Antignano, et Badeſted ved et gammelt Vagttaarn paa den nærliggende Strandbred, og at han døde der i Hôtellet.

Da denne Efterretning mødte Thorvaldſen ved hans Ankomſt til Piſa, begav han ſig ſtrax til Florents, formodentlig for der endnu at træffe Fru Brun, ſom med ſin Datter Ida og Hiſtoriemaler Lund forlode Rom, for at reiſe til Danmark. Lund havde imidlertid forladt ſit Selſkab i nogle Dage, for underveis at aflægge et kort Beſøg paa Montenero, da Thorvaldſen traf ſine to Veninder i Florents og fulgte dem et Par Stationer paa Veien. I Peſchia mødte de atter Lund, ſom, ledſaget af Baron v. Schubart, indfandt ſig der. Efter et kort Ophold, ſkiltes dette Selſkab ad, og Thorvaldſen fulgte nu med Baron v. Schubart tilbage til Montenero.

I en Bygning tæt ved Villaen havde Baronen allerede for et Par Aar ſiden indrettet Thorvaldſen et Studio, ſom

han nu førstegang tog i Besiddelse, og i disse fredelige Dage modelerede han først et Basrelief, som fremstiller to Genier, der plukke Frugt, medens en tredie leger med en Svane, og dernæst et andet: Amor, Bacchus og Bathyllus ifærd med at presse Druer, efter Anakreons 17de Sang.

Disse to Basrelieffer, som ere bekiendte under Navnene: Sommeren og Høsten, bleve i det følgende Aar udførte i Marmor for Grev Schönborn.

Paa Fru v. Schubarts Fødselsdag, d. 10 Sept., overraskede Thorvaldsen hende med et Basrelief: Amor, som vækker den daanede Psyche tillive. Modellen var en Gave til den altid kiærlige og giestfri Veninde; senere blev den udført i Marmor for en Hr. Dalmar.

Pro Memoria.

"Ved at tilmelde Hr. Professoren, at Commissionen med megen Fornøielse har modtaget den i P. M. af 2. Marts tilsendte Tegning til Basrelieffet i Frontespidsen over det nye Raadhuus, der heldig udført, vil blive en skiøn Prydelse paa denne Bygning, maa man tilføie, at her ingen Kunstner haves, der kunde paatage sig dette Arbeide i Stuk efter en saa liden Tegning, hvorfor man med samme maa udsætte til fri Skibsfart igien bliver aabnet, da man fra nærmeste Søhavn vil forvente at blive tilsendt det til ovennævnte Hensigt forfærdigede Model.

Naar de under Arbeide havende 4 Basrelieffer til Slottet da ogsaa vare færdige, vilde det være Commissionen saameget kiærere, fra Hr. Professorens Haand tilligе at modtage dette Arbeide i Marmor.

Kbhvn i Commiss. ꝛc., 5. Mai 1810.

Reventlow. Hauch. Knudsen. Hansen. Lassen.

Hoe."

XXVIII.

Rauch og Thorvaldsen. Restauration af et antik Basrelief. Fru v. Humboldt og Fru Fred. Brun afreise. Buste af Ida Brun. Camuccinis Buste. Basrel. af Thorvaldsen efter Camuccini. Brondsted og Koes afreise. Thorvaldsen udnævnes til Ridder af Dannebrog. Goethes Interesse for Thorv's Arbeider. Etatsraad West. Thorvaldsens egen Buste.

1810.

Da Christian Rauch i Fru v. Humboldts Huus giorde det første Bekiendtskab med Thorvaldsen, skulde han endnu modtage den høiere Indvielse i Kunsten. Han var omtrent syv Aar yngre, betragtede vistnok vor Kunstner som Mesteren og sluttede sig i Kunsten som i Livet nær til ham; dog indtraadte han ikke i noget Forhold som Elev, men sideordnede sig som en yngre Broder, og fandt i den videre fremskredne Kunstner en ærlig Ven.

Vi skulle endnu kun antyde dette smukke Forhold, idet vi paa nærværende Tid finde dem at arbeide i Forening paa Restaurationen af et antik Basrelief, som et halvt Aarhundrede tidligere var fundet i Villa Palombara, forestillende, efter Viscontis Udlægning*), Parcerne. Dette Basrelief havde Fru v. Humboldt kiøbt af Familien Massimi og overdraget sine Venner Restaurationen.

Da Fru v. Humboldt nu drog til Neapel, ledsagedes hun af Rauch. Om nogle Maaneder agtede de at vende

*) Wielands N. T. Merkur. 1810. II. Pag. 147.

tilbage, men for at tiltræde en længere Reise mod Norden. Ogsaa Fru Fred. Brun ombyttede paa denne Tid Rom og dens skiønne Omegn med det endnu yppigere Neapel, og førend denne Families Afreise bevarede Thorvaldsen Ida Bruns skiønne Træk i en Buste, som Moderen lod udføre i Marmor.

Samtidig med denne Buste nævnes Maleren Camuccinis. Med denne Kunstner stod Thorvaldsen ogsaa i nøie Venskabsforhold, og da han havde malet Thorvaldsens Portrait, som vi tidligere have antaget, til Akademiet S. Luca, giorde Thorvaldsen i Marts d. A.*) Giengield og udførte Camuccinis Buste. Thorvaldsens venskabelige Forhold til denne Kunstner synes ogsaa at have fremkaldt et andet Arbeide, et lille Basrelief, som iøvrigt er os aldeles ubekiendt. I en Efterretning fra Rom**) have vi først fundet et saadant omtalt og beskrevet. Det skal fremstille en Moder, som holder sit Barn foran sig, medens en anden Qvinde giver Barnet nogle Blomster, og, ifølge den Beretning, være udført af Thorvaldsen efter en Skizze af en Prindsesse Ditrichstein. I Brøndsteds Dagbog hedder det derimod:

"1810. 28 April: Thorvaldsen sagde mig idag, hvad jeg ei för har vidst, at det nydelige, lille Basrelief, forestillende: En Moder med en vakker Dreng, som en Frugthandlerske byder Frugter, er efter Camuccinis Tegning."

I de sidste Dage af April forlode ogsaa Brøndsted og Koes Rom, for over Neapel at tiltræde deres Reise i

*) Morgenblatt. 1810. No. 11. Pag. 41.
**) Ibid. 1813. No. 68. Pag. 252.

Grækenland, hvor de i Forening med deres Samfæller snart skulde indlægge sig saamegen Ære, men hvorfra Koes ikke selv skulde bringe sin Palme tilbage.

I en Skrivelse af 9de Marts havde Thorvaldsen fra v. Schubart modtaget officiel Underretning om, at han under 28 Januar var af sin Konge bleven beæret med Dannebrogordenens Ridderkors. Denne Udmærkelse skal have glædet vor Kunstner ualmindeligt, men endnu mere hans Venner i Rom og i Neapel. I en Skrivelse af 16 April d. A. sendte Rauch ham Fru v. Humboldts og sin egen hjerteligste Lykønskning, men af det Brev, Rauch i denne Anledning tilskrev ham, maa vi især udhæve nogle Linier, da det deraf erfares, at Thorvaldsens Kunstneranseelse paa denne Tid ogsaa havde vakt hans store Samtidiges, Goethes, Opmærksomhed og Interesse:

"Der Geheim-Rath Goethe schreibt Fr. v. Humboldt aus Weimar und bittet sie, Sie zu ersuchen, ihm von allen Ihren Arbeiten, (besonders Basreliefs) Konture zeichnen zu lassen, wonach er Ihren Styl und Composition beurtheilen könne. Frau v. Humboldt soll diese Zeichnungen mit nach Deutschland nehmen; ich schreibe Ihnen dieß also etwas früher, als wir nach Rom zurückkehren, damit Sie noch Zeit haben, dieselbe zeichnen zu lassen, denn vor den ersten Tagen des M. Mai kommen wir schwerlich zurück und am Ende desselben Monats reist Fr. v. Humboldt schon nach Deutschland ab. Ich hoffe, wenn wir nach Rom zurück kommen, Ihre große Gruppe angelegt zu finden."

Thorvaldsen havde paa denne Tid endnu en Landsmand i Rom, hvis Navn vi hidtil ikke have nævnet, men

ſom ved at giøre en Beſtilling hos vor Kunſtner, fremkaldte et Arbeide fra hans Haand, der har en ganſke ſæregen Interesſe, og giver Beſtilleren Krav paa vor Erkiendtlighed. Etatsraad Weſt, Eieren af en bekiendt Maleriſamling i Kiøbenhavn, havde allerede i længere Tid levet i Rom, men affondret, ſom det ſynes, fra alle Landsmænd, undtagen Thorvaldſen, Lund og Høyer. Ogſaa hans Afreiſe foreſtod, men, førend han forlod Rom, hvor han havde kiøbt adſtillige antike Kunſtſager, giorde han hos vor Kunſtner en Beſtilling paa Thorvaldſens egen Buſte i Marmor. Angaaende denne Beſtilling have vi følgende egenhændigt udfærdigede Bevis fra Thorvaldſen at meddele:

"Jeg underſtrevne har bekommet af Hr. Etatsraad West, Ridder af Dannebrog-Ordenen, den fulde Betaling for en Buſte i Carrariſt Marmor, ſom Høiſtſamme har beſtilt hos mig, foreſtillende mit eget Portrait, noget over naturlig Størrelſe i Form af Herme, ſom jeg forpligter mig at fuldende inden 6 Maaneders Forløb."

Rom, d. 3 Julii 1810.

XXIX.

En Forgiftelſe pro forma. Maleren Wahl's Sygdom. Signora Vittoria i Genzano. Thorvaldſen reiſer til Piſa. Wahl's Død. Thorvaldſen møder Fru Brun i Florents; følger hende til Peſchia. Vender med v. Schubart tilbage til Montenero. Basrelieferne Sommeren og Høſten. Basrel. Amor og Pſyche.

En anden Landsmand, ſom vi heller ikke tidligere have omtalt, og hvis Navn vi af gode Grunde ikke nævne, hørte ogſaa i disſe Aar til Thorvaldſens Omgangskreds, om vi endog kun kunne anviſe ham Plads paa Selſkabets Skyggeſide. For at nyde det bekiendte dolce far niente, og neppe i nogen anden Henſigt, opholdt han ſig i Rom og Omegnen ved Hiælp af en Apanage, ſom han ſynes at have oppebaaret hos Baron v. Schubart i dennes Egenſkab af danſk Miniſter og en Slags Formynder. Thorvaldſen, ſom undertiden var v. Schubarts Commisſionair i Rom, kunde altſaa ikke let holde ſig udenfor disſe Pengeforhold, men det ſynes, at Myndlingen har vidſt at bøde paa de Bryderier han ſtundom forvoldte Thorvaldſen, eller den rette Formynder paa Montenero, ved aabenhiertig at give ſig og ſine Daarſkaber til Pris.

Vi ſkulde helſt ganſke have forbigaaet at omtale en Perſonlighed, der kun forſaavidt kom i Berørelſe med vor Kunſter. Men vi træffe her paa et fremragende Exempel, ſom kun altfor godt forklarer, hvorledes Thorvaldſen har erhvervet ſig det Kiendſkab til Menneſkene, der ſiden i

hans Livs Aften stundom trængte frem i hans Charakteer som en høist beklagelig Mistænkelighed.

Fra denne ubenævnte Landsmand modtog Thorvaldsen, under 12 Juli 1810, et Brev af et forfærdeligt Indhold: "Lad disse Linier ikke forfærde Dem!" hedder det, "da Overbringeren tillige vil melde Dem min Død! Jeg har taget Gift af Frygt for en ulykkelig Fremtid. For at De kan betale min Gield, naar mine Creditorer indfinde sig, sender jeg Dem hoslagte Verel eller Forskrivning paa 300 Scudi, som mine Arvinger have igien at betale Dem." — Men — han havde ikke taget Gift; han havde kun hellere villet have Thorvaldsen til sin Creditor, end de Andre, og en Maaned senere opvartede han vor Kunstner i al Letsindighed med scandaleuse Historier og galante Eventyr fra Lariccia og Albano. At Thorvaldsen skulde være gaaet i denne Fælde, tiltro vi vel ikke hans Forsigtighed, men han tog Historien til Indtægt som et Exempel paa, hvor lidt man dog kan tro paa sine Venner.

Samme Dag, Thorvaldsen allarmeredes af denne Forgiftelseshistorie, modtog han et andet sørgeligt Budskab angaaende en Landsmand, som paa en ganske anden Maade giorde Fordring paa hans Deeltagelse.

Historiemaleren Johan Georg Wahl, der som Pensionair fra Akademiet i Kiøbenhavn tilbragte sine Stipendieaar i Rom, havde allerede i længere Tid været et Bytte for en overhaandtagende Svaghed. Af denne Grund var han i Foraaret reist til Pisa, for der at bruge Badene. Her mødte han Familien fra Montenero, og af et Brev fra v. Schubart

af 14 Mai og af et andet fra Wahl selv af 26de s. M. erfare vi, at han paa Baronens Indbydelse tog med dem til Montenero, hvor han ved Fru v. Schubarts kiærlige Pleie allerede følte sig i Bedring.

Men det omtalte Brev, Thorvaldsen nu modtog, var skrevet af en Maler Cramer. Han boede nemlig i Genzano hos et Par Folk, en Signora Vittoria og hendes Mand, der kiendte og elskede Wahl fra hans tidligere Ophold i deres Huus. Man havde nu der haft Efterretning fra Wahl, at han var falden tilbage, at hans Tilstand var haabløs, og at han laa dødsyg i Pisa. Signora Vittoria var utrøstelig ved Budskabet om den kiære, danske Malers Tilstand, og baade hun og hendes Mand havde taget den Beslutning, at ville reise til Pisa, for at pleie og passe ham, saa godt de kunde. Cramer havde, efter deres Ønske, paataget sig at underrette Thorvaldsen om hans Landsmands Skiebne og at foreslaa ham at giøre fælleds Reise med dem til den syge Wahl i Pisa. Men vi maa lade Cramer selv fortælle:

"Es macht mir, lieber Hrr. Thorvaldsen! die größte Freude", saaledes vedbliver han, — "Ihnen solche edle Beweise von inniger, freundschaftlicher, treuer Liebe und Anhänglichkeit mittheilen zu müssen. Beide, Mann und Frau, sind gleich gesinnt, und ich weiß nicht, welches ich am mehresten dafür hochachten muß, denn sie äußeren beide gleich stark ihre Liebe, und es ist rührend zu sehen, wie eines mit das andere in die Wette streitet, Mittel zu ersinnen die allenfalsigen Schwierigkeiten aus dem Wege zu räumen. Von den Kosten ist gar nicht die Rede, denn um Wahl zu retten, mögten sie wohl alles wagen, nur hat der Mann auch einige Bedenklichkeiten wegen die

Mutter und das kleine Kind. Aber Vittoria achtet alles dieſes gar nichts, und es fehlt zu der Ausführung ihrer Plan nichts, als nur die Verabredung mit Ihnen. —"

Vi kunne ikke med Sikkerhed angive, i hvilken Grad Thorvaldſen er gaaet ind paa dette Forſlag. I al Fald har han ikke kunnet tiltræde denne Reiſe ſaa hurtigt, ſom Omſtændighederne ſynes at have fordret. Dog finde vi, at han under 8de Auguſt har taget ſig et Pas for at reiſe til Livorno, og det er vel muligt, at han har giort denne Reiſe i det ovennævnte Selſkab.

Om Wahls ſidſte Tilſtand vide vi kun, at man, i Haab om, at Søluften ſkulde virke gunſtigt paa hans Helbred, havde fra Piſa bragt ham til L'Antignano, et Badeſted ved et gammelt Vagttaarn paa den nærliggende Strandbred, og at han døde der i Hôtellet.

Da denne Efterretning mødte Thorvaldſen ved hans Ankomſt til Piſa, begav han ſig ſtrax til Florents, formodentlig for der endnu at træffe Fru Brun, ſom med ſin Datter Ida og Hiſtoriemaler Lund forlode Rom, for at reiſe til Danmark. Lund havde imidlertid forladt ſit Selſkab i nogle Dage, for underveis at aflægge et kort Beſøg paa Montenero, da Thorvaldſen traf ſine to Veninder i Florents og fulgte dem et Par Stationer paa Veien. I Peſchia mødte de atter Lund, ſom, ledſaget af Baron v. Schubart, indfandt ſig der. Efter et kort Ophold, ſkiltes dette Selſkab ad, og Thorvaldſen fulgte nu med Baron v. Schubart tilbage til Montenero.

I en Bygning tæt ved Villaen havde Baronen allerede for et Par Aar ſiden indrettet Thorvaldſen et Studio, ſom

han nu førstegang tog i Beſiddelſe, og i disſe fredelige Dage modelerede han først et Basrelief, ſom fremſtiller to Genier, der plukke Frugt, medens en tredie leger med en Svane, og dernæſt et andet: Amor, Bacchus og Bathyllus iſærd med at presſe Druer, efter Anakreons 17de Sang.

Disſe to Basrelieffer, ſom ere bekiendte under Navnene: Sommeren og Høſten, bleve i det følgende Aar udførte i Marmor for Grev Schönborn.

Paa Fru v. Schubarts Fødſelsdag, d. 10 Sept., overraſkede Thorvaldſen hende med et Basrelief: Amor, ſom vækker den daanede Pſyche tillive. Modellen var en Gave til den altid kiærlige og gieſtfri Vertinde; ſenere blev den udført i Marmor for en Hr. Dalmar.

XXX.

Fru v. Humboldts Afreise foreſtaaer. Rauch ſkriver til Thorvaldſen, om ſin Buſte af Dronning Louiſe og hendes Monument. Afſked med Fru v. Humboldt i Florents. Tilbagereiſe med Rauch til Rom. Pyſtrøm ankommer. Mere om Gruppen Mars og Venus. Basr. Bacchus og Amor. Basr. Caritas. Fynilden ſlaaer ned i Studiet paa Montenero.

1810.

Imedens Thorvaldſen ſyntes at ville ſlaa ſig til Ro paa Montenero, vendte Fru v. Humboldt med Rauch tilbage fra Neapel til Rom, for efter et kort Opholb at reiſe til Tydſkland. Men forinden ønſkede hun at ſee Thorvaldſen og lod ham derfor ved Rauch underrette om den Tid, hun ventede at komme til Florents, for at vor Kunſtner kunde møde hende der.

Rauch havde ved ſin Tilbagekomſt faaet travlt med Fuldførelſen af en Buſte i Marmor efter den i Juli d. A. afdøde Dronning Louiſa af Preusſen, et Arbeide, ſom var ham overdraget af Kongen. Om disſe Anliggender ſtrev han nu til Thorvaldſen et Brev af 12. Sept. hvoraf vi udſkrive, ſom følger:

"Frau v. Humboldt läſſt Sie recht herzlich grüßen und wünſcht Sie noch zu ſehen, wahrſcheinlich alſo in Florenz, oder auf dem Rückwege nach Rom.

Vor ungefähr 14 Tagen bekam ich einen Brief vom Könige aus Berlin, welcher enthielt, daß ich so schnell als möglich die große Königinn-Buste dahin überschicken sollte, daß selbige nähmlich den 1 Sept. von Rom abgehen könnte, um am Ende October in Berlin anzukommen. Die Buste war noch gar nicht vollendet, und ich allein konnte es auch nicht; durch die Noth gedrungen mußte ich Antonio von Ihrer Arbeit wegnehmen, daß er mir an der Buste helfe. Ich habe dann die Buste al vicolo delle catene in Ihr Studio bringen lassen, und Antonio hat 8 Tage daran gearbeitet und natürlich Ihre Arbeit versäumt. Ich hoffe, Sie werden mir diese genommene Freiheit verzeihen, da ich im Gedränge der Umstände nicht wußte, wie ich es anders machen sollte. Frau v. Humboldt wollte Sie selbst darum bitten, aber um Antwort zu erhalten, war die gegebene Zeit zu kurz. Für mich ist dieser Umstand ein Glück, daß ich selbige Buste endlich einmal bezahlt bekommen werde; der König läßt ein großes Grab (nach Art der Alten) bauen, worin die Buste zu stehen kommen soll. Hr. v. Humboldt hat am Sonntage zwei große Sarcofage in der Villa Negroni von orientalischen Granite für tausend Scudi gekauft; der eine soll als Sarcofag in diesem Königlichen Grabe als Sarg dienen; er ist 15 palmi lang und von der schönsten Qualität, (coralina). Lorenzo Moglia wird wahrscheinlich die Restaurirung besorgen, wenn die Antwort von Berlin zurück sein wird.

Ich habe in diesen Tagen Werners Buste modellirt, er ist sehr zufrieden damit. — Auch die Königinn-Buste habe ich formen lassen, und bin sehr neugierig, wie Sie damit zufrieden seyn werden."

Den 22. Sept. afreiste Fru v. Humboldt, og Rauch fulgte hende til Florents. Thorvaldsen havde allerede været der i nogle Dage, og Baron v. Schubart med Gemalinde

indfandt ſig i ſamme Henſigt. Efter Afſteden fulgte Schubart med Thorvaldſen og Rauch til Siena, og drog derfra tilbage til Montenero, medens begge Billedhuggerne i ſtørſte Venſkabelighed fortſatte deres Reiſe til Rom, hvor i disſe Dage en tredie af Nordens udmærkede Billedhuggere ankom til det ſtore Værkſted for den nyere Tids Sculptur. Det var en Penſionair fra Stokholms Akademi, Johan Nicolai Byſtrøm; han bragte Thorvaldſen en Anbefaling fra hans romerſke Ungdomsven, Dr. Eckmann i Gothenborg.

I Studiet ventede nu adſkillige forladte Arbeider paa Meſteren. Om vi blandt ſaadanne endnu ſkulle henregne den ſtore Gruppe, Mars og Venus, for Torlonia, efterat dette Arbeide ſyntes opgivet af vor Kunſtner, da han lod ſin fredbringende Mars udføre i Marmor, derom ere vi hidtil i Tvivl. Muligen kunde Thorvaldſen, iſtedetfor den nævnte Gruppe, igien have optaget Gruppen Achilles og Pentheſilea, eller i al Fald haft en anden Compoſition i Tanken; thi at noget ſaadant paa denne Tid har været i Værk, maa vi i det mindſte antage, idet vi tillige maa bemærke, at det dermed ikke kom til noget Reſultat. Vi finde nemlig Spor af, at Thorvaldſen paa den nærværende Tid ſkulde iſærd med et ſaadant ſtørre Arbeide, og man vil allerede have bemærket, at Rauch i ſin Skrivelſe af 16. April d. A. yttrer det Haab ved ſin Tilbagekomſt at finde, at han har anlagt ſin ſtore Gruppe. Desuden erfare vi af en Billet fra Torlonias Stedſøn, Chiaveri, dat. 11. Dec. 1810, at "il duca" (Torlonia) har ſøgt Thorvaldſen i Studiet "per vedere il noto gruppo" hvilket ſynes at forudſætte, at der har været et ſaadant Værk under Arbeide.

Sikkrere er det imidlertid, at Thorvaldsen efter sin Tilbagekomst foretog sig at fuldføre Adonis i Marmor, da han i en Skrivelse af 30. Oct. d. A. til Baronesse v. Schubart har omtalt dette som sin nærværende Beskæftigelse.

Men ogsaa et Par nye Arbeider traadte paa denne Tid frem for Lyset.

En Gienstand, som han oftere havde udkastet, og seneste udført i en Tegning til Baron v. Schubart, foretog han sig i Basreliffet: Bacchus, som rækker Amor Drikkeskaalen. Dette Basrelief blev i 1816 bestilt i Marmor af Kiøbmand Jørgen Knudsen.

Efter et tidligere Udkast, som Thorvaldsen havde giort, da han endnu tænkte paa at forsyne Døbefonten med Basrelieffer, foretog han sig nu ogsaa, i Basrelieffet Caritas at fremstille under eet Motiv baade den christelige og den moderlige Kiærlighed. Dette Basrelief, hvis Historie i de følgende Aar afgiver et smukt Træk af vor Kunstner, vil nærmere blive at omtale.

Det var i en god Tid, at Fru v. Humboldts Afreise drog vor Kunstner fra Arbeidet, og at Rauch fik ham til at følge med til Rom, istedetfor at gaa med Schubarts tilbage til Montenero. Af et Brev, som Fru v. Schubart skrev til ham under 16. Nov. d. A. erfare vi, hvorledes han derved efter al Sandsynlighed er undgaaet en Livsfare. En Søndag i Begyndelsen af October raasede der nemlig et Uveir over Montenero. Et forfærdeligt Lyn, som om Formiddagen Kl. 10 slog ned i Huset, hvor Thorvaldsen havde sit Studio, rammede den Plads, hvor han nylig havde tilbragt den største Deel af Dagen, foran Stafeliet ved det endnu vaade Basrelief Amor og Psyche.

Det ſkjønne Kunſtværk var dog kun ganſke let berørt i Kanten ved Pſyches Fødder, da Lynet fandt en Udvei igiennem Kaminen.

Denne Begivenhed er tidligere bleven fortalt om Gruppen Amor og Pſyche, men baade Fru v. Schubarts omſtændelige Beſkrivelſe, ſom ogſaa Arbeidets egen Hiſtorie ſætter os nu iſtand til at berigtige denne tidligere Vildfarelſe*).

*) cfr. Thorvaldsen og hans Værker. T. I. p. 61.

XXXI.

Om Monumentet over Dronning Louiſe af Preuſſen. Concurs om Beſtillingen. Thorvaldſen har anbefalet Rauch. Skrivelſe fra Thorvaldſen til Wilh. v. Humboldt. Thorvaldſen i Correſpondance med Kronprindſen af Bayern. Afſkrift af Prindſens Brev. Adonis færdig i Marmor.

1810.

Paa ſamme Tid Billedhuggeren Rauch afſendte ſin Buſte af Dronning Louiſe til Berlin, hvor den ſkulde opſtilles i den Afdødes Gravkammer, blev denne Plan fortrængt af en anden Tanke, ſom udgik fra den ſørgende Konge ſelv. Som i en ſtille Slummer ſkulde den høitelſkede Dronning fremſtilles hvilende paa en Sarcophag, og Udførelſen af denne Opgave ſkulde ſtilles til Concours mellem de førſte Billedhuggere.

Baron Wilhelm v. Humboldt, ſom paa den Tid opholdt ſig i Wien, modtog ſin Konges Befaling, desangaaende at henvende ſig til Canova og til Thorvaldſen, og i October 1810 modtog Rauch fra v. Humboldt det Ærinde, at overbringe de to ſtore Kunſtnere Miniſterens Indbydelsesſkrivelſer, hvori de opfordredes til at indſende Tegninger til et ſaadant Monument.

Af et Brev, ſom Rauch ſenere ſkrev til ſin Ven, Maleren Lund i Kiøbenhavn, under 6. April 1811, erfare vi lidt Nærmere om denne Sag. "Thorvaldſen," hedder

bet, "aus Freundſchaft und ſeltener Delicateſſe ſchlug die ganze Sache ab; allſo rein rückſichtlich auf mich. Canova, nur aus Freundſchaft für Humboldt, nahm dieß an."

Men Thorvaldſen havde ikke alene ikke villet ſtille ſig i Veien for den yngre, talentfulde Kunſtner, hvor det gialdt et Arbeide, ſom kunde giøre hans Lykke i Hiemmet, men ſynes ogſaa at have opmuntret ham til ſelv at indtræde i denne Concurs, og dette Raad fulgte Rauch ogſaa, idet han udkaſtede ſin Compoſition og ſendte Tegningen deraf til Kongen i Berlin.

Vi have desværre ikke forefundet det Brev fra v. Humboldt til Thorvaldſen, ſom Rauch overbragte vor Kunſtner; derimod kunne vi, efter en Concept, meddele Thorvaldſens Svarſtrivelſe, der vel neppe er hans egen Conception, men dog udtaler hans Anſkuelſe af Sagen.

Thorvaldſen ſkrev til Baron Wilh. v. Humboldt:

"Ew. Excellenz haben mir wieder aus langer Entfernung einen neuen Beweis Ihres Zutrauens und ſteter Freundſchaft gegeben, die Sie mir bei Ihrem Hierſein ſo oft angedeihen ließen, und muß — — wieder für die gute Meinung — —, mit welcher Sie des Königs von Preuſſen Aufforderung zu einem Monumente für die Hochſeelige Königinn zu koncuriren bekannt machen. Ich würde gern alles mögliche thun, und bin es ſogar verpflichtet, Ihren freundſchaftlichen Wünſche und Befehlen in jedem andern Falle ſchuldige Genüge zu leiſten, aber unter dieſen Umſtänden, — ich habe es wohl überlegt, — würde ich Unrecht gegen mich ſelbſt und gegen die Geſetze der Freundſchaft handeln, wenn ich Ihren Vorſchlag, des Königs Forderung gemäß, annähme. Hätte

Se. Majestät der König nicht selbst fähige Künstler in seinen Diensten, so würde ich gar keinen Anstand finden, mich des Königs so ehrenvolle Aufforderung augenblicklich mit Vergnügen zu unterwerfen, um so mehr, Ihnen herzlich meine Achtung und Dankbarkeit zu erkennen zu geben. Dann hält mich ein zweiter Grund davon zurück, daß ich nie Zeichnungen gemacht habe, wenn die Arbeit nicht schon bestellt und angefangen war. Denn eine einmal eingereichte und gewählte Zeichnung würde mich, trotz meiner besseren Ueberzeugung, bei der Anlage im Großen, immer hindern, das schöne und bessere vorzuziehen, um keinen Verstoß gegen die einmal als gut gefundene Zeichnung zu machen.

Hrr. Rauch wird mich schon beim Ueberschicken seiner Zeichnungen deshalb bei Ihnen entschuldigt haben, wenn ich auch diese wenige Zeilen hinzu füge.

Schließlich wünsche ich, daß Sie die Gründe überzeugen, daß ich nicht aus Eigensinn, sondern aus Grundsatz gegen meine Freunde und gegen mich selbst so handle, und daß Sie sich meine beständige hohe Achtung und Anhänglichkeit versichern mögen, wie auch Ihre Frau Gemahlin und liebe Familie, denen ich mich bestens empfehle.

Ew. Excellenz gehorsamster

A. Thorvaldsen."

Rom, d. 12. November 1810.

Med Kronprinds Ludwig af Bayern havde Thorvaldsen i dette Aar ført en levende Correspondance; ikke alene at Hans Kongelige Høihed stadigt skrev til Thorvaldsen, men af de foreliggende Concepter overraskes vi ved at finde, at vor Kunstner har overgaaet sig selv i stadigt at besvare, eller rettere at lade besvare, Prindsens næsten maaneblige Skrivelser.

Vi meddele hverken Brevene eller Svarene, da Samtliges Indhold kun angaaer Foresporgsel om antike Kunstværker, som ere tilsalg, og hvorom Thorvaldsen maa give nærmere Oplysninger og de bedste Raad. Den fyrstlige Kunstelsker yttrer derfor ogsaa i disse Breve den største Tilfredshed og Forbindtlighed i den ham egne, characteristiske Stil.

"Mehr als auf ihnen," skriver han under 16. Januar 1810, "kann ich mich auf niemand in Rom verlassen."

"Daß sie ein rechtschaffener Mann," hedder det under 1ste April, "herrlich hervorragend als Künstler, ausgezeichnet als Kenner, dieses von ihnen meine Meinung, und demnach sagte ich dem Bischoff Fhr. v. Häffelin, keinen Kauff marmorner Werke vorzunehmen ohne ihre Zustimmung."

Under 16. Nov. s. A. hedder det fra Innsbruck:

"Meinen Dank für ihre bestimmte Beschreibung; viel ist es mir werth, daß sie in Rom. — Hohe Freude gewähret mir ihre Gefälligkeit, daß sie mir ihr Urtheil sagen, das Urtheil eines ebenso ausgezeichneten Künstlers, als rechtschaffenen Mannes." — "Haben wir uns schon gesehen? gesprochen? Es mußte flüchtig, wenig Augenblicke nur gewesen sein."

Med Statuen Adonis, som Thorvaldsen havde lovet færdig i Marmor allerede i Begyndelsen af dette Aar, maatte Hans Kongelige Høihed altsaa have saameget mere Taalmodighed, da hans Commissioner, efter hvad Thorvaldsen yttrede i Breve til Andre, optog ham megen Tid og ofte førte ham ind i ubehagelige Rivninger. Kron-

prindſen ſynes ogſaa i denne Henſeende at maatte have haft en ualmindelig Overbærenhed med vor Kunſtner, thi efterat han i April 1810 havde anmeldt dette Arbeide ſom fuldført og derfor modtaget den reſterende Deel af Betalingen, 1200 Scudi, blev Adonis dog henſtaaende i Studiet ſaalænge, at Thorvaldſen, ved ſtadigt at gienſee denne Statue, aldeles tabte Lyſten til at afſende den, da den endnu altid trængte til en nærmere Giennemførelſe.

XXXII.

Fyrſt Putbus giør flere Beſtillinger. v. Schubart i en Pengecriſis. Tegning til hans Fødſelsdag. Udtog af et Brev fra ham. Thorvaldſen ſvarer ham og anbefaler ſig. v. Schubart ſender Quittance og afreiſer til Danmark.

1811.

Fyrſt Malthe v. Putbus, ſom i 1809 havde giort Thorvaldſen adſkillige mindre Beſtillinger, var i Begyndelſen af 1811 atter i Rom. Da vor Kunſtner paa ſit Tilbud af Arbeider, ſom han anſaa paſſende til Chriſtiansborgs Gemakker, kun havde faaet et undvigende Svar fra Commiſſionen, tog han ikke i Betænkning at giøre Fyrſt Putbus et lignende Forſlag, og under 1ſte Januar 1811 blev denne Sag i det Væſentlige afgiort ſaaledes, at Thorvaldſen ſolgte ham to Statuer, Venus og Bacchus, og overtog en Gientagelſe af Gruppen Amor og Pſyche i Marmor, for en Sum af 400 Napoleond'ors.

Hverken i Rom, eller paa Montenero ſynes den 14de Jan. i Aar at være bleven celebreret. Af Fru v. Schubarts Brev af 16. Nov. f. A. havde Thorvaldſen allerede erfaret, at Baronens Omſtændigheder, ſom det heb, veb Conjuncturerne vare geraabede i en meget betænkelig Forfatning og at denne Criſis giorde den allerſtrengeſte Oekonomi nødvendig. v. Schubart havde beſluttet, i Foraaret at reiſe

til Danmark, for efter ni Aars Fraværelse at fornye sig i Regieringens og i sine Venners Erindring. Om denne Reise yttrede han imidlertid endnu intet, da han under 14. December f. A. selv underrettede Thorvaldsen om, at "ubehagelige Tilbragelser" havde sat ham "i en øieblikkelig Forlegenhed for Penge," og at han derfor indstændig maatte bede ham om, "at lade det bero med Afbraget paa hans Gield indtil et lykkeligere Tidspunkt." Dette kan vel ikke have overrasket vor Kunstner, men vel foruroliget ham endmere med Hensyn til Zoëgas Arvinger og den Quittance, han hidtil forgieves havde forlangt for sit aflagte Regnskab.

Fødselsdagen lod Thorvaldsen dog imidlertid ikke gaa hen, uden at sende den sædvanlige Tegning, som iaar fremstillede Centauren Chiron og den unge Achilles.

Da v. Schubart i en Skrivelse fra Pisa af 15. Marts d. A. takkede Thorvaldsen for denne Opmærksomhed, omtalte han sin Afreise, som berammet til den 15. April. "Hvor lykkelig vilde det ikke være," tilføiede han, "om en stor Deel af Deres Arbeider allerede vare stukne, for at give en Idee i Fædrenelandet om Deres Mesterstykker. Kunde jeg medbringe Tegningerne af Deres for Slottet arbeidede Basrelieffer, saa vilde jeg give dem til Etatsraad Hansen." — "Giv mig Deres Tanker i Henseende til, hvad De kunde ønske. Jeg skal fremstille Alt lige for Kongen, og De kan være vis paa, min gode Ven, at jeg skal tale om Dem med Venskabs Iver, og man skal lære at kiende Dem i vort kiære Fædreneland."

For at bestyrke ham i disse gode Forsætter, og for om muligt endnu før hans Afreise at faae Sagen angaaende Zoëga's Bo for sit Vedkommende i Orden, skrev Thorvaldsen under 2. April 1811 saaledes til v. Schubart:

"Efter Forlangende har jeg sendt med Sign. Fiodo*) de udkomne Kobbere efter mine Arbeider, tilligemed Koch's raderede Landskaber. Jeg har desuden nyttet denne gode og sikkre Leilighed og sendt med Sign. Fiodo Afregning for Sal. Zoëga's Stervbo, nemlig tvende Afskrifter, paa det at D. Ex. kunde beholde den ene til egen Efterretning, og at De kunde sende mig den anden, efter mit Forlangende, til min Sikkerhed paategnet. For at afbetale den liden Summa, som jeg har i Behold af Stervboet, har jeg til den Ende medsendt en Veksel, udstedet af Capt. Huth, nemlig 110 Scudi, som jeg har forskaffet ham. Skulde det i Øieblikket ikke være D. Exc. beleiligt at udbetale mig det Manglende paa nævnte Veksel, da er jeg villig til at anføre denne tilgodehavende Summa paa vores mellemhavende Regning.

Jeg takker D. E. ret hiertelig for Deres meget venskabelige af 15de Marts. At De med Venskabs Iver vil tale min Sag hos vores gode Konge, derom er jeg overbeviist, saa at jeg maatte bebreide mig selv, ifald jeg tvivlede det allermindste om Deres Godhed for mig. Men ifølge Deres Excellences yttrede Forlangende, at vide hvor De directe kunde tale min Sag, for at befordre mit Ønske opnaaet, da maa jeg i Betragtning af Tiderne og Rigets nærværende kritiske Forfatning, ganske overlade Samme til D. Exc. bedste Skiønnende; thi Dem behøver jeg ikke at sige, at alt, hvad en Kunstner forlanger, det

*) Capelmesteren fra Montenero.

er Arbeide, at uden Penge staaer en Kunstner med bundne Hænder.

Jeg vil slutte med mit oprigtige Ønske, at De snart og lykkelig maa være ankommen til Fædrenelandet, og at De maa have ligesaameget Held og Lykke, som De immer har den bedste Velvillighed til at befordre enhver god Sags Fremme." —

Førend Baron v. Schubarts Afreise skrev han under 8. April d. A., berigtigede den af Capit. v. Huth udstedede Verel og sendte Quittance for Regnskabet over Zoëga's Bo. Af dette Brev udskrive vi følgende:

"— Kobberne vare mig velkomne. Gid jeg havde faaet flere; thi jeg ønskede at kunne gjøre Deres Arbeider bekiendt i Fædrenelandet. Vær saa god at skikke mig en Nota paa alle de Arbeider, saavel Statuer som Basreliefs, som De nogensinde har forfærdiget, med Størrelsen og for hvem De har giort dem; men denne Nota, som vil være mig og Dem vigtig, maa jeg endelig have, førend min Afreise, som er urokkelig bestemt til Aftenen af den 15. April — —"

"Hermed følger Quitteringen for Deres aflagte Regnskab med tusinde Taksigelser, fordi De har havt saameget Bryderi med denne Ting.

Jeg stoler paa, at De ufeilbar skikker mig den forlangte Nota *) paa Deres Arbeider. Den vil være mig yderst vigtig til de Planer, som jeg har udkastet til Deres Kaars Bedring — —"

*) En saadan Fortegnelse, skiønt meget ufuldstændig, forefindes i en egenhændig Concept.

XXXIII.

Etatsr. West i Paris. En Artikel i Journ. des Débats. Concept til et Brev fra Thorvaldsen til West. Ang. Concursen til Dronningen af Preussens Monument. West's Død; hans Efterladenskaber i Rom requireres til Danmark. Skrivelse fra Thorvaldsen til Ministeren Rosenkrantz. Thorvaldsens Arbeider paa Udstillingen i Berlin. Medlem af Akademiet i Berlin. Skrivelse med Diplom. Æresmedlem af Akademiet i Mailand.

1811.

Etatsraad West havde forrige Efterraar forladt Rom, for at tilbringe Vinteren i Paris. Under hans Ophold der, blev en Artikel indrykket i Journal des Débats, for den 5. Marts 1811, der, som det hedder, efter et kiøbenhavnsk Blad, omtaler denne Kienders Fortieneſter af Kunststudiet i Kiøbenhavn, hvor hans Maleri-Cabinet var aabnet for det Offentlige. Denne Artikels Slutning udskrive vi, da det deraf erfares, i hvilket Øiemed Etatsraad West havde giort Bestillingen paa Thorvaldsens Buste. Det hedder nemlig:

"M. West vient de faire sculpter, pour être placé à l'Académie des beaux-arts, le buste du célèbre sculpteur danois Thorwaldson, qui vit à Rome, ou il est plus géneralement connu sous le nom de Cavaliere Alberto, et ou, en dépit d'une petite cabale d'artistes, le public admire dans ses productions tant l'extrême pureté du dessin que le grandeur et la simplicité antique

de la composition. Les ouvrages de M. Thorwaldson vont être gravés."

Thorvaldsen havde under 2. Februar d. A. modtaget en Skrivelse fra ham, hvori han yttrede, at Tidsomstændigheberne ikke endnu gjorde det tilraadeligt at afsende de Sager til Danmark, som han havde efterladt i Rom, og vi finde fra Thorvaldsens egen Haand en fragmenteret Concept, der i anden Henseende turde gjøre Regning paa større Interesse:

"— Deres kiære Breve haver jeg med sand Fornøielse modtaget, da jeg deraf seer, at Deres Befindende, gode Hr. Etatsraad! er mærkelig bedre, som altid vil glæde mig usigeligt at høre, det gaaer Dem vel.

Deres Beslutning, at see Tiden an, før De vil have Noget afsendt fra Rom, finder jeg meget rimelig.

Jeg har saaledes i Betragtning af Tiden og Omstændigheberne solgt for billig Priis Figurerne, som De veed, jeg havde tilbudet Commissionen for Slotsbygningen i Kiøbenhavn, og de tilhøre nu Prinds Putbus. Jeg har i den senere Tid havt den Fornøielse at bidrage til Hr. Rauchs Lykke, ved det, at jeg i mit Brev til Kongen af Preussen *), angaaende Indbydelse til Dronningens Monument, yttrede, at jeg fandt det var ubilligt at paatage mig et saadant Arbeide, da han selv havde (en) duelig, egenlands (sic) Kunstner **). Ifølge heraf fik Hr. Rauch Besked ***) — —"

*) Menes hermed Brevet til v. Humboldt af 12. Nov. 1810, eller muligen et tidligere til Kongen, som savnes?

**) I en anden Concept, en Afskrift af dette Brev, som en Ven har besørget, hedder det: "Jeg har været inviteret at concurere til at gjøre Dronningen af Preussens Monument, men da jeg ikke skiøtter om at concurere, har jeg afslaaet samme."

***) I en tredie Concept fra en fremmed Haand er tilføiet: "strax at komme til Berlin."

Et Par Maaneder efter døde Etatsraad West i Cassel paa Hiemreisen til Danmark. Før sin Død havde han i en Skrivelse til sin Konge offereret ham fire Sculpturværker, som fandtes i Thorvaldsens Studio, og paa en Skrivelse desangaaende fra Departementet for de udenlandske Sager af 31te Aug. 1811 modtog Geheime-Statsministeren Grev Rosenkrantz, følgende Svar:

Rom, d. 30. Septbr. 1811.

"Deres Excellences meget ærede Skrivelse af 31te Aug., hvori jeg anmodes om at meddele Underretning om de af den nylig ved Døden afgangne Etatsraad Wests efterladte Kunstsager her i Rom, især med Hensyn til de i mit Værge værende 4 Stykker, nemlig: En Buste af Tiber, en mindre af en Faun, et Fragment af Laaget til en Sarcophag og min egen Buste, (undlader jeg ikke at yttre):

Hvad Kunstsager, disse undtagne, som Etatsraad West her anskaffede, førte han med sig herfra. Busten af Tiber er i naturlig Størrelse, og Busten af Faunen er i halv naturlig Størrelse. Saavel disse Buster, som det lidet Fragment af Hiørnet af Laaget til en Sarcophag, ere antike, men af middelmaadigt Arbeide. Min Buste i hvid Marmor, som West bestilte og betalte, er under Arbeide og næsten færdig i mit Værksted. Han aftalte, at jeg skulde besørge disse Sager til Kiøbenhavn, naar Busten var færdig. Skulde det behage Hs. Majestæt at have disse 4 Stykker tilsendte, da kan det skee paa første Vink, uden Vanskelighed."

I en følgende Skrivelse fra Departementet af 16. Nov. d. A. blev det Thorvaldsen tilkiendegivet, at det var Hans Majestæts Villie, at disse Kunstsager kunde indsendes paa Allerhøistsammes Regning, men Fuldførelsen af Thorvaldsens egen Buste foranledigede i adskillige Aar endnu en Udsættelse.

Thorvaldsens nærværende Forhold til det Preussiske Hof, og de Arbeider, han havde afhændiget til Fyrst Putbus, Baron Hahn og Hr. v. Ropp, og som synes at have vakt Opmærksomhed paa Kunstudstillingen i Berlin, havde nu tilfølge, at der fra det derværende Kunstakademi, under 18. Marts 1811 oversendtes han et Diplom, som ordentligt udenlandsk Medlem. Det Brev, hvormed Diplomet ledsagedes, lyder saaledes:

"Der Königlich-Preußischen Akademie der Künste ist es nicht entgangen, welchen ehrenvollen Rang Sie unter der Bildhauern der Neuern Zeit einnehmen. Bei unserer letzten Kunst-Ausstellung haben wir durch einen günstigen Zufall das ungemeine Vergnügen gehabt, einige Ihrer Marmor-Arbeiten in unsere Sälen zu sehen. Es ist darauf einstimmig beschlossen worden, Sie zum ordentlichen auswärtigen Mitgliede unsrer Akademie aufzunehmen. Zu diesem Zwecke haben wir beiliegendes Diploma vollzogen, welches wir Ihnen zuzuschicken uns die Ehre geben mit der Bitte, uns von dem Empfange desselben zu seiner Zeit gefälligst zu benachrichtigen.

Berlin, d. 18. März 1811.

Directorium und Senat der Königlichen Akademie der Künste.

Frisch.

Gentz,
Secretair.

Paa denne Udmærkelse fulgte et Par Maaneder efter en anden lignende, da vor Kunstner under 28. Aug. d. A. blev optagen som Æresmedlem af Accademia delle belle Arti i Mailand.

XXXIV.

Rauch er kaldt til Berlin; skriver derfra ang. Monumentet. Malerne Kratzenstein-Stub og C. F. Hoyer reise til Danmark. Architecten P. Malling ankommer til Rom. Thorvaldsen syg i Ariccia. Skrivelse fra Fru v. Humboldt til Thorvaldsen. Correspondancen med Kronprindsen af Bayern.

1811.

Thorvaldsens Brev til Ministeren v. Humboldt synes at have haft tilfølge, at Rauch strax blev kaldet til Berlin, for der at deeltage i den Concurs, som var aabnet indenlandske Kunstnere for Monumentet over Dronning Louise.

Rauch var afreist i Begyndelsen af Aaret, og allerede i Mai kunde han melde sin Ven Thorvaldsen, at han havde seiret over sine Medbeilere, og at Monumentet var overdraget ham.

Af dette Brev fra Rauch til Thorvaldsen tillade vi os at meddele følgende interessante Bidrag til det navnkundige Monuments Historie, saameget hellere, da vor Kunstners Forhold til Rauch og til det daværende preussiske Hof derved fremtræder.

Berlin, den 12te Mai 1811.

"Lieber, bester Thorvaldsen!

Schon längst hätte ich Ihnen schreiben sollen, aber immer glaubte ich Ihnen mit mehr Bestimmung über mich selbst schreiben zu können, und so unterblieb die Sache bis jetzt. Erst bei meiner Ankunft fand ich schon viele Modelle in Thon und Gips von anderen Bildhauern fertig, auch andere wurden erwartet. Hiezu mußte auch ich meine Skizzen anreihen. Der König war gleich entschlossen für eine der meinigen. Am letzten Freitage, d. 10te d. M. zeigte ich dem Könige diese Idee, ungefähr halblebensgroße, aber mehr ausgeführt, und zugleich den Sarcofag dazu mit allen Basreliefs in der Skizze. Der König war ungemein zufrieden damit und erklärte, daß er unabänderlichen Sinnes, das Monument so wie es da wäre, wolle ausführen lassen. Die Gegenstände zu den Basreliefs sollen aus dem Neuen Testament dazu genommen werden, die Auferstehung Christi etc. Dieß wurde alles von einer Menge Gäste, die beim Könige gegessen hatten, abgehandelt. Gegen Abend kam der König noch einmal allein und sprach sehr lange mit mir und mit vieler Zutraulichkeit. Dann sagte ich ihm auch, daß Sie mir privatim geäussert hatten aus besonderer Achtung gegen ihn und der Hochsel. Königinn, auch daß er Sie zu diesem Monumente aufgefordert hätte und dann aus Freundschaft gegen mich — um diese erkennen zu geben, so wollten Sie ein Stück Basrelief dieses Monuments dazu componiren und ausführen. So unerwartet ihm dieß kam, so sagte er so: Thorvaldsen ist so ein großer Künstler, daß seine Arbeit und Nahme den Werth des Monuments um so mehr erhöhen wird, und wird mir viel Vergnügen machen etc.

Der Kronprinz und des Königs Schwestern sprechen täglich von Ihnen, wovon die jüngere eine wahre Künstlerinn ist. — — — Sie glauben nicht wieviel hier von

Ihnen geſprochen wird; man ſollte glauben, Sie wären hier geboren. Schade, daß Sie die Reiſe nicht mitgemacht haben, Sie hätten unterdeſſen Kopenhagen beſucht, und ſo wären wir dann wieder zuſammen zurückgereiſt. — —

Morgen ziehe ich nach Charlottenburg einem Luſtſchloſſe eine Stunde von hier, um dort im Grabe ſelbſt das Modell im Großen anzulegen, um die Größe und Beleuchtung genau einzurichten. Künftige Woche wirds ſich entſcheiden, ob ichs hier oder in Rom ausführen ſoll. — Mit dem Könige muß man Schritt vor Schritt gehen, drum habe ich ihn noch nicht gefragt. —"

Thorvaldſen havde i det ſidſte Aar haft en kiær Landsmand i Rom, ſom vi hidtil ikke havde Anledning til at nævne, nemlig Hiſtoriemaleren Kratzenſtein-Stub. Hvilken Indflydelſe Thorvaldſen har haft paa denne ſtældne Kunſtners Arbeider, fremgaaer iſær af hans Billede Amor og Pſyche. I Juli d. A. forlod han Rom, for i Norden, kun altfor ſnart, at ſlutte ſin korte Kunſtnerbane.

Ogſaa Hiſtoriemaleren C. F. Høyer, med hvem Thorvaldſen under et længere Samliv i Rom havde ſtaaet i det fortroligſte Venſkabsforhold, forlod nu Italien. Men disſe Kunſtnere afløſtes af den livfulde og dierve Peter Malling, der ſom Architect nu tilbragte adſkillige Aar ved Thorvaldſens Side og fik ualmindelig Indflydelſe paa hans Sagers Gang.

Ved Mallings Ankomſt til Rom var Thorvaldſen ſyg og fraværende; han havde det meſte af Sommeren lidt af en Dienſygdom, af rheumatiſke Smerter og af en uſtandſelig Feber, ſaa at han maatte forlade Rom og drage til Ariccia, hvor han boede hos Signora Marianna Rinaldi. En Indbydelſe fra Baroneſſe Schubart havde han ikke kunnet modtage, men forſømte ikke, da hendes Fødſelsdag nærmede ſig,

at sende hende den sædvanlige Foræring, en ny Tegning til den stiønne Samling paa Montenero.

En overraskende Glæde har det paa denne Tid været for vor Kunstner at modtage en Skrivelse fra sin Veninde, Fru v. Humboldt, som fortiden opholdt sig i Wien. Dette Brev meddele vi, saaledes som det foreligger, da det, uden at være af vigtigt Indhold, dog synes at fordre sin Plads i Thorvaldsens Livshistorie:

Fru Caroline v. Humboldt til Thorvaldsen:

Wien d. 7. Sept. 1811.

"Mein theuerster Thorvaldsen!

Es ist mir sehr süß, Ihnen ein Lebenszeichen geben zu dürfen. Der Prinz von Anhalt — der nach Rom reist und der vorzüglich wünscht die besten Künstler dort kennen zu lernen, wird Ihnen diese Zeilen überbringen.

Wem hätte ich wohl mehr empfehlen dürfen als Ihnen, mein theurer Freund. Sie müssen es uns Nordländern schön erlauben, daß wir sehr stolz darauf sind, Sie in Rom nennen und zu uns zählen zu dürfen.

Es ist nun bald ein Jahr, daß ich Rom verlassen habe, und meine Sehnsucht, dahin zurück zu kehren, wächst mit der vorschreitenden Zeit. Der größte Reitz, den Wien für mich hat, ist mit so vielen Menschen in Berührung zu kommen, die von Rom kommen und nach Rom wandern.

Von mir und den Meinigen kann ich Ihnen sagen, daß wir — — — bis auf Kleinigkeiten, die man nicht rechnet, der besten Gesundheit genossen haben. Theodor ist einen halben Kopf größer wie ich, Adelheid und Gabrielle entwickeln sich nach Maaßgabe ihrer Fähigkeiten, beide sprechen jetzt geläufig deutsch, obgleich noch mit sehr fremdartiger Aussprache, Hermann ist sehr groß und stark und hat so viele Sprachen im Kopf, daß er

nicht dazu kommen kann, eine zu sprechen; er versteht aber vollkommen deutsch, italienisch und französisch und sagt einzelne Worte in jeder dieser Sprachen. Alle meine Kinder, mit Ausnahme Theodors, der nichts wie Soldatenleben im Kopfe hat, sehnen sich sehr nach Rom zurück, und am tiefsten Caroline. Ich hoffe auch, in ein Paar Jahren besuche ich Sie einmahl ganz unverhofft in Ihrem Atelier.

Meißner, Sickler und Hr. v. Klinkowstrohm sind vor einigen Wochen hier angekommen, und es hat mir recht wohl gethan, so manchen Brief von dort her zu bekommen und mündlich über meine Freunde und Bekannte zu hören. Herr v. Klinkowstrohm will so gut sein und Adelheid einigen Unterricht im Zeichnen geben, wobei ich näher mit ihm bekannt zu werden hoffe. Von Schick fehlt es mir an aller Nachricht, und ich denke mit banger Sorge an ihn und an die seinen. Sein Verlust, seine Entfernung von Rom wird Ihnen sehr weh gethan haben; und was muß sie ihm gekostet haben, der so mit ganzer Seele an Rom hieng!

Rauch erwarte ich noch in diesem Monat und hoffe, daß er sich mit Welcker bei uns sehen wird (—) express von Giessen kommt um uns zu besuchen. Dann wird Rauch nach Rom eilen um seine Arbeit auszuführen, von der man viel Gutes sagt. Ich habe nichts davon gesehen, nicht einmal eine Zeichnung.

Ich bitte Sie, mich Ihrer lieben Hausfrau, Madame Buti und deren ganzen Familie bestens zu empfehlen, und allen Freunde und Bekannte, namentlich Werner, Schlosser, den Riepenhausen, Kock und wer sich meiner mit Güte erinnert. Hr. v. Schubart ist nun wohl wieder in Livorno? — —

Adieu! Vergessen Sie nie Ihre ergebene wahre Freundin und Dienerin,

Caroline v. Humboldt."

Correſpondancen med Kronprindſen af Bayern fortſattes i 1811, ſom den var begyndt i 1810, dog kun fra Hans Kongl. Høiheds Side. Thorvaldſen ſynes at være bleven træt af den Slags Forretninger, hvori han ikke alene var ſaa afhængig af fremmed Biſtand, naar Brevene ſkulde beſvares, men ſom ogſaa paadrog ham Uvenſtab og Bryderier, naar han i Bedømmelſen af antike Kunſtværker og deres Værdi var af anden Mening, end andre Kiendere. Saaledes finde vi her Spor af hvaſſe Angreb paa ham af en Mand, der rigtignok førte Pennen bedre, end han, Maleren Friedrich Müller, i Literaturen bekiendt under Navnet: Maler Müller.

Som en Følge heraf, udebleve paa engang hans Svar paa Kronprindſens mange Breve. Han havde allerede i en Svarſkrivelſe af 18. Januar 1811 klaget over Øienbetændelſe og rheumatiſke Tilfælde, ſom i nogen Tid havde berøvet ham frit Brug af Hænderne; men, da nu hans Svar ganſke udebleve, hed det først i Kronprindſens Brev af 10. Juli 1811: "Ihre Briefe müſſen verlohren gegangen ſein, da ich ſchon mehrmalen ſchrieb und keine Antwort empfangen habe," og ſenere, da dette ikke heller havde hiulpet, begyndte Prindſen ſit Brev fra Innsbruck af 22. September d. A. med det Spørgsmaal: "Sind ſie noch immer taub? oder ihre Briefe verlohren gegangen?"

I dette ſamme Brev yttrede Prindſen imidlertid et Ønſke, ſom nærmere angik vor Kunſtner ſelv:

> "Dieſer auch iſt einer (Wunſch), den ich habe, ſie möchten gefälligſt mir das Verzeichniß mittheilen, jeden Gegenſtand von ihnen in der Plaſtik hervorgebracht, von den erſten anzufangen. Wird vollſtändig meine Freude

ſein, wenn I. in der Folge wie ſie wurden, geordnet mit beygefügter Jahreszahl, ich das Verzeichniß bekomme. II. und dem Ort der Verfertigung, III. welcher Materie, IV. an wen jedes dieſer Werke gekommen. Viel liegt mir daran, von ſolch rühmlich, dieſermaßen ausgezeichnetem Künſtler ſein Verzeichniß von ihm ſelber zu haben. Canova ſeines beſitze ich, und leid thut es mir, daß jenes von Thorvaldsen mangele —."

Hvorvidt Thorvaldſen har opfyldt dette Ønſke, er os ubekiendt; men paa den Tid, han modtog dette Brev, var han meget ſyg, og da han, ſom tidligere omtalt, opholdt ſig i Ariccia, har han deri formodentlig fundet en god Undſkyldning, og nu ſynes en Standsning at være indtraadt i denne Brevverling.

XXXV.

Bestilling paa Gravmonumentet over Auguste Böhmer. Hofraad Schelling. Skrivelse til Thorvaldsen fra Dr. Wiedemann og Schelling. Ideen til Basrelieffet. Thorvaldsen modtager Bestillingen. Skrivelse fra Schelling.

1811.

Angaaende vor Kunstners Foretagender i Studiet, maa vi henvise til de Arbeider, han forrige Aar begyndte, og hvis Fuldførelse gik over i dette. Af ganske ny Værker vide vi ikke at anføre noget for i Aar, og da Feberen, efter hvad han selv har berettet, uafladeligt plagede ham i mere end et halvt Aar, er ogsaa denne Uvirksomhed let at forklare.

En ny Bestilling have vi derimod at anføre, nemlig paa Gravmælet over Auguste Böhmer.

Denne Auguste Böhmer var en Datter af Bergphysicus Dr. Böhmer i Clausthal, og Stedbatter af den berømte Philosoph, Hofraad Schelling i München. Moderen, en Datter af Prof. Michaelis i Göttingen, var som Forfatterinde bekiendt under Navnet Karoline Schelling*). Efter Dr. Böhmers Død havde hun ægtet A. W. Schlegel**),

*) Schindel, Die deutschen Schriftstellerinnen des 19tes Jahrhunderts. T. II, p. 247.

**) I et Digt, "Todtenopfer" besang A. W. Schlegel sin Stedbatters Død. Basreliefs des Bildhauers Alb. Thorvaldsen, nach Zeichnungen von Overbeck. Frankf. an M.

og da dette Ægteskab var hævet, giftede hun sig trediegang med Schelling.

Datteren, Augusta Böhmer, havde været en meget yndet og elskværdig Skuespillerinde i Weimar. Nogle Aar tidligere, da Moderen var falden i en farlig Sygdom, fulgte hun hende til Badestedet Bocklet i Franken og pleiede hende der en Tidlang med al datterlig Ømhed og Selvopofrelse, indtil hun, angreben af den samme Sygdom, gik i Døden, medens Moderen ved hendes Pleie helbrededes.

Nogle Aar derefter døde ogsaa Moderen, og nu fandtes det, at hun havde efterladt sig 600 Rthlr., bestemte til Oprettelsen af et Monument for den forudgangne Datter. Til Opfyldelsen af dette hendes Ønske, havde Schelling overdraget Billedhuggeren Tieck at udføre Monumentet. Men Sagen havde ingen Fremgang haft under hans Hænder. Da derfor Schellings Svoger, Dr. Wiedemann, under et Ophold i Rom havde beklaget dette for vor Kunstner, og af hans Ytringer taget Anledning til at foreslaa ham, at overtage dette Monument, blev det ved Wiedemanns Tilbagekomst til München afgiort med Schelling, at de vilde træde i Brevveksling med Thorvaldsen om denne Sag.

Schelling havde selv undfanget en Idee til Gravmonumentet. Denne blev nu meddeelt Thorvaldsen i et Brev af 22. Mai 1811, hvori Wiedemann, efterat have tilbagekaldt Sagen i Thorvaldsens Erindring, meddeelte ham ovenanførte Biomstændigheder.

"Wie sehr es nun", vedblev Wiedemann, "den von Mutter und Tochter hinterlassenen Verwandten daran liege, das Monument auf eine möglichst würdige Art errichtet

zu ſehen, können Sie, theureſter Freund! leicht ſich vorſtellen. Gewiß auch ihre Theilnahme macht ein ſo trauriges Ereigniß rege, und wie weit mehr würde dieß der Fall ſeyn, hätten Sie die beiden Weſen gekannt.

Die Idee war, eine Pyramide oder einen Obelisk zu errichten, der an einer Seite in einer Niche das Bruſtbild der Verſtorbenen, und an zwei Seiten allegoriſche Basreliefs enthielte. Ausarbeitung, Transport und Errichtung des Obeliskes würde etwa 200 Thlr. koſten und ſollte in Würzburg gearbeitet und beſorgt werden; dann blieben 400 Thlr. für die Buſte, (die Ihnen in Gyps geformt zugeſandt werden würde) und die beiden Basreliefs übrig; vielleicht würde die Summa wegen einigen Intereſſen auf 500 Thlr. geſteigert werden können. Das wäre das Höchſte, was wir Ihnen anbieten könnten, und es kommt darauf an, ob dieſe Kleinigkeit der Mühe lohnen würde, um Sie in Thätigkeit zu ſetzen.

Ich überlaſſe meinem Schwager Schelling, Ihnen von den ſchon über die Hauptidee der Basreliefs gepflogenen Unterhandlungen Nachricht zu geben —"

Schelling har derefter i ſamme Brev tilføiet:

Ohne Wiedemanns Dazwiſchenkunft würde ich es wohl nie unternommen haben, ſo ſehr ich immer den Wunſch hegte, Sie wegen der Basreliefs zu dem Monumente anzugehen. Wenn unſre heißeſten Wünſche, geliebte Abgeſchiedene zurück zu rufen unvermögend ſind, ſo iſt die Kunſt das einzige Verewigungsmittel, wenn ein Meiſter Ihrer Größe das Andenken erhält. Doch von unſern Empfindungen hiebey nichts! — Sie gehören der Welt an, Ihre Beziehung zu dieſer muß die erſte Rückſicht ſeyn, die Sie leitet.

Die Idee, die wir ausgeführt wünſchten, wird Ihnen die beyliegende Kopie ohngefähr zeigen.

Auf der Tafel unter der Büste ſollte die Inſchrift kommen; die Idee des Hauptbasreliefs war, die Mutter am Altar des Aeſkulaps aus einer Schale trinkend, welche ihr die Tochter reicht, inzwiſchen dieſe von einer Schlange in die Ferſen verwundet wird; die andere, ſchmalere Seite der Säule ſollte ein analoges Basrelief von dem, was Sie in der Zeichnung ſehen, erhalten. Es verſteht ſich, daß keine dieſer Ideen ein Norm für Sie ſeyn könnte. Beſſeres können wir nichts wünſchen, als daß die Erfindung des Ganzen und des Einzelne aus Ihrem Gemüth und Geiſte komme. Wollten Sie das Ganze in mehr chriſtlichem (ausführen), ſo wäre uns auch dieß erwünſcht, ja, im manchem Betracht vielleicht tröſtlicher.

Wiedemann, der ſeine Reiſe nach dem Norden inzwiſchen fortgeſetzt hat, ſchreibt mir im letzten Brief: "Ich bin begierig ob Th. unſre Wünſche erfüllt! Ich habe ſein Bild darum gefragt, es hat mir mit Ja! geantwortet."

Ich erſuche Sie, würdiger Mann! Ihre ſchriftliche Antwort auf W's Brief hieher an mich zu adreßiren; je früher wir Gewißheit erhalten können deſto lieber.

Wie auch Ihre Antwort ausfallen möge, ich freue mich der Veranlaßung, die ich gehabt, Ihnen meine große längſt gefühlte Hochachtung bezeugen zu können.

Schelling."

München, d. 7. Juni 1811.

Thorvaldſen gik ind paa Forſlaget, uden at tage Hensyn til andet, end Tankens Skiønhed. Dog foreſlog han i et Svar til Schelling, ſom vi ikke finde Spor af, nogle Forandringer, hvorefter denne atter tilſtrev ham under 18. Aug. 1811 ſaaledes:

"Ew. Wohlgebohren

wünschte ich die lebhafte Freude ausdrücken zu können, die ich empfand über die günstige Aufnahme, welche unser Wunsch bey Ihnen gefunden. Ich zweifle nicht, daß Wiedemann, dem ich sogleich Ihre Antwort meldete, ebenso hoch erfreut seyn wird. In der That, wir dürfen es sagen, wir alle die Angehörigen dieser Verstorbenen haben in der Hinsicht das Ziel der einzigen Wünsche erreicht, die uns in Bezug auf Sie noch blieben.

Nachdem ich die Ehre gehabt, Ew. Wohlgebohren die allgemeine Idee des Denkmals mitzutheilen, so bleibt alles andere, namentlich auch der Punkt, dessen Sie Erwähnung thun, die dem großen Basrelief zu gebende Stelle, ganz allein Ihrem Urtheil überlassen. — — — Die Büste geht ebenfalls unter dem heutigen Datum ab. — Ich bemerke, daß die Büste nur erst nach dem Tode gemacht ist, daß der Künstler die Verstorbene nie gesehen, daß er nur nach einem gemahlten Bildnisse und der Angaben der bey der Ausführung gegenwärtigen Anverwandten gearbeitet, und daß er in Betracht dieser Umstände sehr viel geleistet, aber das Eigenthümliche des Urbildes doch nicht ganz ausgedrückt hat. Besonders mußte das Ganze jugendlicher gehalten und graziöser seyn. Wäre es in so fern Ew. Wohlgeb. vielleicht angenehmer eine nach dem Gemälde entworfene Zeichnung zu erhalten, so würde ich Rath schaffen. — — Ich muß es, so oft ich daran denke, beklagen, daß wir so gar nicht im Stande sind Ew. Wohlgeb., eine Ihnen nur einigermaßen würdige Belohnung anzubieten. Die Kenntniß und Ueberzeugung von Ihrer edeln Denkart kann uns allein hierüber beruhigen. —

Und nun empfangen Sie nochmals, Verehrter Herr und Meister, den Ausdruck meines Danks für Ihre gütige Erfüllung unsres Wunsches, sammt den Ausdruck der vollkommensten Hochachtung, womit ich bin

Ew. Wohlgebohren ganz ergebenster

München, d. 18. Juli 1811. **Schelling.**"

En anden Takſigelſesſkrivelſe indløb fra Wiedemann under 22. Sept. d. A., men før i December 1812 finde vi ikke Spor af, at Thorvaldſen har begyndt dette Arbeide. Dette Spor finde vi i et Udkaſt med Pen og Blæk til Monumentets Hovedparti, hvilket Kunſtneren egenhændig har dateret: "December 1812 Roma."

XXXVI.

v. Schubart i Kiøbenhavn. Prinds Christian Frederik. Det Norske Marmor. Længsel efter Thorvaldsens Tilbagekomst. v. Schubart reiser tilbage til Italien. Hans Brev og Forslag til Thorvaldsen. Hielmstiernes Puste. Et Par Ord fra Fru Fred. Brun. Prinds Christian Frederik skriver til Thorvaldsen.

1812.

Baron v. Schubart glemte ikke sit Løfte, at ville tale vor Kunstners Sag i Kiøbenhavn. Fru Fred. Brun var allerede tidligere ankommen med sin Familie, og Enthousiasmen fik saaledes Adgang til de mest dannede Cirkler, hvor de tilbagevendte Kunstnere og Reisende nu med god Grund kunde understøtte de mest begeistrede Lovtaler over Thorvaldsen og hans Arbeider. Schubart havde fra Rom medbragt det første Hefte af Riepenhausens Contourer af Thorvaldsens Statuer og Basrelieffer, og fremlagde dette, hvor han kom, og hvor det kunde tiene til at fremme vor Kunstners Interesser.

Ønsket, at Thorvaldsen dog vilde vende tilbage til Danmark, fik ved alt dette en ny Næring, men neppe laa det nogen Anden saameget paa Hierte, som den unge Fyrste, der nyligt var stillet i Spidsen for Kunstakademiet, hvor han ofte maatte føle, i hvilken Grad den danske Kunstskole trængte til et Opsving og til en livligere Virksomhed.

Prinds Christian Frederik havde derfor med største Interesse hørt Schubarts Beretninger "om den danske Phidias" og med ham overveiet Muligheden af at faae denne herlige Kunstner, i det mindste for en Tid, tilbage til Danmark. Men en af de største Hindringer for en saadan Billedhuggers Virksomhed i Norden, erkiendte man at være den, at det var saa vanskeligt og kostbart at transportere Marmoret, og Norden havde jo ikke Marmor, som var tienligt for den høiere Sculptur.

Dog — denne Hindring syntes nu at være hævet. Slotsbygnings Commissionen havde allerede i 1807 henvendt sig til Eieren af et Marmorbrud i Norge, Cancellieraad Christi, angaaende Tilveiebringelsen af en Marmorblok til Inscriptions-Tavlen paa Christiansborg, og i denne Anledning havde man der anstillet Undersøgelser, for om muligt at finde en saadan Blok af hvid Marmor. Nu anmeldtes pludselig, at man i Brudbet havde fundet hvid Marmor af den skiønneste Qualitæt, og at allerede en Blok var udhugget, men af en saa betydelig Størrelse, at der blot var Spørgsmaal om dens Transport til Danmark.

Et saadant Budskab maatte paa den nærværende Tid tages for et godt Varsel for Thorvaldsens Tilbagekomst, og Baron Schubart, hvis Afreise forestod, modtog nu Instrurioner og Breve, for ved sin Indflydelse hos Kunstneren, at bringe dette Ønske i Opfyldelse.

Schubart reiste i December 1811 fra Kiøbenhavn, og ventedes efter d. 20. Febr. 1812 i Pisa. Faa Dage efter skrev han, ved at sende de Breve, han havde medbragt fra Kiøbenhavn, til Thorvaldsen saaledes:

Montenero, d. 28. Februar 1812.

Min bedste Thorvaldsen! Vedlagt vil De finde tre Breve, hvoraf det ene er fra Hans Kongl. Høihed Prinds Christian, Præses for vort Kunst-Akademie. Denne ypperlige Prinds, som er en sand Kunst-Elsker, indbyder Dem, at komme til Kiøbenhavn. Hansen, som er den fortræffeligste Mand, jeg nogensinde har kiendt, ønsker ligemaade at see og tale Dem. Hele Bygnings Commissionen har samme Ønske, og man har overdraget mig at foreslaae Dem at komme til Kiøbenhavn til Foraaret. Deres Reise vil blive betalt, og De kan faae Pengene anviist, hvor De vil. Man tilstaaer Dem at medtage en af Deres bedste Arbeidere, for at gaae Dem til Haande, hvis De vilde bevise vort Akademie den Velvillie at forarbeide noget i Fædrenelandet til Erindring.

Man har fundet en Mine i Norge af hvidt Marmor, af hvilket jeg har medbragt en Prøve til Dem fra Conferentsraadinde Brun. Prindsen, saavel som Hansen, ere liberale nok til at indsee, at for at vedblive med at være en stor og berømt Kunstner, maa De arbeide og leve i Rom, og ikke i Dannemark, hvor Deres Genius snart vilde forlade Dem; men man ønsker, at De tilbringer et Aarstid i Dannemark, for tildeels at fornye Bekiendtskab med Deres Landsmænd, som overhovedet ynder og agter Dem, tildeels og ønsker Prinds Christian, at De hiælper ham med Deres gode Raad, at organisere Akademiet, for hvilket denne ædle Prinds blot lever og existerer. Bygnings Commissionen ønsker, at De tager Dimensionerne af de forskiellige Steder, hvor man kunde anvende nogle af Deres Statuer, og tillige ønsker den, at De modelerer et eller andet, og derfor er det, at De kan medtage en af Deres Arbeidere.

At denne Reise og Opholb i Fædrelandet vil være Dem til største Nytte, behøver jeg ikke at sige Dem. De kan stole paa mig og paa min Erfaring. Jeg kommer

nys fra mit Fædreneland, og det er godt at være der, især naar man kommer paa kort Tid. Mange interessante Mennesker vil De der forefinde. Man har baaret mig, saa at sige, paa Armene, og uforglemmelig vil dette Ophold i det kiære Fædreneland være mig. Ubegribelig god er man hiemme hos os. Vor Konge er den fortræffeligste Mand, og vore Prindser og Prindsesser ere eiegode. Jeg er overbeviist om, at dersom De kommer til Kiøbenhavn, vil De faae staaende Gage, foruden vigtige Bestillinger. Kort sagt, De vilde nedbryde Deres egen Lykke, om De ikke modtog denne Indbydelse. De vil af alle blive modtaget som en Halvgud.

Jeg har medtaget Sal. Geheimeraad Hielmstiernes Maske. Denne lærde Mands Buste*) ønsker man at have af Dem, og jeg har Commission at tilbyde Dem derfor fra Enke-Grevinde Rosencrone 100 Zechiner, eller 200 Romerske Scudi. Dette var min Aftale med Sal. Grev Rosencrone før min Afreise til Holland, og da jeg kom tilbage til Kiøbenhavn, fandt jeg denne rige og veltænkende Mand død; men Enken takkede mig med Taarer i Øinene, fordi jeg vilde hiælpe hende at efterkomme hendes Mands sidste Villie. Denne Buste maa være noget colossal, fordi den skal staae i Kongens Bibliothek, til hvilket den Sal. Greve har skienket hans hele Bogsamling, som han havde arvet efter hans Svigerfader, den lærde Geheimraad Hielmstierne. Med en Veturino skal jeg sende Dem denne Maske. Tillige har Lund copieret i Blyant

*) Denne Bestilling var allerede giort af Grev Rosencrone ved Prof. Engelstoft, som under 29. April 1807 desangaaende havde skrevet til Thorvaldsen. Bestillingen blev modtaget til den nævnte Priis, og Th. skrev under 30. Mai s. A. for at faae de nødvendige Hiælpemidler. Man synes kun at have sendt ham et kobberstukket Portrait og en Medaille; formodentlig har dette været utilstrækkeligt, hvorfor Sagen har beroet indtil nu, da v. Schubart kunde bringe ham den Gipsmaske, som var taget over den Afdøde.

Sal. Hielmstiernes Portrait, malet af Juul, som kan tiene til Hovedets Form og Dimension.

Nu om noget Andet, som maaskee ogsaa vil interessere Dem og indflyde paa Deres Beslutning i Henseende til Reisen til Fædrenelandet. Vor gode Olinto har giort sin Lykke i Dannemark. Kongen har været saa naadig at opfylde min Begiæring med at udnævne ham til Legationsraad med Etatsraads Rang. Desuden ægter han en af vore elskværdigste Piger, Frøken Louise Schimmelmann, min Niece og Grev og Grevinde Schimmelmanns adopterede Datter. Olinto reiser sidst i Mai herfra til Kiøbenhavn, for at gifte sig. Han har egen Vogn og ønsker at medtage sin Ven Thorvaldsen. En saadan Reise vilde være behagelig at giøre med den snilde Olinto, som vilde more Dem og sig selv.

Nu, min bedste Ven! beder jeg Dem om Svar og hastigt Svar. Vil De ikke skrive paa Dansk, saa kan De skrive paa Italiensk, men Svar og Bestemmelse maa jeg have, og det, jo før, jo hellere.

De maa giøre Deres Conditioner. For Exempel: Fri Reise for Dem og Deres Haandlanger. Blot eet Aars Forblivelse i Dannemark; at De siden tilbagevender til Rom, og at De nyder fri Reise (tilbage); at Bygnings Commissionen, naar De afreiser, giver Dem nogle Aars Arbeide og Beskæftigelse i Italien etc. etc.

Min Reise har været overmaade lykkelig, skiønt jeg foretog den, neppe opstaaet fra en farlig og smertefuld Sygdom. Denne har været det eneste Uheld, jeg har havt i Fædrenelandet, hvor jeg forresten har været overmaade lykkelig og fornøiet. Alle mine Landsmænd have overvældet mig med Godhed og Agtelse, og aldrig vil jeg glemme, hvad man har giort for mig i Kiøbenhavn.

Akademiet vil blive et af de skiønneste i Europa, naar det bliver organiseret efter Prinds Christians Ønske. De vil selv see det. Deres Værelse og Studium er

allerede præpareret til at modtage Dem. Alle vente Dem med største Længsel, og De vil blive modtaget med almindelig Jubel og Enthousiasme.

Jeg raader Dem som en oprigtig Ven, ikke at tilbagestøde en Indbydelse, som kan grundfæste Deres Lykke og forberede Dem glade Dage for Fremtiden.

Lev vel, min bedste Ven! Min Kone hilser Dem kjærligst og jeg forbliver til min Dødsdag

Deres oprigtige Ven og Landsmand

B. de Schubart."

Fra Fru Frederikke Brun medbragte v. Schubart følgende Linier tilligemed en Prøve af det omtalte, norske Marmor:

"Bedste Thorvaldsen!

De har modtaget ved vor høistærede og gode Schubart et Brev i Vers og i Prosa*). Jeg veed ikke mere at tilføie, end at bede Dem anse mit Huus i Kjøbenhavn som Deres.

Hvor vil Ida et glæde sig, at see Dem igien! og den gode lille Mima!

Dette er Prøven paa Bergens Stifts Marmor, som De skal oplive!

Lev vel! hils alle Venner! Jeg haaber at vores Clima vil bekomme Dem saa vel som os Tre; thi De har jo ogsaa strantet i Sommer i Rom.

Saa vil vi alle engang reise tilbage sammen og leve og døe i Italien.

Lev vel! —

Fr. Brun.

d. 18. Dec. 1811.

*) Dette Brev, som synes at have haft samme Hensigt, som v. Schubarts, er ikke forefundet.

Det Brev Baron v. Schubart bragte Thorvaldsen fra Prinds Christian Frederik, lyder saaledes:

"Hr. Professor, Ridder Thorvaldsen!

Det kan ikke være Dem andet end behageligt at modtage disse Linier fra en Landsmand, som høiagter Dem og paaskiønner Deres Værd som Kunstner. Derfor benytter jeg denne gode Leilighed til at sende Dem min varmeste Hilsen.

Min Følelse for Kunst, mine ivrige Ønsker for dens Udbredelse i mit Fødeland vækker naturligviis Ønsket, at see vort Olds største Kunstner i sit Fag her i vor Midte, i det, ogsaa ham, kiære Fædreneland.

Her venter Dem Arbeide, her aabnes for Dem en gavnrig Virksomhed; De kan, og vil sikkert gierne, gavne Academiet, den Stiftelse, der med Glæde saae Deres første Fremskridt paa Kunstens Bane, og som med Tillid kaldte Dem til at virke for de voxende Kunstnere.

Italien er neppe *det* for Dem, som det var; Fædrenelandet er altid det samme; maaskee De selv vil finde Kunstens Lys at have vundet noget mere Kraft blandt os, og hvad vilde det ei vinde ved Dem!

Dog, jeg vil ei bruge Overtalelse, jeg vil lade Deres eget Sindelag bestemme Opfyldelsen af mit kiæreste Ønske, som Dansk og som Præses for Kunsternes Academie.

Kammerherre, Baron Schubart, Kunstnernes sande Ven, der er saa god at besørge dette Brev, overbringer Dem et *Stykke hvidt, norsk Marmor*, hvoraf en stor Blok snarest forventes hertil, og flere maa skaffes til Dem, hvilket jeg ikke omtvivler vilde kunne giøre det muligt for Dem, saalænge De bliver blandt os, at øve Deres Kunst i Marmoret. Lad dette være en Bevæggrund mere til at paaskynde Deres Tilbagekomst, og tro ikke, at jeg nogensinde vil bidrage til at indskrænke Deres Virksomhed til en Kreds, der maatte være Dem for snever.

De maa altid beholde Frihed til at hente Føde for deres Aand i hine lykkeligere Egne, der nu beſidder Dem; kun nogle af Deres Levedage fordrer jeg for Deres Fædreneland.

Med Høiagtelſe nævner jeg mig

Deres velvillige

Chriſtian Frederik.

Prinds til Danmark og Norge."

Kiøbenhavn, d. 20 Dec. 1811.

XXXVII.

Bestilling paa Frisen til Montecavallo. Arbeidet i Gang. Thorvaldsen maa correspondere ang. Indbydelsen til Danmark. Han skriver til Prinds Christian Frederik og til Baron v. Schubart. Udtrag af et Brev fra v. Schubart til Prinds Christian.

1812.

I de Dage, da Thorvaldsen modtog disse sidst meddeelte Breve, foruden et Par andre i samme Aand fra Venner, der nyligt vare vendte tilbage, havde han sine Tanker aldeles henvendte paa et nyt Arbeide, som han modigt havde overtaget i fast Tillid til sine endnu ikke tilfulde prøvede Kræfter.

Keiser Napoleon ventedes i denne Sommer til Rom, og Quirinalpaladset paa Montecavallo skulde ihast indrettes til hans Modtagelse. Architecten Stern, eller som Romerne kaldte ham, Sterni, en Romer af tydsk Herkomst, havde overtaget denne skyndsomme og pragtfulde Restauration, og siden Slutningen af 1811 vare Roms udmærkede Malere og Billedhuggere i Virksomhed med Udførelsen af en Mængde Kunstværker, som skulde smykke dette Palads. Thorvaldsen var, af Aarsager, som vi ikke kiende, maaskee paa Grund af hans Sygdom, hidindtil forbigaaet og havde heller ikke selv nærmet sig. I Marts d. A. førte Tilfældet ham sammen

med Stern i Akademiet S. Luca, og da Architecten nu i Samtalens Gang giorde vor Kunstner en Proposition, greb Thorvaldsen den og erklærede sig villig til at levere en Frise i Gips til et af Gemakkerne, uagtet Tiden var saa langt fremrykket, at der kun kunde indrømmes ham lidt over to Maaneder, til dette Arbeide. Han valgte at fremstille Alexanders Indtog i Babylon, og omendskiønd han endnu ikke var fri for Feberen, greb han med sin store Sicels fulde Kraft saa dievt ind i Arbeidet, at dette Kunstværk, der fremstillede Alexanders Triumf og betydede Napoleons, i Virkeligheden blev hans egen.

Han havde netop begyndt paa denne Frise, da Brevet fra Montenero bragte ham Prinds Christian Frederiks Indbydelse til om kort Tid at komme til Danmark. Hans Ven, P. Malling, som tillykke stod ved hans Side i denne vanskelige Tid, tiente ham redeligt med Raad og Daad. Da han af Thorvaldsen havde erfaret, at han vel var tilbøilig til senere at følge Indbydelsen, men at han fortiden var hindret af de Arbeider, han havde paataget sig, skrev Malling under 20. Marts d. A. til Prindsen desangaaende og indberettede, hvad vi af denne Skrivelse have erfaret, at Thorvaldsen havde overtaget Udførelsen af Frisen og allerede var i fuldt Arbeide dermed.

Men Baron v. Schubart ventede imidlertid med Længsel paa Thorvaldsens Svar, for at kunne giøre sin officielle Indberetning. Ihvor vanskeligt det endog maa have været vor Kunstner, paa denne Tid at indlade sig paa en saadan Brevverling, maatte han dog til det, og vi finde, at han ikke alene fik Svaret istand til Baronen, men at han endog med samme, sendte ham et Brev til Prindsen.

Denne Correspondance maa vi her meddele, førend vi følge vor Kunstner videre.

Thorvaldsen havde skrevet til Prinds Christian Frederik:

"Naadige Prinds!

Den bevaagne Skrivelse af 20. Dec. f. A., hvormed det har behaget Deres Høihed at bære mig, er modtagen og giennemlæst med de behagelige Følelser og den varme Taknemlighed, som en saadan Skrivelse fra en saadan Haand nødvendig maa opvække hos en Dansk, der med den inderligste Kiærlighed til Fædrenelandet i saa mange Aar har maattet see sig den Forhaabning berøvet, engang igien, om endog kun for en kort Tid, at skue de Arnesteder, hvis Værd ei selv Italien har kunnet formindske. Med hvor gunstige Udsigter for de skiønne Kunsters Fremtarv vil jeg ikke kunne vende tilbage? Det samme Akademie, der har ledet mig med hiælpsom Haand, indtil jeg havde Styrke nok til at fortsætte den begyndte Bane, og som altsaa har saameget Krav paa min uudslettelige Erkiendtlighed, dette samme Akademie skal jeg faae at see igien under en Prindses Bestyrelse, der vil fremkalde en smilende Fremtid for de skiønne Kunster i mit Fædreland. De behagelige Efterretninger, saamangen en Landsmand har givet mig om de velgiørende Frugter af Deres Høiheds ædle Iver og Beskyttelse, havde allerede længe forberedet mig at see en ny og lys Epoke i vor Kunsthistorie imøde, og jeg ventede med Længsel efter en nøiere Beretning om Akademiets Tilstand, da Deres Høiheds naadige Skrivelse paa den mest smigrende Maade overraskede mig. Havde min Barm end ikke upaamindet været saa opflammet, som den er, af den stærkeste Fædrenelandskiærlighed og den varmeste Følelse for de Gienstande, der udgiøre min kiæreste Sysel, vilde Deres saa kraftige Opmuntringer og mig saa ærefulde Tillid til mine Evner upaatvivlelig

have været tilstrækkelige, naadige Prinds! til at opilde den dulmende Gnist. Deres Høihed tillader mig at forsikre Dem om, at Deres skjønne Exempel vil forøge min ivrige Stræben efter at medvirke til de skjønne Kunsters Tarv og Fremme i mit Fædreland, og jeg skal stedse findes at være et redebont Hiælpemiddel til at udføre Deres store og velgiørende Plan.

Af denne Aarsag har jeg, saasnart jeg havde modtaget Deres Høiheds naadige Skrivelse, begyndt at søge at jevne de Hindringer, der kan være for min Afreise til Fødelandet paa nogen Tid, thi at blive for stedse, er vel, som De Selv meget rigtigt anmærker, nu neppe mere giørligt. Men uagtet al mulig Anstrængelse, vil det ikke være mig muligt, at fuldende de Arbeider, der ved Kontract ere bestemte at være færdige til en vis Tid, før næste Aar, ei heller vilde jeg, som nu for Tiden lønnet Professor ved Kunstakademiet St. Luca her i Rom, kunne strax, uden udvirket Tilladelse, forlade denne Stad. Jeg vil følgelig ei, før efter omtrent et Aars Forløb, kunne nyde den Glæde, personlig at have den Ære at tilbyde Deres Høihed alle mine Kræfters Anstrængelse paa at opfylde den Bestemmelse, De maatte værdiges at give mig.

Den Efterretning, Deres Høihed har den Bevaagenhed at meddele mig, at der er fundet et Marmorbrud med hvidt Marmor i Norge, som fuldkommen er skikket til Bearbeidning og altsaa ei er saa blødt som det øvrige norske Marmor, er saare ønskelig.

Det Stykke til Prøve, som Baron v. Schubart har taget med sig og som han nylig har tilsendt mig, er fuldkomment overeensstemmende med Deres Høiheds Ytring og kan fuldkomment sættes ved Siden af det Carrariske.

Det synes som om Naturen selv nu vil indbyde Dans og Nors Sønner til med fornyet Iver at arbeide under Deres Høiheds Veiledning til at fremme Deres

herlige og ædle Formaal med de skjønne Kunsters Udbredelse i Fædrenelandet.

Rom, d. 24. Marts 1812

Underdanigst

A. Thorvaldsen."

Dette Brev sendte Thorvaldsen aabent til v. Schubarts Giennemsyn og videre Befordring og ledsagede det med følgende til Baronen selv:

Rom, d. 27. Marts 1812.

"Deres Excellence!

Med stor Glæde har jeg modtaget Deres meget ærede Skrivelse af 28. Februajo, da jeg deraf med Fornøielse seer, at Deres Excellence er fuldkommen helbredet af Deres farlige Sygdom til Trøst for alle Deres Venner og Velyndere.

Af mit Svar paa Hans Høiheds, Prinds Christians, fortræffelige Brev til mig vil Deres Excellence see min Hensigt og Mening, da jeg ikke vil love mere, end jeg troer at kunne holde. Dersom Deres Excellence finder det værdigt at skikke Hans Høihed, saa beder jeg ydmygst Dem derom, hvis ikke, at sende mig det tilbage med Deres Correction.

Jeg har en Tid af 7 à 8 Maaneder lidt ubeskrivelig af Feber, som har sat mig tilbage i mine Forretninger; nu har jeg igien begyndt at arbeide paa et Basrelief, som om faie Tid skal være færdig og forestiller Alexanders Indtog i Babylon; dersom det vil lykkes mig, at faae det færdigt uden at blive syg, saa haaber jeg at giøre en liden Reise og tager mig den Frihed at besøge Dem. Det har giort mig ondt, ikke at have kunnet tage imod den gode Lundbyes Tilbud at reise med ham; jeg kunde saagar have reist til (Kiøbenhavn) med ham, dersom mine Arbeider havde tilladt det, hvilket havde

været mig behageligt, at reise med en Ungdoms Ven og Landsmand. Med stor Mishag er (farer jeg) af Sign. Fiodo, at Deres Fru Gemalinde lider saameget; jeg ønsker og haaber, at Aarstiden vil blive det bedste Middel for hendes Helbred, hvilket jeg trøster mig med at erfare —"

Baron v. Schubart afsendte dette Brev og ledsagede det med en Skrivelse af 10. April d. A. fra sig selv. For saavidt dette hans Brev angaaer vor Kunstner og hans Forhold, kunne vi ikke forbigaa at meddele Uddrag ogsaa af dette.

"Jeg ventede paa Svar" skriver han, "fra vor Danske Phidias, Thorvaldsen, som ufortøvet modtog Deres naadige Skrivelse, men denne berømte Kunstner har ogsaa ved denne Leilighed bekræftet, hvad han saa ofte mundlig har sagt mig, nemlig, at han hellere forfærdiger to Buster i Marmor, end skriver eet Brev. Endelig modtog jeg hans Svar, som Deres Høihed vil finde vedlagt, og til hvis Indhold jeg henholder mig, blot med den Bemærkelse, at jeg skal vaage over, at han virkelig efter det fastsatte Aars Forløb, alvorlig tænker paa at gjensee sit Fædreneland og at fremstille sig for den ædle Prinds, som veed saa vel at skjønne paa og at belønne Kunstnernes Fortieneste. Han ønsker det oprigtig, men hans Enthousiasmus for de af ham nys begyndte Arbeider, samt hans ham saa kiære Forhold i Rom, kunde lidt efter lidt svække Lysten til dette Ønskes Opfyldelse, dersom den ikke af en Ven blev bestyrket. De vil ellers see af hans Brev, min naadige Herre, at han er vel tilfreds med Prøven af det hvide Marmor, som findes i Norge og som jeg medbragte. Fremdeles vil De erfare af den smilde Mallings Skrivelse til mig, som jeg tager mig den Frihed at vedlægge, hvad Thorvaldsen ønsker og hvad den Kongelige Bygnings Commission ogsaa virkelig, som jeg troer, bør tilstaae ham.

Jeg beder Dem, min naadigſte Prinds! at ſkaffe mig en Skrivelſe fra bemeldte Commisſion, hvori man bemyndiger mig til at bevilge Thorvaldsen at medtage en Arbeider, — jeg ſiger een, forbi Etatsraad Hansen ſagde mig, at han i Kiøbenhavn vilde forefinde nogle Italienere, ſom ere vante til ſlige Sysler, og derfor er det, at en af hans fortrinligſte Arbeidere kunde være nok; tillige maatte Commisſionen faſtſætte Reiſepengene, ſom, efter min Formening, ikke kunne være mindre end 100 franſke Louisd'ors; fremdeles, at ſaalænge Thorvaldsen opholdt ſig i Kiøbenhavn, vilde han ſtedſe have at arbeide for Regieringen, at nogle gode Blokke Marmor ſkulde til den og den Tid ſtaae færdige i Billedhugger-Studiet paa Akademiet, og at han efter Billighed ſkulde faae hans ſkiønne Arbeider betalt, ligeſom man ogſaa vilde ſørge for, at den medbragte Kunſtner ei ſkulde lide Mangel. Naar jeg modtager et ſaadant beſtemt Brev, vil jeg ſlutte en formelig Contract med Thorvaldsen, ved hvilken han da vilde tro ſig endydermere forpligtet til at tilbagevende til Fædrenelandet. Som ſagt, hans Ønſte i den Henſeende er redeligt; men nogen Beſtemmelſe maa man have, hvis denne for Akademiet ſaa nyttige Plan ſkal bringes til Udførelſe, og Fædrenelandet derved tillige faae Leilighed at pryde de nye, ſkiønne Bygninger, ſom i dets Hovedſtad opføres, med en ſaa udmærket, danſk Kunſtners Arbeide."

XXXVIII.

Om Friſen Alexanders Indtog i Babylon. P. Mallings Fortieneſte deraf. Thorvaldſen arbeider og har Feberen. Fragment af et Brev fra Thorvaldſen. Friſen fuldføres. Om Gruppernes Ordning. Thorvaldſen beſkriver ſelv ſin Friſe til Architect Stern og til Kronprindſen af Bayern.

1812.

Med en beundringsværdig Aandskraft arbeidede vor Kunſtner, Dag for Dag, Stykke for Stykke, paa ſin ſtore Friſe til Montecavallo. Naar han havde det Stykke Basrelief, ſom ſtod for ham paa Staffeliet, færdigt, blev det ſtrax afſtøbt og afløſt af det næſtfølgende. Da han ved Afſtøbningen betiente ſig af ſaakaldte "forlorne Former", der kun kunne give Originalafſtøbningen og derved maa ødelægges, ſaa var det allerede fra Begyndelſen Malling, mere end Thorvaldſen, en Sag af Intereſſe, hvorledes man, medens det endnu var Tid, kunde ſørge for, at en anden Afſtøbning maatte kunne tilveiebringes for Studiet, førend den første blev bragt til Quirinalpaladſet. Iſær var dette vigtigt med Henſyn til Chriſtiansborgſlot, hvor en ſaadan Friſe ſaa paſſende vilde kunne anbringes. Han ſkrev derfor allerede under 20. Marts d. A. derom til Prinds Chriſtian, for at udvirke en Bemyndigelſe til de deraf flydende Bekoſtninger, og Prindſen ſkrev, da han havde modtaget dette

Brev, under 13de Mai d. A. til Slotsbygnings-Commissionen, om derfra at opfordre Thorvaldsen til at foranstalte det Fornødne. Men Sagens langsomme Gang i Kiøbenhavn og hurtige Fremskridt i Rom vilde have giort alt dette forgieves, hvis ikke Malling itide havde handlet frit i sit Fædrenelands og i sin Ven Thorvaldsens Interesse. Ved hans Betænksomhed og Driftighed var der allerede sørget for, at førend Stykkerne af Frisen afleveredes, var der over det afformede Gipsbasrelief taget en saakaldet Calque, eller et Aftryk i Leer, hvori der atter kan støbes Gips, og det bliver altsaa hans Fortieneste, ikke alene at Danmark engang omsider kunde komme i Besiddelse af denne Frise, men endog at vor Kunstner senere derved lededes til at giennemføre sin ihast udkastede Skizze og at frembringe og fuldende sit navnkundigste Værk.

Under saadan rastløs Skaben og Virken havde Thorvaldsen endnu at kæmpe med sin Feber. Midt i April blev han atter heftigt angreben, men det var forgieves, at Schubart i Brev efter andet kaldte ham til Montenero, hvor man vel skulde kunne beseire hans Onde; han arbeidede Dag for Dag videre; — han havde ikke blot en Contract at opfylde, han havde avindsyge Modstandere at beseire.

Om hvorledes hans Sundhedstilstand paa denne Tid har været, derom have vi et Par Vidnesbyrd. I en fragmenteret Concept til et Brev læse vi disse Linier:

"Gode Ven!

Jeg har for længesiden villet opfylde min Pligt at tilskrive Dem, min gode Ven! men min sørgelige Forfatning har ikke tilladt mig førend nu.

Jeg har siden vi forlod hinanden ikke haft en glad Time; det, som har opmuntret mig, er et Bassorelief, som jeg har forfærdiget for Monte Cavallo —"

Af et Brev, som Bonstetten, under 6. April 1812 skrev fra Rom til Fru Fred. Brun*), erfare vi, at man paa denne Tid har været bekymret for Thorvaldsen og frygtet for hans Liv.

Men i Juni 1812 havde han afleveret sin Frise, og nu kunde han i Sandhed hvile sig paa sine Laubær. Han havde i Løbet af tre Maaneder componeret og modeleret en Frise af omtrent 29 danske Alens Længde. Om en omhyggelig Udførelse kunde her naturligviis ikke være Talen, men han havde beregnet Virkningen af sit Arbeide saa mesterligt, at da Frisen var samlet og indsat paa sit Sted, overtraf den Alles Forventning og bestæmmede dem, som tidligere havde trukket paa Skuldrene ved at see de enkelte Dele nærved i hans Studio. Selv Italienerne tillagde nu vor Kunstner Navnet: Basrelieffets Patriarch**).

Angaaende Compositionen og dens Enkeltheder, da er den saa bekiendt, at vi ikke her behøve at opholde os ved Beskrivelsen.

Dertil vilde vi desuden paa dette Stade ikke heller være berettiget, da Beskrivelsen af det fuldendte Kunstværk ikke vilde passe til det Arbeide, vor Kunstner her havde leveret. Den hele Inddeling og Ordning af Frisens Grupper var Noget, som Thorvaldsen ikke havde lagt til Grund fra

*) Briefe von Karl Bonstetten an Fr. Brun. II. p. 16.
**) Morgenblatt. 1812. Nr. 254. p. 1016.

Begyndelsen af, men snarere en Følge af den senere Gjennemførelse.

Istedetfor at gaa videre ind herpaa, ville vi meddele Thorvaldsens egen Beskrivelse af dette hans Værk.

Paa en Opfordring af Architecten Stern i et Brev af 8 Febr. 1813, til at meddele ham "una descrizione la piu dettagliata possibile del Bassorilievo, che Ella ha eseguito per il Palazzo Imperiale", med den Bemærkning, "che questa descrizione deve servire a dare un Saggio della Sua opera a Persona molto distante da Roma", har vor Kunstner meddeelt ham følgende egenhændige Beskrivelse:

"Descrizione del Bassorilievo, rappresentante L'Ingresso d'Alessandro in Babilonia situato nel Palazzo Imperiale a Roma, ricavato da Quinto Curzio Rufo T. I. lib. 5. paragrafo 3."

"Alessandro sul cocchio guidato della Vittoria, appresso di lui due Scudieri, e poi il suo cavallo Bucefalo, ed appresso li Generali.

Seguito di Cavalleria e Fanteria; un Elefante sopra di cui sono messe le spoglie; accanto un Prigioniere, e seguito dell' Armata che viene fra gl'alberi delle palmi.

Il fiume Tigri, che divide l'Armata dalla Città; sulla riva un Pescatore, una Barca di trasporto per la Città. Il fiume Tigri, sedente col remo in mano, dell' altra mano spighe di grano,

accanto un Tigre, dietro di lui un indizio della Torre di Babele; un Pastore, che manda le Pecore in dono ad Alessandro; gente che s'affaccia sul muro di Babilonia per vedere entrare il nuovo sovrano, ed altri, che aspettano fuori delle mura.

Un' ara di profumi prossimo alla porta; li Caldei, che sortono dalla città di Babilonia per andare incontro ad Alessandro (vincitore); lioni, pantere e cavalli, che si portano in dono ad Alessandro; i Suonatori con i loro instrumenti; Bagofane, tesoriero di Dario, fa mettere sull' altare d'argento del profumo; Le Donne con ghirlande che spargono dei fiori per dove ha da passare Alessandro.

Mazeo che va incontro con i figliuoli per rendere la Città di Babilonia ad Alessandro. La Pace, che trattiene il cocchio di Alessandro."

En anden Beſtrivelſe af Friſen, i det Væſentlige overeensſtemmende med den italienſke, har Thorvaldſen ligeledes i 1813 meddeelt Kronprindſen af Bayern i et Brev, ſaaledes lydende:

"— Die Zeichnungen, welche hier beigefügt ſind, das Sujet des Einzuges Alexanders in Babylon vorſtellend, werde ich kürzlich erklären in derſelben Ordnung, wie die Gruppen in der Compoſition auf einander folgen:

1) Alex. auf einem Wagen, geführt von Victoria.
2) Seine Wappenträger.
3) Sein Pferd Bucephalus.
4) Seine Generäle.

5) Gruppen von Cavallerie und Infanterie.
6) Ein Elephant, beladen mit Trophäen, nebenbei ein persischer Gefangener.
7) Mehrere von seiner Armee, die aus einem Palmenwald zum Vorschein kommen.
8) Der Fluß, welcher die Armee von der Stadt trennt, am Ufer ein Fischer und ein Schiff mit Transport an die Stadt.
9) Der Fluß Tigris.
10) Ein Schäfer, der Schaafe als Present zum Alexander führt.
11) Leute, die auf der Stadtmauer und vor dem Stadtthore Alexander erwarten.
12) Die Chaldäer, oder Wahrsager, die dem Alexander entgegen gehen.
13) Löwen, Panther und Pferde, welche als Geschenke von der Stadt zugeführt werden.
14) Bagophanes, der silberne Altäre mit Wohlgeruch errichten läßt.
15) Mädchen, die zur Feier Alexanders Blumen auf dem Wege streuen.
16) Mazæus, der Ihm entgegen geht mit den Kindern, um Ihm die Stadt Babylon zu übergeben.
17) Die Friedensgöttinn, die den Wagen Alexanders aufhält. — —"

I det Følgende vil dette vor Kunstners Værk frembeles blive en Gienstand for vore Meddelelser.

XXXIX.

Thorvaldsens Sommerreise gaaer iaar overstyr. Schubart i Rom. Slotsbygnings-Commissionen i Kiøbenhavn og det hvide Marmor i Norge. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik til Thorvaldsen. Eckersberg anbefales. Uddrag af et Brev fra P. Malling til Prinds Christian Frederik. Thorvaldsen skriver til Prindsen.

1812.

Det havde været Thorvaldsens Hensigt, naar han var færdig med Frisen, at hvile ud paa Montenero. Men før Udgangen af Juli kunde han dog ikke ret komme til at tænke paa en saadan Udflugt, og Montenero havde desuden staaet forladt indtil nu, da baade Baronen og Baronessen paa Grund af Sygdom vare flyttede til Pisa. Efterretningerne paa anden Haand om deres Tilstand vare meget nedslaaende: v. Schubart havde ved sin Tilbagekomst fundet sin Kones Helbred aldeles nedbrudt, og han var selv, ligesom Thorvaldsen, ilde medtagen af Feberen.

Ikke destomindre agtede Thorvaldsen dog at drage til Montenero, da han erfarede, at de atter vare der tilbage, og Rauch, som havde aflagt et Besøg i Rom og begav sig til sit store Arbeide i Carrara, bragte Budskab med, at Thorvaldsen nu vilde komme. Men Schubarts vare i Begreb med igien at forlade det kiære Montenero, for at søge forandret Luft i Florents, hvor de efter Lægens Raad skulde opholde sig en Maanedstid, og derfor lød nu Svaret

tilbage til vor Kunſtner, at han ſkulde møde dem i Florents hvor et Værelſe ventede ham i Palazzo Capponi.

Thorvaldſen havde viſtnok gierne fulgt denne Opfordring, men inden han kom ſaavidt, erfarede han, at hans Venner fra Montenero om ſøie Tid, paa Giennemreiſen til Neapel, vilde beſøge ham i Rom, og ſaaledes blev der i denne Sommer ikke noget af den Udflugt, ſom netop i Aar kunde have været ham ſaa tienlig.

I Slumingen af October kom Baronen med ſin ſyge Gemalinde til Rom og tilbragte der otte Dage, viſtnok langtfra ikke opmuntrende for Thorvaldſen, da Baronesſens Tilſtand var haabløs, idet hun leed af en indvortes Sygdom, der, efter Lægernes Erklæring, var uhelbredelig.

Paa denne Tid modtog Thorvaldſen atter et Brev fra Prinds Chriſtian Frederik, dat. d. 3. Septbr. 1812. Efter hvad v. Schubart i ſit ſidſte Brev til Prindſen havde tilraadet ſom gavnligt for Sagen angaaende Thorvaldſens Hiemreiſe, havde Hans Høihed meddeelt Slotsbygnings-Commisſionen det Brev, han havde modtaget, og i en Skrivelſe af 13de Mai 1812 opfordret Commisſionen til at træde i Underhandling med vor Kunſtner. Denne Opfordring kunde man ikke lægge ad acta, og under 28. Mai indſtillede Commisſionen derfor til Hans Majeſtæt, "at maatte blive authoriſeret til foreløbigen at correſpondere med Thorvaldſen angaaende hans Tilbagekomſt." Men, da Commisſionen under 3. Juli ſ. A. havde modtaget denne Bemyndigelſe, havde man dog ved at underrette Prindſen derom, en indtruffen Forhindring at tilføie. Man havde nemlig nu faaet Svar fra Cancellieraad

Christie angaaende det norske Marmor. Den store Blok og nogle mindre, heb det, var til Tjeneste, "men ved senere anstillede Forsøg, erfares det, at denne hvide Marmor ikke gaaer i Dybden af Brudbet, hvor man allerede havde fundet blaa, der efter Gisning, end dybere vil gaae over til sort Marmor."

Saaledes stod Sagen altsaa mindre gunstigt for Prindsen, der for enhver Pris ønskede Thorvaldsens Tilbagekomst, medens Commissionen synes at have taget Anledning heraf til ikke at gjøre Brug af den ansøgte og bevilgede Tilladelse.

Prinds Christian Frederik skrev til Thorvaldsen:

"Hr. Ridder Thorvaldsen! Jeg veed ikke længe at være bleven saa inderlig glædet ved Haabet paa en ønskelig Fremtid for de skjønne Kunster i vort Fædreneland, som da jeg erfarede Hs. Majestæts Beredvilligbed til at fremme det saa almindelige Ønske, at see Dem tilbage i Fædrenelandet, og jeg jevnførte hermed Deres yttrede Attraa efter ligeledes at byde Haanden til dette Forehavende.

Commissionen for Slottets og Raad- og Domhusets Opbyggelse (hvilke Arbeider vente deres Prydelse af Deres Haand) er bemyndiget til at brevveksle med Dem om alt fornødent, Deres Reise angaaende, og jeg tvivler ikke paa, at De jo allerede vil have modtaget dens Skrivelse.

Saaledes haaber jeg, at alle Hindringer skulle ryddes af Veien, og at vi skulle see Dem hos os i Løbet af Aaret 1813. De forventes med Længsel, De skal mødes med Beundring og Velvillie; jeg skal vist stræbe at gjøre Dem Opholdet iblandt os, saalænge det varer, saa behageligt som muligt og for vort Fædreneland muligst gavnende. Ved Akademiet stoler jeg paa Deres Bistand.

Stadsbygmester Malling, som nu ogsaa har opnaaet sit Ønske, en forlænget Reisetillabelse til 1. Januar 1814, har engang tilskrevet mig om en Samling af Gipsafstøbninger af de bedste antike Ornamenter, som Akademiet St. Luca har ifinde at lade aftage til Brug for dets Elever. Denne Samling, eller i det mindste de væsentligste Stykker af den, kunde være til stor Gavn for Akademiet i Kiøbenhavn. Vilde De underrette mig om Prisen, eller, hvis den ikke overstiger et Par Hundrede Scudi, anskaffe samme og, om muligt, lade den transportere herhid med Deres egne Kunstsager, eller med de fire Marmorstykker, som Etatsraad West har overladt Kongen, og om hvis Transport Overhofmarschalen formodentlig har, eller vil tilskrive Dem.

Etatsraad Hansen vil ogsaa have tilskrevet Dem om Afstryk eller Former af Deres seneste Arbeide, Basrelieffet i det Keiserlige Palais, som han ønskede, idet mindste stykkevis at drage Fordeel af ved Bygningerne under hans Bestyrelse; maatte dette Ønske være opfyldeligt, for at vi ogsaa kunde frydes ved dette Mesterværk.

Malling lover vist meget i sit Fag; han er lykkelig, at have fundet i Dem en Ven og Veileder.

En ung Maler, som til Januar 1813 kommer fra Paris til Italien, Eckersberg, anbefaler jeg Dem som Landsmand og som Kunstner af de største Forhaabninger; han har hiemsendt en ypperlig Copie efter Raphael og et Malerie af egen Komposition, Christus der velsigner Børnene, hvilket er det skiønneste, man kan see af en ung Kunstner, selv Abildgaard skulde have glædet sig til at have malet det saaledes, — han yndes af David, uden at være gaaet over til den franske manererede Tone i Malerie. Italien skal uddanne ham til at blive en Prydelse for Fædrenelandet, og De ville lede ham paa hans Vei i Kunstens sande Hiem.

Christie angaaende det norske Marmor. Den store Blok og nogle mindre, heb det, var til Tjeneste, "men ved senere anstillede Forsøg, erfares det, at denne hvide Marmor ikke gaaer i Dybden af Brudbet, hvor man allerede havde fundet blaa, der efter Gisning, end dybere vil gaae over til sort Marmor."

Saaledes stod Sagen altsaa mindre gunstigt for Prindsen, der for enhver Pris ønskede Thorvaldsens Tilbagekomst, medens Commissionen synes at have taget Anledning heraf til ikke at gjøre Brug af den ansøgte og bevilgede Tilladelse.

Prinds Christian Frederik skrev til Thorvaldsen:

"Hr. Ridder Thorvaldsen! Jeg veed ikke længe at være bleven saa inderlig glædet ved Haabet paa en ønskelig Fremtid for de skjønne Kunster i vort Fædreneland, som da jeg erfarede Hs. Majestæts Beredvillighed til at fremme det saa almindelige Ønske, at see Dem tilbage i Fædrenelandet, og jeg jevnførte hermed Deres yttrede Attraa efter ligeledes at byde Haanden til dette Forehavende.

Commissionen for Slottets og Raad- og Domhusets Opbyggelse (hvilke Arbeider vente deres Prydelse af Deres Haand) er bemyndiget til at brevveksle med Dem om alt fornødent, Deres Reise angaaende, og jeg tvivler ikke paa, at De jo allerede vil have modtaget dens Skrivelse.

Saaledes haaber jeg, at alle Hindringer skulle ryddes af Veien, og at vi skulle see Dem hos os i Løbet af Aaret 1813. De forventes med Længsel, De skal mødes med Beundring og Velvillie; jeg skal vist stræbe at gjøre Dem Opholdet iblandt os, saalænge det varer, saa behageligt som muligt og for vort Fædreneland muligst gavnende. Ved Akademiet stoler jeg paa Deres Bistand.

Stadsbygmester Malling, som nu ogsaa har opnaaet sit Ønske, en forlænget Reisetilladelse til 1. Januar 1814, har engang tilskrevet mig om en Samling af Gipsafstøbninger af de bedste antike Ornamenter, som Akademiet St. Luca har ifinde at lade aftage til Brug for dets Elever. Denne Samling, eller i det mindste de væsentligste Stykker af den, kunde være til stor Gavn for Akademiet i Kiøbenhavn. Vilde De underrette mig om Prisen, eller, hvis den ikke overstiger et Par Hundrede Scudi, anskaffe samme og, om muligt, lade den transportere herhid med Deres egne Kunstsager, eller med de fire Marmorstykker, som Etatsraad West har overladt Kongen, og om hvis Transport Overhofmarschalen formodentlig har, eller vil tilskrive Dem.

Etatsraad Hansen vil ogsaa have tilskrevet Dem om Aftryk eller Former af Deres seneste Arbeide, Basrelieffet i det Keiserlige Palais, som han ønskede, idet mindste stykkevis at drage Fordeel af ved Bygningerne under hans Bestyrelse; maatte dette Ønske være opfyldeligt, for at vi ogsaa kunde frydes ved dette Mesterværk.

Malling lover vist meget i sit Fag; han er lykkelig, at have fundet i Dem en Ven og Veileder.

En ung Maler, som til Januar 1813 kommer fra Paris til Italien, Eckersberg, anbefaler jeg Dem som Landsmand og som Kunstner af de største Forhaabninger; han har hiemsendt en ypperlig Copie efter Raphael og et Malerie af egen Komposition, Christus der velsigner Børnene, hvilket er det skiønneste, man kan see af en ung Kunstner, selv Abildgaard skulde have glædet sig til at have malet det saaledes, — han yndes af David, uden at være gaaet over til den franske manererede Tone i Malerie. Italien skal uddanne ham til at blive en Prydelse for Fædrenelandet, og De ville lede ham paa hans Vei i Kunstens sande Hiem.

Commissionen er i fuld Drivt med at skaffe Dem Marmor til Kiøbenhavn *).

Jeg ønsker Dem at leve vel.

Med Høiagtelse

Christian Frederik."

Sorgenfri, den 3die September 1812.

Men fra Slotsbygnings-Commissionen erfarede Thorvaldsen aldeles Intet og ventede forgieves paa det Brev, for hvilket man allerede for fire Maaneder siden havde søgt en allerhøieste Bemyndigelse. Da dette maa have været ham paafaldende, vilde han ikke svare paa Prindsens Brev, før han dog havde hørt lidt fra Commissionen, og Malling besluttede derfor, ved et Brev til Hans Høihed at drive paa Sagens Afgiørelse ad denne Vei.

Af Mallings Brev til Prinds Christian Frederik af 15. Decbr. 1812 udskrive vi Følgende:

"— — Særdeles behagelig var mig D. Hs. Erklæring, at mit Brev havde sat Dem istand til at indlede Sagen, Thorvaldsens Reise angaaende, saaledes at Slots-Commissionen ved Kongl. Resolution var bemyndiget til at brevveksle med ham om Alt, hvad der maatte være fornødent i saa Henseende, og at De ventede saaledes sikkert, at see ham i Fædrelandet tillige med mig i 1814. Commissionens Brev formodede D. H. han maatte være i Besiddelse af, naar han modtog Deres meget ærede Skrivelse; men dette var ikke Tilfældet. Han troede at Baron Schubart, som ventedes hertil og som opholdt sig her 8 Dage paa Reisen til Neapel, maaskee maatte have det omtalte Brev fra Commissionen, men forgieves.

*) Hermed maa vel være meent den store og et Par mindre Blokke, som vare færdige til at transporteres.

Han udsatte saaledes Tid efter anden at besvare D. Hs. saa særdeles smigrende Skrivelse, og da min Interesse saa nøie var forbunden med hans, med Hensyn til, at paa dette Commissionens Brev beroede for en stor Deel det Følgeskab, jeg i hans Selskab til Kiøbenhavn smigrede mig med, og som vi ofte talte om med saa megen fælleds Deeltagelse, udsattes og Tid til anden Besvarelsen fra min Side af D. Hs. mig saa gunstige Skrivelse. Jeg stod derfor i Begreb med at tilkiendegive D. H. Aarsagen til min lange Taushed, da jeg uformodentligen erholdt Brev fra Etatsraad Hansen. Jeg troede nu at see Knuden løst og at finde Udvikling i en Sag, der fælleds interesserte Thorvaldsen og mig saameget. Men forgieves. Hansen anfører vel privat det Ønske, at see Thorvaldsen i Kiøbenhavn, at Slottet og Raadhuset mangle hans Mesterværker, men nævner Intet om det af Thorvaldsen saalænge forventede Brev, hvorpaa hans Tilbagekomst forstørstedelen beroer, intet om det norske Marmorbruds Fremgang, eller en Foranstaltning til at skaffe Blokke af denne Marmor til Kiøbenhavn. Dersom ikke tilfældige Omstændigheder have forhalet Commissionens Brev, og Hansen ligeledes tilfældigviis ikke skulde have forbigaaet at berøre denne Sag, begribes ikke letteligen, hvorledes Commissionen kunde efterlade at indlade sig i den ved Kongl. Resolution befalede Correspondance.

Skulde det være sandt, hvad Baron Schubart anførte som Rygte, at det norske, hvide Marmorbrud ikke var stort at lide paa, skiønbt vi anse et saadant Rygte falsk, paa Grund af D. Hs. Yttring, at Commissionen allerede i Sept. var i Begreb med at lade Blokke transportere til Kiøbenhavn, vilde denne Omstændighed være saare beklagelig i Almindelighed, at skuffes i det glade Haab om et saa herligt Material til Kunstens Fremme, og for Thorvaldsen in specie, der inderlig havde glædet

Commissionen er i fuld Drivt med at skaffe Dem Marmor til Kiøbenhavn *).

Jeg ønsker Dem at leve vel.

Med Høiagtelse

Christian Frederik."

Sorgenfri, den 3die September 1812.

Men fra Slotsbygnings-Commissionen erfarede Thorvaldsen aldeles Intet og ventede forgieves paa det Brev, for hvilket man allerede for fire Maaneder siden havde søgt en allerhøieste Bemyndigelse. Da dette maa have været ham paafaldende, vilde han ikke svare paa Prindsens Brev, før han dog havde hørt lidt fra Commissionen, og Malling besluttede derfor, ved et Brev til Hans Høihed at drive paa Sagens Afgiørelse ad denne Vei.

Af Mallings Brev til Prinds Christian Frederik af 15. Decbr. 1812 udskrive vi Følgende:

"— — Særdeles behagelig var mig D. Hs. Erklæring, at mit Brev havde sat Dem istand til at indlede Sagen, Thorvaldsens Reise angaaende, saaledes at Slots-Commissionen ved Kongl. Resolution var bemyndiget til at brevveksle med ham om Alt, hvad der maatte være fornødent i saa Henseende, og at De ventede saaledes sikkert, at see ham i Fædrelandet tillige med mig i 1814. Commissionens Brev formodede D. H. han maatte være i Besiddelse af, naar han modtog Deres meget ærede Skrivelse; men dette var ikke Tilfældet. Han troede at Baron Schubart, som ventedes hertil og som opholdt sig her 8 Dage paa Reisen til Neapel, maaskee maatte have det omtalte Brev fra Commissionen, men forgieves.

*) Hermed maa vel være meent den store og et Par mindre Blokke, som vare færdige til at transporteres.

Han udsatte saaledes Tid efter anden at besvare D. Hs. saa særdeles smigrende Skrivelse, og da min Interesse saa nøie var forbunden med hans, med Hensyn til, at paa dette Commissionens Brev beroede for en stor Deel det Følgeskab, jeg i hans Selskab til Kiøbenhavn smigrede mig med, og som vi ofte talte om med saa megen fælleds Deeltagelse, udsattes og Tid til anden Besvarelsen fra min Side af D. Hs. mig saa gunstige Skrivelse. Jeg stod derfor i Begreb med at tilkiendegive D. H. Aarsagen til min lange Taushed, da jeg uformodentligen erholdt Brev fra Etatsraad Hansen. Jeg troede nu at see Knuden løst og at finde Udvikling i en Sag, der fælleds interesserte Thorvaldsen og mig saameget. Men forgieves. Hansen anfører vel privat det Ønske, at see Thorvaldsen i Kiøbenhavn, at Slottet og Raadhuset mangle hans Mesterværker, men nævner Intet om det af Thorvaldsen saalænge forventede Brev, hvorpaa hans Tilbagekomst forstørstedelen beroer, intet om det norske Marmorbruds Fremgang, eller en Foranstaltning til at skaffe Blokke af denne Marmor til Kiøbenhavn. Dersom ikke tilfældige Omstændigheder have forhalet Commissionens Brev, og Hansen ligeledes tilfældigviis ikke skulde have forbigaaet at berøre denne Sag, begribes ikke letteligen, hvorledes Commissionen kunde efterlade at indlade sig i den ved Kongl. Resolution befalede Correspondance.

Skulde det være sandt, hvad Baron Schubart anførte som Rygte, at det norske, hvide Marmorbrud ikke var stort at lide paa, skiøndt vi anse et saadant Rygte falskt, paa Grund af D. Hs. Yttring, at Commissionen allerede i Sept. var i Begreb med at lade Blokke transportere til Kiøbenhavn, vilde denne Omstændighed være saare beklagelig i Almindelighed, at skuffes i det glade Haab om et saa herligt Material til Kunstens Fremme, og for Thorvaldsen in specie, der inderlig havde glædet

sig til at bringe Fædrelandet sit Offer, efter saa lang Tid at have arbeidet for Udlandet.

Dog, jeg haaber, at denne mørke Sky drager over, og jeg stoler endnu bestandig paa at vende tilbage i Thorvaldsens Selskab. Kun een Omstændighed kan jeg ved denne Leilighed ikke forbigaae:

Thorvaldsen er som bekiendt Medlem af Academiet St. Luca her i Rom. Dets Statuter fastsætte ikkun eet Aars Fraværelse fra Academiet for dets Medlemmer; under længere Fraværelse taber det ubeblivende Medlem sin Gage, og en anden træder i hans Post. Vanskeligen vilde det være for Thorvaldsen, især som Fremmed, at udvirke en Undtagelse fra denne Regel, da et stort Antal Medlemmer stedse er ved Haanden. Et Aar er for kort en Tid til at foretage en saadan Reise frem og tilbage, og naar han skulde udføre noget Kunstarbeide i Kiøbenhavn, som man maatte ønske og han selv attraaer, er det aldeles umuligt. Han taber altsaa sin Post og sin Gage ved Academiet her og torde saaledes vel giøre sig Haab om at godtgiøres dette Tab, der beløber sig til 3000 francs fast aarlig Indtægt. D. H. vil sikkert finde det overeensstemmende med Billighed, at Thorvaldsen erstattes et saadant Tab, der især vilde blive føleligt, naar han efter nogle Aars Forløb vendte tilbage til Rom, og han da ikke kunde vedblive som nu at have denne Gage ved Academiet St. Luca, idet han maatte opgive sin Post som Medlem for at virke i Fædrelandet. — —

Thorvaldsens mesterlige Basrelief for Keiserpalaiet paa Montecavallo, hvoraf et andet Exemplar staaer færdigt, bestemt for Kiøbenhavn, vil give et nyt Begreb om Architecturens ædleste Prydelse. — — Dersom det norske Marmorbrud, som lader sig formode, er sat i Virksomhed, og Thorvaldsen ved sin Ankomst til Kiøbenhavn i 1814 forefandt Marmor, havde han vel Lyst til at udføre dette Basrelief i Marmor til Slottet, for at give det et

væsentligere Fortrin for det originale i Gips, som her er anbragt. — — Jeg meddeler Prof. Hansen denne Idee, som han sikkert vil glæde sig ved at besørge Marmoret til. Sujettet er af den Natur, at det altid lader sig udvide eller indskrænke i Længden efter Værelset i Christiansborg, hvor det agtes anbragt. —"

Uagtet Malling, i Overlæg med Thorvaldsen, havde afsendt dette Brev, fandt vor Kunstner, da Aaret var snart til Ende, det passeligst, at han selv skrev.

Dette Brev lyder saaledes:

"Naadigste Prinds!

Med den dybeste Følelse af Glæde og Erkiendtlighed, som jeg umuligen kan fortolke ved Pennen, har jeg modtaget Deres Høiheds meget ærede Skrivelse af 3. Septbr. d. A., hvori de naadigst har den Bevaagenhed at tilkiendegive mig med saa smigrende Deeltagelse, at Hans Kongelige Majestæt allernaadigst har bemyndiget den høie Commission for Slottets og Raad- og Domhusets Opbyggelse at tilskrive mig angaaende min Reise til Kiøbenhavn. Deres Høihed formodede endog, at jeg maatte være i Besiddelse af Commissionens Brev, men det er til Datum ikke ankommen. I Forventning af dette Brev, hvis Modtagelse jeg bestandig ansaae meget nær, udsatte jeg Besvarelsen af Deres naadige og mig saa kiærkomne Skrivelse; saaledes tør jeg haabe Forladelse for min lange Tausheb, som ikke maa ansees en Følge af lunken Tilbøielighed til at besøge mit Fædreland, tvertimod den inderligste Følelse og Hengivenhed for Dem, ædle Prinds! der sætter saa høi Priis paa Kunsten og dens Dyrkere og med saamegen Iver søger at udbrede Kunsten i Fædrelandet, opflammer hos mig en brændende Længsel, snareste müligt at nyde den Glæde, personlig at kunne tilbyde

Dem, naadige Prinds! alle mine Kræfters Anvendelse, for at opfylde den Bestemmelse, De maatte værdige mig.

Det vil fornøie mig meget at kiende Maler Eckersberg. Deres Høihed har opvakt min Agtelse for denne unge Kunstner, og jeg skal ikke mangle, at give ham al den Veiledning under hans Ophold her i Rom, der staaer i min Magt. Ikke ugrundet er Deres Høiheds Forventning om Stadsbygmester Malling; han anvender sin Tid vel her i Rom og forbereder sig til ved sin Tilbagekomst at gavne Fædrelandet.

Deres Høiheds Befaling, at anskaffe en Samling af antike Ornamenter afstøbt i Gips er efterkommet. I Forbindelse med Malling har vi giort et Udvalg af de mest udmærkede, antike Ornamenter og udvirket Tilladelse til deraf at tage Afstøbning. Endeel er allerede aformede; naar de alle ere samlede, skal jeg besørge dem afsendt med de fire Marmorstykker, som Etatsraad West har overladt Hans Majestæt, de fire runde Basreliefs til Slottet, samt et Aftryk af mit nylig udførte Basrelief, som her er anbragt i det nukaldte Keiserlige Palais, hvoraf Etatsraad Hansen for nogen Tid siden, i Brev til Malling, har udbedet sig en Afstøbning for Commissionen.

Jeg kan ikke slutte min underdanigste Skrivelse uden at have gientaget min ydmyge Bøn om naadigst Tilgivelse for min lange Taushed. Ædle Prinds! stedse gientager og opflammer paa ny hos mig det Ønske, at mine Evner maatte nogenlunde svare til Deres Høiheds altfor store Forventning.

Rom, den 21. December 1813.

Underdanigst

A. Thorvaldsen."

XL.

To Caryatider bestilles til Polen. Peres Skiebne. Thorvaldsens lille Vesta. v. Schubart syg i Neapel. Thorvaldsen er i Belgaaende. Kronprindsen af Bayern overbrager ham nogle Restaurationer. Udrag af Brev fra v. Schubart. Brondsted kommer tilbage. Thorvaldsen Medlem af Akademiet i Wien.

1813.

Frisen Alexanders Indtog var indsat paa sin Plads i Keiserpalladset, men Napoleon, til hvis Ære den var udført, kom aldrig til Rom, og vor Kunstners store Værk blev uden Betydning for Quirinal-Paladset.

Det næste Værk, Thorvaldsen foretog sig, havde omtrent samme Skiebne.

Da Napoleon i 1812 vilde begynde sit russiske Felttog, smigrede han Polakkerne med Haabet om Oprettelsen af et Kongerige Polen. Under General-Confoederationens Rigsdag overbragte derfor en Deputation af 10 Woiwoder, den 26. Juni 1812, Keiseren, som var i Willna, Nationens Ønske, og Formandens, Jos. Wybicki's, Tale blev af Keiseren besvaret i Udtryk, der fandtes saa glædelige og betydningsfulde, at man besluttede, at opbevare dem i en Ertstavle, der som Monument skulde holde dem i Polakkernes taknemmelige Ihukommelse.

Dette Monuments Udførelse blev overdraget Architecten Peter Aigner i Warschau, og, da, ifølge hans Plan,

XXXIX.

Thorvaldsens Sommerreise gaaer iaar overstyr. Schubart i Rom. Slotsbygnings-Commissionen i Kiøbenhavn og det hvide Marmor i Norge. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik til Thorvaldsen. Eckersberg anbefales. Udrag af et Brev fra P. Malling til Prinds Christian Frederik. Thorvaldsen skriver til Prindsen.

1812.

Det havde været Thorvaldsens Hensigt, naar han var færdig med Frisen, at hvile ud paa Montenero. Men før Udgangen af Juli kunde han dog ikke ret komme til at tænke paa en saadan Udflugt, og Montenero havde desuden staaet forladt indtil nu, da baade Baronen og Baronessen paa Grund af Sygdom vare flyttede til Pisa. Efterretningerne paa anden Haand om deres Tilstand vare meget nedslaaende: v. Schubart havde ved sin Tilbagekomst fundet sin Kones Helbred aldeles nedbrudt, og han var selv, ligesom Thorvaldsen, ilde medtagen af Feberen.

Ikke destomindre agtede Thorvaldsen dog at drage til Montenero, da han erfarede, at de atter vare der tilbage, og Rauch, som havde aflagt et Besøg i Rom og begav sig til sit store Arbeide i Carrara, bragte Budskab med, at Thorvaldsen nu vilde komme. Men Schubarts vare i Begreb med igien at forlade det kiære Montenero, for at søge forandret Luft i Florents, hvor de efter Lægens Raad skulde opholde sig en Maanedstid, og derfor lød nu Svaret

tilbage til vor Kunstner, at han skulde møde dem i Florents hvor et Værelse ventede ham i Palazzo Capponi.

Thorvaldsen havde vistnok gierne fulgt denne Opfordring, men inden han kom saavidt, erfarede han, at hans Venner fra Montenero om føie Tid, paa Giennemreisen til Neapel, vilde besøge ham i Rom, og saaledes blev der i denne Sommer ikke noget af den Udflugt, som netop i Aar kunde have været ham saa tienlig.

I Slutningen af October kom Baronen med sin syge Gemalinde til Rom og tilbragte der otte Dage, vistnok langtfra ikke opmuntrende for Thorvaldsen, da Baronessens Tilstand var haabløs, idet hun leed af en indvortes Sygdom, der, efter Lægernes Erklæring, var uhelbredelig.

Paa denne Tid modtog Thorvaldsen atter et Brev fra Prinds Christian Frederik, dat. d. 3. Septbr. 1812. Efter hvad v. Schubart i sit sidste Brev til Prindsen havde tilraadet som gavnligt for Sagen angaaende Thorvaldsens Hiemreise, havde Hans Høiheb meddeelt Slotsbygnings-Commissionen det Brev, han havde modtaget, og i en Skrivelse af 13de Mai 1812 opfordret Commissionen til at træde i Underhandling med vor Kunstner. Denne Opfordring kunde man ikke lægge ad acta, og under 28. Mai indstillede Commissionen derfor til Hans Majestæt, "at maatte blive authoriseret til foreløbigen at correspondere med Thorvaldsen angaaende hans Tilbagekomst." Men, da Commissionen under 3. Juli s. A. havde modtaget denne Bemyndigelse, havde man dog ved at underrette Prindsen derom, en indtruffen Forhindring at tilføie. Man havde nemlig nu faaet Svar fra Cancellieraad

Fra Neapel erfaredes det nu, at v. Schubarts Liv var uden Fare. Thorvaldsen modtog et Brev fra ham selv af 15. Febr. 1813, hvori han, efterat have omtalt sin Sygdom, tilføier:

"Jeg glæder mig over Deres modelerede Vesta, som vi vil beundre, naar vi komme til Rom, som nok bliver i Begyndelsen af April Maaned. — — Jeg har igaar haft den Glæde, at modtage Brev fra vor Ven Bröndsted fra Corfu. Han kommer om faa Dage hertil og vil reise tillands til Danmark."

Endnu tilføie vi her for Fuldstændigheds Skyld, at vor Kunstner under 12. Februar d. A. blev udnævnt til Medlem af det Keiserlige Kongelige Akademi i Wien.

XLI.

Brevvexlingen angaaende Thorvaldsens Reise til Danmark fortsættes. Skrivelse fra Slotsbygnings Commissionen. Skrivelse fra Prinds Christian. Fragmenter af Thorvaldsens Svar til Prindsen. Hans Skrivelse til Commissionen.

1813.

Angaaende de kiøbenhavnske Anliggender og den forestaaende Hiemreise, havde Thorvaldsen i lang Tid ikke hørt det allermindste, da Schubart fra Neapel sendte ham et Brev fra Slotsbygnings Commissionen af 6. Februar 1813. I hvilken Grad dette længe udeblevne Brev svarede til vor Kunstners Forventning vil man kunne slutte sig til.

"Med Bekymring har Commissionen erfaret de Vanskeligheder Tids Omstændighederne lægge i Veien for dens og hver Kunstelskers Ønske, at kunne have den hvide, norske Marmor her ved Hr. Professorens forventende Hiemkomst, hvortil Hans Majestæt allernaadigst har tilladt os at giøre de nødvendige Forberedelser.

Bruddets Eier, Cancelliraad Christie, har erklæret, han ikke med egne Folk kan skaffe Blokken fra sit Leie til Stranden, for derfra at bringes til Bergen og ved Skibsleilighed til Kiøbenhavn.

Commissionen har nu derfor allerunderdanigst andraget denne Sag og udbedet sig Tilladelse til at maatte correspondere med den commanderende General nordenfields

Commissionen er i fuld Drivt med at skaffe Dem Marmor til Kiøbenhavn *).

Jeg ønsker Dem at leve vel.

Med Høiagtelse

Christian Frederik."

Sorgenfri, den 3die September 1812.

Men fra Slotsbygnings-Commissionen erfarede Thorvaldsen aldeles Intet og ventede forgieves paa det Brev, for hvilket man allerede for fire Maaneder siden havde søgt en allerhøieste Bemyndigelse. Da dette maa have været ham paafaldende, vilde han ikke svare paa Prindsens Brev, før han dog havde hørt lidt fra Commissionen, og Malling besluttede derfor, ved et Brev til Hans Høihed at drive paa Sagens Afgiørelse ad denne Vei.

Af Mallings Brev til Prinds Christian Frederik af 15. Decbr. 1812 udskrive vi Følgende:

"— — Særdeles behagelig var mig D. Hs. Erklæring, at mit Brev havde sat Dem istand til at indlede Sagen, Thorvaldsens Reise angaaende, saaledes at Slots-Commissionen ved Kongl. Resolution var bemyndiget til at brevveksle med ham om Alt, hvad der maatte være fornødent i saa Henseende, og at De ventede saaledes sikkert, at see ham i Fædrelandet tillige med mig i 1814. Commissionens Brev formodede D. H. han maatte være i Besiddelse af, naar han modtog Deres meget ærede Skrivelse; men dette var ikke Tilfældet. Han troede at Baron Schubart, som ventedes hertil og som opholdt sig her 8 Dage paa Reisen til Neapel, maaskee maatte have det omtalte Brev fra Commissionen, men forgieves.

*) Hermed maa vel være meent den store og et Par mindre Blokke, som vare færdige til at transporteres.

Han udsatte saaledes Tid efter anden at besvare D. Hs. saa særdeles smigrende Skrivelse, og da min Interesse saa nøie var forbunden med hans, med Hensyn til, at paa dette Commissionens Brev beroede for en stor Deel det Følgeskab, jeg i hans Selskab til Kiøbenhavn smigrede mig med, og som vi ofte talte om med saa megen fælleds Deeltagelse, udsattes og Tid til anden Besvarelsen fra min Side af D. Hs. mig saa gunstige Skrivelse. Jeg stod derfor i Begreb med at tilkiendegive D. H. Aarsagen til min lange Taushed, da jeg uformodentligen erholdt Brev fra Etatsraad Hansen. Jeg troede nu at see Knuden løst og at finde Udvikling i en Sag, der fælleds interesserte Thorvaldsen og mig saameget. Men forgieves. Hansen anfører vel privat det Ønske, at see Thorvaldsen i Kiøbenhavn, at Slottet og Raadhuset mangle hans Mesterværker, men nævner Intet om det af Thorvaldsen saalænge forventede Brev, hvorpaa hans Tilbagekomst forstørstedelen beroer, intet om det norske Marmorbruds Fremgang, eller en Foranstaltning til at skaffe Blokke af denne Marmor til Kiøbenhavn. Dersom ikke tilfældige Omstændigheder have forhalet Commissionens Brev, og Hansen ligeledes tilfældigvis ikke skulde have forbigaaet at berøre denne Sag, begribes ikke letteligen, hvorledes Commissionen kunde efterlade at indlade sig i den ved Kongl. Resolution befalede Correspondance.

Skulde det være sandt, hvad Baron Schubart anførte som Rygte, at det norske, hvide Marmorbrud ikke var stort at lide paa, skiøndt vi anse et saadant Rygte falskt, paa Grund af D. Hs. Yttring, at Commissionen allerede i Sept. var i Begreb med at lade Blokke transportere til Kiøbenhavn, vilde denne Omstændighed være saare beklagelig i Almindelighed, at skuffes i det glade Haab om et saa herligt Material til Kunstens Fremme, og for Thorvaldsen in specie, der inderlig havde glædet

angaaende det behøvende Mandskab af Garnisonen i Bergen til ovenmeldte Øiemed. Saasnart vi kun have grundet Formodning om at kunne vente Marmoren hertil, ville vi ikke undlade, derom at meddele Hr. Professoren Underretning; men da de fiendtlige Skibe forhindre og forurolige al Communication til Søes imellem Danmark og Norge, forudsee vi dessværre, at nogen Tid vil kunne medgaae, forinden Skibsleilighed vil træffes, hvormed man, uden at staae Fare for Opbringelse, kan skaffe Marmoren herned. Commissionen har troet, at skulde man end ikke være saa heldig at have Marmor til den Tid, man efter Hr. Professorens behagelige Yttring tør vente Deres Hiemkomst, vil De kunne finde Beskæftigelse ved, indtil Marmoren ankom, at componere og forfærdige Modeller, samt afstøbe i Gips Figurerne i Nicherne og under Deres Anførsel at lade udføre Arbeidet til Frontespidsen til Raadhuset, ligesom og forskiellige Figurer og basreliefs til Slottets Decoration, med andre Arbeider, som ikke høre under denne Commissions Ressort, for, naar Marmoren ankommer, derudi at kunne udarbeide en Deel deraf. Ved Hr. Professorens forventende Svar udbeder man sig tilkiendegivet Deres Tanker desangaaende, og ønskede Commissionen sig underrettet, om De ikke formener, at een Deres Arbeideres Medbringelse vil være tilstrækkeli
en sig her opholdende Italiener
haande, samt hvad De anseer,
ligen maatte have, eller hvorl
hvad hans Hidreise kunde f
bliver en Selvfølge, at a
Hr. Professorens Reise og
lertidige Tab ved Acadeм
forelagt Hans Majestæt all
ledes vidste denne Commi
Charlottenborg findes At
snart nogen Leilighed t

væsentligere Fortrin for det originale i Gips, som her er anbragt. — — Jeg meddeler Prof. Hansen denne Idee, som han sikkert vil glæde sig ved at besørge Marmoret til. Sujettet er af den Natur, at det altid lader sig udvide eller indstrænke i Længden efter Værelset i Christiansborg, hvor det agtes anbragt. —"

Uagtet Malling, i Overlæg med Thorvaldsen, havde afsendt dette Brev, fandt vor Kunstner, da Aaret var snart til Ende, det passeligst, at han selv skrev.

Dette Brev lyder saaledes:

"Naadigste Prinds!

Med den dybeste Følelse af Glæde og Erkjendtlighed, som jeg umuligen kan fortolke ved Pennen, har jeg modtaget Deres Høiheds meget ærede Skrivelse af 3. Septbr. d. A., hvori de naadigst har den Bevaagenhed at tilkiendegive mig med saa smigrende Deeltagelse, at Hans Kongelige Majestæt allernaadigst har bemyndiget den høie Commission for Slottets og Raad- og Domhusets Opbyggelse at tilskrive mig angaaende min Reise til Kiøbenhavn. Deres Høihed formodede endog, at jeg maatte være i Besiddelse af Commissionens Brev, men det er til Datum ikke ankommen. I Forventning af dette Brev, hvis Modtagelse jeg bestandig ansaae meget nær, udsatte jeg Besvarelsen af Deres naadige og mig saa kiærkomne Skrivelse; saaledes tør jeg haabe Forladelse for min lange Taushed, som ikke maa ansees en Følge af lunken Tilbøielighed til at besøge mit Fædreland, tvertimod den inderligste Følelse og Hengivenhed for Dem, ædle Prinds! der sætter saa høi Priis paa Kunsten og dens Dyrkere og med saamegen Iver søger at udbrede Kunsten i Fædrelandet, opflammer hos mig en brændende Længsel, snareste muligt at nyde den Glæde, personlig at kunne tilbyde

Dem, naadige Prinds! alle mine Kræfters Anvendelse, for at opfylde den Bestemmelse, De maatte værdige mig.

Det vil fornøie mig meget at kiende Maler Eckersberg. Deres Høihed har opvakt min Agtelse for denne unge Kunstner, og jeg skal ikke mangle, at give ham al den Veiledning under hans Ophold her i Rom, der staaer i min Magt. Ikke ugrundet er Deres Høiheds Forventning om Stadsbygmester Malling; han anvender sin Tid vel her i Rom og forbereder sig til ved sin Tilbagekomst at gavne Fædrelandet.

Deres Høiheds Befaling, at anskaffe en Samling af antike Ornamenter afstøbt i Gips er efterkommet. I Forbindelse med Malling har vi giort et Udvalg af de mest udmærkede, antike Ornamenter og udvirket Tilladelse til deraf at tage Afstøbning. Endeel er allerede afformede; naar de alle ere samlede, skal jeg besørge dem afsendt med de fire Marmorstykker, som Etatsraad West har overladt Hans Majestæt, de fire runde Basreliefs til Slottet, samt et Aftryk af mit nylig udførte Basrelief, som her er anbragt i det nukaldte Keiserlige Palais, hvoraf Etatsraad Hansen for nogen Tid siden, i Brev til Malling, har udbedet sig en Afstøbning for Commissionen.

Jeg kan ikke slutte min underdanigste Skrivelse uden at have gientaget min ydmyge Bøn om naadigst Tilgivelse for min lange Taushed. Ædle Prinds! stedse gientager og opflammer paa ny hos mig det Ønske, at mine Evner maatte nogenlunde svare til Deres Høiheds altfor store Forventning.

Rom, den 21. December 1813.

Underdanigst

A. Thorvaldsen."

XL.

To Caryatider bestilles til Polen. Peres Skiebne. Thorvaldsens lille Vesta. v. Schubart syg i Neapel. Thorvaldsen er i Belgaaende. Kronprindsen af Bayern overdrager ham nogle Restaurationer. Udrag af Brev fra v. Schubart. Brondsted kommer tilbage. Thorvaldsen Medlem af Akademiet i Wien.

1813.

Frisen Alexanders Indtog var indsat paa sin Plads i Keiserpalladset, men Napoleon, til hvis Ære den var udført, kom aldrig til Rom, og vor Kunstners store Værk blev uden Betydning for Quirinal-Paladset.

Det næste Værk, Thorvaldsen foretog sig, havde omtrent samme Skiebne.

Da Napoleon i 1812 vilde begynde sit russiske Felttog, smigrede han Polakkerne med Haabet om Oprettelsen af et Kongerige Polen. Under General-Confoederationens Rigsdag overbragte derfor en Deputation af 10 Woiwoder, den 26. Juni 1812, Keiseren, som var i Willna, Nationens Ønske, og Formandens, Jos. Wybicki's, Tale blev af Keiseren besvaret i Udtryk, der fandtes saa glædelige og betydningsfulde, at man besluttede, at opbevare dem i en Ertstavle, der som Monument skulde holde dem i Polakkernes taknemmelige Ihukommelse.

Dette Monuments Udførelse blev overdraget Architecten Peter Aigner i Warschau, og, da, ifølge hans Plan,

Monumentet skulde bestaa af den nævnte Ertstavle, som paa en Architrav skulde bæres af to Caryatider, anmodedes vor Kunstner om at overtage disse sidstnævnte, tvende Statuer.

Ifølge Contracten, som undertegnedes den 23. Decbr. 1812 i Rom, forpligtede Thorvaldsen sig til at udføre to Caryatider af ser Fods Høide, med Kurve og Plinther i Forhold, alt af hvidt, carrarisk Marmor og færdige inden næste Aars Udløb, imod derfor at modtage 1000 Scudi for hver, af hvilken Sum en Trediedeel udbetaltes ham i Forskud.

Til disse Caryatider giorde Thorvaldsen strax et Udkast med Pen og Blæk, som opbevares iblandt hans efterladte Tegninger, egenhændigt dateret: "December 1812."

I Begyndelsen af 1813 finde vi ham ifærd med at modelere den ene Caryatide, som blev færdig i Model og afstøbt. Den anden havde han endnu ikke begyndt, da Sommeren kaldte ham fra Studiet til en Reise, og den blev derfor først færdig i Model paa den Tid, da han, efter Contracten, skulde have haft begge færdige i Marmor.

Men Aaret 1813 havde allerede haft en saa afgiørende Indflydelse paa Polens Udsigter til at gienoprettes som Kongerige, at der ikke var Spørgsmaal om vor Kunstners Arbeide.

Ikke destomindre udførte Thorvaldsen dog sine Caryatider i Marmor, og da Polen ikke fik Brug for dem, henstode de i Studiet, indtil de, i Følge med Alexanders Indtog, tilsidst landede i Kiøbenhavn, hvor disse Værker, bestemte til Napoleons Forherligelse, bleve anbragte som Smykker i den danske Kongeborg.

Schubart var reist til Neapel; Thorvaldsen skrev til Baronessen, da den 14de Januar nærmede sig, med Undskyldning for, at den tidligere omtalte, lille Vesta, bestemt til Baronens Fødselsdag, endnu ikke var færdig, da den for at kunne benyttes som Lampe, maatte støbes og udføres i Bronce. Derimod lovede han, at han paa den festlige Dag ikke skulde forsømme at samle Vennerne og at udbringe en Skaal for Baronen (— "non mancherò fare un brindisi in compagnia di amici alla salute del di Lei degnissimo consorte"). Men da dette Brev, den 13de Januar, blev modtaget i Neapel af Fru v. Schubart, laa Baronen i en farlig Sygdom, hvoraf han kun reddedes ved at underkaste sig en Operation.

At Thorvaldsens Befindende derimod var betydeligt i Bedring paa denne Tid, deraf forefinde vi et Par glædelige Spor. Om Selskabet i Anledning af Schubarts Fødselsdag have vi vel ikke noget at meddele; derimod forraader en lille Billet, at vor Thorvaldsen den 9de Febr. har deeltaget, eller skullet deeltage, i en munter Udflugt fra Rom til Ostia i Selskab med Brødrene Riepenhausen, Werner, Maleren Cornelius, Dr. Seyfried, en Hr. C. Ritter, og et ungt Menneske, Hr. Bethmann fra Frankfurt, som i Selskab med Ritter var kommen til Rom.

Fra Kronprinds Ludwig af Bayern modtog Thorvaldsen i disse Dage en Anmodning om, at overtage Restaurationen af nogle i Rom kiøbte, antike Værker, nemlig en Musa, en Faun, et Fragment af en qvindelig Statue og et Medusahoved, hvilket Arbeide uopholdeligt maatte foretages og være fuldført inden Begyndelsen af Juli Maaned d. A.

Fra Neapel erfaredes det nu, at v. Schubarts Liv var uden Fare. Thorvaldsen modtog et Brev fra ham selv af 15. Febr. 1813, hvori han, efterat have omtalt sin Sygdom, tilføier:

"Jeg glæder mig over Deres modelerede Vesta, som vi vil beundre, naar vi komme til Rom, som nok bliver i Begyndelsen af April Maaned. — — Jeg har igaar haft den Glæde, at modtage Brev fra vor Ven Bröndsted fra Corfu. Han kommer om faa Dage hertil og vil reise tillands til Danmark."

Endnu tilføie vi her for Fuldstændigheds Skyld, at vor Kunstner under 12. Februar d. A. blev udnævnt til Medlem af det Keiserlige Kongelige Akademi i Wien.

XLI.

Brevvexlingen angaaende Thorvaldsens Reise til Danmark fortsættes. Skrivelse fra Slotsbygnings Commissionen. Skrivelse fra Prinds Christian. Fragmenter af Thorvaldsens Svar til Prindsen. Hans Skrivelse til Commissionen.

1813.

Angaaende de kiøbenhavnske Anliggender og den forestaaende Hiemreise, havde Thorvaldsen i lang Tid ikke hørt det allermindste, da Schubart fra Neapel sendte ham et Brev fra Slotsbygnings Commissionen af 6. Februar 1813. I hvilken Grad dette længe udeblevne Brev svarede til vor Kunstners Forventning vil man kunne slutte sig til.

"Med Bekymring har Commissionen erfaret de Vanskeligheder Tids Omstændighederne lægge i Veien for dens og hver Kunstelskers Ønske, at kunne have den hvide, norske Marmor her ved Hr. Professorens forventende Hiemkomst, hvortil Hans Majestæt allernaadigst har tilladt os at giøre de nødvendige Forberedelser.

Bruddets Eier, Cancelliraad Christie, har erklæret, han ikke med egne Folk kan skaffe Blokken fra sit Leie til Stranden, for derfra at bringes til Bergen og ved Skibsleilighed til Kiøbenhavn.

Commissionen har nu derfor allerunderdanigst andraget denne Sag og udbedet sig Tilladelse til at maatte correspondere med den commanderende General nordenfields

angaaende det behøvende Mandſkab af Garniſonen i Bergen til ovenmeldte Øiemed. Saaſnart vi kun have grundet Formodning om at kunne vente Marmoren hertil, ville vi ikke undlade, derom at meddele Hr. Profeſſoren Underretning; men da de fiendtlige Skibe forhindre og forurolige al Communication til Søes imellem Danmark og Norge, forudſee vi deſtoværre, at nogen Tid vil kunne medgaae, forinden Skibsleilighed vil træffes, hvormed man, uden at ſtaae Fare for Opbringelſe, kan ſkaffe Marmoren herned. Commiſſionen har troet, at ſkulde man end ikke være ſaa heldig at have Marmor til den Tid, man efter Hr. Profeſſorens behagelige Ytring tør vente Deres Hiemkomſt, vil De kunne finde Beſkæftigelſe ved, indtil Marmoren ankom, at componere og forfærdige Modeller, ſamt afſtøbe i Gips Figurerne i Nicherne og under Deres Anførſel at lade udføre Arbeidet til Fronteſpidſen til Raadhuſet, ligeſom og forſkiellige Figurer og basreliefs til Slottets Decoration, med andre Arbeider, ſom ikke høre under denne Commiſſions Reſſort, for, naar Marmoren ankommer, derudi at kunne udarbeide en Deel deraf. Ved Hr. Profeſſorens forventende Svar udbeder man ſig tilkiendegivet Deres Tanker desangaaende, og ønſkede Commiſſionen ſig underrettet, om De ikke formener, at een af Deres Arbeideres Medbringelſe vil være tilſtrækkelig, da en ſig her opholdende Italiener vilde kunne gaae Dem tilhaande, ſamt hvad De anſeer, at denne Arbeider her bagligen maatte have, eller hvorledes han ſkulde betales, og hvad hans Hidreiſe kunde formodes at ville koſte. Det bliver en Selvfølge, at angaaende Omkoſtningerne ved Hr. Profeſſorens Reiſe og Ophold her, ſamt Deres midlertidige Tab ved Academiet St. Luca, herfra vil blive forelagt Hans Majeſtæt allerunderdanigſt Foreſtilling. Saaledes vidſte denne Commiſſion og, at ved Academiet paa Charlottenborg findes Atelier og Boepæl for Dem. Saaſnart nogen Leilighed til Marmorens Exholdelſe maatte

tilbyde ſig, ſkal man ikke undlade, at tilkiendegive Dem ſamme, imidlertid ſeer Commiſſionen Hr. Profeſſorens Svar herpaa imøde og glæder ſig i det Haab, at Fædrenelandet kunde beriges med Arbeider fra Deres Haand.

Kiøbenhavn, i Commiſſionen angaaende Slottets ſamt det nye Raad og Domhuſes Opførelſe, d. 6. Februarii 1813.

Reventlow. Hauch. Knudſen. Hanſen. Laſſen.

Hoe.

Men Prinds Chriſtian vilde ikke blot have Arbeider af vor Kunſtner, han ønſkede, hvad der ikke ſynes at have ligget Commiſſionen ſaa nær paa Hiertet, — at Thorvaldſen ſelv ſkulde komme. Formodentlig har han haft en Anelſe om, at hans Ønſke i denne Henſeende var varmere, end Commiſſionens, og derfor udbad han ſig en Gienpart af det Brev, han vidſte der ſkulde afgaa til Thorvaldſen.

Da han havde giennemlæſt dette Brev og deri fundet en vis Tilbageholdenhed, ſkrev han ſelv, nogle Dage ſenere, til Thorvaldſen:

"Hr. Profeſſor Thorvaldſen! I det Brev, ſom Commiſſionen for Chriſtiansborg Slots og Raad- og Domhuſets Opførelſe under 6. Febr. har tilſkrevet Dem, og hvoraf denne Commiſſion har meddeelt mig en Gienpart, tales meget om Beſværligheden af den norſke Marmors Transport, men De ſeer tillige, at man er alvorligen betænkt paa at overvinde disſe Vanſkeligheder, og jeg tør med Visshed haabe, at De ved Deres forventede Ankomſt i 1814 ſkal finde denne Marmor til Deres Brug. Det er nok ligeledes udenfor al Tvivl, at det Arbeide i Stuk eller Gips, ſom venter paa Deres Meſterhaand, for at forfærdiges og pryde disſe Bygninger, vil, foruden mindre Arbeider i Marmor, yde Dem megen Beſkæftigelſe — kort

sagt, — disse Motiver vil ikke forhindre Dem i at tiltræde Deres Reise; større Forhindringer maatte findes i Ubestemtheden af de Tilbud, som gjøres Dem, men vær forsikkret om, at det er Hs. Majestæts Villie, ved at overdrage Forhandlingerne til bemeldte Commission, at sætte den istand til ganske at tilfredsstille Dem i hvad De maatte behøve til Reise-Udgifter og til Erstatning for hvad De taber ved at forlade Deres Embedsstilling i Italien. Med Fornøielse vil jeg bidrage til at den nødvendige Aftale og Bestemmelse i saa Henseende træffes, og jeg vilde anse det som et Beviis paa Deres Tiltro, om De vilde meddele mig Deres Formening i denne Anledning.

Angaaende de Arbeidere, De nødvendigen behøver at medtage, vil De aabenhiertigen svare Commissionen; naturligviis ønsker denne jo færre, jo bedre; thi Udlændinge ere kostbare og sieldent fornøiede; den Italiener her er, udarbeider architectoniske Ornamenter i Marmor og Sandsteen til Fuldkommenhed; men jeg kan tro, at det desuagtet vil være væsentligt for Dem, at have een eller flere vante Hænder med fra Deres Atelier i Rom, som kan forplante lignende Virksomhed i Deres Atelier paa Charlottenborg.

Kyndige have sagt mig, at De troede dette Øieblik bequemt til for let Kiøb overhovedet at faae Italienske Kunst-Arbeidere herind, saasom Arbeidere i Stuk, Fresco-Malere o. a. fl. Skulde dette være Tilfældet, og De anseer det væsentlig nyttigt at udvælge og medbringe deslige Arbeidere, da er det en Gienstand, værd Commissionens Opmærksomhed, den De desangaaende vilde tilskrive.

Jeg er Dem meget forbunden, fordi De har erindret Samlingen af Gips Afstøbninger efter antike Ornamenter, De skulde endnu tilføie Afstøbninger af Deres Jason og Mars. Omkostningernes Beløb ved foromtalte Samling venter jeg Underretning om, for at foranstalte dem godtgiorte. Jeg tør, angaaende den store Transport af

Kunstsager gjøre Dem opmærksom paa, at Baron Schubart vil til den Tid finde Skibe i de nærmeste, Italienske Havne, forsynede med sikkre Papirer, saaledes at de omsider ville kunne naae deres Bestemmelse. Landtransporten vilde være umaadelig kostbar, undtagen for de mindre Ting, som muligen kunde følge med hvad Hr. Professoren ellers selv vil hiemsende.

Jeg slutter dette mit Brev med den Forsikkring, at ligesom De føler Længsel, at see Deres Fædreland igien og er saa god at sige, at min Opmuntring dertil er virksom hos Dem, ligesaa stor Længsel, om ei større, føler jeg efter at besidde en saa udmærket Kunstner inden vore Grændser og i den nærmere Virkekreds, der er mig anbetroet. Derfor gientager jeg end engang min indstændige Begiæring, at De jo vil gjøre det muligt til næste Vinter at indtræffe i Deres Fædreland; tro mig, at her venter Dem Arbeide og Beskæftigelse nok.

Maa jeg bede Dem at hilse vores haabefulde Landsmand Malling, og selv ville De tro mig Deres forbundne, velvilligste

Christian Frederik."

Kiøbenhavn, d. 13. Febr. 1813.

Af det Brev, Thorvaldsen under 8. April derefter sendte Prindsen til Svar, have vi kun forefundet tvende usammenhængende Fragmenter af Concepten, hvilke vi, i Mangel af Brevet, meddele saaledes som de foreligge:

"— — Deres Høihed har den Bevaagenhed at melde (mig i Deres Brev), at De vilde anfee det som et Bevis paa min Tillid, om jeg vilde meddele Dem, naadigste Prinds! min Forbring, for at tiltræde min Reise til Kiøbenhavn, og at De naadigst vilde bidrage til dens Udførelse. Hvor gierne aabner jeg ikke mit Hjerte for Dem,

adle Prinds! og forſikrer, at jeg aldeles ingen Fordring vilde forlange, derſom jeg ikke for immer tabte min aarlige (Gage) ved S. Luca af 300 Scudi — — —

Til denne, med Blyant, egenhændigt ſkrevne, Begyndelſe tro vi ſikkert at kunne knytte et andet Fragment, der ſom Slutning af Brevet er dateret den 8. April 1813:

"— — ſkulde kunne udholde Climatet. Hvorledes ſkulde jeg vente, at Commisſionen vilde indrømme en ſimpel Arbeider, hvad jeg neppe ſelv, forſaavidt det beroede paa den alene, kunde gjøre Fordring paa. Overalt anſeer jeg det ei heller aldeles fornødent, at føre ſlige Kunſtarbeidere fra Italien. Malere have vi i Kiøbenhavn, der og vil kunne levere Arbeide i Fresco, naar kun Grunden er rigtig præpareret, hvorpaa der males. Og Etatsraad Hansen vil ſikkerlig ſørge for Stukarbeidere.

Med Henſyn til den ſig ſtedſe forøgende Samling af antike Ornamenters Afſtøbning i Gips, beſtemt for Kunſtakademiet, ſom D. H. gunſtigen tillader at tilføie en Afſtøbning af Mars og Jason, ſkal jeg efter Deres Ordre nærmere tale med Baron Schubart om Skibsleilighed for Transporten, ſom paa denne Maade ſikkert vilde meget lette Omkoſtningerne, fremfor naar Samlingen førtes over Land. Nærmere ſkal jeg, ifølge D. Hs Befaling meddele Dem Underretning om Omkoſtningernes Beløb for Afſtøbningen.

Oprigtigen har jeg nu, Naadigſte Prinds! udøſt mit Hierte for Dem, til Bevis paa den fuldeſte Tillid, De ſelv med en uſtrømtet Deeltagelſe har givet Anledning til. Min Beſlutning er urokkelig, og jeg glæder mig i Tanken om igien at ſee mit Fædreland, ſom jeg ſaalænge har ſavnet, at bringe det mit Offer, at ſtræbe efter at fyldeſtgiøre min Konges Fordring, at virke til dets Hæder og

at virke i den Kreds, D. H. i Deres høie Kald maatte anbetro mig til Formaal for Kunstens almeennyttige Udbredelse.

Underdanigst

A. T."

Rom, d. 8. April. 1813.

Samme Dag conciperede Thorvaldsen en Svarskrivelse til Slotsbygnings Commissionen, som efter det Forefundne har været affattet saaledes:

"Med Fornøielse har jeg modtaget den høikongelige Commissions meget ærede Skrivelse af 6. Febr. d. A., hvorved jeg med Glæde erfarer dens Bestræbelser, for at bekæmpe alle de Vanskeligheder, der modsætte sig dens ivrige Attraa, at skaffe Blokke af det i Norge opdagede Marmorbrud til Kiøbenhavn, et Material, der i Almindelighed saameget vilde bidrage til at hæve Kunsten i Norden og give mig Leilighed til at see mit varmeste Ønske opfyldt: at arbeide for mit Fædreneland og, saameget det stod i min Magt, bidrage til at pryde de under Commissionens Ressort vigtige og mesterligt udførte Bygninger: Kongeboligen Christiansborg, samt Raad- og Domhuset.

Jeg agter at tiltræde min Reise til Kiøbenhavn næste Foraar 1814 og bereder mig derfor nu til at fuldende det Arbeide, som jeg ved Contract har forpligtet mig til at aflevere til en vis Tid. De øvrige Arbeider, som ingen bestemt Tid er underkastet, blive staaende i mit Værksted her i Rom indtil videre. Naar jeg i Kiøbenhavn har udført de Arbeider i Stuk og modeleret de Figurer til Slottet, samt Raad- og Domhuset, som den høie Commission ved dens meget ærede Skrivelse har tilkjendegivet mig at ville overdrage mig, reiser jeg tilbage til Rom, for der nærmere, efter Omstændighederne, at arrangere mine Sager, og da vil det være tidsnok, at være

betænkt paa Anſkaffelſen af Arbeidere til Marmorets Behandling. Til Udførelſen af Stukarbeidet behøver jeg ingen videre Hiælp, end den af Commiſſionen foreſlaaede Italiener, ſom opholder ſig i Kiøbenhavn.

Jeg har ingenſinde kunnet omtvivle, at Commiſſionen jo vilde finde det overeensſtemmende med Billighed, at Reiſeomkoſtningerne, ſamt den faſte aarlige Gage, jeg ſom Profeſſor ved Akademiet S. Luca hæver her, og ſom jeg taber ved at forlade Rom, vorder mig godtgiort i Kiøbenhavn. Jeg kan imidlertid, med Henhold til Commiſſionens Brev, ikke undlade at giøre den opmærkſom paa, at mit Tab ved Akademiet S. Luca, naar jeg forlader Rom, for at gaa til Kiøbenhavn for kort eller lang Tid, under alle Omſtændigheder ikke er imidlertidig, men beſtandigt. Havde Tabet været midlertidigt — — —

— Akademiets Statuter tilſtaae ikkun høieſt eet Aars Fraværelſe for dets Medlemmer. Under længere Ophold taber det fraværende Medlem ſin Poſt og med den ſin Gage. Skal jeg, ſom Henſigten er, virke i Kiøbenhavn, da er dette Tab mig uundgaaeligt for beſtandig.

Men ſaavel denne Sag, ſom og Udredelſen af de Omkoſtninger, der vil være forbundne med min Reiſe, hvilke jeg umuligen kan forud beſtemme, kunne beroe, indtil jeg ved min Ankomſt til Kiøbenhavn derom kan nøiagtigere opgive det Fornødne til allerunderdanigſt Foreſtilling.

A. T."

Rom, d. 8. April 1813.

Hermed endte for en længere Tid denne, for Læſerne i Almindelighed viſtnok lidet underholdende, Brevveksling. Da Prinds Chriſtian faa Maaneder efter blev kaldet fra det fredelige Livs Sysler til en politiſt Skueplads i Norge, rørtes der for det Første ikke mere ved denne Sag, hverken fra Slotsbygnings Commiſſionens, eller fra vor Kunſtners Side.

XLII.

Om Bestillingen paa Monumentet over Philip Bethmann Hollweg. C. Ritter's Forslag til Compositionen. Fru Bethmanns Bemærkninger i denne Henseende. Contracten. Uddrag af et Brev fra Fru Bethmann. Brøndsted ankommer til Rom og reiser videre. Brev fra Brøndsted til Thorvaldsen.

1813.

I et foregaaende Afsnit have vi nævnet en Hr. C. Ritter og en syttenaarig Yngling, ved Navn Bethmann, som i de første Maaneder af dette Aar opholdt sig i Rom og levede i vor Kunstners Omgangskreds. Den unge Bethmann havde nylig fristet en stor Sorg under sit Ophold i Florents og var, fulgt af den ældre Ven, kommen til Rom tildeels i Anledning af denne Familiesorg.

En noget ældre Broder, Philip Hollweg Bethmann, havde, efter et længere Ophold i Rusland og paa Veien til Italien, forrige Sommer opholdt sig nogen Tid i den skiønne, lille By Baden, ved Wien. Under en frygtelig Ildebrand, som lagde en Deel af Byen i Aske, havde den modige, unge Mand ydet de betrængte Indvaanere sin Bistand med saamegen Anstrengelse, at den paadrog ham en alvorlig Sygdom. Nogenlunde helbredet, forlod han Wien, for snart i Florents at mødes med sin yngre Broder, efter

flere Aars Adstillelse, men Gienſynets Glæde fulgtes brat af Skilsmisſens Smerte. Strax efter ſin Ankomſt til Florents, blev Philip Bethmann angreben af en Nervefeber, og ſex Dage efter, døde han i Broderens Arme, d. 18 Decbr. 1813. Ved dette Dødsleie modtog den ſørgende Broder en Erkiendtligheds Skrivelſe fra Østerrigs Keiſer til den unge Mand, der allerede havde bødet med Livet for ſin raſke Daad. Liget førtes til Livorno og blev begravet paa den Engelſke Kirkegaard; den yngre Bethmann drog med Ritter til Rom, for derfra at meddele den fælleds Sorg til Hiemmet og at trøſte Moderen med Udſigten til, at Thorvaldſen vilde overtage Udførelſen af et Monument paa Graven.

Ritter, ſom ſtod ved den unge Mands Side, havde i denne ſørgelige Anledning meddeelt Fru Bethmann i Frankfurt en Tanke, han, ſom det ſynes i Overlæg med Thorvaldſen, havde undfanget til dette Gravmæle.

> "Ein Genius mit umgekehrter Fackel", vare hans Ord, "als Symbol des Todes, eine trauernde Mutter, eine Tochter, die ſie tröſtend, doch mit ihr um den Entſchlafenen weint; ein Jüngling, der einzige Sohn, die Stütze der Mutter, der hoffnungsvoll einen Kranz von Eichenlaub tröſtend auf oder emporhält, um das ſtille Verdienſt, die Biederkeit des Entſchlafenen zu bezeichnen u. ſ. w. Dieß war meine erſte Idee zu einem Basrelief, die dem Künſtler nur den Hauptſinn andeuten ſoll, ohne im geringſten die ſeinige zu beſchränken."

Imedens man afventede Svaret paa denne Skrivelſe, ſøgte de Reiſende nogen Adſpredelſe i Neapels ſkiønne Omgivelſe, og under 1. April d. A. kunde Ritter meddele vor Kunſtner et Uddrag af den nedbøiede Moders Svarſkrivelſe.

Vi anføre heraf, hvad der angik det vordende Monument, da hendes Bemærkninger havde Indflydelse paa Compositionen.

"Ihre Idee", skrev hun til Ritter, "wegen des Denkmals habe ich überdacht; sie entspricht in vieler Hinsicht meinen Gefühlen und Ansichten. Ich glaube, daß durch einige kleine Veränderungen sie meine Gefühle noch deutlicher aussprechen wird. Um die Schnelligkeit zu bezeichnen, mit welcher der Entschlafene uns entrissen ward, würde ich den Genius des Todes auf ihn herabkommend und ihn ergreifend darstellen. Da jeder Genius mit Flügeln versehen dargestellt wird, so, glaube ich, könnte der Genius schwebend dargestellt werden können. Eine größere Schwierigkeit möchte wohl sein, wo er den Jüngling fassen soll, weil mir das Emporheben des Kranzes von Eichenlaub mit beyden Händen als Symbol und Belohnung der männlichen Tugenden sehr wohl gefällt. Diese Schwierigkeit wird der Künstler schon zu lösen wissen. Den Jüngling wünschte ich nicht zwischen Mutter und Schwester gestellt. Ich würde die Mutter, mit trauernder Sehnsucht im Auge und ausgebreiteten Armen um den Sohn zu umfassen und an ihre Brust zu schließen, dem Jüngling zu nächst stellen. Die Schwester würde ich mit zwei Knaben an der Hand der Mutter trauernd folgen lassen als Sinnbild, daß er einst die Stütze der jüngeren Glieder der Familie geworden wäre, daß diese Hoffnung nun vernichtet ist. Der Jüngling müßte den Ausdruck von Würde, Ruhe und Heiterkeit haben.

Wenn Hrr Thorwaldsen unsre Ideen genehmigt, so wünsche ich, daß er mir eine leichte Skizze davon schickte, vor dem Modellieren, da diese Arbeit doch immer lange dauert."

Efter de Reisendes Tilbagekomst fra Neapel, bleve de nærmere Bestemmelser tagne angaaende dette Monument, der

ſkulde beſtaa af tre Basrelieffer, hvilke ſom Sider af en Sarkophag ſkulde opreiſes paa Graven i Livorno. Contracten, ſom er underſtrevet d. 25. Mai 1813, beſtemmer Betalingen for disſe tre Basrelieffer, der ſkulde udføres i hvid, carrariſt Marmor, til 900 Scudi, og Thorvaldſen lovede at fuldføre dem i Løbet af eet Aar.

Da den unge Bethmann forlod Rom, for at vende tilbage til ſine ſørgende Slægtninge, gav Thorvaldſen ham en Skizze af disſe Basrelieffer med til Frankfurt og modtog derefter en Skrivelſe af 16. Auguſt fra Moderen, hvoraf vi meddele følgende Uddrag angaaende Monumentet.

"Mein Sohn hat mir die Skizze der Basreliefs zu dem Denkmal meines verſtorbenen Sohns mitgebracht und mir geſagt, daß Sie damit beſchäftigt ſind, die Basreliefs in der eigentlichen Größe, in Thon zu modelliren.

Ihre Idee entſpricht meinem Gefühl der Sache. Wenn, ohne daß die Gruppe dadurch an Schönheit verliert, der Genius des Todes den Entſchlafenden ſo ergreifen könnte, daß dadurch die Schnelligkeit bezeichnet würde, womit er mir entriſſen wurde, ſo, ſcheint es mir, würde das Ganze an Bedeutung gewinnen.

Der Ort zur Aufſtellung iſt noch nicht ganz beſtimmt. Mein Sohn wünſcht, daß es im Vaterland errichtet werde. In Hinſicht des Sarkophags, ſind wir der Meinung, daß er nicht Basrelief, ſondern vierſeitig werden ſoll. Allein, da die drei Basreliefs ſich auf einander beziehen, eine zuſammenhängende, bildliche Erzählung ſind, ſo würde ich ſie alle drei, wie in der Skizze, auf der Vorderſeite anbringen laſſen. Den Rück und Nebenſeiten kann man kleine Verzierungen geben, um ſie nicht ganz leer zu laſſen.

Da Marmorbrüche in unſerer Nähe ſind, ſo werde ich den Sarkophag nach Ihrer Zeichnung hier machen laſſen. —"

I det Følgende, naar dette Monument oftere vil blive at omtale, vil det erfares, at uagtet vor Kunstner havde lovet Basrelieferne færdige i Løbet af et Aar, hengik der dog lytten, førend det afleveredes. Grunden hertil er os saameget mere ubegribelig, da de dog langt tidligere stode, idetmindste nær, færdige i Studiet, og det i disse Aar ikke manglede paa stadige Opfordringer og Bønner om, dog endelig at afsende dem. Men dette hører til de ikke sjeldent forekommende Svagheder, som man maa holde vor store Kunstner tilgode.

I Ritters Brev fra Neapel hed det blandt andet, at Brøndsted var ankommen fra Corfu til Otranto og ventedes om nogle Dage til Neapel. Desværre vendte han tilbage, uden sin Ven Georg Koes; men den korte Tid, han i Mai og Juni nu atter levede med Thorvaldsen og andre gode Venner, har saameget mere været vor Kunstner en livlig Adspredelse, som hans Fortællinger og hans Portefeuille allerede har givet en Foreſtilling om de Kunstskatte, han og hans Reisefæller nyligt havde været saa heldige at fremdrage af den Panhelleniske Jupiters Tempel paa Øen Ægina.

Forøvrigt spore vi dengang ikke meget af Brøndsted i Rom. I Begyndelsen af Juli var han paa Hiemreisen til Danmark, og fra Florents skrev han et Brev til Thorvaldsen, som vi ikke kunne undlade at meddele, om det end ikke saa ganske nær henhører til vor Kunstners Biographie.

Brøndsted skrev til sin Ven Thorvaldsen:

Firenza, d. 6. Julii 1813.

"Bedste Thorvaldsen!

Endnu i Hast et Par Ord til Dig, kiære, gode Ven! fra denne smukke By. Jeg siger

endnu et Par Ord, thi jeg sendte Eder, Dig og Riepenhauserne, for faa Dage siden et længere Brev, som jeg formoder I til sin Tid have modtaget. Jeg kom sidste Nat tilbage fra en höist nödvendig Udflugt til Livorno, hvorhen jeg maatte, for der at faae noget Mammon, som Huset Bosi & C. her, som er fallit, ikke kunde betale mig. Jeg forlod Florents i Forgaars aarle og kom tilbage sidste Nat. Saa travlt jeg end havde, saae jeg dog temmeligt Livorno og det vakkre Montenero, hvorfra jeg skrev et Brev til vor gode Baron Schubart, hvilket jeg tog med mig til Florents, fordi det igaar ikke var Postdag i Livorno. Det følger vedlagt, og jeg beder Dig at besörge det som snarest — jeg formoder dog nu Baron Schubart ankommen til Rom, hvis ikke, da skriv: Naples, under Convolutens Adresse, og tien mig i, at lade det bringe sikkert paa det Romerske Posthuus.

Vi reise overmorgen, Torsdag, videre over Bologna og Ferrara til Venedig. Jeg kan endnu ikke undvære de faa Skillinger, jeg har, men skal sende den omskrevne Anviisning paa de 50 Scudi for Riepenhauserne med det förste. Skynd paa dem, jeg beder Dig, med de Arbeider, de have lovet mig. Lad mig især som snarest faae Omridsene af dine Basreliefs og Copierne af Wagners Tegninger af de phigalensiske Basreliefs, saasnart han er ankommen til Rom. Hils alle vore Landsmænd venligst fra mig. Siig Prof.

Kruse, at jeg har modtaget hans venskabelige Billet med de to indsluttede Breve, som jeg tilsvarer.

Naar begynder Du at tænke lidt paa min Psyche? Jeg er færdig at græde over, at jeg atter maa afsted fra denne vakkre By og dens gode og skiönne Ting. Det gaaer mig fast paa denne Reise som Faust i Göthes Bog, med den Forskiel imidlertid — (Kors bevare!) at det dog just ikke er Diævelen, som jager mig afsted. Stundom, naar Afskeed fra deslige gode Ting, som f. Ex. Galleriet og Laurentian Bibliotheket her, ængster mig, fristes jeg til at misunde min Syriotiske St. Georgio hans exemplariske sangfroid og opbyggelige contenance — hvad de Franske dog have smukke Ord! Jeg spurgte idag i Palazzo Pitti bemeldte Nyhellener: Hvad forekom ham smukkest, enten Palazzo Pitti, eller en syriotisk Pilafgryde? Han svarede, at Palazzo Pitti forekom ham vel saa smukt, men at Pilafgryden, NB. fyldt, var bedre for den Sultne! jeg finder Svaret sindrigt og begynder — so Gott es will — at holde ham for et Genie. Jeg spurgte ham videre: Hvilken Stad i Italien han ansaa for den bedste? Han svarede: Otranto, fordi man derfra beqvemmest kan reise til Syra. Hvis dette ikke er sublimt, saa har jeg ikke ret forstaaet min Longin, om Det Höie. Siden mit nöiere Bekiendtskab med min helleniske Mand, begynder jeg at tro paa den pythagoriske Siælevandring,

og at Itacienseren Odysseus's Aand gaaer igien i Syrioten Sadacchi. Hyppige Anstöd af Dovenskab og Feighed, som manglede Originalen, ere blot moderne Forziringer ved Copien; forresten har det sin Rigtighed med Pythagoras og hans System.

Seer Du Akerblad, da hils ham og siig ham, at jeg her har fundet for ham den stupendeste, antike Sölvpriap, jeg nogensinde saae. Jeg önsker kun til Giengield, at han opsnuser mig i Rom nogle af de Familiemynter, hvorpaa Visconti har Fortegnelsen.

Vogt endelig Din Sundhed, kiære, gode Ven! Kom med Schubart til Montenero paa nogen Tid; det er det Allerbedste, Du kan giöre! Jeg skal flittig skrive Dig til, men Du maa ogsaa svare mig lidt imellem. Skriv mig et Par Linier under Fru Humboldts eller under Grev Bernstorffs Adresse til Wien.

Alma, alma Roma! Gid jeg atter var i Dit Skiöd! Slipper jeg atter lykkeligt til Ulvindens fulde Bryster, da skal jeg drikke, kanst Du tró! i stærke Drag, og Ingen skal saa let igien udrive mig af min geistige Moders Arme!

Addio! Bedste! tænk imellem paa

Din hengivneste

Brönd sted."

XLIII.

Thorvaldsen syg, beslutter at reise. Ophold ved de lucheſiske Bade. Modelerer tre Basrelieffer. Storhertuginden af Toskana; hendes Bestillinger. Thorvaldsen indbydes til Florents. Uvgter i Rom. Bestilling paa et Basr. Virgil hos Augustus. Benvenuti, Santarelli. Benvenuti's Buste. Thorvaldsen i Camée. Thorvaldsen reiser til Montenero. Brev fra Kronprinds Ludwig. Misforstaaelse. Thorvaldsens Svar. Kronprindsen skriver atter. Thorvaldsen nødes til at vare. Tilbage i Rom. Den anden Caryatide.

1813.

Ikke blot af Brøndsteds, men ogsaa af andre samtidige Breve, spores det, at Thorvaldsen i Løbet af Juni og Juli Maaneder har lidt af en nerveus Feber. Da derfor Baron Schubart, efter sin overstandne Sygdom var kommen tilbage til Montenero og efter Lægens Raad agtede at føre sin syge Gemalinde til de lucheſiske Bade, opfordrede han vor Kunstner til at gjøre Selskab og at benytte denne Leilighed til at gienvinde sin Helbred. Denne Opfordring var der god Grund til at følge; hans Venner understøttede den, og selv Anna Maria synes dennegang at have haft mindre at indvende imod hans Reise, end ellers, uagtet Thorvaldsen nu ikke blot agtede at forlade sin Elskede, men ogsaa en lille Datter, som han havde skienket sin fulde Ømhed og Kiærlighed. Da Sagerne imidlertid stode saaledes, vare de øvrige Vanskeligheder ikke at regne. Ved

Anna Maria var Thorvaldsen i venskabelig Familieomgang med Kunsthandleren Angelo Cremaschi, hans Kone og Døttre, og til disses Varetægt betroede han nu sine Kiære. Hans to Hunde, Perucca og Teverino, bleve satte i Kost hos hans Ven, Billedhuggeren Rudolph Schadow, og da Studierne og alt det Øvrige ligeledes var bragt i Orden, begav han sig i August til Montenero og reiste derfra med Schubarts til de lucchesiske Bade. Her synes han at have befundet sig meget behageligt, thi allerede paa denne Tid tog han gierne, og paa den elskværdigste Maade, imod den Hyldest, som vistes ham, især af unge og skjønne Damer. Hvad han her arbeidede, har vel mest været Tegninger og lethenkastede Skizzer, hvormed han berigede de skjønne Kunstelskerinders Portefeuiller og Albums; dog synes det ogsaa, at han i disse Dage har modeleret "tre skjønne Basrelieffer", hvilke Modeller senere bleve transporterede over Livorno til Rom. At Basrelieferne til Monumentet over Bethmann paa denne Maade ere fremtraadte for Lyset, vove vi i det høieste kun at antage som en Mulighed.

Det synes, at Storhertuginden af Toskana paa denne Tid har opholdt sig ved Badet, og at Thorvaldsen der har giort hendes nærmere Bekiendtskab. Af et Brev af 4. Sept. d. A. fra en af Hendes Hofcavalerer erfare vi i al Fald, at han, paa Hendes Opfordring har forelagt adskillige udkastede Tegninger, og at hun, iblandt flere Bestillinger, har overdraget ham en Gientagelse af Basrelieffet Musernes Dands paa Helikon. Paa Hendes Høiheds Indbydelse begav vor Kunstner sig i September til Florents, for, som det hed, at overtage større Bestillinger.

Rygtet havde allerede i Rom fortalt om den Lykke, Thorvaldsen giorde ved de luccheſiſke Bade; nu blev det langt overdrevet, da man erfarede, at han var kaldet til Hoffet i Florents. Anna Maria havde modtaget denne Efterretning af Antonio Moglia's, en af hans Arbeideres, Kone, og i det qvindelige Raad kom man ſnart til den Slutning, at Thorvaldsen nu blev for beſtandigt i Florents, hvilket, ſom man ſeer af Cremaſchi's Indberetning, havde tilfølge, at Anna Maria, ſom ſelv ammede ſin lille Pige, "dava il latte sturbato alla bambina."

Af de Beſtillinger, ſom Storhertuginden giorde hos Thorvaldsen under hans Opholb i Florents finde vi kun nævnet et Basrelief: Virgil, ſom læſer Æneiden for Auguſtus, men andet, ſenere Spor have vi ikke fundet af dette Arbeide. Ved Hoffet og i Familierne levede han dagligt med denne Stads førſte Kunſtnere, ſom næſten alle vare hans tidligere Venner. Af disſe nævnes iſær Maleren Benvenuti og Steenſkiæreren Santarelli. I de ſidſte Dage, Thorvaldsen endnu opholdt ſig her, modelerede han Benvenutis Buſte, ſom førſt blev afſtøbt efter at han var afreiſt. Benvenuti takkede i adſkillige venſtabelige Breve for denne ſkiønne Buſte, "benché da un brutto originale", og Santarelli modelerede Thorvaldſens Portrait i Vox, et Arbeide, ſom han ſenere fik Leilighed til at udføre i en Camée for Grev Sommariva.

Ved Udgangen af September forlod Thorvaldsen Florents og reiſte, — ikke til Rom, men til Montenero. Et Brev, han paa denne Tid havde modtaget fra Kronprinds Ludwig af Bayern, ſynes at have giort det nødvendigt at ſøge Baronens gode Raad og Biſtand.

Allerede under 16. Januar 1813 havde Kronprindſen, ſom tidligere omtalt, ſkrevet til Thorvaldſen angaaende nogle Reſtaurationer. Vor Kunſtner var imidlertid, tildeels ved ſin Sygdom, hindret i at opfylde Prindſens Ønſke. Han havde fra Montenero, under 17. Aug. d. A. bedet ſig undſkyldt. Men nu var der til Montenero indløbet et Brev fra ſamme høie Haand, dat. d. 8. September 1813, og Slutningen af dette Brev forekom vor Kunſtner at være af den yderſte Vigtighed.

Kronprindſen ſluttede nemlig ſit Brev med disſe Ord:

"Können Sie mir nicht ſagen, wenn man allenfalls in Rom einen Basrelief-Fries von Karrariſchen Marmor, im großen Styl von Ihnen machen laſſen wollte, was die römiſche Quadrat Palme koſten würde? und was die Arbeit allein, wenn man dazu den Marmor liefert?"

Med god Grund antog vor Kunſtner, da han havde læſt disſe Ord, at Kronprindſen vilde give ham Leilighed til at udføre Friſen fra Montecavallo i carrariſt Marmor, og dette Haab ſynes han at have grebet med begge Hænder.

I denne Tanke og med v. Schubarts Biſtand ſkrev han derfor følgende Brev til ſin høie Velynder, hvilket vi, paa Grund af den tydſke Concepts Beſkaffenhed, foretrække at meddele i Overſættelſe:

Pisa, d. 8. Oct. 1813*).

"Durchlauchtigſte Kronprinds!

Naadigſte Fyrſte og Herre!

Med oprigtig Deeltagelſe modtog jeg Efterretningen om Deres Kongelige Høiheds gienvundne Helbred, af Deres Skrivelſe af 8. September.

*) Af Prindſens Svar ſees det, at dette Brev først er affendt under 16. October.

Jeg kan ikke nokſom takke D. H. for den Tillid, De beviſer mig; hvor glæder jeg mig til, ſnart at finde Leilighed til at viſe mig den værdig.

Om kort Tid haaber jeg at vende tilbage til Rom, da min Sundhed har vundet meget ved Brugen af de lucheſiſke Bade, hvor jeg har opholdt mig i henved ſex Uger. Saaſnart jeg er kommen tilbage, ſkal jeg ſtrax paabegynde Reſtaurationerne for Deres Kongl. Høihed, ligeſom jeg ogſaa uden Udſættelſe ſkal fuldføre Adonis.

At Deres Kongl. Høihed har haft den Godhed at tage Henſyn til min Anbefaling for Billedhuggeren Schadow*), er mig overmaade kiært, og jeg er overbeviſt om at denne unge, meget talentfulde Mand vil giøre ſig Deres Kongl. Høiheds Naade værdig.

Hvad Deres Høiheds Opfordring angaaende Basrelief-Friſen betræffer, ſaa er denne Sag for mig af overordentlig Interesſe, og det ſynes i Sandhed, at De forud har giettet mine Tanker og Ønſker.

Allerede tidligere var det min Henſigt at tilbyde Deres Kongl. Høihed, en ſaa udmærket Kunſtkiender og Beſkytter, at ville udføre Basrelieffet, Alexanders Triumfindtog i Babylon, ſom jeg har giort, desværre kun i Gips, for Palaiet paa Monte-Cavallo i Carrariſt Marmor, for Dem. Det er ikke alene mit kiæreſte Arbeide, men viſtnok ogſaa det Bedſte, jeg har giort. Siden Grækernes og Romernes Tid er neppe en Friſe af denne Størrelſe udført i Marmor. Det er hverken Egennytte eller Bihenſigter, ſom bragte mig paa den Tanke, at udføre dette Værk for Deres Kongl. Høihed. Alene Kiærlighed til min Kunſt har i mig vakt dette Ønſke i den Grad, at jeg er villig til, ſaa at ſige, at levere mit eget Arbeide derved

*) I et Brev fra Rud. Schadow af 6. Sept. 1813 takker denne Kunſtner Thorvaldſen hierteligt for denne hans Anbefaling.

uden Betaling og kun at beregne Marmorets Priis og mine Arbeideres Dagløn.

Den Tanke, at dette, i sit Slags eneste, Arbeide skal komme til at tilhøre en Fyrste, der veed at sætte Priis paa Fortieneſter og Talent, er Driveſiedren for mit Forslag, og jeg smigrer mig med, at Deres Høihed vil gaa ind derpaa.

Det er min Hensigt, saafremt Deres Kongl. Høihed modtager mit Forslag, at jeg da selv vil udføre det i Carrara, hvorved Omkostningerne ville blive betydeligt mindre, og hvor jeg da kunde udsøge det skiønneste Marmor, og da Modellen allerede staaer færdig, vil jeg i kortere Tid kunne levere dette Arbeide —.

Jeg venter med Længsel paa et naadigt Svar og beder Deres Kongl. Høihed at adressere dette til min Konges Minister, Baron v. Schubart paa Montenero ved Livorno. Denne værdige Mand vil ikke undlade paa det hurtigste og sikkreste at besørge det til mig.

I dybeste Høiagtelse har jeg den Ære at undertegne mig

Deres Kongelige Høiheds underdanigste."

Af den Begierlighed, hvormed vor Kunstner sees at have grebet Sagen, kan man slutte sig til hans Skuffelse, da han, nogle Uger senere, af Svaret erfarede, at der i Kronprindsens Forespørgsel aldeles ikke havde været Tale om Frisen fra Montecavallo, men om en anden Frise, som hans Kongelige Høihed maaskee vilde lade udføre.

Kronprindsen svarede nemlig Thorvaldsen:

Salzburg, 7. Nov. 1813.

1) Freude verursachte mir der Inhalt ihres heute empfangenen Briefes v. 16. Oct. Obgleich nicht wegen dem Tri-

umpfeinzug in Babylon meine Frage, Basrelief-Frieses betreffend, geſchehen war, ſo werde ich dennoch vielleicht, Hrr. Profeſſor! ihr gefälliges Anerbieten gebrauchen, wenn mir nur die Koſten, da ich ſo beträchtliche Ausgaben habe, nicht zu hoch belaufen. Es wäre mir ſehr leid, mußte ich darum verzichten, dieſes von dem herrlich großen Künſtler ſelbſt für ſein beſtes Werk gehaltene Arbeit zu beſitzen.

2) Demnach wünſche ich, daß ſie mir genau bald wie möglich ſchreibe, was dieſes Basrelief in Carrare Marmor ausgeführt, mir koſten würde.
3) Als wann, ſie deſſen berechnen, daß es vollendet, ausgeführt ſein wird.
4) Ob es nur als Fries für eine Wandſeite beſtimmt, oder für 2, oder für alle 4.
5) Wenn aber dieſes Basrelief nebeneinander in ununterbrochene Linie gelegt, wie viel Röm. Palme deſſen Länge betrage.
6) Seine Höhe?
7) Wünſche bald wie ſie können, ihre Antworten auf jede dieſer Fragen zu bekommen, unter Umſchlag an Banquier Carli zu Augsburg, durch den Negozianten Tomasio Carli in Mayland.

Ihr ihnen ſehr geneigte

Ludwig, Kronprinz."

Uagtet Kronprindſen ſaaledes ikke ſyntes utilbøielig til at optage Thorvaldſens Forſlag, kunde vor Kunſtner dog ikke let faae Bugt med ſin Ærgrelſe over, ſaaledes at have ladet ſig overraſke, og i denne Stemning var han kun libet tilbøilig til at indlade ſig, hverken herpaa, eller paa de Planer, Kronprindſen ellers maatte have haft i Tanke.

Han lod derfor Brevet ligge ubesvaret, indtil Hans Kongl. Høihed utaalmodig lod Billedhuggeren Eberhard gaa til ham, for at minde om Svaret. I sin Forlegenhed yttrede Thorvaldsen sig saa ubestemt, at Eberhard deraf maatte antage, at vor Kunstner ikke havde modtaget dette Brev, hvilket havde tilfølge, at Kronprindsen, under 27. Dec. gientog sine Spørgsmaal.

Nu maatte Thorvaldsen til at svare, og af dette hans Svar have vi forefundet Concepten, saaledes lydende:

"Ew. Königl. Hoheit gütiges Schreiben von 7ten November habe ich früher beantworten wollen, aber um Ihnen einen Begriff zu geben von der Komposition des Basreliefs, entschloß ich mich es auf Oelpapir zeichnen zu lassen*), welches die Antwort etwas verzögert hat.

Her følger i Brevet den Beskrivelse af Frisen, som vi allerede have meddeelt**). Derefter fortsætter Thorvaldsen til Svar paa de opstillede Spørgsmaal:

"Ich schreite jetzt zur Beantwortung verschiedener Puncten Ew. Königl. Hoheit Briefes.

No. 1. Was die Umkosten des Basreliefs betrifft, ist es mir nicht möglich die Summa genau anzugeben, die es betragen wird, ohne einen Theil des Basreliefs verfertiget zu haben. Alsdann erst kann ich die Kosten des Marmors und des Arbeitslohnes genau bestimmen.

No. 2. Nach Verlauf eines Jahres von der Zeit, daß das Basrelief in Marmor angefangen wird, kann es fertig sein.

*) Formodentlig Giennemtegninger efter de Blade, hvormed Ferd. Mori paa denne Tid var beskæftiget til Fortsættelsen af Riepenhausernes Contourer.

**) See Pag. 210.

No. 3. Das Basrelief ist als Fries angebracht rings im Zimmer herum auf alle vier Wände; kann aber sowohl in einer Linie, als auch in zwei oder drei gebrochene Abtheilungen angebracht werden. Man kann es auch als ein sehr reiches Sujet mit mehrere Gruppen erweitern.

No. 4. Das ganze Basrelief, wie es jetzt angebracht ist, beträgt in der Länge 160 röm. Palmen.

No. 5. Die Höhe 5 röm. Palmen.

Wenn Ew. Königl. Hoheit finden, daß Sie Gebrauch von diesem Basrelief machen können, und Höchstdieselbe sich entschließen möchten, es zu besitzen, würde es mir eine besondere Freude sein, diese meine Arbeit in dem Besitz eines Fürsten zu wissen, der die Kunst so hoch schätzt, und meine einzige Interesse würde es sein, ein solches Sujet von dieser Natur, Mannigfaltigkeit und Ausdehnung, der Nachwelt in einer dauerhaften Materie zu überliefern.

Wie ich schon in meinen vorigen Brief Ew. Hoheit erklärt habe, wiederhole ich auch hier: daß ich in diesen Fall durchaus keine Rücksicht auf pecuniärem Vortheil nehme, und daß das Basrelief auf die Art, wie ich es Ihnen liefern werde, unmöglich hoch im Preise kommen kann.

Sehr lieb würde es mir sein, wenn der Hrr. Eberhard, Ew. Königl. Hoheit Pensionair, mir in (Hinsicht) der Ausarbeitung behülflich sein könnte.

Unterthänigst."

Thorvaldsen kom ikke tilbage til Rom, før i Begyndelsen af December, og hans forehavende Arbeider synes ikke at have giort betydelige Fremskridt under denne lange Fraværelse. Foruden Adonis og Restaurationen af de antike Sculpturer

for Kronprindſen af Bayern, havde han nu de tre Basrelieffer til Monumentet over Bethmann at modelere, hvis disse ikke allerede vare blevne modelerede ved de lucchesiske Bade. Kun om eet Arbeide vide vi med nogenlunde Sikkerheb, at det har beskæftiget ham i den sidste Maaneb af Aaret, nemlig, den anden Caryatide.

XLIV.

Fru Baronesse v. Schubarts Død. Brev fra v. Schubart angaaende et Gravmæle over hans Kone. Fragment af et Brev fra Thorvaldsen. Schubarts Svar. Tenerani kommer til Rom. Eckersberg. Thorvaldsens Portrait. Pius d. 7. vender tilbage. Monument i den Anledning, Statuen Ydmyghed.

1814.

De lucchesiske Bade havde haft en heldig Indflydelse paa Thorvaldsens Befindende, og Baron Schubart yttrede ogsaa i sine Breve, at hans Kone siden den Tid havde befundet sig bedre; men, — det næste Brev fra Montenero meldte, at hun, efter sex Dages Sygeleie, var afgaaet ved Døden d. 5. Februar d. A.

Denne Efterretning er upaatvivlelig gaaet vor Kunstner til Hiertet, da han i den Afdøde dog nok tabte det Bedste paa Montenero, hvor hun som en sand Veninde, uden Bram, altid havde giort ham og mange andre Kunstnere alt det Gode, der stod i hendes Magt.

Thorvaldsen skrev under 4de Marts et Brev, som traf Baronen i Florents, hvorhen han var reist for at søge nogen Adspredelse. Dette Brev have vi ikke; derimod have vi forefundet v. Schubarts Svar af 26de s. M. og meddele heraf følgende Uddrag:

Florents, d. 26. Marts 1814.

"Ved Hr. Rauch modtog jeg for nogle Dage siden Deres kiære Brev af 4. Marts, samt Guattani's Skrivelse, hvori han tilkiendegiver mig, at det berømte Kongelige (sic) Academie S. Luca har optaget mig til Æres-Medlem. Denne uforstyldte Ære har jeg Dem at takke for, min bedste Thorvaldsen, og jeg glæder mig ved dette nye Baand imellem os. —

— Jeg har opholdt mig fire Uger i Florents for at lindre, om muligt, min dybe Smerte over min uforglemmelige Kones saa uventede Død; men desværre, Intet kan formindske min Sorg, og jeg venter blot Lindring af Tiden, denne Menneskenes almindelige Trøster. Jeg fandt mig bedre i min Eensomhed paa Montenero, end i denne store folkerige Bye. Dog kan jeg ikke nægte, at mine italienske Venners Deeltagelse har meget trøstet mig, og aldrig skal jeg glemme det Gode, de gjøre mig, ved stedse at underholde mig med det, som angaaer denne sieldne Kone. Saaledes er det, at den eiegode Benvenuti beskieftiger sig med et overmaade skiønt Malerie, som forestiller mig og den Afdøde. Dette er malet med Mesterhaand og, som Italienerne sige: con amore; thi han elskede min sal. Kone og ynder mig, saa at han anvender alle sine Kræfter til dette skiønne Arbeides Fuldkommenhed. Det er et Knæ-Stykke og er malet med megen Natur, saavel hvad Stillingen, som hvad Ligheden angaaer. Jeg glædes ved denne søde Erindring og ved at kunne fremvise i Fædrenelandet et Malerie af Benvenuti's Mesterhaand. Det er nu snart fuldendt, og Alle beundre det. Jeg ønskede, at De kunde see det, min eiegode Ven! De vilde vist være tilfreds dermed.

Nu, min kiære og eiegode Thorvaldsen! er jeg overbeviist om, at ogsaa De vil bidrage til at ære og udødeliggiøre Deres Venindes Minde. Hendes hellige Aske hviler paa den smukke og næsten yndige engelske Kirke-

gaard, beſtygget af Laurbær og Cypreſſer, og nu planter jeg en heel Bosquet omkring hendes Hvileſted, ſom vil omſtabe Dødens mørke Grav til en yndig og behagelig Hauge, der vil blive Øiemed for min daglige Spadſeregang. En Steen af hvid carrariſt Marmor er beſtilt, og derpaa graves en ſimpel, men rørende Inſkription; men hvad der beſynderlig ligger mig paa Hiertet, er at have af Deres Meſterhaand, min gode Ven, et Basrelief ved Hovedet af Stenen, ſaaledes omtrent 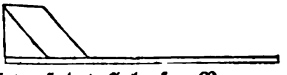

Jeg ſender Dem indſluttet Maalet af det Hele for Proportionens Skyld. Nu, min kiære, allerbedſte Thorvaldsen! ſend mig Deres Idee i denne Anledning. Jeg vil paa ingen Maade foreſkrive Dem den, eller indſtrænke Dem. Deres Genius, oplivet af Venſtabs hellige Baand, vil bedſt lede det Udkaſt, ſom jeg beder Dem indſtændigt, jo før jo hellere at gisre og at tilſende mig til Montenero, hvorhen jeg tilbagereiſer om nogle Dage.

Kiære, gode Thorvaldsen! iværkſæt ſtrax denne Ting, thi jeg vil ingen Glæde nyde, førend jeg faaer Deres Udkaſt, ſom jeg ſaa inderlig længes efter. Lad alt andet Arbeide ſtaae, for at tilſende Deres Ven denne Tegning."

Thorvaldſen udſatte ikke længe at opfylde dette Ønſke. Paa en Convocationsbillet fra Akademiet S. Luca, dat. 11. April 1814, finde vi følgende, egenhændige Begyndelſe til en Concept, ſkrevet med Blyant:

"Hermed følger (en) Tegning, ſom jeg med Taarer har forfærdiget. Den foreſtiller Deres henſovede Kone, ſom De igienkalder; ved hendes Hoved læner ſig Dødens Genius, ſom udlæſter Fakkelen ved (Foden af) en Candelabre."

Dette Brev afſendte Thorvaldſen, ſom det ſynes, allerede den 13de April, og under 23de f. M. modtog han fra Schubart følgende Skrivelſe:

Montenero, d. 23. April 1814.

"Jeg takker Dem, min bedste Thorvaldsen! for Deres kiære Brev af 13. April, og for den mig tilsendte, herlige Tegning til det Bassorelievo, som skal pryde min uforglemmelige Kones hellige Grav. Dette Minde er skiønt, er Dem værdigt og vil forevige Erindringen af en kiær Person, som nu nyder hendes Dyders velfortiente Løn. Gud velsigne Dem, fordi De vil lade alt andet Arbeide ligge, for at beskæftige Dem med dette. De fyldestgiør derved mit varmeste og kiæreste Ønske. Da Busterne give Anledning til at vente den sandeste Ligning, vil Deres Idee blive desto interessantere, fordi Tanken er passende, rørende og tydelig. Petrach's skiønne Strophe*) vil være net og anvendbar, og det Hele vil blive et, den Afdøde værdigt, Monument. Tegningen kan jeg ikke bringe over mit Hierte at tilbagesende Dem, da jeg saameget gierne betragter den og beundrer den. Længden af 4 romerske Palmer er netop som jeg ønsker den, ligesom Høiden af 3 palm. 6 unc. er just passende, og jeg beder Dem indstændig, intet at forandre. Den Genie, som ved den Afdødes Hoved udslukker Livets Fakkel er fortræffelig, ligesom Candelabren ved Fødderne er særdeles antydende. Kort sagt, alt er godt, ædelt og passende i dette Monument, og ved Leiligheden af Indskriften vil jeg tillige antyde Sujettet. Nu ønskede jeg blot at vide, naar De troer med Visshed at kunne ende dette Monument? De vil vist strax modelere det, og saa vil De lykkeliggiøre mig ved at sende mig saa snart som muligt med en Veturin et Aftryk i Gips.

— Jeg saae med Beundring Deres Buste af Benvenuti. Den er lignende og i en grandiøs Stil. Efter

*) Schubart har tidligere yttret: "Jeg har tænkt paa en meget skiøn Elegie af Petrarcha, der begynder saaledes: "Non come fiamma che per forza é spenta."

min, er det Deres fortrinligste Buste. De har sandelig forfærdiget den con amore."

Om dette Basrelief, hvoraf vor Kunstner selv har givet Beskrivelsen i det anførte Fragment, have vi kun at tilføie at det, udført i Marmor, henstod i Thorvaldsens Studio, indtil det efter hans Død blev afleveret til Museet. Grunden hertil maa formodentlig søges i de senere indtraadte Forhold imellem Thorvaldsen og v. Schubart.

I Studiet, hvor paa denne Tid Caryatiderne vare under Arbeide, ankom i disse Dage en ny Lærling. Pietro Marchetti i Carrara, fra hvem Thorvaldsen stadigt fik sine Marmorblokke, sendte ham dennegang med et Brev af 29de Marts — ikke en Marmorblok — men en halvfærdig Billedhugger, sin Søstersøn, Pietro Tenerani, der i Fremtiden blev Thorvaldsens navnkundigste Eleve og i en Række af Aar hans fortrolige Ven.

Den unge, danske Maler, om hvem Prinds Christian allerede havde skrevet, Eckersberg, var nylig ankommen til Rom, og fandt hos Thorvaldsen al den Bistand og Veiledning, han kunde behøve, og et Venskab som vedvarede uforandret indtil det Sidste. For ret at kunne leve sammen med denne kiære Landsmand og udmærkede Maler, skaffede Thorvaldsen ham Bolig hos Signora Buti i Palazzo Tomati, hvor han selv boede, og allerede i Løbet af dette Aar benyttede Eckersberg dette Samliv til ved sin herlige Kunst at bevare Efterverdenen Billedet af Thorvaldsen i et Mesterværk, der var sin Gienstand fuldkommen værdigt.

Vi maa endnu her nævne en Ankomst til Rom, der giør Fordring paa at anføres imellem vor Kunstners Glæder i disse Dage, nemlig Pave Pius d. 7des. Efter fem Aars

Fangenskab i Frankrig vendte den hellige Fader nu tilbage til Vaticanet, og den 24. Mai 1814 modtoges han ved Ponte molle af mange Tusinder, som mødte ham med Palmer i Hænderne. Iblandt de festlige Foranstaltninger, som man i Rom havde beredet ved hans Komme, nævne vi her fortrinligviis et Monument ved Engelsbroen, fordi vor Kunstner havde leveret sit Bidrag dertil *), nemlig en Statue, Ydmyghed, et Værk, som havde det Særegne iblandt Thorvaldsens øvrige Arbeider, at det kun levede et Øieblik.

*) Morgenblatt. 1814. Nr. 140. Pag. 558.

XLV.

Basrel. Nessus og Deianira. Basr. Vulkans Værksted. Buste og Basrel. til Aug. Böhmers Monument færdige til at afsendes. Skrivelse fra Schelling til Thorvaldsen. Laura Joëga. Concept til et Brev fra Thorvaldsen. Schubart skriver angaaende sine Pengesager og reiser til Danmark. Ordenen delle Due Sicilie. Medlem af Akademiet i München.

1814.

Imedens de foreliggende Breve og Papirer ellers troligen have hiulpet os til, med nogenlunde Sikkerhed at kunne datere de fleste af vor Kunstners Frembringelser, fremtræder her, under 1814, et Par Arbeider, som vi ikke finde omtalte med et Ord, undtagen paa de Lister, Thorvaldsen, nu og da, selv har skrevet over, hvad han havde frembragt. Da denne Hiemmel jo dog maa synes ligesaa god som enhver anden, og vi have en saadan for det ene, og desuden Eckersbergs Meddelelse, hvad det andet angaaer, saa tage vi ikke i Betænkning at optage dem her under dette Aar.

Det første fremstiller i et Basrelief Centauren Nessus, som bortfører Herkules's Elskede, Deianira, paa sin Ryg giennem Bølgerne, et Arbeide, som, udført i Marmor, blev kiøbt af en Grev Marulli fra Neapel.

Det andet er et Basrelief, der upaatvivleligt allerede for endeel Aar siden var bleven componeret og maaskee endog

paabegyndt i Model samtidigt med Statuerne Mars og Venus, nemlig Vulkans Værksted, efter Anakreons 45de Sang. Dette Basrelief blev udført i Marmor og i 1816 solgt, tilligemed et Par andre, til Kiøbmand Jørgen Knudsen fra Trondhiem.

Basrelieffet til Auguſta Böhmers Gravmæle blev nu fuldført i Marmor tilligemed den tilhørende Buſte, og Thorvaldſen ſkrev under 24. Juli 1814 et Brev til Schelling i München, for at anmelde disſe Arbeider ſom færdige. Dette Brev vilde maaſkee have kunnet give interessante Oplysninger med Hensyn til Monumentets følgende Hiſtorie, men vi have ikke funnet Spor deraf. Først i Slutningen af Sept. modtog Thorvaldſen Schellings Svar. Den lange Udeblivelſe af dette Svar var deels foranlediget ved Schellings Fraværelſe paa en Reiſe, deels en Følge af, at den til Monumentet beſtemte Sum ikke endnu havde været disponibel. Af Schellings Brev erfares det imidlertid, at Thorvaldſen gientagne Gange har tilſkrevet ham, uden at denne har modtaget, eller beſvaret, disſe Breve, hvilket muligen har været vor Kunſtner ſaamegetmere paafaldende, da deres Indhold tildeels gik ud paa at anmelde ſaavel Basrelieffet ſom Buſten færdige til Aſſendelſe. Ogſaa nu var der en Hindring for deres Modtagelſe, nemlig den fremrykkede Aarstid, ſom giorde det ønſkeligt, at Sagen for Tiden ſtilledes i Bero. Efterat have anført dette, yttrer Schelling i ſit Brev af 24de Septb. 1814:

"Dieß ſind die Urſachen, wegen welcher ich Ew. Wohlgebohren bitten muß, die Basreliefs p. p. noch für den nächſten Winter Platz in Ihrem Studio zu verſtatten

und ſie vor der Hand bis auf weitere Nachricht nicht zu überſenden —"

Hvad Indflydelſe dette har haft paa, at disſe Arbeider bleve henſtaaende ſom forglemte i Thorvaldſens Studio, indtil efter hans Død, ſkulle vi ikke kunne ſige; da vi førſt i den ſeneſte Tid have fundet Spor af, at de omſider ere blevne reclamerede.

Ihvorledes det endog forholder ſig, da er dette dog viſt, baade at Thorvaldſen har villet aflevere dem, og paa den anden Side, at han ogſaa har modtaget, idetmindſte en Deel af Betalingen. Dette ſidſte fremlyſer ogſaa af det os foreliggende Svar fra Hofraad Schelling. Angaaende den hele Betaling for Monumentet, ſynes Thorvaldſen i al Venſkabelighed, og med Henſyn til Omſtændighederne, at have ſat Priſen ſaa lavt, at han havde maattet giøre det til Betingelſe, at Ingen erfarede den. Nu, da der ikke længer er Grund til en ſaadan Hemmeligholdelſe, og vi allerede af det Foregaaende have erfaret, at den disponible Sum beløb ſig til omtrent 400 Thlr., kunne vi her af Schellings Brev anføre Slutningen:

"Verlaſſen Sich Ew. Wohlgebohren darauf, daß niemals jemand den Preis erfahren ſoll, ich weiß, daß Rückſichte der Freundſchaft Sie bey Beſtimmung deſſelben vorzüglich geleitet haben."

Fra Montenero havde Thorvaldſen i længere Tid ikke hørt noget, da Omſtændighederne nødte ham til, imod Sædvane, ſelv at aabne Correſpondancen.

Af Zoëga's Børn var den yngste Datter i Kiøbenhavn hos Fru Fred. Brun; Drengen, Federigo, havde v. Schubart allerede tidligere taget til sig paa Montenero og paa sin sidste Reise til Danmark ført ham med sig, for underveis at faae ham indsat i et Gymnasium. I Rom var saaledes kun den ældste Datter, Signora Laura, tilbage. Hendes tidligere omtalte Forlovelse med den unge, franske Maler var imidlertid hævet, og hun havde tilbragt nogle Aar i Pension hos en romersk Familie, som sørgede for hendes Fornødenheder, imod Godtgiørelse derfor af Baronen, hendes Formynder. Nu havde hun nylig giennemgaaet en langvarig Sygdom og vilde reise til Livorno, for at gienvinde sin Helbred, og herom maatte Thorvaldsen underrette v. Schubart.

Af det Brev, han skrev, have vi en ufuldstændig Blyantsconcept, som vi meddele:

Rom, d. 2. Julii 1814.

"Signora Laura Zoëga, formedelst hendes langvarige Sygdom, har Doctoren raadet, ikke at overblive Sommeren her i Rom, da den vilde være hendes nuværende Omstændigheder meget skadelig, men derimod maatte hun søge at nyde Søluften. Hun har derfor grebet denne hastige Beslutning, at reise til Livorno med en Familie, som reiser herfra imorgen.

Hun har ingen anden i denne Verden, end Dem, Excellenz! hendes Familie, som hun boede hos her i Rom, har hun saa godt som maattet ernære efter Mandens Død, saa hun derved selv led Mangel; hun vil bedst selv fortælle Alt.

Jeg er i fuldt Arbeide med Bassorelievet for Deres uforglemmelige Gemalinde — — —"

Af et Brev, som v. Schubart skrev til Thorvaldsen under 22. Aug. d. A., erfare vi, at der blev sørget for

Signora Laura hos en Familie i Toskana, og at v. Schubart selv, efter et kort Besøg paa Corsika, agtede igien at reise til Danmark, for at faae sine Pengesager i Orden. "Med Posten igaar," skrev han, "er mig lovet over Holland en liden Capital af 3000 Scudi"; men han tilføier: "Penge kan jeg ikke sende Dem; siden 9 Maaneder har jeg ikke trukket en Skilling fra Fædrenelandet, og min Gage for 1½ Aar er mig ikke betalt."

Førend sin endelige Afreise, skrev han endnu et Brev til Thorvaldsen:

Montenero, d. 3. Octbr. 1814.

"Min bedste Thorvaldsen! Jeg reiser paa Løverdag til vort kiære, men ulykkelige Fædreland. De veed, at De og alle mine værdige Landsmænd i Rom har i mig en oprigtig Ven og Talsmand. Henvend Dem alle frit til mig og vær vis paa, at jeg med Varme skal antage mig samtlige Landsmænds Tarv. Gud velsigne Dem, fordi De saa ivrigt arbeider paa mit Bassorelievo. Jeg stoler nu paa, at det bliver færdig til Mai Maaned, og at jeg da selv kan have den Tilfredshed, at ære min uforglemmelige Kones Minde ved at pryde hendes hellige Grav med dette Mesterstykke.

De Remisser paa nogle Tusinde Piastre, som jeg har faaet med største Opoffrelse af mine Venner, ere neppe tilstrækkelige til Reisen og til at udrede en Hob smaae Artikler, som Omstændighederne ikke tillade mig, at lade staae tilbage —"

Til dette Aars Begivenheder have vi endnu at føie, at Thorvaldsen under 28. Januar 1814 modtog Ordenen delle Due Sicilie, og at det Kongelige Akademi for de dannende Kunster i München, under 12. Octbr. d. A. optog ham som udenlandsk Medlem.

XLVI.

Hertugen af Bedford i Rom. Bestillinger. La Fanciulla. Basr. Priamus hos Achilles. Skrivelse fra Schubart. Bebesonten og Thorvaldsens Portrait af Ekersberg sendes til Danmark. Basrel. Natten og Dagen. Portraitstatue af Grevinde Østermann. Basrel. Victoria bekrandser en falden Krigers. En Indbydelse til Concurs.

1815.

Hertugen af Bedford havde med sin Familie besøgt Rom i disse Vintermaaneder. Til sine allerede rige Kunstsamlinger giorde han hos vor Kunstner Bestilling paa en Gientagelse af det tidligere nævnte Basrelief, Achilles og Briseis, og overdrog Thorvaldsen tillige at componere et Sidestykke dertil.

Men foruden disse to Bestillinger, ønskede han endnu fra vor Kunstners Haand en Portraitstatue af sin, dengang fireaarige, Datter, Lady Georgiana Elisabeth Russel. Modellen til denne lille Statue, som er bekiendt under Navnet Fanciulla, blev altsaa foretagen, medens Familien endnu var tilstede, og det synes endog, at Thorvaldsen havde sin Model til det andet bestilte Basrelief færdigt, førend Hertugen forlod Rom.

Det ny Basrelief, som saaledes fremstod i Begyndelsen af 1815, var en Behandling af en homerisk Gienstand, hvorpaa Thorvaldsen allerede gientagne Gange havde prøvet

ſine Kræfter i de første Kunſtneraar *), nemlig: Den gamle Kong Priamus, ſom i Nattens Stilhed kommer til Achilles's Telt med rige Gaver, for at udverle ſin Søns, Hektors, Liig.

Dette Basrelief, der er omtalt **) ſom et af de Arbeider, hvori Thorvaldſen mærkeligſt er trængt ind i Aanden af den græſke Sculpturs ſkjønneſte Tidsalder, var tilligemed Sideſtykket beſtemt til Hertugens Galeri i Woburn-Abbediet. Der ſkulde de "selon leur mérite" indtage "une place distinguée." Thorvaldſen havde vel lovet, at levere alle tre Arbeider i Marmor i en Tid af ſex Maaneder, men det gik Hertugen, i denne Henſeende, ſom det ſædvanligſt gik alle de Andre, der giorde Beſtillinger hos vor Kunſtner.

Døbefonten til Brahe-Trolleborg ſtod nu færdig i Marmor, men da Schubart for Tiden var i Danmark, og Thorvaldſens Tanker imellem de ny, forehavende Arbeider, var der ikke Spørgsmaal om dens Affendelſe. Schubart, ſom ved Ankomſten til Danmark beſøgte ſine Slægtninge i Fyen, og i den Reventlowſke Familie havde Leilighed til at udtale ſig om dette Værk, der allerede ſaalænge var bebudet ſom en Gave fra Grevinde Schimmelmann, overtog nu ſaa meget hellere at paaſkynde Affendelſen, da en foreſtaaende Tilvært i Familien giorde Døbefontens ſnarlige Ankomſt dobbelt ønſkelig.

Han ſkrev derfor til Thorvaldſen fra Holſteenborg under 9. Jan. 1815 et Brev, hvoraf vi uddrage det herhenhørende:

---

*) Ungdomshiſtorien. Pag. 31.

**) Morgenblatt. 1815. Nr. 248. Lit. Blätter d. Börſenh. 1827. Nr. 192. Pag. 365.

"— Disse Linier ere blot bestemte til at bede Dem, jo før jo hellere at afsende den ypperlige Døbe-Steen til Livorno, til Handelshuset Sign. Claussen & Comp; thi der ligger just en seilfærdig Flensborger-Skipper, nemlig Hansen, som i Februar afgaaer til Helsingöer, og saaledes ville vi snart have den Glæde at besidde her dette Kunstens Mesterstykke. Hvad der især bevæger mig til at bede Dem indstændig, min bedste Ven! at haste denne Spedition, er dette:

Jeg tilbragte otte lykkelige Dage paa det yndige Trolleborg i en sand Engle-Kreds, og da min Niece, Grevinde Reventlow, just efter 7 Aars Gifternmaal nu endelig har den Lykke at være frugtsommelig, saa ønste vi alle, og det ret inderlig, at Daaben af dette første og kiære Barn maatte skee ved vor Thorvaldsens Døbe-Alter. Glæden derover vilde være stor. Jeg staaer Fadder, og med hvilken Enthousiasmus vilde jeg ikke være nærværende ved denne hellige Handling, naar jeg stod ved Siden af Deres skiønne Arbeide. En Ting maa jeg tilføie, som vist vil behage Dem, ligesom den har glædet mig. Jeg turde næsten ikke foreslaae den, skiønndt den altid var min Tanke. Man udbygger ved den smukke Kirke paa Trolleborg et separat Capelle til Døbe-Stenen, og dette, skiønndt simpelt, skal blive i den Romerske Smag. Beed min gode Ven Malling, at give mig et Udkast til et sligt Capelle. —"

Denne Opfordring besvarede Thorvaldsen ufortøvet ved et afsende Døbefonten med den ham anviste Skibsleilighed fra Livorno, ledsaget af Eckersbergs skiønne Portrait af Thorvaldsen, hvilket den beskedne Maler sendte hiem som en Foræring til Kunstakademiets Portraitsamling.

Thorvaldsen havde i denne Sommer næsten Intet foretaget sig og gik omkring, hensunken i sin gamle Tungsindighed, da han en Morgen aarle, før Livet havde rørt sig i Huset, forlod sit Leie, gik til den sorte Tavle, der stod tom paa Staffeliet, for at fremstille et Billede, som i Nattens Stilhed syntes at være blevet ham aabenbaret. Det var dog ikke ganske saa. Det Billede, han vilde fremstille, havde allerede længe foresvævet ham, men nu havde han baaret det længe nok under sit Hierte.

Det var det berømte Basrelief, Natten, som i denne Morgenstund kom til Verden.

En let udkastet Tegning til en saadan Composition havde han allerede tidligere viist sin Ven Eckersberg, som siden oftere forgieves havde mindet ham om, dog at foretage dette skiønne Billede *).

Under den flygtige Modelering, hvori han nu med faa Træk havde udtalt sig saa mesterligt, at Udførelsen næsten blev overflødig, syntes hans Sinds Taager at være drevne bort for Luftningen af en høiere Tilværelse.

Da Eckersberg var staaet op og efter Sædvane kom ned til Thorvaldsen, fandt han ham siddende, med Hunden Teverino paa den ene, og en Kat, liggende paa Stolen, ved den anden Side, ifærd med at fuldføre Basrelieffet. Fuld af Glæde over sin ny Skabning, hilsede han oprømt paa sin Ven og viste ham, at han nu endelig havde giort Alvor af det.

---

*) Iblandt Thorvaldsens Papirer fandtes ogsaa et Par Tegninger af Natten og af Dagen, men disse synes snarere at være udkastede efter Basreliefferne, maaskee til Veiledning for Mori, da han skulde stikke dem i Kobber til sit Værk.

Under Billedet af en skiøn Qvinde, som, med sænket Hoved og med sine to Børn, Søvnen og Døden, i Armene, svæver stille igjennem det dybe Rum, havde Thorvaldsen her fremstillet Natten. Hendes Hoved er ombundet med et Klæde, under hvilket spores en Krands af den søvnbringende Valmue. I hendes sagte Flugt paa de roligt viftende Vinger hviler den venstre Fod mageligt over den høire.

Imedens Eckersberg endnu sad hos ham, sendte Thorvaldsen Bud efter Antonio, Gipsformeren, at han skulde komme, for at afstøbe Basrelieffet. Da Gipseren senere paa Dagen indfandt sig, havde Thorvaldsen, medens han tøvede, givet sig ifærd med at modelere et Sidestykke til sit Basrelief, uden at lægge Mærke til, at det første endnu ikke var ganske færdigt. Kunstneren havde nemlig endnu ikke bestemt dets ydre Form og blev opmærksom herpaa ved Antonios Spørgsmaal. Da først trykkede Thorvaldsen den lille Leerkugle, som han rullede imellem Fingrene, ind paa Basrelieffet under Nattens sagte svævende Vinge. Med et Par Tryk var Leerkuglen dannet til en lille Ugle, hvis udstrakte Vinger skulde angive Billedets Vandlinie. Da det var giort, afridsede han med et Stykke Kride Cirkelen, som skulde begrændse Medaillonen. Som Antonio nu vilde gaa bort med Natten, — saaledes fortaltes det, — raabte Thorvaldsen, der atter var ifærd med Sidestykket: "Bliv lidt, Antonio! saa kan Du faae dette med!"

Den Tanke, Kunstneren udtalte i Basrelieffet Natten, tilhører oprindelig den antike Kunst *). Hvorledes den er

*) Hesiods Theogoni v. 748—52. Pausan. Lib. V. cap. XVIII.

fremtraadt i Thorvaldsens Siæl, og hvorledes han efterhaanden har tilegnet sig den, saa at han nu kunde gienføde den af sit Eget, lader sig nogenlunde paavise.

Zoëga *) havde paa sine Sommervandringer i Nærheden af Frascati oftere paa Villa Montalto glædet sig ved den poetiske Allegori i et Billede, forestillende den bevingede Nyx, som med sine to Børn ved Brystet, flygter for den frembrydende Morgen. Paa dette Billede, kan man antage, har han giort Thorvaldsen opmærksom, og maaskee endog at han har ført ham derhen, for at see det.

Desuden havde Thorvaldsen allerede langt tidligere giort Bekiendtskab med en Composition af Carstens, hvori Natten er fremstillet, siddende med sine to Børn, Søvnen og Døden, i Skiødet **). En anden Tegning af samme Maler, som fremstiller den tilsløredе Nat, var i Thorvaldsens Besiddelse og hang, idetmindste senere, i hans Sovekammer, ligeoverfor Sengen. Det manglede saaledes ikke paa Motiver udvortes fra, og under deslige stadige Indvirkninger, var hans eiendommelige Fremstilling efterhaanden bleven moden.

Sidestykket, Basrelieffet Dagen fremstiller den livfulde Hemera, eller maaskee rigtigere, Eos, svævende over Jorden og udspredende Morgenens Roser over den østlige Himmel. Paa hendes Skulder støtter den muntre Hesperus sig og løfter høit sin Fakkel.

Til Valget af denne Modsætning har Tanken ligget Kunstneren nær i Guido Reni's bekiendte Billede i Paladset Rospiglioši; Fremstillingen og Compositionen laa derimod

*) Welcker, Zoëgas Leb. II. p. 285.
**) Moritz's Götterlehre. Tab. 45.

eiendommeligt bestemt i det Arbeide, hvortil dette skulde være Sidestykke.

Neppe har nogen anden af vor Kunstners mange herlige Compositioner i den Grad, som disse to Dioscurer paa Kunstens Firmament, indført Thorvaldsens Navn i Folket og i Hierterne. Den samme Dag fyldte de begge deres Tilværelse, og siden have de i mange Aar, Dag for Dag, vandret om i den hele, nogenlunde civiliserede Verden som den skiønne Kunsts veltalende Missionærer. Hvorofte Øiet mødte dem paa de forskielligste Veie og under de forskielligste Anvendelser, trættedes det dog ikke, saa at man ogsaa kan forudsige, at saalænge Kunsten staaer, skal Thorvaldsens Dag og Nat ikke aftage.

Det første Exemplar af disse to Basrelieffer bleve, ifølge Kunstnerens egen Liste, udført for Lord Lucan. I 1817 blev en Gientagelse bestilt for Fyrst Metternich, og af det Brev, hans Commissionair, W. Bartholdi, i denne Anledning skrev fra Florents den 26. Juli 1817, erfares, at man ønskede, at vor Kunstner ved disse vilde foretage en eller anden lille Forandring og sætte sit Navn derpaa, for saaledes at give dette Exemplar nogen Originalitet *). Senere var der neppe noget Aar, at man jo saae Natten og Dagen under Udførelse i Studiet, og i en Uendelighed ere disse Billeder mangfoldiggiorte i alle Kunstens og Industriens Retninger.

I dette Aars Efterſommer kom en russisk Grevinde Elisabeth d'Ostermann til Rom og giorde hos Thorvaldsen Bestilling paa sin egen Portraitstatue i naturlig

*) cfr. Tüb. Kunstblatt. 1825. Nr. 52.

Størrelse, udført i carrarisk Marmor. Det var altsaa et Arbeide, som strax maatte foretages, og Kunstneren tilfredsstillede i høi Grad ved en Model, som fremstillede hende i en tankefuld Stilling og under et Klædemon, der forenede det Moderne med Antiken. Angaaende denne Portraitstatues videre Udførelse i Marmor, finde vi, at den i 1818 endnu ikke var tilendebragt. Det blev nemlig dengang overdraget den russiske Gesandt i Rom, Grev d'Italinsky, at paaskynde Fuldførelsen, som da ogsaa paafulgte i 1819.

Da Thorvaldsen havde fuldført denne Statue i Model, og Grevinden var reist til Paris, modtog han under 3die October d. A. et Brev fra hende, hvori hun, efterat have bebreidet ham, at han siden ikke havde ladet høre fra sig eller fra Arbeidet, raadførte sig med ham, angaaende en ny Bestilling, hun ønskede at gjøre hos ham.

Ved sin forestaaende Tilbagekomst til sine Godser i Rusland, vilde hun der lade opføre et lille Kapel, til Gravminde for en elsket Broder, der havde endt sit Liv paa Valpladsen. Hun overdrog hertil vor Kunstner at udføre et Basrelief, som skulde fremstille En falden Krigers, som bekrandses af Frebens Engel med en Immortelle-Krands. Ved hans Fødder Smerten, under Billedet af en siddende Qvinde, "que Vous pouvez", hedder det, "faire ressemblante à moi."

Andet have vi ikke forefundet om denne Bestilling, men henvise i denne Anledning til et, ellers mindre bekiendt, Basrelief, som vi tidligere har regnet mellem hans Værker *),

*) Den danske Billedhugger B. Thorvaldsen og hans Værker. T. I. Tab. LXXVII.

men ſom ikke er optaget i hans Muſeum, fordi man af høiere kunſtneriſke Hensyn ikke troede, at kunne tillægge ham dette.

Paa dette Sted maa vi ikke forbigaae endnu at nævne en Opfordring til vor Kunſtner fra England til at deeltage i en Concurs, ſom Parlamentet have decreteret i Anledning af Oprettelſen af nogle Monumenter for faldne Generaler.

"Le Parliament," ſkrev Sir Edmund Bourke under 10. Octbr. d. A. til Thorvaldſen fra London, "ayant décrété d'ériger plusieurs Monumens à différens Généraux, qui ont glorieusement peri dans la dernière guerre, et le Concours étant ouvert aux artistes de toutes les nations, Je crois devoir Vous envoyer l'extrait des Notes de la Chambre des Communes, afin que Vous en profiterez, si vous le jugez à propros. Les projets doivent être remis ici avant le 5 de Mars prochain.

Vous êtes bien connu de réputation dans ce pays, et tous les Anglais qui ont été en Italie, parlent de vos ouvrages de manière à faire désirer tous les connoisseurs d'en voir, et ils attendent tous avec impatience l'arrivée des bas-reliefs du Duc de Bedford."

Men Thorvaldſen holdt ikke af at concurere.

XLVII.

Thorvaldsens Portrait af Eckersberg og Døbefonten i Marmor komme til Kiøbenhavn. Kronings-Salonnen i 1815. Gunstige Stemninger for Thorvaldsen, og Ønsket om hans Hiemkomst. Prinds Christian Frederik og Thorvaldsens romerske Venner. Brev fra P. Malling, Brøndsted og v. Schubart, angaaende Opfordringen at vende tilbage.

1815.

Imedens Natten og Dagen kastede en ny Glands over Thorvaldsens Navn i Rom, gled hans Sol ogsaa lidt høiere op over Nordens Horizont.

I sit Portrait, malet af Eckersberg, fremtraadte han for sine Landsmænd og vandt allerede derved deres Hierter. Døbefonten, som var fulgt med, skulde snart vække deres Beundring.

I August Maaned 1815 aabnede Akademiet for de skiønne Kunster en Salon, i Anledning af Frederik den 6tes Kroning. Baron v. Schubart, som var i Kiøbenhavn, havde allerede introduceret Billedet af sin Ven i mange fornemme Kredse, og benyttede nu ogsaa den forestaaende Kunstudstilling til hans Forherligelse. Hvad vor Kunstner hidtil havde hiemsendt, havde endnu ikke nydt den Ære at blive optaget i de aarlige Udstillinger. Som Æresmedlem af Akademiet havde v. Schubart nu Leilighed til at fremdrage mange af disse henstillede Sager af det akademiske Støv. Desuden havde

han fra Rom medbragt de skiønne Tegninger, som Thorvaldsen havde skienket ham og hans Kone ved de foregaaende Aars Fødselsdage, og vel skulde Døbefonten snart sendes til Brahe-Trolleborg, men først maatte den dog sees i Kiøbenhavn. Vor Kunstner, der saalænge var bleven overseet ved Udstillingerne af danske Kunstneres Arbeider, kom altsaa i dette Aar til at staa med Palmer i begge Hænderne.

Udstillings-Catalogen for Salonnen 1815 havde foruden Portraitet, som var Eckersbergs Lovtaler, Døbefonten i Marmor, Busterne af Cicero, M. Agrippa, Tyge Rothe og Ida Brun, i Marmor, og af Baron v. Schubart og Gemalinde, i Gips, og desforuden ni, skiønne Tegninger fra Thorvaldsens Haand, at opvise.

Men v. Schubart var ikke den Eneste, som i Kiøbenhavn bestræbte sig, for at giøre sine Landsmænd bekiendte med Thorvaldsens store Navn og Virksomhed. Ogsaa Fru Fred. Brun havde alt længe været virksom baade i sine egne Cirkler og i de Schimmelmannske. Nu var ogsaa Brøndsted kommen tilbage, fuld af Begeistring for sin store Ven i Rom og med forstandig Indsigt og en sund, renset Smag til som Dienvidne at kunne lede Enthousiasmens Strøm. Endelig kom ogsaa P. Malling i Efteraaret tilbage og lagde sit Ord i Vægtskaalen. Han bragte fra Rom de seneste udkomne Hefter af Mori's Contourer og deriblandt Omridsene af Frisen fra Montecavallo, hvis begeistrede Apostel han vilde være i Danmark.

Kong Frederik den 6te havde, som bekiendt, ingen synderlig Interesse for Kunsten og var for ærlig til at ville paatage sig en Kunstbeskytters Rolle. Dog skal Synet af den skiønne Døbefont have overrasket ham; disse milde,

kiærlige Billeder, udtrykte saa blidt og indsmigrende i den haarde Marmorsteen, tiltalte ham paa en usædvanlig Maade og stemte ham allerede da særdeles gunstigt for vor Kunstner.

Men Prinds Christian Frederik var dog den, hos hvem alle disse hiemkomne Landsmænds Bestræbelser for Thorvaldsen mødtes, og af den Interesse, denne Fyrste allerede i de foregaaende Aar havde lagt for Dagen, for at knytte Thorvaldsen fastere til Fødelandet, kan man slutte, at enhver Foreстilling hos ham har mødt et villigt Øre.

Naar derfor Baron v. Schubart, Brøndsted eller Malling for ham yttrede deres Ønsker, at Thorvaldsen herfra dog maatte møde de Opfordringer og den Opmuntring, som hans Kunstnerrang og Forhold til Danmark berettigede ham til, saa bleve disse Mænd paa samme Tid igien af Prindsen opfordrede til, at anvende al deres Indflydelse hos Kunstneren, for at formaa ham til, ogsaa at følge de Indbydelser, som alt saa længe forgieves havde lydt til ham, deels igiennem Prindsen selv, deels igiennem Slotsbygnings-Commissionen.

Men dette vil bedst fremtræde af de Breve, som disse Mænd i Løbet af et Par Uger skrev fra Kiøbenhavn til Rom.

Fra Stadsbygmester, Professor P. Malling modtog Thorvaldsen først en Skrivelse af 20. Nov. 1815, hvori han yttrede blandt Andet:

"— Stedse ihukommende vor sidste Samtale ved Afskeden paa Veien fra la Storta nordpaa, har jeg strax ved min Ankomst hertil lagt an paa at bane Dem, kiære Thorvaldsen! Veien til Kiøbenhavn i Selskab med vor Ven, Eckersberg.

Alles Ønske fandt jeg stemt for at see Dem, især Prinds Christian og Etatsraad Hansen, — kun vidste man ikke ret, hvorledes. Jeg opgav dem mine Ideer derom, og Etatsraad Hansen foredrog dem for Kongen, som velvilligen samtykkede. Planen er nemlig denne:

Forudsat, at de maatte vedligeholde Deres Bolig og Værksteder i Rom, som Hovedpunkt for Deres og vores Kunsthæder i Udlandet, indbydes De til Besøg paa saa lang Tid, det maatte behage Dem selv, og De kunde være fraværende Deres Arbeider i Rom, og for at see Dem snarest, ønsker man, De reiser i Selskab med vor Ven, Eckersberg, som venteligen maatte være den første, bequemme Leilighed, der tilbød sig.

Man indrømmer Dem fri Reise frem og tilbage og anviser Dem i Rom, førend De afgaaer, en Sum til at bestride Reiseomkostningerne med. Ved Deres Ankomst hertil Staden aftræder De paa Charlottenborg, hvor en velindrettet Bolig med rummelige Værksteder staaer beredt til at modtage Dem.

Endeel interessante Opgaver til Slottet, Raad- og Domhuset og Frue Kirke vente Dem, som, efter hvad jeg kiender til Deres rige Phantasie og Lethed i at realisere den, maa aabne Dem en høist behagelig Beskæftigelse og give os Leilighed til at yde Dem vor Beundring og Erkiendtlighed.

For den Tid, De opholder Dem her i Kiøbenhavn, er man betænkt paa at give Dem en anstændig fast Gehalt i Sølv. Til Modelering og Afformen kan De her finde den fornødne Hiælp. Nærmere kunde det aftales, hvad man i Marmor ønskede udført, som da bedst lod sig udføre i Rom ved Deres Tilbagekomst.

Prinds Christian skriver Dem til, og De modtager Brev fra Slots-Commissionen i denne Anledning.

Døbestenen i Marmor, som her paa Salonnen var udstillet, — Deres Triumph paa Montecavallo, som jeg

i Kobber ved Prinds Christian tilstillede Kongen og Dronningen, samt Akademiets første Æresmedlemmer, har givet Dem en høiere Interesse som Landsmand og Kunstner. De vil modtages her med Deeltagelse; Kongen selv har yttret sin personlige Høiagtelse for Dem og erklæret at ville bidrage Sit til at gjøre Dem Deres Ophold her behageligt."

Fra Brøndsted modtog Thorvaldsen dernæst en Skrivelse, hvoraf vi meddele Følgende:

"Til min Ven A. Thorvaldsen i Rom.

Kiöbenhavn, d. 2. Decbr. 1815.

Endskiöndt det just ikke er det taknemmeligste Arbeide at skrive Dig til, bedste, kiæreste Thorvaldsen! da man nok maa være temmelig sikker paa, aldrig at giengieldes med et Svar, saa maa jeg dog skrive til Dig, især fordi jeg denne Sinde har Noget at tale om, Dig selv angaaende, hvorom Du, maaskee kunde önske, og være vel tient med min Mening. — —

Endnu förend jeg skrider til det Vigtigere, vil jeg endvidere strax fortælle Dig, mig selv angaaende, at jeg lever og lider vel, har en höist elskværdig Kone og en vakker Glut, en Dreng paa 15 Maaneder, hvis Döhenavn, Georg Koës, minder om hellige Forhold, bittert Tab og kommende Tiders Haab; at jeg har et hæderligt og meget behageligt, skiöndt lidet indbringende, Embede som Professor i Philologien ved Universitetet, og at jeg ad Aare forlader denne Post paa Permission i flere Aar, for at gaae med min Familie til Rom,

at drive min egentlige Dont og udföre med mine kiære Reisefæller det Værk over Grækenland, hvorom jeg mundtligen talte med Dig i 1813, hvortil skiönne Materialier ere forhaanden, og som jeg stedse har tilsigtet og nu, siden min Hiemkomst, i de to sidste Aar, forarbeidet i Stilhed. Endnu vil jeg sige Dig, paa det Du strax maa erfare lidt om alle 4 Personer, som udgiöre min Arnes vigtigste Deeltagere, at den lille Lunzi, Du saae i Rom, nu er bleven en stor Lunzi, saa höi som Du moxen, at han er flink og flittig og hilser Dig hiertelig. Nu vendes Bladet og dermed og Materien.

För Mallings Hiemkomst, og endydermere siden, var just, og er fremdeles, meget hyppigen Talen om Dig og Dine Værker, ikke alene blandt det Publicum (thi Faa er dettes Navn) der virkelig har nogen Sands og Beskuelse for Konst og dybere Kiærligked dertil, men ogsaa iblandt et andet, dobbelt Publicum, hvis Domme, endskiöndt i Grunden lidet bevendte, stundom aldeles forkastelige, dog ere vigtige, fordi de nu engang have megen Indflydelse paa Livet og Forholdene i samme. Jeg mener ved dette dobbelte Publicum det saakaldte store (Mængden) og de Store (le beau monde, som man kalder dem, eller la noblesse). At disse Sidstes Meninger og Ideer nu heel ofte hverken ere store eller noble, er da en gammel Erfaring, — men det maa jeg dog lade dem tilhobe, at der overalt om Dig, især i det sidste

Halvaarstid, er blevet talt med en Enthousiasmus, med en Beundring, som virkelig har været mig og enhver Din Ven meget behagelig, endskiöndt vi andre nu vel letteligen mærkede, at denne Beundring hos Vedkommende ikke just udflöd, hverken af rigtige Begreber om Konsten i Almindelighed, eller af klare Forestillinger om Din Genius og Dine Fortienester i Særdeleshed.

Din Döbesteen fortrinligen giorde, hvad man kalder særdeles Lykke, og jeg kunde udklippe af Journaler og Aviser en Mængde trykte Sider, fyldte med Roes og Virak (desuden vel og med en heel Deel skiæve Reflexioner) og sende Dig dem, hvis jeg ikke vidste tilfulde, at det Hele kuns lidet vilde opbygge Dig. Den Beundring, Din Döbesteen har vakt hos Alle, blev da og snart omtalt hos Kongen. Hs. Majestæt saae Dit Arbeide og blev i höi Grad overrasket; han har talt med mange, ogsaa med mig, om Dit skiönne Værk, og jeg kan forsikkre Dig, at Kongens Ord derom, endskiöndt naive og simple, forekom mig langt klogere, end de fleste andres, der stundom bestod i sentimental og affecteret Snak. I Anledning af det hidkomne Værk og bestandig Tale desangaaende, kom da og det gamle Önske, om at faae Dig selv herhiem paa nogen Tid, hyppigere end tilforn paa Bane. Etatsraad Hansen (der imellem os sagt, er factotum i Academiet ved sin Indflydelse paa Kongen og Prinds Christian) fik endmere Leilighed til at tale desangaaende

paa vedkommende höire Steder — det er baade smukt og naturligt, at Hansen gierne önskede Statuer af Dig til Façaderne af Christansborg og Frue Kirke og Domhuset — og Hansen, — det vil jeg sige Dig min oprigtige Mening om, — er baade flink i sit Fag og ingen Chicaneur eller slet Mand, som man har villet udskrige ham for, blot man ikke stöder hans Forfængelighed som practisk Architect; i Konstens övrige Dele forekommer han mig ret traitable og beskeden, (som han og bör være).

Foruden Hansen, har nu vel Schimmelmanns Familie og især Schubart, bidraget ved Omtale og Fortælling til at giöre Önsket almindeligt: at Du dog engang, paa nogen Tid, maatte komme hiem, udarbeide et og andet her og ved dit store Pund og dit Exempel have en god Indflydelse paa de unge Mennesker paa Academiet, blandt hvilke der virkeligen ere adskillige flinke. Dette Manges Önske deler nu Kongen aldeles, og jeg veed med Vished, at der i denne Henseende vil blive Dig Forslag giorte, (om det ikke maaskee allerede er skeet), som fortiene vel at overveies, og, hvis Du följer mit Raad, at antages. Du erindrer, bedste Thorvaldsen! at jeg ved min Giennemreise 1813 slet ikke opmuntrede Dig til, paa ubestemte, halve Forslag og usikkre Löfter at forlade Dine Værksteder, Din skiönne Virksomhed og det herlige Roma; men — Du bör

dog engang igien giensee Dit Fædreneland, og dette bör giensee Dig efter saa lang Fraværelse.

De Danske ere et godt, et gemytligt og elskværdigt Folk; en Reise hid paa et Aars Tid, eller lidt længere vil særdeles opmuntre og vederquæge Dig, vil opvarme Dit Gemyt og maaskee endog befrugte Din Phantasie; Du faaer Over-Italien og en Deel af Tydskland at see — det er ogsaa godt — og her vil Du blive modtagen med den störste Hiertelighed og Kiærlighed; Alle ville kappes om at bære Dig paa Hænderne. Det Par Mennesker her iblandt Konstnerne, hvilke Din Nærværelse nu vel aldeles maa fordunkle, ere saa ganske inferieure, at de, selv om de fra den moralske Side vare slettere, end de ere, dog maatte finde deres egen Regning ved at staae i en god Forstaaelse med Dig og undvige al Collision; saa Du her neppe kan vente ubehagelig Fremfærd, eller Chicane af noget Menneske. Det er mig vitterligt. Lycurg og Solon som Ziir for Domhuset, 12 Apostle til Frue Kirke etc. synes mig dog værdige Gienstande for Din Konst; ogsaa synes Forslaget, som uden Tvivl er Kongens egen Idee, om 600 Scudi til Reisen hid og ligesaa meget tilbage, og under Dit Ophold her 100 Specier i rede Sölv maanedlig, det synes mig ganske antageligt. Du vilde og, imens Du opholdt Dig her, faae frie Værelser og Værksted og saadanne, hvormed Du sikkerlig vil blive tilfreds, paa Charlottenborg. Kort, det Resultat, jeg vil

uddrage af det Hele er: at Du bör komme, baade for Landets og Konstens og Din egen Skyld. Jeg troer sikkerlig, Du vil finde Dig ret vel tilfreds i Kiöbenhavn for et Ophold paa nogen Tid, og at et saadant Besög vilde bære gode Frugter for os Alle. Jeg taler ellers ganske imod min egen Interesse, da jeg, hvis Du kommer hid mod Sommeren, ikke mere finder Dig i Rom, og maa der savne Dig længe, men Venskabets og privat Mands Interesse maa naturligviis træde tilbage for den offentlige.

Min Gud, hvad er da Dit Portrait af Eckersberg ganske fortreffeligt. Den Sandhed, hvormed Din Personlighed og individuelle Maneer er givet i dette Portrait, maa overraske og forbause enhver, som kiender Dig; mig rörte den ordentlig."

Endnu maa vi her i denne Forbindelse meddele et Udbrag af hvad v. Schubart i samme Anledning og til samme Tid skrev til Thorvaldsen:

Kiøbenhavn, d. 5. Decbr. 1815.

"Vor fælleds Ven, Malling, har bragt mig gode Efterretninger fra Dem, min bedste Thorvaldsen, og disse har overmaade glædet mig. Han har formodentlig tilmeldt Dem, med hvormegen Enthousiasme Deres herlige Döbesteen er bleven modtaget af vort Publicum. Alle vore offentlige Blade ere opfyldte med Deres Berømmelse, og Deres Portrait, saa fortræffeligt malet af Eckersberg, har været os alle desto kiærere, saasom det forener den frappanteste Ligning med den fortrinligste Pensel.

Malling har ogsaa bragt mig den første Deel af Kobberstikkene, som forestille Deres prægtige Bassorelievo

af Alexanders Triumph. — At De engang kommer til at forarbeide dette Kunstværk i Marmor, derpaa tvivler jeg ingenlunde, især om man kan formaae Dem til at modtage det ærefulde og, som jeg troer, fordeelagtige Tilbud, som om kort Tid vil blive Dem af vor Elskværdige Prinds Christian giort i Kongens Navn; — vor Konge nemlig deler Publicums Enthousiasmus for Dem, og alle Danske ønske med Hans Majestæt, at vi, paa en kort Tid kunde besidde Dem i Fædrenelandet. De veed, min gode Thorvaldsen, hvor inderlig jeg elsker Dem. De veed ogsaa, at De ikke besidder en sandere Ven, end jeg, og at, naar jeg tilraader Dem, at tage imod det Forslag, som vil blive Dem giort, at tilbringe et eneste Aar i Fædrenelandet, saa er dette Raad mit Hiertes Følelse, som ikke ønsker andet, end det, som kan bidrage til at grundfæste Deres Fremtids Lykke. Saalænge som man blot talte løselig om Deres Hidkomst her, og man blot yttrede et Ønske uden sand og fast Grundvold, havde De største Ret til ikke at forlade Deres Stilling, endog paa et Aar, i en Uvisheb, som vilde have været desto mere krænkende, da De kunde, vel sandt, vente at blive vel modtaget af alle; men dog ikke var ganske vis paa, at man vilde lade Deres store og ualmindelige Fortienester vederfares Ret. Men nu er Tingen at bestue under en ganske anden Synspunkt. Prinds Christian vil tilskrive Dem (thi jeg troer ikke, at han har giort det endnu). Han vil proponere Dem i Kongens Navn, at Deres Hen- og Tilbagereise, til og fra Rom, skal blive Dem rigelig og efter eget Angivende betalt, at De forbinder Dem til at tilbringe et Aar i Fædrenelandet, hvor De tildeels vil forarbeide noget i Stuk til en Amindelse af Deres Nærværelse i Danmark, at De tager i Øiesyn de Arbeider, for hvilke De faaer Bestilling i Rom, at De som Professor ved Akademiet faaer fri Værelser og et Studium; og at

De nyder, saalænge som De er her, 100 Piastre, eller Scudi, i Sølv om Maaneden.

Dette synes mig sandelig en ærefuld Proposition. Kongen har med sandeste Glæde approberet den og ønsker næsten lidenskabelig at see og kiende Dem. Prindsen, som De veed, er Deres sande Ven, ligesom Etatsraad Hansen er det. — — Nu, min kiære Thorvaldsen, sandelig er dette Forslag ikke at forkaste, Deres begyndte Arbeider i Rom kan imidlertid gaae fremad, ja selv de hundrede Specier, som De nyder her om Maaneden, kan lette Dem Deres Arbeideres Afbetaling i Rom, da vi nok skal sørge for, at De ikke skal have Leilighed til at giøre Udgifter her. En ung Billedhugger, som er ret brav, og som skal hedde Freund, vil være Deres Haandlanger, og desuden er her adskillige Italienere, som ere ret brave i Ornamenter og som forstaae prægtig Behandlingen i Gips, samt at støbe Forme ꝛc.

XLVIII.

Thorvaldſen udvider ſine Studier. Indbydelſen til Danmark i Commiſſionens Skrivelſe. Prinds Chriſtian Frederik ſkriver tillige. To Concepter til et Brev fra Thorvaldſen til Prindſen.

1816.

Paa ſamme Tid, man i Kiøbenhavn ſatte Alt i Bevægelſe, for at faae Thorvaldſen til at forlade Rom, tænkte han kun paa at udvide ſine Studier og ſin Virkſomhed.

Under Palazzo Barberini's høie Terrasſer ligger paa Hiørnet af Pladſen og det ſmalle Stræde, Vicolo delle Colonnette, en lille Have, ſom er omgiven af tre, lave Bygninger og en Havemuur ud mod Gaden. Disſe tre Huſe havde Thorvaldſen fundet bequemme til deri at indrette ſig tre Studier, rummeligere, end han tidligere havde haft dem, og han ſluttede derfor, ifølge den foreliggende Leiecontract af 14. Nov. 1815, en Overeenskomſt med Eieren, Don Francisco Barberini, ifølge hvilken han paa tre Aars Opſigelſe leiede denne Have med tilliggende Bygninger. Her indrettede han ſig nu disſe Studier, ſom han benyttede, ſaalænge han levede og virkede; og denne lille Have, med ſin Pergola og med de ſtore brune Urtepotter, de ſtærkt duftende Oleanderbuſke og de omkrybende Landſtildpadder, er viſtnok i

venlig Erindring hos alle dem, der her have besøgt Kunstneren i Værkstedet.

Indbydelsen til Danmark, som Vennerne havde bebudet, udeblev ikke. Paa een Postdag modtog han tre Breve i denne Anledning, fra Etatsraad Hansen, fra Commissionen og fra Prinds Christian.

Hansens Brev af 29. Januar 1816 indeholdt kun Glædesyttringer over, at Commissionen nu havde modtaget Hans Majestæts allerhøieste Ordre til at indbyde Thorvaldsen til et Besøg i Fædrenelandet, og Underretning om, at han nu desangaaende vilde modtage et Brev fra Commissionen.

Slotsbygnings Commissionens lyder saaledes:

"Undertegnede Commission har længe næret det Ønske, at see de Samme underlagte, vigtige Bygninger prydede med Arbeider af den sieldne Kunstners Haand, der, endskiøndt bosat i Kunsternes Hovedstad, dog vist ikke har ophørt at være dansk.

Med det Ønske forbinde vi det andet, dette nemlig: at denne Kunstner, som vort Fædreneland har nærmere Krav paa, maatte sees iblandt os.

Man har ogsaa Anledning til at vente, at Hr. Professoren ikke er utilbøielig til at giøre en Reise til Deres Fædreneland og der at opholde Dem nogen Tid, der nærmere af Hr. Professoren selv kunde bestemmes. Hr. Professorens Nærværelse her vilde være gavnlig for Kunstens Dyrkere og saare behagelig for enhver, der skatter dens høie Værd.

De under Arbeide staaende offentlige Bygninger ville, ved at forsynes med nogle Arbeider fra Hr. Professorens Haand, skienke Deres Fædreneland, hvad Deres Kunstværker altid og overalt, hvor De findes ere, nemlig: Mindesmærker om Deres sieldne Talent.

Foruden de Arbeider og Basrelieffs i Gips af Dem, som man da kunde vente at komme i Besiddelse af, vilde der med Hr. Professoren kunne tages nærmere Aftale om de Arbeider, Hans Majestæt Kongen maatte af Dem ønske udført i Marmor ved Deres Tilbagekomst til Rom. Vi ere underrettede om, at et Besøg af Dem her vil være Hans Majestæt Kongen særdeles behageligt, og vi tage derfor ikke i Betænkning at indbyde Hr. Professoren til næste Sommer at gjøre en Reise til Deres Fædreneland.

Erstatning for Deres ved denne Reise opoffrede Tid ere vi ikke istand at tilbyde Dem, men De vil finde den i at nedlægge for Deres Konge Mindesmærker af Deres Kunst, saavelsom i den Tilfredshed, ved Deres Nærværelse her at have opmuntret og veiledet Kunsternes yngre Dyrkere i Fædrelandet.

Man indskrænker sig derfor til at tilbyde Hr. Professoren: fuld Erstatning af Omkostningerne ved Deres Reise herttil og tilbage, og en Sum af 100 Specier maanedlig under Deres Ophold her. Fri Bolig og Atelier vil Hr. Professoren ved Deres Ankomst forefinde paa Charlottenborg Slot. Vi see Hr. Professorens behagelige Svar i Møde, og vi skal, naar vores Indbydelse antages, uden Ophold strax foranstalte den til Reisens Bestridelse behøvende Sum remitteret, om hvis Beløb vi udbede os behageligen underrettet.

Commissionen for Slottets, samt Raad- og Domhusets Opførelse i Kiøbenhavn, den 6. Februarii 1816.

Hauch. Mosting. Monrad. Hansen. Lassen.

Hoe."

Prinds Christian Frederik opholdt sig i Odense paa den Tid, da Sagen endelig var kommen saavidt. Efter at være bleven underrettet herom, fandt han det heller ikke

dennegang overflødigt, at ledsage Commissionens ængstelige Skrivelse med et Privatbrev til vor Kunstner:

"Hr. Professor og Ridder Thorvaldsen! Jeg veed ikke længe at være bleven mere glædet paa Kunstens Vegne, end ved at erfare Hans Majestæts, vor allernaadigste Konges, Befaling, at De, Hr. Professor! igiennem Slots-Commissionen skulde indbydes at komme til Kiøbenhavn næste Sommer, for at udføre noget af det Arbeide, der ønskes og ventes af Deres Haand i det nye Slot og andre offentlige Bygninger, hvorhos fri Reise fra Italien hertil og tilbage til Italien, samt 100 Spec. maanedlig i Diæter under Deres Ophold i Kiøbenhavn tilbydes Dem.

Jeg har det Haab, at Tilbudet er antageligt, ogsaa med Hensyn til Deres Stilling i Italien, og at De, af Kiærlighed til Deres Fædreneland, vil giøre det muligt, som eller maatte være vanskeligt; jeg forener mine Bønner med alle Kunstens Venners og seer de heldigste Frugter imøde af Deres Ophold i Kiøbenhavn. Slottet og Raad- og Domhuset vil erholde Prydelser af Deres Haand, som Hansens Mesterværk fortiener, men som deri ogsaa er regnet paa, for at see dette fuldendt; hvad Tiden og Leiligheden ei tillader at udføre i Marmor, det formes i Gips (af herværende habile, italienske Formere) og inde i Bygningerne skulle disse Figurer eller Basreliefs bevares for Efterverdenen som Værker af Deres Mesterhaand. Frontespicerne komme til at skylde den samme Haand Tilværelsen, som tegnede dem, og hvilken visselig gierne vil udføre dem; en Skole vilde disse Arbeider vorde for vore unge Billedhuggere og Tegnere, hvilken i mange Aar vilde bære Frugter for Kunsterne i Fædrenelandet, udi hvilket Thorvaldsens Mindesværker nu savnes, ligesaa høiligen som de vilde vorde paaskiønnede i Tiden.

Dog neppe behøver jeg at lægge dem denne Sags Vigtighed og Gavn for Deres og Fædrenelandets Kunstner-

Hæder varmere paa Hiertet, selv vil De finde sig breven af Lyst dertil; det Forslag vilde jeg blot endnu gjøre Dem, at reise hertil med vor udmærkede Maler Eckersberg, som nyligen har faaet sit Stipendium indtil 1. Juli anviist til Hiemreisen; vi vare da sikkre paa, inden vort Lands Grændser at besidde de tvende Kunstnere, som, hver i sit Fag, gjøre den største Epoche i vor Kunsthistorie.

Maatte jeg bede dem at meddele Eckersberg, tilligemed min forbindtligste Hilsen, ogsaa dette mit Ønske, som han fra sin Side vist usigelig gierne vil opfylde; ville De tillige bede ham, efter hvad Clemens nok allerede har tilskrevet ham, at forfærdige Skizzer til en Copie af en Gruppe efter Raphael, f. Ex. en hellig Familie, hvilken jeg ønskede udført efter hans Tilbagekomst. Hvis Historiemaler Lund er i Rom, da beder jeg ham hilset med Ønsket, at modtage Tidender om hans Velgaaende.

Hvad Deres Værelser og Ateliers angaaer, Hr. Professor, da ere de Dem reserverede paa Charlottenborg Slot, i den Hensigt dermed at gjøre Dem Opholdet i Kiøbenhavn saameget desbehageligere, og ville De heri gienkiende et Beviis paa den gode Villie, der beseler

Deres forbundne og velvilligste

Christian Frederik."

Odense, d. 4. Febr. 1816.

Men Thorvaldsen havde vel neppe tænkt sig Afreisen saa nær forestaaende, og, som det var ham eiendommeligt, reddede han sig i Afgiørelsens Øieblik, ved at udsætte. De nye Studier havde med den udvidede Plads ogsaa udvidet hans Virksomhed, og af det Følgende vil det sees, at han under de nærværende Forhold, havde god Grund til, i sit Svar at sende Undskyldning for, at han endnu ikke kunde modtage Indbydelsen.

Upaatvivleligt har han ſtrevet til Slotsbygnings Commisſionen, men dette Brev kiende vi ikke. Derimod have vi forefundet et Par Concepter til et Brev til Prinds Chriſtian, af hvilke den ene, der er egenhændig, ſom ſædvanligt, ogſaa er ufuldendt. Den lyder ſaaledes:

"Naadigſte Prinds!

Med en Følelſe af Glæde og Høiagtelſe har jeg modtaget Deres Kongl. Høiheds naadigſte Skrivelſe af 4. Febr., hvoraf jeg ſeer, ædle Prinds! Deres Iver for Kunſten og dens Dyrkere; og hvor lykkelig vilde jeg ikke blive, derſom jeg nogenlunde kunde giøre mig værdig til den Tiltro, D. K. H. har til mig. Ubeſkrivelig er den Længſel, igien at ſee mit Fædreneland, men med alt det, kan jeg umulig ſtrax forlade Rom, førend jeg har udført de hos mig beſtilte Arbeider, ſom i denne Sommer ſkal være færdige — —"

Men det vilde ikke lykkes ham at faae dette Brev iſtand. Her ſkulde han have haft Baron Schubart til ſin Biſtand, men hans Ven Eckersberg var den eneſte, han kunde tage ſin Tilflugt til. Ved deres fælleds Beſtræbelſer blev Brevet conciperet ſaaledes:

"Deres Kongelige Høiheds naadige Skrivelſe har jeg med uſigelig Glæde haft den Lykke at imodtage og dermed det ſkiønneſte Beviis paa Deres Høiheds Gunſt og Velvillie. Hvor hædrende for mig er den Indbydelſe til at paatage mig og udføre Arbeider for mit Fædreneland af Dem, Ædle Prinds! ſom med ſaamange ſielldne Dyder, tillige forener ſaamegen ſand Smag og Kiærlighed for de ſkiønne Kunſter, og ſaa velvilligen opmuntrer og underſtøtter Deres Dyrkere. Hvor lykkelig vilde jeg føle mig, om jeg nogenlunde kunde ſvare til den ſtore Tiltro, Deres

Høihed sætter til mine Evner. Mig aabnes her tillige en skjøn Leilighed til at opnaae et Ønske, jeg saa lang Tid har næret, at igjensee mit kiære Fødeland. Jeg iler med at tiltræde Reisen, men visse Omstændigheder nøde mig til at opsætte den endnu nogen Tid. Rom, de skjønne Kunsters Hovedstad, har siden nogen Tid igien faaet et stort Tilløb af fremmede Reisende, som have tiltrukket mig mange nye og skjønne Bestillinger; dog ei disse alene foraarsage saameget mit Ophold, som flere ældre Bestillinger af Statuer og Basreliefs, som vel kun mangle den sidste Haand, men som jeg har forpligtet mig til at levere færdige denne Sommer. Men uden nu at antage flere nye Bestillinger vil min eneste Omsorg og Bestræbelse ene være henvendt paa disse Arbeiders snareste muligste Fuldendelse og Befordring, for desmere ubunden og friere at kunne tiltræde Reisen strax i Begyndelsen af næste Aar, og desbedre benytte den hele paafølgende Sommer til de Arbeiders Udførelse, Hans Majestæt, vor allernaadigste Konge, maatte ønske af mig forfærdiget.

Endelig beder jeg underdanigst, stedse at være D. K. Hs. Gunst og Velvillie anbefalet.

Underdanigst

A. T."

Rom, d. 29. Marts 1816.

XLIX.

Omarbeidelser af ældre Arbeider. Statuerne Hebe, Ganymed og Venus. Tre Exemplarer af Venus i England. Basrelieffet Musernes Bands omarbeides. Restauration af Egineterne.

1816.

Denne Indbydelse til Danmark kunde ikke let være indtruffet paa en uheldigere Tid, end den nærværende, da Thorvaldsen havde maattet afbryde sine Studiers livligere Drift, om han nu, var det ogsaa kun for eet Aar, skulde have forladt Rom. I det betydeligt udvidede Locale blev, enten som Aarsag, eller som en Følge deraf, mange Arbeider paa denne Tid bragte under Behandling, og ved Siden af ældre og nyere Bestillinger, foretog han sig adskillige af sine tidligere Statuer, ikke alene for at gientage dem, men ogsaa, — hvad der hos ham blev omtrent det samme, — for at omarbeide og give dem en større Fuldendthed.

Saaledes blev den Hebe, han allerede i 1806 havde udført paa en dansk Adelsmands Bestilling og som senere forgieves var tilbudet Slotsbygnings-Commissionen, nu underkastet en strengere Behandling i en ny Model, hvori Drapperiet dækker hele Brystet. Efter denne Model udførte Thorvaldsen, senere et Exemplar i Marmor paa Bestilling af en Amerikaner, Mr. Diwet, hvilket, efterat ogsaa denne

Ordre, paa Grund af oekonomiske Forhold, var tagen tilbage, blev solgt til den engelske Banquier Mr. Aler. Barring, der betalte Statuen med 1500 Scudi, endskiøndt Thorvaldsen kun havde begieret 1200 Scudi derfor. Den førstnævnte Behandling af Hebe i Marmor blev senere kiøbt af en Mr. Bobdlington.

Statuen Ganymed med Viinkanden i den sænkede venstre Haand og det fulde Bæger i den høire, skulde nu ogsaa gientages, men under Correcturen forandrede Kunstneren Motivet og valgte det Moment, da denne Jupiters Yndling hæver Kanden i venstre Arm, for at skienke Viin i Bægeret. Af et lille Notat fra Thorvaldsens egen Haand erfare vi, at denne Ganymed er bleven fuldført i Model i de første Dage af Mai 1816. Udført i Marmor kom ogsaa denne Ganymed til St. Petersborg, ifølge Bestilling af en Hr. von Krause; senere udførtes et andet Exemplar i Marmor for en Mr. G. Favre.

Ogsaa Statuen Venus, som førstegang var udført, mindre end Naturen, for Grevinde Woronzoff, blev nu atter foretagen og udført i naturlig Størrelse. Paa denne Omarbeidelse, siges der, havde han arbeidet siden Aaret 1813, fordi Studiet af den qvindelige Skiønhed, som her var hans Opgave, havde hindret ham i den endelige Fuldførelse lige indtil i Mai 1816, da han omsider lod Modellen afforme i Gips. Denne Venusstatue hører mellem Thorvaldsens navnkundigste Arbeider, og det varede ikke længe, førend han gientagne Gange opfordredes til at udføre den i Marmor. Det første Exemplar blev bestilt af Lord Lucan og det andet af Hertuginden af Devonshire. Et tredie Exemplar blev adskillige Aar senere bestilt af Sir Henry Labouchére.

Ligesom disse tre Exemplarer alle, Tid efter anden, gik til England, saaledes havde de, — besynderligt nok! — alle tre den Skiebne, at de kun igiennem tilstødte Farer og Ulykker omsider landede paa den brittiske Kyst.

Da Hertuginden af Devonshires Exemplar ankom til England, skete det ved Statuens Udpakning, at den venstre Arm knækkedes, og denne Venus, som opbevares paa Chatsworth, bærer derfor et Guld-Armbaand paa venstre Arm.

Da Lord Lucans Venus i 1824 nærmede sig den engelske Kyst, strandede Skibet, men Kisten blev fisket op, og Venus steg uskadt frem af Havets Skum.

Da Venus tredie Gang, efter en lang Søreise skulde betræde Englands Kyst og modtages af Sir Henry Labouchère, der længe havde maattet vente forgieves, skete det ved Kistens Udlosning, at Touget brast, og den svære Vægt styrtede igiennem en Skibsluge ned i Lasten. Men Ceres tog Venus i sin Favn, — Lasten var fyldt med Korn, og Statuen tog ingen Skade.

Endnu en anden Gientagelse blev paa denne Tid en Omarbeidelse. Som anført, skulde Basrelieffet Musernes Dands paa Helikon udføres for Storhertuginden af Toskana. Dette Arbeide blev overdraget den nyligt ankomne Tenerani at modelere paa ny, for at Thorvaldsen selv efterhaanden deri kunde foretage adskillige Forandringer.

Vi have allerede tidligere omtalt Brøndsteds og hans Medreisendes antiquariske Undersøgelser paa Øen Ægina i 1811. Fragmenter af sytten Statuer, fundne i Ruinerne af det Panhelleniske Jupiters Tempel, var det mærkelige

Udbytte, som de heldige Opdagere i 1812 afhændede til Kronprinds Ludwig af Bayern for en Sum af 20,000 Scudi, og som nu vare bragte fra Zante til Rom, for at blive restaurerede.

Disse Statuer, som, sammenstillede i een Composition, fremstille Kampen om den faldne Patrokles's Lig, havde i sin Tid tient til Gavlforziring paa det ovennævnte Tempel og kastede nu, da de bleve fremdragne, et mærkeligt Lys ind i den græske Sculpturs ældre Historie.

Spørgsmaalet om, til hvilken Kunstner denne vigtige og vanskelige Restauration helst skulde overdrages, var fra Kronprindsens Side let besvaret. Thorvaldsen havde allerede i denne Henseende afgivet de mest tilfredsstillende Prøver, og man henvendte sig derfor strax til ham. Men for vor Kunstner især havde disse Fragmenter ligesiden deres Ankomst til Rom været Gienstand for et dybtgaaende, kunstnerisk Studium, og han dvælede en Stund, inden han paatog sig dette Hverv. Saa stor hans Interesse endogsaa var for disse ganske særegne Oldtidslevninger, saa var hans Beundring og Ærefrygt dog endnu større. "Det er et utaknemmeligt Arbeide, at restaurere Antiker," skal han have sagt til sin Undskyldning. "Har man ikke giort det godt, saa var det bedre ugiort, og gior man det godt, er det, som om Intet var giort!"

Dog overtog han det omsider, fordi denne Restauration ellers let kunde falde i mindre duelige Hænder*).

---

*) Fr. Schlegel (Schriften T. X. 234. Wien 1825) yttrer derom: — "einer der ersten Prüfsteine und Beweise der Meisterschaft in der Kunst bleibt es, die Antike ergänzen zu können, welches, wenn es so vollkommen geschieht, wie Michel Angelo den berühmten Faun,

I denne Sommer, 1816, skulde han til at begynde derpaa. Opstillingen af de mange Fragmenter forbrede, for tillige at understøtte Studiet af deres Charakteer og Sammenhæng, et særegent Locale, og et saadant fandt han i Nærheden af Corso, hvor han, under mange Besøg, i Løbet, af eet Aar fuldførte dette Arbeide paa det Beundringsværdigste.

"Restaurationen," heb det*), "blev Thorvaldsen betroet, og et lykkeligere Valg havde man ikke kunnet træffe. Dette Valg skylde vi en stor Deel af den høie Kunstnydelse, som disse Sculpturværker i deres nuværende Tilstand yde Beskueren. En dyb Indsigt i den æginetiske Kunsts Stil og Charakteer spores overalt i Restaurationen, hvor Kunstneren enten har tilføiet manglende Dele med en skuffende Efterligning af Stenens Forvittring, eller hvor han har samlet Fragmenterne saa nøie, at selv det øvede Øie neppe opdager Sammensætningerne."

Dette saa mesterligt tilendebragte Arbeide tildrog sig almindelig Beundring, men det charakteriserer vor Kunstners geniale Skielmeri, at da nu en af de Besøgende bad ham om at paavise de Steder, hvor han i Restaurationen havde tilføiet noget Manglende, svarede han: "Jeg husker det ikke, og see det, kan jeg ikke!"

Foruden de betydelige Foretagender, der saaledes paa nærværende Tid vare overtagne af Thorvaldsen, blev han nu

---

oder zu unserer Zeit Thorwaldsen die aeginetischen Figuren, ergänzt hat, schon allein Erstaunen erregt und der höchsten Bewunderung werth ist."

*) Kopisch, Die Kunst in Italien. III 225.

ogsaa opfordret af den pavelige Regiering til at yde sin Bistand ved Ordningen af de Forstyrrelser, som de foregaaende Aars Uroligheder havde medført i forskiellige Kunstsamlinger. Saaledes finde vi, at han i April d. A., ved en Skrivelse fra Præfecten, Prinds Chigi, er bleven anmodet om at tiltræde Commissionen, "incaricata della visita é descrizione degl' oggetti farnesiani," og senere fulgte endnu i dette Aar en anden lignende Indbydelse.

L.

To reisende Venner, Kiøbm. Jørgen Knudsen og Mr. Alex. Baillie, i Rom. Deres Buster. Buste af Hans Chr. Knudsen. Frisen fra Montecavallo proponeret til Wellingtons Palais i London. Archit. Wyatt. Engelske Besøg i Rom. Buster af Lady Sandwich, Lord Ermouth, Sir Will. Pentinck. Ubekiendt Bestilling af Mr. Baldimand. Gravmæle over Grevinde Borkowska. Opgave til et Monum. for Grev Potocki. Eckersberg afreiser. Hans Buste. Henr. Steffens skriver til Thorvaldsen. Arbeider for Museerne. Marchese Ant. Canova. Medlem af Akademiet i Peruggia.

1816.

I Thorvaldsens Livshistorie, og navnlig i Rækken af hans altid stiftende Omgangsvenner, fremtræder nu og da, i disse og i de følgende Aar, et Par reisende Venner, Nordmanden, Kiøbmand Jørgen Knudsen og Englænderen Alexander Baillie, som i en vistnok sielden Harmoni fulgte gienstidigt hinanden paa deres stadige Reiser mellem Trondhiem, London og Rom. Under et tidligere Besøg i Rom havde Thorvaldsen allerede giort deres Bekiendtskab, og nu havde han atter i dette Foraar den Glæde at samles med dem.

Under dette Besøg giorde han deres Buster, som bestiltes i Marmor, ligesom ogsaa en tredie Buste af Kiøbmand Knudsens yngre Broder, som dennegang var i deres Selskab. Som i alt Andet, samstemmede disse to Reisende ogsaa i deres Beundring for Thorvaldsens Frembringelser og i en personlig Hengivenhed for Kunstneren. Førend deres Afreise fra Rom giorde Mr. Baillie Bestilling paa to

Basrelieffer i Marmor: Amor hos Bacchus og Vulcans Værksted, og Kiøbmand Knudsen kiøbte det Exemplar af Basrelieffet Hector, Paris og Helene, som tidligere var udført for General Balck og ikke kom i hans Besiddelse. Dette sidstnævnte Basrelief ankom lykkeligt, i Løbet af de følgende Aar, til Trondhiem; derimod var Mr. Baillie ikke saa heldig med det, han havde kiøbt. Af en Skrivelse fra Knudsen til Thorvaldsen af 20. Juni d. A., erfaredes det, at Skibet, som skulde føre de to ovennævnte Basrelieffer til London, var strandet, og at man formodede disse Arbeider redningsløst tabte for Eieren; i Thorvaldsens Værksted gientoges imidlertid disse Basrelieffer flere Gange i de følgende Aar.

Under det behagelige Samliv i Rom med den varme Trønder og den stille, venlige Britte, var Thorvaldsens Yndlingsthema, den store Frises Udførelse i Marmor, oftere blevet behandlet, og Knudsen lovede, under et forestaaende Ophold i London, hvor han havde mange Venner og Forbindelser, at ville interessere sig for, om muligt derfra at skaffe Thorvaldsen en Bestilling paa Alexanders Indtog i Babylon. Allerede i Juni d. A. kunde han fra London meddele sin Ven, at han havde talt med Architecten Mr. Wyatt, som netop nu skulde bygge Hertugen af Wellington et Palais, om der at anvende Thorvaldsens Mesterværk, og at Mr. Wyatt med Interesse var gaaet ind paa dette Forslag. "Det var Hr. Wyatt meget om at giøre," skrev Knudsen, under 20. Novbr. 1816 fra Trondhiem, "at faae Deres Basrelief for Hertugen af Wellingtons Palais, og jeg smigrer mig med, at det vil skee; han vil formodentlig skrive Dem

til, og i saa Fald haaber jeg, De svarer ham, eller saaer Nogen til at svare for Dem. Jeg anmoder herom," tilføier Knudsen, "da jeg kiender Deres Modbydelighed for at skrive."

Men denne Sag havde ikke videre Fremgang, og snart aabnede der sig andre Udsigter, som lod Thorvaldsen glemme dette.

I et af sine Breve fra London havde Knudsen underrettet Thorvaldsen om, i hvilken Anseelse han allerede stod hos de fra Italien hiemvendte Englændere, en Bekræftelse, paa hvad Sir Edmund Bourke forrige Aar havde skrevet, og at han maatte belave sig paa, endnu i denne Sommer at modtage mange fornemme Besøg i sine Studier. Dette synes ogsaa at have været Tilfældet; adskillige af disse Besøg havde Bestillinger paa Buster tilfølge, og af saadanne kunne vi her nævne Lady Sandwich, Lord Ermouth, Sir Will. Bentinck og en Mr. W. Haldimand, som, ifølge et utydeligt Brev, ogsaa synes at have giort Bestilling paa en Statue.

Ogsaa fra Polen indløb paa denne Tid et Par Bestillinger, hvoraf især den ene blev af ualmindelig Betydenhed i Rækken af Thorvaldsens Værker.

Vi nævne dog først Bestillingen paa et mindre Gravmæle, som en Grev Borkowski lod oprette for sin afdøde Moder. Thorvaldsen componerede hertil et Basrelief: Dødens Genius fører den Afdøde til Meta og udslukker sin Fakkel ved dets Fod, medens den efterlevende Søn i Sorg følger efter Moderen, for at tilbageholde hende fra Graven. Om dette Monument

vide vi kun at anføre, at det, ifølge en forefunden, lithographeret Afbildning, bærer Basrelieffet og derunder den Indskrift:

Stanislaw i Rozalia
Josefie z Olizarow
Dvninowy Borkowski
Dzieci Matce
Polozyli.

Fra Warschau modtog vor Kunstner en betydeligere Bestilling, som vel ikke blev udført i det Omfang, der oprindeligt var foreskrevet, men dog senere fremkaldte et af Thorvaldsens skjønneste Arbeider, Portraitstatuen af Grev Vladimir Potocky.

Denne Bestilling blev Thorvaldsen overdraget ved en Skrivelse, dat. Warschau, 6. April 1816. En Contesse Anna Potocka, en Slægtning af den Afdøde, meddeelte vor Kunstner, at hun paa den efterlevende Enkes Vegne, ønskede at overdrage ham Udførelsen af et pragtfuldt Monument, bestaaende af to Figurer, overnaturlig Størrelse, af carrarisk Marmor og bestemt at opreises i et Kapel til Ære for Grev Vladimir Potocky, som faldt i Slaget ved Leipzig.

Den ene af disse Statuer skulde fremstille den 22aarige Helt, og i dette Billede overlodes det Kunstneren at fremstille en Yngling, begavet med alle Fuldkommenheder, eftersom den Afdøde havde været udmærket Kriger, hædret Borger og exemplarisk Mand og Fader og tillige af heroisk Værk og af den skjønneste Legemsbygning. Den anden Statue skulde, under en junonisk Qvindeskikkelse, fremstille det sørgende Polen (la patria afflitta), som tager Afsked med Helten,

idet han stiger ned i Graven. I den ene Haand skulde hun holde en Laurbærgren, som hun vil plante paa hans Grav, og med den anden love ham Udødeligheden. Ved hendes Fod skulde anbringes en Ørn (Polens Vaaben), som under et Rædselsskrig trykker sig med stride Vinger ind imod Helten, der nedstiger i Graven ad nogle Trin, som tabe sig i Kirkegulvet.

Vi have ikke fundet noget Spor af, hvad Thorvaldsen har svaret paa dette Brev, og hvorvidt han er gaaet ind paa denne Bestilling. Saameget vide vi imidlertid, at der ikke i de nærmest paafølgende Aar er foretaget noget herhenhørende. Først paa Tilbagereisen fra Danmark i 1820 fik han, under sit Ophold i Warschau, Leilighed til at afhandle de nærmere Bestemmelser, hvorefter Portraitstatuen blev foretaget. Denne vil i det Følgende nærmere blive at omtale.

Eckersberg skulde nu i Mai Maaned forlade Rom, for at vende tilbage til Fædrenelandet, men der var ikke Tanke om, at Thorvaldsen kunde følge med ham. Da denne Skilsmisse var nær forestaaende, besluttede vor Kunstner, til Giengjeld for det Portrait, denne Maler havde udført efter ham, nu ogsaa at gjøre Eckersbergs Buste. Men Tiden var vor Kunstner knapt tilmaalt, da Eckersberg kun kunde sidde for ham et Par Timer. Men dette var Thorvaldsen nok, for at fuldføre denne herlige Buste, der senere blev udført i Marmor og skjenket Eckersbergs Familie, hvor den nu opbevares.

Kort før Eckersberg vendte tilbage til Danmark, kom Historiemaler J. L. Lund derfra tilbage til det kjære Rom og indtog sin tidligere Plads i det venskabelige Forhold til

vor Kunstner og til de faa andre Levninger af den, nu forstørstedelen adspredte, Vennekreds fra hine Dage. Rauch var imidlertid ogsaa kommen tilbage til Italien, og skiønbt Udførelsen af hans Monument over Dronning Louisa holdt ham stadigt bundet til Studiet i Carrara, samledes disse Venner dog stundom igien i Rom.

Et Par Maaneder senere modtog Thorvaldsen et Brev fra en af sine kiøbenhavnske Ungdomsvenner, et Bekiendtskab fra Borups Selskab, der ligesom han selv, skiønbt i en anden Retning, havde vundet sig et berømmeligt Navn udenfor Fædrenelandet. Det var fra Henrik Steffens i Breslau, og han skrev saaledes til Thorvaldsen:

Breslau, d. 6. Julii 1816.

"Kiære Thorvaldsen! Erindrer De Dem et ungt Menneske, en Student, som nu for 24 Aar siden, i Kiöbenhavn var saa lykkelig at nyde Deres Omgang? Det var i Borups Selskab, hvor vi nogle Gange spillede sammen — Steffens hedder jeg — Skulde De ganske have glemt dette Navn?

Jeg tör være stolt af, at jeg dengang alt ahnede det Overordentlige, som vi turde vente af Dem. Skulde ikke enkelte Tydske, ogsaa mine egne Landsmænd, fornemmelig mine dyrebare Venner, den altfor tidlig döde Bartholin og Oehlenschlaeger undertiden have fornyet Erindringen om mig?

I denne Forudsætning vover jeg at anbefale Dem to tydske Lærde, begge berömte i deres

Fag, Regieringsraaden Prof. v. Raumer og Prof. v. d. Hagen. De önske at giöre en Kunstners Bekiendtskab, som ikke blot er en Ære for sit Födeland, men ogsaa en Ziir for sin hele Tidsalder. Efterverdenen vil maaskee tvivle paa, at vor Tid var istand til at naae Kunstens höieste Sands, dersom ikke den Mand, som vi ere stolte af at kalde vor Landsmand, ved udödelige Værker havde beviist det.

Deres
Steffens.

Den pavelige Regiering, der allerede tidligere, som omtalt, havde begyndt at benytte Thorvaldsen ved Ordningen af offentlige Samlinger, lagde nu atter Beslag paa en Deel af hans kostbare Tid. I et Brev fra Camerlengo, Cardinal Pacca, af 20. Juli 1816, anmodedes Thorvaldsen om, at ville indtræde i en Commission, som under Forsæde af Marchese Canova, skulde undersöge og vurdere de antike Kunstmonumenter, der erhvervedes for de Pavelige Museer. I denne Function, hvor Möder og Besigtigelser optog en ikke ringe Tid, havde Thorvaldsen stadigt Forretninger og Sammenkomster med Canova, og, at slutte af de Breve, som forefindes, har dette Forhold været, om ikke just venskabeligt, saa dog i höieste Grad forekommende, om ikke just ganske ligefremt, saa dog heller ikke paasaldende stramt. Pudserligt finde vi det imidlertid, at vor Kunstner, som alt i flere Aar var bekiendt i hele Europa under Navnet Alberto Thorvaldsen, og navnligen i Italien altid kaldtes Cavaliere Alberto, endnu efter 20 Aars Ophold i Rom,

baade af Canova og af Cardinal Pacca, kaldes Cavaliere Roberto Thorvaldsen, ligesom ogsaa, at han i Diplomet fra Akademiet i München af 12de October 1814 kaldes: "Herr Friedrich Thorvaldsen."

Under 12. Septbr. d. A. blev han optaget til Medlem af Akademiet Delle Belle Arti del disegno i Perugia.

LI.

Prinds Butera med Gemalinde i Rom. Deres Buster. Thorvaldsen indbydes til Palermo. Skrivelse fra Thorvaldsen til Prinds Butera. Reisen til Danmark maa udsættes. Brev fra Hertugen af Bedford. Brev fra Prinds Christian. Skrivelse fra Slotsbygnings-Commissionen. Thorvaldsen svarer Commissionen. Skriver til Etatsr. Hansen og faaer i September et Brev istand til Prindsen.

1817.

Iblandt de Familier, som oftere reiste igiennem Rom og saaledes stadigt fornyede Bekiendtskabet med Thorvaldsen, var især Prindsen af Butera og hans Gemalinde, fra Sicilien. I Slutningen af forrige Aar havde denne Familie atter været nogen Tid i Rom; Thorvaldsen havde modeleret deres Buster og ved Skilsmissen lovet at ville besøge dem i Palermo, naar han engang fik Leilighed til en saadan Udflugt. Af de meget venskabelige Breve, som baade Prindsen og Prindsessen skrev til Thorvaldsen, for at minde ham om dette Løfte, fremgaaer en hiertelig Velvillie og Beundring for vor Kunstner, der vistnok i høi Grad vilde have bidraget til at giøre ham en Reise paa Sicilien ret behagelig.

Vi have i Begyndelsen af 1817 et Svar at meddele, som Thorvaldsen sendte paa disse gientagne Indbydelser, da hans Landsmand, Prof. L. Kruse, efter et Par Aar at have opholdt sig i Rom, nu var i Begreb med at reise til Palermo.

Ved dette Brev fra Thorvaldsen til Prinds Butera bemærke vi, at da Prindsen var af tydsk Herkomst, er det skrevet i dette Sprog, saaledes:

Rom, d. 4. Jan. 1817.

"Der liebe Brief Ihrer Durchlaucht. v. 23. Nov. v. J. hat mir viele Freude gemacht, besonders da er die Nachricht von Ihrer glücklichen Ankunft in Neapel enthielt.

In der That, ich würde es zu meinen höchsten und besten Freuden rechnen, wenn das Schicksal mich gestattete Ihnen recht bald in Palermo meine Aufwartung zu machen, für jetzt aber muß ich mich mit der Hoffnung begnügen, einmal mit der Zeit dies ersehnte Glück erreichen zu können; denn meine Verhältniße nöthigen mich, recht bald eine wohl noch weitere, aber nicht so angenehme Reise zu machen, zu meinem, zwar lieben, aber unfreundlichen Vaterlande, woselbst mich wohl viele alte Freunde, aber zugleich eine kältere Sonne erwartet. — Ich werde gewiß auch recht bald zurückkehren, und dann würde auch ein Aufenthalt in dem freundlichen Sicilien und in Ihrer liebreichen Nähe doppelt wohlthuend sein. Ich überschicke Ihnen diesen Brief mit meinem Freunde und Hausgenossen, dem dänischen Dichter, Professor Kruse aus Copenhagen, und ich schmeichle mich damit, daß er als mein Freund und Landsmann eine gütigen Aufnahme bei Ihrer Durchlaucht finden wird, welche ihm besonders erfreulich und wichtig sein würde, wenn er vielleicht den Entschluß fassen sollte, auch zugleich Sicilien zu besuchen, welcher Vorsatz jedoch noch auf Verhältnisse und Briefe beruht.

Ihre Sachen habe ich schon längst dem Grafen Lavazzi überschickt und hoffe, daß sie recht bald in Ihre Hände kommen werden.

Ich bin mit Ehrfurcht und Hochschätzung

Ihrer Durchlaucht

unterthänigster

Albert Thorvaldsen."

At det var Thorvaldsens Alvor, nu i dette Foraar at tiltræde Reisen til Danmark, lader sig ikke betvivle, skjønbt det dog altid, saalænge han endnu ikke var afreist, vilde være usikkert, om der blev noget af, naar det kom saavidt. Ved sin Ven, Historiemaleren Lund, havde han ladet Prinds Christian underrette om, at han nu om føie Tid agtede at afreise. Fra Slotsbygnings-Commissionen og fra Etatsraad Hansen havde han modtaget Breve, som udtalte Glæden over hans forventede Ankomst; men paa disse Breve havde Thorvaldsen troet det ufornødent at svare, da han nu kom selv.

Men der blev i Aar ikke noget af Hiemreisen; allerede i Januar 1817 mødte en Hindring. Hertugen af Bedford havde endnu ikke modtaget de, for to Aar siden bestilte, Arbeider, og efter gientagne Gange at have mindet og ladet minde om Forpligtelsen, synes han nu med saameget mere Grund at være bleven utaalmodig, da han, netop med Hensyn til disse ventede Arbeider fra Thorvaldsen, havde ladet foretage Forandringer i Abbediet, hvor de skulde anbringes.

Hertugen af Bedford sendte derfor Thorvaldsen følgende Paamindelse:

"à Woburn Abbey
ce 20. Janvier 1817.

Monsieur!

J'apprends avec infiniment de regret et d'étonnement que vous n'avez pas encore commencé de ciseler en marbre le Basrelief que j'ai commandé, il-y-a près de deux ans, pour servir de pendant

à celui que j'ai acheté de vous, d'Achille et Briséis.

Vous vous rappellerez, Monsieur! que Vous m'avez promis que l'ouvrage sera achevé en six mois ou dans un an, au plus tard; et voila près de deux ans que vous avez pris cet engagement. Je vous ai payé en même temps 500 scudi d'avance, dans la confiance que vous ne tarderiez pas de commencer la sculture. Je fais décorer en marbres une grande galerie ici, qui est dans ce moment arrêtée dans ses progrès par l'absence de vos deux basreliefs auxquels je destine une place distinguée, selon leur mérite.

Je vous supplie donc d'achever avec la plus grande activité le basrelief de Priam et d'Achille et je vous prie de me communiquer par M. Irvine le progrès de cet ouvrage.

J'attends avec une vive impatience l'arrivée de votre charmante statue de ma petite fille.

Je suis, Monsieur, avec les sentimens d'égard & d'estime

Vôtre très humble et très obéissant serviteur

Bedford.

Denne ubehagelige Paaminbelſe blev imidlertid af vor Kunſtner taget til Indtægt ſom en gyldig Grund, til ikke nu at kunne tænke paa Afreiſen, ſaalænge Hertugen af Bedford ikke var tilfredsſtillet, og vi ſkulle ogſaa ſee, hvorledes Thorvaldſen i de Svar, han herefter maatte ſende til Danmark,

istedetfor selv at komme, holdt fast ved denne Undskyldning for sin Udeblivelse.

I Kiøbenhavn havde man endnu længe ingen Formodning om, at der allerede var indtraadt Forhindringer, og endnu i Slutningen af Februar skrev Prinds Christian Frederik saaledes til Thorvaldsen:

"Hr. Professor og Ridder Thorvaldsen! Underrettet om, at Baron Schubart agter at besøge Dem i Rom, vil De ikke fortryde paa, at jeg beder ham, Deres og alle fortrinlige Kunstneres varme Ven, at overbringe Dem disse Linier, tildeels foranledigede ved den Efterretning, Historiemaler Lund har givet mig, at De først har besluttet imod Sommeren, dette Aar, at reise til Deres Fødeland, hvor De med Længsel ventes og vil finde den Modtagelse, De i saa høi Grad kan gjøre Fordring paa. Min Glæde over denne Deres Beslutning er ligesaa oprigtig som stor, thi Kunstnerne i vort Land vil vinde betydeligen ved Deres Nærværelse, vor fortiente Hansens Mesterværker vil ved Dem faae den Prydelse, de savne, og Kongen vil glædes derved; det vil desuden være Høisamme, som det er mig, en sand Glæde at fornye Deres Bekiendtskab og at bidrage, hvad vi formaae, til Deres Opholds Behagelighed i Kiøbenhavn. Værelser og Leilighed til Attelier staae til Deres Disposition paa Charlottenborg Slot, og Academiet vil føle sig hædret ved Deres Deeltagelse i dets Arbeider. Til den Tid haaber jeg ogsaa, at den sieldne Kunstner, Eckersberg, vil have fuldført sit Receptionsstykke som Medlem; det forestiller Balburs Død i Gudernes Forsamling, efter Edda. Hans seneste Arbeider have tiltrukket ham almindelig Beundring.

Det glæder mig at erfare, at Historiemaler Lund bestræber sig at forandre sin Colorit; han er iøvrigt en

saa god Tegner og en saa elskværdig og beskeden Kunstner, saa at jeg meget ønsker, at see ham begavet med dette vigtige Fortrin for en god Maler. De ville styrke ham i dette gode Forsæt.

Jeg haaber at Deres Basreliefs *) til Slottet komme hertil paa samme Tid, som De er i Kiøbenhavn, for at De selv kan see dem opsatte paa deres Sted. De vil glæde Dem ved at see Slottet og især deleshed Raadhuset.

I det Haab, om føie Tid at see Dem her, nævner jeg mig Deres

velvilligste

Christian Frederik."

Odense, d. 26. Februar 1817.

Fra Slotsbygnings-Commissionen afgik, en Maaned senere, følgende Skrivelse til Thorvaldsen:

"I den Forudsætning, at Hr. Professoren endnu muligen ikke har tiltraadt Deres forventede Afreise til Fædrenelandet, forinden dette Brev indløber, udbeder man, at De ville være uleiliget med en Commission, hvis Udførelse man vanskeligen, uden Hr. Professorens Medvirkning vilde kunde see tilveiebragt. Det er Commissionen bekiendt, at de 4 Medaillons til Slottets Hovedfacade mod Slotspladsen skal være udført i Marmor, og det vilde være meget behageligt, ved Deres Nærværelse her at see Slottet prydet med disse Arbeider fra Hr. Professorens Haand; man giver sig derfor den Frihed at anmode Dem, om De ville have den Godhed at foranstalte disse Medaillons affendte til Livorno, eller hvilket andet Sted, De maatte finde passende, for derfra med Skibsleilighed at hidbringes. Commissionen seer med Længsel Hr. Professorens

*) De fire runde Basrelieffer.

behagelige Svar herpaa i Møde, hvori det forventer tillige at blive underrettet om, naar vi kan haabe at see Dem her, da Hr. Professorens Nærværelse i saamange Henseender lover en velgjørende Virkning paa Konsten i Fædrenelandet.

Kiobenhavn, i Commissionen angaaende Slottets, samt det nye Raad- og Domhuses Opførelse, d. 28. Martii 1817.

Hauch. Mosting. Mourad. Hansen.

Hve."

Først i Mai Maaned d. A., yttrede Thorvaldsen sig om sin forandrede Beslutning, og dette, ikke i et Svar til Prindsen, men i Skrivelser til Commissionen og til Etatsraad Hansen.

Til Commissionen skrev han saaledes:

Rom, d. 25. Mai 1817.

"Efterat jeg havde ryddet de nærmeste Hindringer afveien, som endnu bestandigt lagde sig for min saalænge ønskede Reise til mit Fædreneland, og jeg alt lavede mig til at udføre samme, modtog jeg uventet et Brev fra Hertugen af Bedford, som anmodede mig om at paaskynde et Par for længesiden bestilte Basreliefs (hvis Udførelse jeg havde tænkt at opsætte til min Tilbagekomst) med det Tillæg, at han saae sig nødt til at standse midt i den begyndte Bygning, hvis de ikke til rette Tid kunde indsættes i deres bestemte Plads. Nødvendigheden af denne Pligts Opfyldelse har nødt mig til, for Øieblikket at opsætte min Afreise herfra, uden at jeg i dette Øieblik kan bestemme, naar jeg kan udføre den; dog vil vist den glade Tanke, at see mit Fædreneland igien, paaskynde den saameget som muligt; ogsaa vil denne Forsinkelse give mig Leilighed til at lægge den sidste Haand paa de til Slottet næsten fuldendte Medaillons, hvilke jeg, saasnart

som muligt, skal besørge affendte til Livorno, for at indsendes til den ærede Commissions Adresse."

Samme Dag, han havde skrevet dette Brev til Commissionen, skrev han ogsaa til Etatsraad Hansen, saaledes:

Rom, d. 25. Mai 1817.

"Høistærede Hr. Etatsraad!

Deres ærede og høist velkomne Skrivelse af f. A. tilgive De mig, at jeg nu først besvarer. Det er saa yderst sjeldent, at mine Forhold tillade mig at komme til Skriverbordet, og jeg havde bestandig haabet, ret snart, og bedre mundtlig end skriftlig, at kunne bevidne Dem min Agtelse og min Erkjendtlighed af Deres Fortienester. Da min Reise pludselig igien for det første er udsat af Aarsager, hvilke De af mit Brev til Commissionen vil erfare. Vel har jeg i forløbne Vinter af den Mængde Reisende, især Englænder, som gjennemstrømme Italien, modtaget endeel Bestillinger, hvis Fuldførelse jeg næsten rædded ved at tænke paa; dog er min faste Hensigt at opsætte de fleste til min Tilbagekomst; men af ældre Bestillinger ere mine Forpligtelser af den Natur, at jeg, uden at sætte min Skyldighed tilside og svigte den Tillid og Velvillie, hvormed jeg er beæret, maa fuldende hine, førend jeg kan være ganske Herre over min Tid. Dette var Tilfældet med hvad Hertugen af Bedford har bestilt hos mig, som nu holder mig tilbage, hvormeget jeg end længes efter at kunne virke i Forening med Dem.

Jeg takker Dem meget for Efterretningen af Eckersbergs Ankomst og forundrer mig kun over, endnu ikke at have seet nogle Efterretninger fra ham selv. Jeg beder Dem hilse ham, Malling og mine Venner, idet jeg anbefaler mig i Hr. Etatsraadens Erindring med al den Høiagtelse og det Venskab, hvormed jeg forbliver

Deres hengivneste."

Saa let blev det ikke Thorvaldsen at faae et skyldigst Svar istand til Prinds Christian Frederik. Hvor tidligt han begyndte paa dette Arbeide, lader sig ikke sige, men vi have tre Concepter til et saadant Brev foran os, og den sidste bærer det noget silbigere Datum, den 10. September 1817. For at holde det herhenhørende sammen i dets Forbindelse, maa vi altsaa allerede her meddele det Brev, Thorvaldsen, henimod Aarets Udgang, skrev til denne Fyrste angaaende sin Udeblivelse:

(Rom, d. 10. Septbr. 1817).

"Deres Kongelige Høiheds mig saa smigrende Skrivelse af 26. Februar har endmere forøget min Længsel efter at see mit Fædreneland igien, da den Overbevisning, at være paaskjønnet af og velkommen for Dem forener sig dermed; imidlertid gjør det mig ondt, at maatte tilføie, at jeg endnu for en ubestemt, men dog, som jeg haaber, kun en kort, Tid maa opsætte Udførelsen af dette Ønske. Hvormegen Umage jeg end havde giort mig, for i dette Foraar for nogen Tid at kunne løsrive mig fra mine Arbeider og indgaaede Forpligtelser her, seer jeg mig dog næsten i dette Øieblik, da jeg vilde gjøre mig færdig til Reisen, pludseligen tilbageholdt ved et Brev fra Hertugen af Bedford, der underretter mig om, at han seer sig nødt til at standse med Arbeidet i en begyndt Bygning, hvis han ikke saa ufortøvet som muligt kan erholde nogle hos mig bestilte Basreliefs, et Arbeide, som jeg havde ifinde at opsætte til min Tilbagekomst, men som nu dette Brev nøder mig til at fuldende forinden. Det glæder mig at kunne føie til, at Baron Schubart, der dog selv saa ivrig ønsker denne Reise og med mig beklager dette Forfald, dog er fuldkommen enig med mig om, at jeg i denne Sag maa give efter for Nødvendigheden

og mine Forpligtelser. Hindrer nu end denne uforudseete Opsættelse mig fra, saasnart som jeg ønskede, at kunne fremstille mig for Deres Kongl. Høihed, vil den dog aldrig kunne svække den Høiagtelse og Erkiendtlighed, hvormed jeg anseer de skiønne Kunsters varme Ven og Beskytter i mit Fædreland og henlever

D. K. H.
underdanigste
A. T."

LII.

Kronprindsen af Bayern. Archit. Leo v. Klenze. Bestilling paa en Frise i Gips. Thorvaldsen afslaaer Bestillingen. Basrelief: De tre Marier ved Graven. Gravmæle over Colonel Bonar. Bestilling paa Monumentet for Lord Maitland. En Opgave til et Basrelief. Restaurationen af Æginetterne tilendebragt. Medlem af Accad. Romana di Archeologia. Restaurationer for det Vaticanske Museum. Fyrst Esterhazy i Rom. Hans Buste. Statuen: Den feirende Amor. Statue: Vandserinden. Skizze til Gruppen Gratierne.

1817.

Skiøndt Thorvaldsen i de Breve, vi sidst have meddeelt, kun anførte sit Forhold til Hertugen af Bedford som Undskyldning for, at han ikke paa denne Tid kunde forlade sine romerske Studier, havde han dog andre, ligesaa gyldige, Grunde, som han ikke berørte.

Det vil erindres, at Kronprindsen af Bayern for nogle Aar siden havde giort ham det Spørgsmaal, hvad en Basrelief-Frise i Marmor vilde koste, og at vor Kunstner dengang havde smigret sig en Stund med det Haab, at Prindsen havde ifinde at lade ham udføre Alexanders Indtog i Marmor. At dette ikke var Meningen, have vi allerede anført; men Prindsens egentlige Hensigt med dette Spørgsmaal fremgik først nu af en Skrivelse, som Thorvaldsen i Begyndelsen af Aaret modtog fra den kongl. bayerske Hofarchitect Leo v. Klenze. I denne Skrivelse, dat. München d. 14. Jan. 1817, underrettedes vor Kunstner

om, at Hans Kongelige Høihed havde iſinde, ligeoverfor det endnu ikke fuldførte Glyptothek i München at lade opføre en Kirke, ſom ſkulde helliges de tolv Apoſtler. I det Indre af dette Tempel ſkulde, foruden tolv Apoſtelſtatuer, anbringes en ſtor Basrelief-Friſe paa hver af Kirkens Sidevægge, tilſammen 240 bayerſke Fod, og disſe Friſer ſkulde give en hiſtoriſk Fremſtilling af Jeſu Liv paa Jorden. Dette betydelige Sculpturværk ſkulde, ifølge Prindſens Ønſke, overdrages "dem Autor des Einzugs Alexanders."

I denne Anledning lod Kronprindſen ſin Architect forelægge følgende Spørgsmaal:

1. Ob Sie Ausführung dieſes Bassorelievo von 240 Fuß lang, in 2 Stücken von 120 Fuß jedes, fürs erſte nur in Gyps übernehmen, und gleich nach der Vollendung der Restauration der Aeginetiſchen Werke beginnen können?
2. Welcher der Preis dieſes Modells in Gyps ſeyn würde, welcher friſtenweiſe bezahlt werden ſoll;
3. in welcher Zeit etwa das Modell vollendet ſein könnte.

I det Svar, Thorvaldſen under 28. Februar ſ. A. ſees at have ſendt v. Klenze, yttrede han ſig villig til at overtage et ſaadant Arbeide, men kun under Forudſætning af, at det ikke blev ved en Gipsmodel, men at man gav ham Beſtilling paa denne Friſe i Marmor. Han havde formodentlig ikke Lyſt til, andengang at foretage et ſaa betydeligt Arbeide i et ſaa forgængeligt Material og antog vel ogſaa, baade med Hensyn til München og til Kiøbenhavn, at Architecterne

vare kun altfor villige til at lade sig nøie med Sculpturværker i Gips til deres Bygningers Smykke.

Dette Brev fra Thorvaldsen til v. Klenze have vi ikke, men dets Indhold fremgaaer af det næste Brev, som v. Klenze, under 10de Marts s. A. skrev til ham. Architecten havde forelagt Kronprindsen Thorvaldsens Svar, og var nu af Høisamme bemyndiget til at give Thorvaldsen den Forsikring: "daß das Werk in Marmor ausgeführt und nicht anders als in dieser Masse aufgestellt werden soll, jedoch wollen sich Se. Königliche Hoheit die Bestimmung über das wann, wie und wo dieser Ausführung noch einige Zeit und vielleicht bis zur Vollendung des Modells vorbehalten."

Den nærværende Bestilling skulde saaledes indskrænke sig blot til Modellen, og det var dertil hans Kongelige Høiheds Ønske, at Thorvaldsen, endogsaa før han var færdig med Restaurationen af Ægineterne, vilde modelere et Par Stykker af Frisen til Prøve.

Paa dette Brev svarede Thorvaldsen ikke, uagtet han for en Sikkerheds Skyld havde modtaget det in duplo; formodentlig havde han ikke Lyst til at overtage Bestillingen under disse Betingelser. Men Kronprindsen lod ikke destomindre v. Klenze gientage, hvad der allerede tidligere var skrevet, og nu hed det:

> "Sie können also erstens versichert sein, daß das Bassorelievo nie in Gyps, sondern nur in Marmor ausgeführt, aufgestellt werden wird; jedoch wollen Se. Königliche Hoheit das Modell

und die Ausführung in Marmor als zwei verschiedene Arbeiten ansehen und behandeln.

Es wäre demnach sehr zu wünschen," skriver v. Klenze videre, "daß Sie, lieber Hr. Thorvaldsen, bald Zeit und Muße finden könnten, nur das Stück in Thon zu machen, welches als Norm für die Bestimmung des Gypsmodells dienen soll."

Men det synes ikke, at Thorvaldsen har indladet sig videre i denne Correspondance; istedetfor at skrive et Brev, modellerede han i Sommerens Løb det omtalte Stykke Basrelief, fremstillende De tre Marier ved Jesu Grav, og lod det i al Stilhed henstaa, under Forventning af, hvad v. Klenze havde yttret, at Kronprindsen maaskee selv kom til Rom.

Dette Forhold hindrede imidlertid ikke vor Kunstner i at giøre andet Brug af sit Prøvestykke, da en Leilighed tilbød sig. I August d. A. henvendte en Colonel Bonar sig til ham, angaaende et Basrelief til et Gravmæle, og paa Thorvaldsens Forslag, blev der nu af ham giort Bestilling paa dette Basrelief i Marmor.

Om Frisen var der ikke længer Tale, førend v. Klenze i Decebr. d. A. i et ganske andet Anliggende skrev til Thorvaldsen, og benyttede denne Leilighed til at underrette ham om, at, angaaende den omtalte Frise, vilde han nu faae Leilighed til personligt at afhandle Sagen med Kronprinds Ludwig selv, som agtede sig til Rom.

En anden Bestilling indløb i de samme Dage, som den fra München.

Lord-Commissairen over de Joniske Øer, Sir Thomas Maitland, havde giort sig fortient af disse, ved at organisere Regieringen under Englands Beskyttelse. I 1816 havde han foretaget en Reise fra Corfu til London, for at udvirke en Constitution for disse Øer, og i Erkiendtlighed for denne Velgierning, eller, som det ogsaa hedder, fordi han havde skaffet Corfu et Universitet, havde nu Republikens Nobili forenet sig om, at lade ham opreise et Monument.

I denne Anledning modtog Thorvaldsen en Skrivelse af 16de Januar 1817 fra den russiske General-Consul Spiridion Naranzi i Venedig, som uden videre meldte ham, at der med det første vilde blive ham tilstillet en Gipsbuste (un calco in gesso), nemlig Portraitet af General Maitland, samt en Tegning til et Basrelief, som man ønskede udført af Thorvaldsen "come si sta e giace, e senza la benchè minima alterazione."

Denne Buste skulde være af en colossal Størrelse og tilligemed Basrelieffet udføres i Bronze til et Monument for Lord Maitland; foreløbigt anvistes hertil hos Torlonia 250 Zechiner.

Thorvaldsen synes i Begyndelsen ikke at have lagt synderlig Mærke til denne Bestilling, som i flere Henseender var ham noget ualmindelig, og da han hverken svarede, eller hævede den anviste Sum, indkom under 3die Mai en anden Skrivelse fra en Signor Paolo Propalendi paa Corfu, som af flere Nobili, og fornemmelig af en Signor Bulzo, "Membro del consiglio primario negli Stati uniti," var opfordret til at underhandle med Kunstneren om Monumentet.

Bestillingen gik nu ud paa, at man efter et medfølgende Portrait, til hvilket Kunstneren ganske kunde henholde sig ihenseende til Ligheden, ønskede udført i Bronze en colossal Buste i heroisk Stil, med antik Drapperi og dernæst et Basrelief, ligeledes i Bronze, der skulde fremstille: "Minerva che strappa dal volto una maschera a donna, rappresentante la (Forza), e che il volto di questa donna fosse quello di un scheletro."

Saavidt vi have kunnet læse og forstaa disse meget utydelige Ord i Brevet, gik denne Bestilling altsaa ud paa en Allegori, i hvilken Minerva er fremstillet, rivende Masken fra Ansigtet af en Qvinde, som forestiller (Styrken?), og at dette blottede Ansigt viser sig at være et Dødningehoved, altsaa Sindbilledet paa den jordiske Krafts Forgængelighed. Dette maa vi imidlertid lade henstaa. Men, da man synes at holde saa strengt paa denne Allegori, at man ikke vilde tillade Kunstneren den mindste Afvigelse fra den ham overdragne Composition, saa havde Thorvaldsen god Grund til ikke at gaa ind paa denne Bestilling, og endnu i Juni Maaned ventede Caval. Naranzi forgieves paa Svar. Dog overtog vor Kunstner imidlertid at corrigere de ham tilsendte Tegninger over den architectoniske Deel af Monumentet, som skulde udføres i Venedig, og da Caval. Bulzo paa sin Tilbagereise fra London til Corfu i denne Sommer kom til Rom, fik Thorvaldsen Leilighed til mundtlig at gjøre sine Bemærkninger. Sagen synes nu at være bleven saaledes ordnet, at han, under Bibeholdelse af den Tanke, man havde villet udtale, fik kunstnerisk Raadighed over sit Arbeide til at componere det saaledes, som han fandt bedst, hvilket derefter skete i Løbet af næste Aar.

I Marts 1817 var Restaurationen af Ægineterne tilendebragt til alle Sagkyndiges fulde Beundring. L'Accademia Romana di Archeologia bragte i denne Anledning vor Kunstner sin Hyldest ved, under 22. Marts 1817, at optage ham som Medlem af dette lærde Selskab.

Desuden synes dette Arbeide at have haft tilfølge, at den pavelige Regjering nu overdrog Thorvaldsen at restaurere tre antike Statuer, en Amazone, en Demosthenes og en Caryatide, samt et Basrelief af Hadrians Triumphbue, hvilke Sager under Roms Omvæltninger vare blevne kiøbte af Maleren Camuccini, der solgte dem for 36,000 Scudi til det vaticanske Museum.

I dette Foraar havde Fyrst Esterhazy været i Rom og i Thorvaldsens Studier. Vor Kunstner modelerede hans Buste og modtog et Par Bestillinger til Fyrstens Galeri i Wien, nemlig paa en Statue, den seirende Amor, og paa en anden, som skulde fremstille en dandsende Bacchantinde. Den førstnævnte Statue stod allerede i flere Aar færdig som Model; den sidstnævnte skulde endnu componeres, efterat Fyrsten havde ladet sig forelægge et Par Tegninger. I denne Anledning corresponderede Thorvaldsen med Fyrst Esterhazy og giorde under 30. April sine Propositioner. Ved deres Overeenskomst bestemtes, at begge Statuerne og Busten skulde være færdige i Marmor i Løbet af et Aar, og at Thorvaldsen for begge disse skulde modtage 4000 Scudi og for Busten 100 Ducati.

Thorvaldsen tog derfor strax, da han var færdig med Ægineterne, den dandsende Bacchantinde under Arbeide, men

denne fremtraadte nu, formodentlig ifølge Fyrstens eget Valg blandt de ham forelagte Tegninger, som Dandserinden, og den 5te Juli 1817 blev denne Model afstøbt *).

Denne Statue, som fremstiller en bekrandset Pige, der med Ynde bevæger sig i Dands, idet hun drapperer sig med Overgevandtet, skal, efter hvad der er fortalt, ihensende til Busten, være modeleret efter en ung, tydsk Dame. Os forekommer det ikke uantageligt, at Billedet af den tidligere nævnte Frøken Ida Brun, senere Grevinde Bombelles, hvis Buste Thorvaldsen nylig havde modeleret, her kunde have foresvævet ham i Erindringen om hendes plastiske Dandse, som han i hin Tid saa høiligt havde interesseret sig for.

Angaaende Fuldførelsen af disse to Statuer, da var det let at forudsee, at Thorvaldsen ikke vilde kunne holde sit Løfte. Endnu i 1819 vare de ikke afsendte, og den seirende Amor blev et af Offrene for den Indstyrtning, som, under Thorvaldsens Fraværelse i 1820, fandt Sted i et af Studierne. I dette Fald mistede Amor Hovedet, men efter Thorvaldsens Tilbagekomst, da han saaledes fik Leilighed til ogsaa at restaurere sine egne Arbeider, undergik den en saadan Behandling, at Fyrst Esterhazy yttrede sig villig til at modtage den tilligemed Dandserinden. De ere nu begge opstillede i det Esterhazyske Galeri i Wien.

Iblandt de nyere Compositioner, der i dette Aar beskæftigede Thorvaldsens Tanke maa vi allerede her forelobigt nævne et Arbeide, som vel hører til en senere Tid, men

*) Athene. 1817. II. 539.

dog allerede i 1817 krævede Tilværelsen. Det var Gruppen af de tre Gratier. Efter vor Kunstners modelerede Skizze lod han sin Elev Tenerani, i dette Aar begynde den foreløbige Behandling af de tre enkelte Figurer, som senere, i 1819, sammenstilledes og giennemførtes af ham selv.

LIII.

Forhandlinger mellem Grev Mokronoski i Warschau og Thorvaldsen ang. et Monument for Fyrst Joseph Poniatowski. Skrivelse fra Warschau. Thorvaldsens Svar. Han har, uden at vide det, concurreret. Grev Mokronoski skriver atter til Thorvaldsen. Thorvaldsens Svar. Forhandlinger med Prinds Stanislaus Poniatowski i Rom. Thorvaldsen maa igien skrive til Warschau og sender Comiteen sit Udkast til Contracten.

1817.

Samtidigt med de allerede nævnte Bestillinger, modtog Thorvaldsen ogsaa i Marts d. A. Bestilling paa Monumentet over den i Slaget ved Leipzig faldne Fyrst Joseph Poniatowski. Grev Mokronoski, et Medlem af den Comitee, som var sammentraadt i Warschau til Oprettelsen af dette Mindesmærke, indledede Forhandlingerne med vor Kunstner ved en Skrivelse af 7de Marts 1817, og da denne Correspondance, ifølge Sagens Natur, vel er temmelig vidtløftig, men dog af væsentlig Interesse for dette Arbeides Historie, kunne vi ikke her lade det blive ved et Referat af Indholdet, men foretrække, ogsaa at opbevare det Væsentligste af disse Actstykker.

Den første Skrivelse indeholder Forespørgsel, om, og paa hvilke Vilkaar, Thorvaldsen vil overtage Udførelsen af Fyrst Poniatowskis Heststatue i Bronce, og lyder saaledes:

"Monsieur!

Membre du Comité auquel est confié le soin de l'érection du Monument, destiné à perpétuer la mémoire du Prince Joseph Poniatowski, Général en chef de l'armée Polonoise, mort à la bataille de Leipzig, en passant la rivière l'Elster, je suis chargé de vous faire à ce sujet les propositions suivantes: Nous desirerions que ce monument fût digne du grand homme qu'il doit rappeler aux siècles à venir, et digne de la Nation qui veut honorer son héros. Une statue équestre nous a paru pouvoir le mieux remplir ce dessein; mais le marbre étant trop peu durable dans nos climats, on desirerait que cette statue fût en bronze fondu. Quant à la forme: le modèle du cheval de Marc-Aurele, avec des changemens dans le costume du Guerrier, ou l'attitude que présente le fameux bas-relief de Curtius se précipitant dans un gouffre, sembleraient être ce qu'il y a de plus convenable. Vos talens, Monsieur, étant reconnus de tout l'Europe, on n'oserait confier à un ciseau moins distingué l'exécution d'un monument qui doit éterniser la reconnaissance Nationale.

Je prends donc la liberté de vous prier de me répondre sur les points ci-dessous:

1. Aurez vous la bonté de vous charger de cette entreprise?
2. Dans le cas de l'affirmative, quelles seraient vos conditions, et avec qui desireriez vous que le contrat fût passé?

3. A quelle époque pourriez-vous commencer ce grand ouvrage?
4. Quels sont les préparatifs qu'il faudrait faire, quels sont les matériaux dont vous auriez besoin, et en quelles quantité et qualité faudrait-il vous les préparer?
5. De combien de temps croyez vous avoir besoin pour conduire à fin ce grand ouvrage?
6. Veuillez bien aussi nous envoyer un compte simulé de tous les frais qu'entrainera la construction de ce monument afin que nous puissions tenir prêtes les sommes necessaires.
7. Quelles sont vos projets sur la forme de ce monument et vos idées en général?

J'espère, Monsieur, que rendant hommage au héros, dont nous voulons honorer la mémoire, vous voudrez bien vous rendre à notre prière et j'attends votre réponse à Varsovie.

Agréez, Monsieur, l'expression de la haute estime que m'inspire votre réputation et des sentimens distingués avec lesquels j'ai l'honneur d'être

Votre très humble et très obéissant serviteur

Mokronoski.

Varsovie, le 7. Mars 1817."

Paa dette Brev ſvarede Thorvaldſen under 15. Mai, at han gierne vilde overtage Udførelſen af Modellen, naar dette kunde ſkee i Rom, at han, naar engang Statuen var afſtøbt i Bronze, ſelv vilde komme til Warſchau, for at

lægge sidste Haand paa Værket, men bemærkede derhos, at han ikke selv kunde overtage Støbningen. For Modellen bestemte han en Pris af 12,000 romerske Scudi og ønskede desangaaende at afslutte Contracten med Prinds Stanislaus Poniatowski, som levede i Rom. Naar denne Contract var sluttet, vilde han begynde paa Arbeidet. Han havde tænkt sig, at fremstille Helten i det Øieblik, han opmuntrer Armeen til at følge sig. Ihenseende til Costumet, vilde han foretrække det antike, men udbad sig, hvis det skulde holdes nationalt, de fornødne Hiælpemidler tilsendte.

Dette Thorvaldsens Brev lyder saaledes:

"Monsieur!

J'ai eu l'honneur de recevoir votre lettre dans laquelle vous me faites la proposition de faire une statue équestre du Prince Joseph Poniatowski; je suis très sensible à la bonne opinion que vous avez de mes talens et de la confiance que vous mettez en moi, en me chargeant de l'exécution de ce monument. Sur les demandes que vous m'avez faites, je prends la liberté de répondre:

1. Je me chargerai volontièrement de l'exécution de ce monument, pourvu qu'il me soit permis de faire le Modèle à Rome, d'où je ne pourrai m'absenter pour si longtems à cause de mes autres ouvrages. Aussi le modèle y gagnera en le faisant ici, où je suis entouré des chefs d'oeuvre de l'antiquité et où je trouve tant de moyens pour faciliter mon ouvrage.

Quand le modèle sera fait et transporté à l'endroit de sa destination, je m'oblige d'y aller pour l'achever en bronze et diriger le placement. Quant au transport il n'y a point de difficultés, comme on est obligé de faire la forme en plusieurs pièces.

2. Après avoir consideré le temps et les frais que cet ouvrage entrainera, j'ai fixé le prix à douze mille Ecus Romains, y compris les frais de mon voyage à Varsovie. Je désirerais que le contrat fût passé avec Son Altesse le Prince Poniatowski à Rome, si Son Altesse voudra s'en charger.
3. Aussitôt que je reçois votre réponse que vous acceptez mes propositions, je commencerai les préparatifs pour ce grand ouvrage.
4. Comme je ferai le modèle ici, je ne pourrai vous indiquer les préparatifs et les matériaux necessaires pour le fondre en bronze, ni moi, ni aucun autre sculpteur pourra s'en charger, cela étant un art separé de la sculpture et qui demande des expériences et des connaissances qu'aucun sculpteur ne peut posséder; je peux donc seulement m'obliger de faire le modèle en plâtre, de fournir les formes et quand la statue est fondue, de l'achever en bronze. Mais il ne sera pas difficile de trouver quelque artiste habile qui s'en chargera.
5. Je compte à peu près 12 à 15 mois pour achever le modèle.

6. Quant aux frais qu'entrainera la construction du piédestal et de faire fondre le modèle en bronze, l'Architecte qui sera chargé de l'exécution du premier et l'artiste auquel sera confié l'autre, vous pourront donner les éclaircissemens nécessaires.
7. Les propositions que je vous fais pour l'idée et la composition du monument sont les suivantes: Je voudrais représenter le Prince au moment, où il encourage l'armée de le suivre, le cheval est en petit galop. Quant au costume je préférerais un costume antique, mais en cas que vous préfériez un habillement national, je vous prie de m'en donner les dessins nécessaires. La base ou piedestal peut être très simple, et je vous prie de me communiquer l'idée de l'Architecte qui sera chargé de l'exécution.

Ce sont, Monsieur, mes idées sur les points sur lesquels vous avez demandé ma réponse; je prends la liberté de vous prier, s'ils seront acceptés (—).

Je vous prie, Monsieur, d'agréer les sentimens distingués de la plus haute estime avec lesquels j'ai l'honneur d'être

Votre très humble
et très obéissant serviteur
A. Thorvaldsen.

Rome, le 15. Mai 1817.

Da Thorvaldsen, et Par Maaneder efter, modtog Grev Mokronoski's Svar paa dette Brev, erfarede han, hvad man ikke tidligere havde berørt, men hvad der maaske vilde have været tilstrækkeligt til at gjøre en Ende paa Sagen for hans Vedkommende, nemlig, at Comiteen samtidigt havde henvendt sig til de første Billedhuggere i Europa med samme Foresporgsel. Af alle de indløbne Svar havde det fra Thorvaldsen mest tiltalt Comiteen, og i det Brev, som nu afsendtes, blev Bestillingen overdraget til ham. Dog var der endnu et Spørgsmaal, af hvis Besvarelse den hele Sag var afhængig, nemlig, hvorvidt Keiseren af Rusland vilde bifalde Monumentets Oprettelse paa den dertil udseete Plads i Warschau. Naar dette var bifaldet, vilde Fyrst Stanislaus Poniatowski i Rom strax blive anmodet om at træde i Underhandling med Thorvaldsen angaaende Contractens Afslutning, da den fornødne Pengesum var tilstede. Man ønskede imidlertid, at Thorvaldsen vilde sende en Skizze, og at han vilde meddele sine gode Raad ihensende til Bronzestøbningen, naar det kom saavidt. Med Hensyn til Monumentets Fodstykke, ønskede man fra vor Kunstners Haand en Tegning til Veiledning for Architecten, og endelig gjorde man sig Haab om, at dette Fodstykke kunde blive smykket med to Basrelieffer, medens de to andre Sider forbeholdtes Inscriptionen.

Dette Grev Mokronoski's Brev til Thorvaldsen lyder saaledes:

"Monsieur!

Je m'empresse de vous accuser réception de votre lettre du 15. Mai 1817, qui nous a fait le plus grand plaisir. En consentant à vous

charger de l'exécution du monument qui doit être érigé pour le Prince Poniatowski, vous tranquilisez la Nation; elle est sure que son voeu sera dignement rempli. Nous nous flattons, Monsieur, qu'il ne doit pas vous être indifférent d'attacher votre nom à un monument que par un exemple si rare dans l'histoire, la Nation adjuge d'une manière si noble et si unanime, non à un Souverain, mais à un concitoyen et à son contemporain. Nous nous étions adressés à tous les artistes qui par leurs talents jouissent en Europe d'une réputation méritée, parce que nous attachons le plus grand prix à ce que l'exécution réponde à notre attente; mais de toutes les réponses que nous avons reçues, la vôtre, Monsieur, convient le mieux à l'esprit national.

J'ai donc l'honneur de vous répondre au nom de ceux qui m'ont confié la direction de cette affaire et de vous déclarer, qu'accédant au prix de Douze mille écus romains, que vous avez fixé, nous espérons que vous n'epargnerez aucun soin pour que la réussite réponde à notre attente et à la confiance que nous avons mise en vous. Dès que l'assentiment de Sa Majesté Imp^ale^ et R^ale^ notre Auguste Souverain et des ordres définitifs que nous venons de demander pour l'indication de la place, où doit être élevé le Monument, nous seront parvenus, nous nous empresserons de prier S. A. Monseigneur le Prince Stanislas Poniatowski de vouloir bien se charger de faire

avec vous, Monsieur, le contrat dans les formes requises et nous lui démontrerons à cette occasion que nous avons déjà entre nos mains des sommes plus que suffisantes pour notre entreprise, et que nous attendons incessamment la rentrée de sommes beaucoup plus considerables. Nous avons cru devoir faire la démarche ci-dessus près de notre Souverain afin d'être assurés qu'il ne puisse être mis aucune entrave à l'exécution du monument projeté. En envoyant au Prince Stanislas les plein-pouvoirs pour la transaction, ou bien à la première occasion qui se présentera pour l'Italie, nous nous empresserons de vous envoyer tout ce qui peut contribuer à vous faire saisir la ressemblance du feu Prince Poniatowski, en attendant il nous importe de nous entendre sur plussieurs points essentiels.

1. Nous désirerions avoir sous les yeux une esquisse de la pose de la figure et du mouvement que vous désirez donner tant à la figure qu'au cheval.
2. Il est bien essentiel que le cheval ait les formes parfaites, bien entendu qu'il s'agit d'un cheval oriental et nullement de formes prises d'après les chevaux européens. Le cheval de Marc-Aurèle à Rome est le seul modèle qui approche du beau idéal d'un cheval arabe, encore est-il un peu trop pesant. Si le calme de ce cheval ne répond pas à nos idées, on pourrait donner un autre mouvement aux parties. L'esquisse de votre idée nous

tranquiliserait donc entièrement, car c'est un détail auquel on attachera beaucoup de prix dans notre pays. Le Prince était réputé le meilleur cavalier de son temps et montait toujours les plus beaux chevaux; ce souvenir est profondément gravé dans tous les esprits.

3. Comme il nous importe extrêmement que la fonte soit parfaite, afin de ne rien perdre de la beauté de votre ciseau, nous désirerions savoir votre opinion sur le fondeur qu'on pourrait employer. Si c'etait à un artiste de Rome que vous voulussiez confier cet ouvrage, nous lui demanderions le dessin des fours et instrumens qu'il faudrait préparer afin que l'exécution ne rencontre point de difficultés.

4. Etant entouré de gens du métier, il vous sera très facile, calculant d'après tel ou tel autre monument fondu à Rome, de savoir aproximativement le poids que le nôtre pourra peser et par conséquent de nous dire quelle sera à peu près la quantité du métal qu'il faudra tenir prêt, et dans quel genre.

5. L'exécution de l'objet principal, qui est la statue même, vous étant confiée, c'est aussi vous même, qui devez demander à un architecte de votre choix, un dessin du piédestal dont vous voudriez bien lui donner l'idée.

Il serait important aussi de nous entendre sur le genre du marbre qui serait à employer,

sur la manière de le transporter; si le marbre, le porphyre ou le granit même du pays ne pourrait pas y être employé &c.

6. Nous nous flattons également, que vous voudrez bien couronner cet ouvrage en y ajoutant deux bas-reliefs, représentant deux des principaux momens de la vie du Prince; les deux autres faces étant destinées aux inscriptions.

Veuillez bien, Monsieur, agréer l'expression de mes sentimens d'estime et de considération,

de votre très humble serviteur

Mokronoski.

Varsovie, le 1. Juillet 1817.

Under 10. Sept. d. A. ſvarede Thorvaldſen paa dette Brev og yttrede, at han længtes efter at begynde og derfor bad om Underretning, ſaaſnart man havde modtaget den omtalte Keiſerlige Approbation. Tillige udbad han ſig, at Comiteen vilde overſende ham, hvad der kunde tiene ham til Veiledning ihenſeende til Portraitligheden; han vilde paa det bedſte ſøge at opfylde Comiteens yttrede Ønſke og baade give Tegning til Piedeſtalen og modelere de to Basrelieffer dertil, naar man nærmere vilde opgive ham det Fornødne.

Dette Thorvaldſens Svar til Comiteen lød ſaaledes:

"Monsieur!

J'apprends avec plaisir de la lettre de V. E. de 1. Juillet, que ma réponse, et les conditions que j'ai proposées à l'égard du monument Vous

aient satisfaites. Il ne manque donc rien pour commencer cet ouvrage, que l'assentiment de S. M. I. et R. et je Vous prie de vouloir m'en avertir, quand il Vous sera parvenu. En attendant je me suis déjà occupé de l'idée de ce monument, qui m'interesse infiniment et auquel je n'épargnerai aucun soin pour que la reussitte corresponde à Votre attente. Aussi je vous prie de vouloir m'envoyer à la première occasion tout ce qui peut contribuer à la ressemblance du Prince.

Je ne manquerai pas d'envoyer à V. E. l'esquisse aussitôt que par l'assentiment de S. M. l'érection du Monument sera decidée. Il ne sera pas difficile de trouver ici un artiste, qui se chargera de la fonte, lequel Vous communiquera les conditions et Vous indiquera le matérial et tout ce dont il aura besoin à cet égard. Aussi je ferai faire d'un architecte de Rome le dessin pour le piédestal, que je vous ferai parvenir avec mon esquisse, je crois que le granit ou porphyre du pays même y pourraient être employés.

Très volontièrement je me chargerai de l'exécution de deux basreliefs, et je prie V. E. de me donner les détails nécessaires pour les sujets que Vous avez choisis pour ces deux représentations de la vie du feu Prince.

10. Sept. 17."

I Begyndelſen af October 1817 ſynes Sagen ſaavidt ordnet i Warſchau, at man nu derfra kunde overbrage Prinds

Stanislaus Poniatowski i Rom at afgiøre alt Mellemværende med Thorvaldsen og at forelægge ham Contracten. Men ved denne Mellemkomst af Prinds Poniatowski, synes Misforstaaelser at være indløbne, saa at Thorvaldsen, da Contracten blev ham præsenteret, fandt den i Uovereensstemmelse med, hvad man var bleven enig om ved den forudgaaende vidtløftige Correspondance. Dette foranledigede Thorvaldsen til, istedetfor at underskrive Contracten, at henvende sig til Grev Mokronoski i følgende Skrivelse af 17. Dec. 1817:

"Excellence!

S. A. Monsgr. le Prince Poniatowski m'a fait la grâce de me communiquer la lettre que V. E. lui a écrite le 6. Octobre dernier au sujet de la statue, dont Elle m'a fait l'honneur de m'écrire précédemment. J'y ai remarqué deux choses, que je prends la liberté de faire observer à V. E., la première est la phrase, qui a l'air d'un equivoque, envoici: — ""Mr. Thorv. s'est chargé de faire le modèle de la Statue, de l'exécuter en bronze et d'en eriger le placement, s'engageant à faire le modèle dans l'espace de 12-15 mois"" — cela paraît comme si je m'etais chargé de le fondre, chose que ni moi, ni aucun sculpteur au monde n'est en état de faire, car c'est un métier tout à fait à part. J'ai eu l'honneur de dire à V. E. dans ma derniére, que je ferai le modèle, et lorsque la fonte en sera faite, je viendrai à Varsovie pour le polir et lui donner la dernière

main, aussi que de diriger les opérations pour la situer. C'est donc pour éviter quelque mal-entendu que S. A. Mgr. le Prince Poniatowski a voulu bien me faire la proposition d'aller à Varsovie, que j'accepterai volontiers comme tout le reste dont le Prince écrit à V. E. dans sa lettre. La seconde chose, dont il est question dans la lettre de V. E. c'est de combiner avec moi au sujet du payement de 12 M. Piastres, convenues pour le modèle. Quoique j'aie déjà eu l'honneur d'écrire à ce sujet à V. E. je veux bien lui répéter encore, que je souhaite avoir un tiers de cette somme d'abord à la signature du contrat, un second tiers lorsque le modèle sera achevé et le reste quand j'apporterai ce modèle à Varsovie.

J'attends les ordres ultérieures de V. E. ayant l'honneur d'être avec un profond respect

de Votre Excellence

le très humble et très obéissant serviteur

A. Th.".

Rome, le 17. Dec. 17.

Med denne Skrivelse lod Thorvaldsen for større Tydelighedś Skyld følge et Udkast til Contracten, saaledes lydende:

"Pour m'expliquer avec la plus grande précision sur les conditions avec lesquelles je m'oblige d'exécuter le Monument du feu P. J. Poniatowski je le trouve nécessaire d'ajouter les articles suivants à ma reponse sur les points

demandés dans la lettre de S. E. Mr. le C. Mokronoski:

1. Je m'oblige pour la somme de 12,000 Ecus Romains de faire le modèle en plâtre, de la grandeur de la Statue de Marc-Aurele sur la place du Capitole, et de fournir les formes pour le fondre en bronze.
2. Je désire que cette somme me soit payée en trois termes, savoir 4000, quand le Contrat sera signé, 4000, quand j'aurai terminé le modèle en terre, et le reste, quand je serai arrivé à Varsovie.
3. Le transport du modèle et de la forme, ainsi que la fonte en bronze se feront aux frais du Comité. Je m'oblige, quand la fonte sera faite, de diriger les ouvriers, que je prie de m'accorder pour rendre la statue à tel point, où je pourrai l'achever.

A. Th."

Rome, 15. Dec. 17.

De videre Forhandlinger og Beretninger angaaende Arbeidets Fremgang tilhøre de følgende Aar, i hvilke Correspondancen endnu fortsattes en Tid, inden Alt kom i behørig Klarhed.

LIV.

Besøg af Englændere i Rom. Thorvaldsen skriver til J. Knudsen. Lord Byron i Rom; hans Besøg i Studiet. Brev fra Mr. John Hobhouse. Byrons Buste. Colonel Bonar. Basrel. De tre Marier og Basrel. Natten, til Gravmæler. Brev fra Brondsted til Thorvaldsen. Schubart i Rom.

1817.

Efterat have fulgt de vidtløftige Forhandlinger, angaaende Monumentet for Fyrst Poniatowski, indtil Aarets Udgang, vende vi nu tilbage til de mindre Begivenheder, som vi for denne Sags Skyld have maattet forbigaa.

Allerede i Løbet af forrige Vinter havde Kjøbmand Jørgen Knudsen, under sit Ophold i London, skrevet til Thorvaldsen; han havde fortalt ham om den Anseelse, han stod i hos denne Nation og spaaet ham, at han næste Aar vilde komme til at modtage mange reisende Englændere. Hidtil havde vor Kunstner ladet sin Ven Knudsen, der nu var i Trondhiem, vente paa det Svar, han havde lovet ham, men, da nu Spaadommen gik i Opfyldelse, synes Thorvaldsen at have erindret sit Løfte; thi i Mai gjorde han Alvor deraf og skrev saaledes:

Rom, i Mai 1817.

"Undskyld, kiære Hr. Knudsen! at jeg først nu besvarer Deres kiære Breve, men De veed jo selv, hvor sjeldent mine øvrige Arbeider tillade mig at komme til Skriverbordet; — om Sommeren gaae Dagene for det

meste hen i mit Studio, og naar de ere tilende, er baade Haanden og Sindet træt, og den sidste Vinter er Deres Spaadom gaaet i Opfyldelse. Rom var og er endnu tildeels opfyldt med Englændere, og selv disse borttage mig fast mere, end den Tid, som levnes mig for mine Arbeider. Ja, jeg er derved kommet saameget i Gield med Arbeide, at jeg er nødt til at opsætte min Reise til Kiøbenhavn, som jeg dog vist havde agtet at foretage i dette Foraar.

Busterne, samt de øvrige Arbeider til Dem, ere alle færdige paa meget lidet nær, undtagen Deres yngre Brodere Buste, som jeg dog, endnu førend jeg modtog Deres sidste Brev, paa min egen Haand havde begyndt paa at udføre i Marmor. Ved Arbeidernes samtlige Affendelse, som snart vil gaae for sig, skal jeg lade Dem vide, hvordan De staaer med Ulrich.

Hvad nu Tomba d'Agrippa angaaer, samt den antike Vase, da vil jeg meget raade til, for det første at see Tiden an, til færre Fremmede opholde sig i Rom, thi da der af denne Slags nu for Tiden kiøbes meget, ere ogsaa Priserne stegne uhyre derpaa. Tilgiv min Kortheb, som ovenanførte Aarsager maa undskylde. Hils Deres Brober paa det Bedste, og vær selv ret inderlig hilset

fra Deres hengivne

Jeg maa endnu tilføie dette Ønske, at Deres Længsel efter Italien snart maatte bringe Dem tilbage hertil."

Iblandt de mange Besøg fra England var der især et mærkeligt — Lord Byrons.

Det er oftere fortalt*), at da Thorvaldsen en Dag i Foraaret 1817 var ifærd med at modelere Dandserinden,

*) New Monthly Magazine. 1827. I. 230. Lit. Blätter d. Börsenhalle. 1827. 192.

blev han overrasket af Englands store Digter, som, uanmeldt og indhyllet i sin Kappe, indfandt sig i Studiet og opfordrede vor Kunstner til strax at gjøre hans Buste.

Saa charakteristisk denne Anecdote end maatte være, see vi os dog, ved de Papirer, vi have ihænde, opfordrede til, her at gjøre den Bemærkning, at om endog Lord Byron ved sit Besøg, og ved Maaden, hvorpaa han aflagde det, har overrasket Thorvaldsen, har Lorden dog ikke indfundet sig aldeles uden at være anmeldt.

Vi have nemlig forefundet et Brev til Thorvaldsen fra Mr. John Hobhouse, der, saavidt vides, fulgte Lord Byron paa denne Reise, og i dette Brev anmelder han, at Milord Byron, som kun har en kort Tid til sin Disposition i Rom, udbeder sig, at Thorvaldsen vilde bestemme en Time, naar han maatte indfinde sig, for at sidde for ham.

Denne Skrivelse lyder saaledes:

"Monsieur!

Permettez que je me fasse l'honneur de Vous faire une demande.

Milord Byron, dont peut être Vous aurez entendu parler comme du premier poète anglais de nos jours, est maintenant à Rome. Je désire beaucoup qu'il puisse avoir un autre lien sur la postérité, pas moins durable, que celui que lui ont fourni ses vers.

Voilà pourquoi je le voudrais voir éternisé par votre ciseau.

J'espère que Vous ne serez pas tellement préoccupé pour que cette grâce de votre part soit impossible. Dans le cas que Vous y consentez, Lord Byron, qui hâte son retour à Venise, voudra bien savoir à quelle heure et en combien de séances un tel objet pourra s'accomplir.

Peut être, Monsieur! Vous auriez la complaisance de me confier Votre réponse, dont je me chargerai pour la faire passer à Sa Seigneurie.

Agréez, je Vous prie, l'assurance de ma considération la plus haute de la part de

Votre serviteur,

John Hobhouse."

Casa Margherita.

Om hvorledes dette Møde mellem de to store Kunstnere gik for sig, have vi derimod kun at henholde os til, hvad H. C. Andersen meddeler*), at Thorvaldsen herom har fortalt ham.

Medens Thorvaldsen modelerede Byrons Buste, sad Lorden saa uroligt og forandrede sit Ansigts Udtryk i den Grad, at vor Kunstner maatte bede ham om, at holde sine Træk i Ro, "og ikke at see saa ulykkelig ud." Da Byron hertil ytrede, at saaledes var hans sædvanlige Udtryk, skal Thorvaldsen have besvaret dette blot med et: "Saa —?" og modelerede nu videre, saa godt han, under disse Omstændigheder, kunde. Da Busten var færdig, fandt Alle den meget lignende. Kun Lorden selv var af en anden

*) Das Märchen meines Lebens. II. 40.

Mening, hvilket formodentlig har stødt vor Kunstner, som endte sin Fortælling med den Bemærkning: "Han vilde nu engang være saa ulykkelig!"

Lord Byrons Buste blev flere Gange udført i Marmor, og bragtes i mangfoldige Gipsafstøbninger til England. Et Exemplar bestiltes i Marmor til Amerika med den Opfordring: "Sæt Navnene **Byron** og **Thorvaldsen** derpaa, saa bliver det et udødeligt Monument." Et andet Exemplar udførte Thorvaldsen senere af egen Drift i et udmærket skjønt Stykke græsk Marmor, da han erfarede, at Byron, af Enthousiasme for den græske Friheds Sag, var gaaet til Grækenland.

En Colonel Bonar henvendte sig omtrent paa den samme Tid til Thorvaldsen, for hos ham at faae udført et Gravmæle, der skulde bestaa af et Basrelief og to Vaabenskiolde med en Inscription. Hertil foreslog Thorvaldsen ham at benytte Basrelieffet Natten, men af et Brev, som Mr. Bonar, under 1ste August d. A. skrev fra Neapel, erfare vi, at vor Kunstner senere har foreslaaet ham Basrelieffet De tre Marier ved Graven, hvilket, efter hvad vi tidligere have meddeelt, var udført som et Prøvestykke paa den Frise, Kronprindsen af Bayern vilde have i Model fra vor Kunstners Haand.

Paa et Brev til Thorvaldsen af 18. April 1818 finde vi vel et Udkast til en Sarkophag, hvorpaa dette Basrelief er anbragt, men, da der ellers neppe vil findes noget andet Spor af, at det nogensinde er blevet udført i Marmor, turde det være rimeligst at antage, at Colonel Bonar,

efter en længere Brevveksling derom, omsider har foretrukket Basrelieffet Natten til dette Gravmæle.

Vi have her kun at tilføie, at førend hans Afreise fra Rom, havde Thorvaldsen modeleret Colonel Bonars Buste, som i 1819 var under Arbeide i Marmor.

Basrelieffet Natten er oftere blevet anvendt saaledes, og selv til Kiøbenhavn ankom det i Marmor til en lignende Bestemmelse som et af de første af Thorvaldsens Arbeider, man der skulde see fra hans Haand.

Bestillingen paa dette Basrelief bragtes Thorvaldsen ved Brøndsted fra daværende Capitain-Lieutenant i Sø-Etaten J. de Falsen, som senere lod det indsætte i Muren ved Gravkapellet i Holmens Kirke, til Minde om sin afdøde Hustru.

Uden videre Hensyn til dette Monument, kunne vi dog her ikke forbigaae det Brev, som Brøndsted, tildeels i dette Anliggende, tilskrev Thorvaldsen:

Kbhvn., den 18. Febr. 1817.

"Bedste Thorvaldsen!

Endskiöndt Din Ulyst til Brevskriverie er mig baade vitterlig og synes mig heel tilgivelig, saa maa jeg dog forundre mig over, at jeg slet Intet hörer fra Dig, da jeg for omtrent ¾ Aar siden skrev Dig omstændelig til, en Sag angaaende, der nödvendigen behövede et Par Ord af Dig til Svar og Fremviisning for Vedkommende. Jeg maa næsten begynde at troe, at Du slet ikke har modtaget mit Brev, endog dette forekommer mig usandsynligt. —

Sagen var den samme, som jeg nu maa repetere: en Bestilling nemlig fra min Ven, Capitain-Lieutenant i Söetaten, I. de Falsen, Commandeur af Dannebrog, om et lille Marmor-Monument, han önskede fra Din Haand, og som han vilde sætte paa hans nylig afdöde Kones Grav paa Assistents-Kirkegaard. — — Denne Commission paatog jeg mig gierne, saameget hellere, som jeg haabede, saaledes at medanledige, at Vi fik et lille Arbeide af Dig her til Kiöbenhavn, hvilket Dine Landsmænd saamegetmere kunde trænge til, da de hidtil kun fik meget faa af Dine senere Frembringelser at see. Jeg tör nu ikke foregribe nogen Din egen Mening, denne Sag angaaende, men dog vil jeg sige Dig: at jeg har tænkt, om ikke det Monument, Du bestemte for Falsen, kunde blive en Vase i antik Form, maaskee lignende den Borghesiske Vases Form, med et Basrelief af Din Opfindelse? Dog — jeg vil hellere tie og vente paa Din Mening. Kuns beder jeg om: lad endelig denne Sag være Dig angelegen, opsæt den ikke og skriv mig strax til, naar Du har bestemt Dig. Kunde Du i Dit Brev til mig lade medfölge en lille Skizze, contoureret med Pennen af Hvad Du besluttede at udföre paa den, Falsen bestemte, Marmor, saa vilde Du giöre ham og mig en Fornöielse dermed. Angiv endelig bestemt den sidste Termin, da Arbeidet kunde være færdigt i Dit Studium, og siig os bestemt, om Du forud vil have Anviisning paa Rom for hele Summen,

eller for Halvparten, eller hvormeget. En saadan Vexel skal da strax følge.

Jeg vilde gierne skrive Dig lidt omstændelig om Et og Andet, men dertil har jeg slet ikke Tid i Aften, da det er nær Posttid, og jeg endnu maa skrive en lille Epistel til vore Venner, Riepenhauserne. Du og mine Romerske Venner havde formodentlig ventet mig i afvigte Sommer, eller Efteraar, ifölge mine forrige Breve til Dig, Riepenh. og Ackerblad. Det er blot Familieforhold, som giorde, at jeg besluttede at opsætte min Reise til næste Sommer, 1817. Min Frederikke var nemlig fr gtsommelig og skiænkede mig sidste Junii Maaned en söd, lille Pige, som Du skal knæsætte engang ved Leilighed; hun hedder Augusta Maria efter min Moder og Svigerinde. Min lille Georg Koës er en rask Gut. Kom Du ikke til os, som Du havde lovet, her til Kongens Kiöbenhavn, saa ville vi nu hiemsöge Dig i Pavens Rom. Jeg skal nærmere tilskrive Dig, naar jeg forlader Kiöbenhavn, og i hvad Maaned jeg haaber at være i Rom. — Hvorledes lever vor gode Lund? Jeg önskede nok, at höre lidt om ham og hans Arbeider. — Fra Eckersberg kan jeg hilse Dig. Han befinder sig vel og er meget flittig. Han har nylig malet en Madonna med Barnet, omgiven af en Engleglorie — ganske deiligt! Grosserer Nathanson har faaet dette velsignede Billede; jeg har paa Nathansons Vegne bestilt en stor Tegning hos Riepenhauserne. Paa det Intet skulde hindre dem fra

at tage fat paa den som snarest, sender jeg dem en Vexel paa Halvdelen af Betalingen, nemlig 50 Scudi, — jeg formoder, at de nok modtage Bestillingen.

Jeg er vis paa, at Du, gode Ven! omhyggelig varer mig mine hos Dig hensatte Papirer og Sager, desligeste Ackerblad de Böger, han har af mine. (hils ham venligst fra mig) og Therese Terziani mine og min tabte Ven og Frændes fælleds Musikalia. Jeg længes ret af mit Hiertes Grund efter Eder og Rom. Hils Dr. Brandis fra mig, hvis han endnu er i Rom hos Niebuhr.

Min Frederikke hilser Dig, skiöndt personligen ubekiendt, ret hierteligen. Desligeste min unge Lunzi, som er bleven stor og flink. Jeg faaer ikke Tid til Mere denne Gang. Skriv nu snart til

Din hengivneste

Bröndsted.

Baron v. Schubart var vendt tilbage til Italien; men paa Montenero var det nu for eensomt for ham, thi siden hans Kones Død og de yngre Damers Afreise, synes ogsaa Kunstnerne at være ubeblevne. Som en Følge heraf bleve Giestevenskabets Rolle, mellem ham og Thorvaldsen byttede, saa at det nu blev vor Kunstner, som opforbrede sin forbums Vert, til dog at forlade det eensomme Montenero og at komme i nogen Tid til Rom.

Da han indfandt sig, indrømmede Thorvaldsen ham sit eget tarvelige Sovekammer, og i hvor uvant vor Kunstner end var i at vise sig som Vert, befandt hans Giest sig dog

saa godt i hans Selskab, at han blev der i hele tre Maaneder og kunde siden aldrig glemme de Glæder, han med Thorvaldsen havde nydt i Theatrene og i Mad. Berri's og Mad. Marconi's musikalske Soiréer.

I Midten af Juni afreiste han til Siena og Florents og blev fulgt til la storta af et muntert Selskab, hvori Thorvaldsen med Signora Anna Maria og den lille Elisa deeltog.

Men desuagtet var Venskabsbaandet imellem Thorvaldsen og v. Schubart nu nærved at briste. Af Breve, som ikke egne sig til at optages, erfare vi, at da Baronens Myndling, Laura Zoëga paa denne Tid skulde giftes, kom det for Dagen, hvad Thorvaldsen længe havde befrygtet, at Zoëga's kummerligt sammensparede lille Formue var forbunstet under Ministerens Overformynderi. Schubart søgte i sin Forlegenhed et Laan hos Thorvaldsen af en Sum, som Thorvaldsen ikke kunde, eller vilde afsee; men iøvrigt var han ikke den Mand, der aabent kunde giøre Brud paa den tilsynelabende gode Forstaaelse.

LV.

Thorvaldsens Kunstnervirksomhed i 1817. Gravmæle over Grevinde Pore. Gruppen: Den knælende Ganymed og Ørnen. Statuerne Hyrdedrengen og Haabet. Thorvaldsen føler sig lidende og troer, at han har Brystsyge. Raadsporger Dr. Bruun fra Kiøbenhavn. Skrivelse til Thorvaldsen fra Dr. Alb. Schønberg i Neapel. Om Thorvaldsens private Liv og dets Savn. Mr. Arthur Carignan. Mis. Mackenzie Seaforth introduceres.

1817.

Vi have anført, at da han i Foraaret var færdig med Restaurationen af Ægineterne, modelerede han Dandserinden for Fyrst Esterhazy, Lord Byrons og Colonel Bonars Buster og modtog Bestillingen paa et Gravmæle for den Sidstnævnte.

Et Gravmæle for en anden engelsk Familie blev ogsaa paa denne Tid modeleret, ifølge Bestilling af en Grev Pore til hans Gemalindes Grav.

Basrelieffet til dette Gravmonument fremstiller den efterlevende Ægtefælle, som, siddende med den Afdødes Askekrukke paa Skiødet, udstrækker i Smerte sin Arm mod Himlen og paakalder den Forklarede. En lille Søn staaer foran ham, som omfatter Urnen med sine smaa Arme og kysser Gjemmestedet for sin Moders Aske. Bagved Faderen staaer den ældre Datter, som med den venstre Haand under Kinden, trøstende lægger den høire paa hans Skulder.

Dette sidstnævnte Motiv er, ifølge Familiens Ønske, her gientaget efter den sørgende Søster paa Basrelieffet til Bethmanns Monument.

Saavidt vi have kunnet efterspore, blev, foruden disse nævnte Arbeider, endnu i den første Halvdeel af dette Aar, foretaget et Arbeide af større Betydning, nemlig Gruppen af den knælende Ganymed og Ørnen.

Da Thorvaldsen forrige Aar omarbeidede sin tidligere Statue af den staaende Ganymed, og valgte et nyt Motiv, hvorved Ørnen ved Drengens Fod bortfaldt, traadte denne Ørn for hans skabende Tanke i en ny Forbindelse med Ganymed, og saaledes, antage vi, fremstod denne Gruppe.

En saadan Composition fremgik ialfald paa denne Tid fra hans Haand, og den deilige Sammenstilling maatte ved sin fordringsløse Naturlighed tiltale enhver Beskuer. Derfor hører ogsaa denne Gruppe især blandt de af vor Kunstners Arbeider, der mest have tiltalt Mængden, og det varede ikke heller længe, før han paa Bestilling af en Lord Gower, førstegang udførte den i Marmor. Siden blev den oftere gientagen og, paa Grund af den særegne Ynde, dette Arbeide indlagde sig, endogsaa i en Størrelse, noget mindre end det Halve af den oprindelige.

Medens Thorvaldsen modelerede Gruppen og havde en skiøn Dreng til Forbillede for Ganymed, skete det, saaledes har man fortalt, i et Øieblik da Modellen hvilede sig, at Thorvaldsen pludselig raabte til ham: "Sid stille! rør Dig ikke!" Drengen var nemlig, imedens han hvilede, uden at tænke derpaa, henfalden i en saa skiøn Stilling, at Kunstneren ved at see det, ønskede at fastholde dette

Motiv i dets hele Uskyldighed. Da Drengen lystrede og forblev ubevægelig siddende, greb Thorvaldsen Leret og formede i et Øieblik en Skizze til sin berømte Statue: Hyrdedrengen.

Denne Anecdote er almindelig bekiendt og oftere fortalt *). Vi skylde imidlertid Sandheden, uden dog derfor at ville forkaste Fortællingen som opdigtet, at bemærke, at der mellem vor Kunstners efterladte Tegninger findes paa et Blad af en trykt Bog, 8, siger otte, forskiellige Udkast med Pen og Blæk til den siddende Hyrdedreng.

Fru v. Humboldt, som efter sin Tilbagekomst til Rom paa denne Tid havde været i Neapel, skrev i Octb. 1817 til Fru Fred. Brun i Kiøbenhavn: **)

> "Thorwaldsen hat während meiner Abwesenheit wieder eine Statue gemacht, ein sitzender, jugendlicher Schäfer, wunderschön, ach, und — die Figur hat eine unendlich rührende Aehnlichkeit mit meinem seligen Wilhelm ***).

Denne Statue fremstiller en stiøn Dreng, der i arkadisk Ro sidder paa en Klippe, med Hyrdestaven i den ene Haand og holder det bøiede Knæ op under sig med den anden. Ved hans Fod sidder en Hund, Billedet af Thorvaldsens, eller nok rettere Brøndsteds, Hund, Teverino.

I Octb. 1817 saae man denne Statue i Gipsafstøbning i Studiet. Senere blev den udført i Marmor, førstegang paa Bestilling af Mr. Diwett, som vilde føre den til

---

*) v. Quandt, Entwurf z. einer Gesch. der Kupferstecherkunst. p. 280.

**) Fred. Brun, Römisches Leben. II. 324.

***) En Søn, som nylig var død i Rom.

Amerika. Men, da han døde, førend Statuen var færdig, henstod den, og var i 1820 imellem dem af vor Kunstners Værker der ved et Ulykkestilfælde styrtede igiennem Studiegulvet ned i en dyb Hvælving, hvor Drengens Hoved og ene Arm, samt Hundens venstre Øre bleve slaaede af. Dette Exemplar blev dog senere restaureret og kiøbt af Hr. v. Krause paa Weisdruff, ved Dresden.

En Gientagelse i Marmor udførtes for Lord Crantley, et tredie Exemplar for Lord Altemann, og et fierde, som til Særkiende har en Syrinx liggende ved Drengens Fod, udførtes for Grev v. Schönborn. I 1825 fuldførte Thorvaldsen endnu et femte Exemplar i Marmor for Etatsraad Conr. Heinr. Donner i Altona.

Af Bronzestøberne Jollage og Hofgarten i Rom blev denne Statue udført i Bronze, og dette Exemplar kiøbte Kongen af Preussen. Selv til Paris, hvorhen Thorvaldsens Arbeider sieldent naaede, fandt denne Statue Veien og blev der udført i Bronze.

Henimod Slutningen af Aaret foretog vor Kunstner sig et Værk, som var en umiskiendelig Frugt af det Studium af de ældre græske Sculpturværker, hvori Restaurationen af Æginæterne havde ledet ham. Imellem disse befandt sig nemlig to, smaa Statuer, fremstillende Haabet, hvilke antages at have tient til Smykke for de øverste Spidser af den forreste og bageste Gavl paa det nævnte, panhelleniske Jupiters-Tempel. For ret at giennemføre et for sin Kunst frugtbart Studium af denne Stil og at tilegne sig dens Eiendommeligheder, synes Thorvaldsen at have sat sig den Opgave, efter disse Fremstillinger af Haabet at udføre en større Statue, hvori han vilde optage Stilens særegne

Strenghed, aflempet efter en høiere Skiønheds uafviselige Fordringer.

Saaledes fremstod en Statue, som han i høiere Grad end nogen anden, kan siges at have udført for sig selv. Den fremstiller en qvindelig Figur, hvis Hoved omgives af et bredt Smykke, der sammenholder en Fylde af Lokker, som med symmetrisk Strenghed falder ned bag begge Ørene. Paa venstre Fod træder hun frem, tilhyllet fra Halsen indtil Foden af et rigt Undergevandt, hvilket hun, fordi det hindrer hendes Gang, zirligt løfter med den venstre Haand. Fra hendes høire Skulder, ned under venstre Bryst og Arm, omgives hun af et Overgevandt, der hænger rigt ned fra Armen, som hun hæver, for at frembyde den betydningsfulde, endnu ikke aabne Frugtblomst.

Om denne Statue skrev Fru v. Humboldt, den 24. December 1817, til Fru Fred. Brun *):

"Thorwaldsen werden Sie bald sehen. Er denkt ernstlich auf die Reise nach Kopenhagen. Von seinem Vorschreiten als Künstler kann ich nie genug sagen; er steht auf lichter Höhe. Er hat eine neue Statue gemacht, (ihm eingegeben durch die Restäuration der aeginetischen Kunstwerke, die etwas ungemein Hohes, ganz Eignes, Neues, nie Gesehenes sind). Die Hoffnung, — —

Wie göttlich diese Statue ist, wie sie leicht von dem Fußgestell, obgleich sie mit beiden Füßen darauf steht, einem entgegen zu schweben scheint, wie sie schön und im höchsten Sinne des Wortes grazios ist, kann ich nie genug sagen."

Af et af Fru v. Humboldts-senere Breve sees det, at hun i Mai 1818 har giort Thorvaldsen en Bestilling

*) Fred. Brun, Röm. Leben. II. 327.

paa denne Statue i Marmor. Dette Exemplar ankom i 1829 til Berlin. Da hun var død, plantedes Haabet ved hendes Grav i Tegel. Efter Thorvaldsens Statue udførte nemlig Billedhuggeren Tieck en mindre Copi i carrarisk Marmor til Smykke for det Gravmonument over Carolina v. Humboldt, hvortil Schinckel giorde Tegningen.

Under denne rige Virksomhed i disse Aar havde Thorvaldsen, siden 1815, stadigt følt sig mindre vel og klagede, nu og da, over Smerter i Brystet og ved Aandedraget. Da han omsider var kommen til den Overbevisning, at han led af Brystsyge, bar han denne Tanke hos sig selv, indtil en dansk Læge, Dr. Bruun, i dette Efteraar, paa Gjennemreise fra Neapel, kom til Rom; til ham betroede han sig. Efter en Samtale fandt Lægen hans Tilstand betænkelig, men da han var nødsaget til at fortsætte sin Reise til Danmark, synes han at have forladt Rom med Bekymring for vor store Kunstner. Han skrev derfor, baade fra Florents, og senere fra Mailand til sin Landsmand og Collega, Dr. Albrecht Schønberg i Neapel, for at meddele ham sine Tanker om Thorvaldsens Sundhedstilstand.

Denne Dr. Bruuns Meddelelse foranledigede Dr. Schønberg til at skrive til Thorvaldsen, for at berolige ham, og da vi have forefundet dette Brev, meddele vi det Væsentligste deraf, fordi det muligen kan tiene til at kaste et Lys over den Abnormitet, som, rigtignok mange Aar efter, saa pludseligt giorde Ende paa dette mærkværdige Liv.

Dr. Schønberg skrev til Thorvaldsen:

Neapel, 30. 10. 17.

"Kiære Landsmand og Ven!

Vor fælleds gode Landsmand, Dr. Bruun har paalagt mig, ufortövet at skrive Dem til, saasnart jeg havde modtaget hans Beskrivelse over Deres Sygdom; jeg opfylder herved, og saameget desto hellere, dette Önske, som jeg derved faaer Leilighed til at sige Dem, som jeg saa inderlig agter og elsker, et Par Tröstens Ord.

Fremfor Alting maa jeg sige Dem, at vor Bruuns Brev ikke alene har givet mig et nyt Bevis paa den skiönne Karakteer, som jeg hos ham havde lært at skatte, men idet det ogsaa giver mig et nyt Bevis paa hans ualmindelige Talent og mange Kundskaber, sætter mig ved den nöiagtigste Beskrivelse af Deres Tilstand istand til, med den fuldkomneste Vished at dömme om samme. Naar jeg derfor frit og dristigt siger Dem min aabenhiertige Mening herom, saa maa De ansee den, ikke alene som en Vens, men som en Læges, der ved en i flere Aar udbredt Praktik vel tör staae til troende, naar han taler om en Tilstand, han saa ofte saae og saa ofte havde Leilighed til at behandle.

Jeg tilstaaer Dem, at jeg blev ikke lidet forundret over i Bruuns förste Brev til mig fra Florentz, at Talen hos Dem var om Svindsot. Jeg fik nu hans andet Brev fra Mailand med Beskrivelsen af Deres Tilstand og seer deraf, at det kun er Dem selv, som troer det, og ingen

anden; og just denne Deres Tro maa være nok, for at overtyde om, at De har Uret, da ingen, som virkelig har Svindsot, troer, han har den. Men ikke nok hermed: enhver forstandig Læge maa strax overtyde sig om, at De ikke har den, men at Deres Sygdom ligger i Underlivet, og at, hvis man skulde henævne den med eet Ord, da vilde det være: Forhærdelse, (bedre passer Tydskernes Anschuppungen), og det fornemlig i enkelte Kirtler, noget i Leveren og Milten; det hvad De derimod sporer af Brysttilfælde, er blot konsensuelt, blot Medfölelse af Liden i Underlivet. Aarsagen hertil er fornemlig at söge, ikke alene i Deres foregaaende, saavel borgerlige som Konstner-Liv, men i det Sted, De saa mange Aar har beboet, fornemlig i de mange Febre, De har haft, og i de derimod, maaskee for Öieblikket passende, Midler, men som dog meget tidt efterlade Følge-Sygdomme, hvoriblandt de, Deres lignende, ere af de hyppigste. Jeg er derfor saa langt fra at tage Hensyn paa Deres Mening, at jeg derfor ikke kan bitræde Luppi's Raad, skiöndt jeg ellers agter ham, var det endog blot, for ikke at give Deres Idee en Slags Næring ved den i Italien saa tidt fordægtigt anvendte Eselsmælk.

(Her følger en Række diætetiske Forskrifter og Anvisning til Brugen og nogle Lægemidler, han sendte med dette Brev.)

Jeg er overtydet om, at De ved en fortsat, men jeg gientager det: kun ved en fortsat,

Brug af disse Midler og af den foreskrevne Leveviis ganske vil faae Deres Sundhed tilbage. Jeg besværger Dem derfor, ikke alene i mit, men i hele Danmarks Navn, ikke alene at lade den — Idee fare, som kun kan forværre Deres Tilstand, men ogsaa at anvende med Omhu de Midler, som jeg her foreskriver Dem. Hvor glædeligt for mig at bidrage til Deres kostbare Helbreds Tilbagebringelse, hvorom De dog sikkert vil have den Godhed at give mig Efterretning.

Med den inderligste Höiagtelse forbliver jeg

Deres oprigtig hengivne Ven,

Albr. Schönberg.

De Mange, der efterhaanden lærte at kiende og at elske vor store Kunstner, maatte, ved at spore denne hans Tilstand, paa samme Tid de saae ham i hans private Livs Uhyggelighed, — thi han levede endnu bestandigt som en Pensionair i Kost hos Madam Buti, — vel nu især ønske ham nogle af de hiemlige Goder, som han hidtil neppe havde en Anelse om. Naturligviis ønskede de ham især en brav og elskværdig Kone og med hende en mere opmuntrende Omgivelse, naar han hvilede efter Arbeidet, end den han dog hverken fandt, eller kunde finde, i det Forhold, hvori han levede.

Dette følte især de engelske Familier, som besøgte ham, af hvilke adskillige synes at have knyttet sig til ham ret af Hiertet under det, som oftest kortvarige, Ophold i Rom. Vi ledes især til denne Bemærkning ved netop paa denne Tid at finde Sporet af et saadant forbifarende Venskabs-

forhold, hvori Thorvaldsen synes at have staaet til en Mr. Arthur Carignan, som, da han i Efteraaret havde forladt Rom, var bleven anbefalet af vor Kunstner til Santarellis Familie i Florents. Ved her at see en Kunstner i et skiønt og lykkeligt Familieliv, vendte Mr. Arthurs Tanker tilbage til Thorvaldsen, hvem han af Hiertet ønskede alt dette, og disse Følelser udtalte han i sit Brev til ham af 8. September d. A., i disse Linier:

"— io feci la conoscenza del Santarelli. Che bravo uomine, che brava donna, la moglia; che cari figloli sono i loro. Ah, caro Thorvaldsen! che dolce spettacolo per vostri amici, se vedessero in casa Vostra la moglia e dei ragazzi, compagni di quelli, che ora fanno la felicitá, e piú tardi faranno l'onore, di Santarelli! —" *)

Vi skulle ikke have lagt saamegen Vægt paa disse Yttringer, hvis vi ikke i et følgende Brev, skrevet af samme Haand paa Aarets sidste Dag, havde fundet et Par andre Linier, som — forunderligt nok — skulde tiene til at introducere den Person hos Thorvaldsen, der nærmest af Alle syntes at skulle bringe dette, af saa mange nærede, Ønske, i Opfyldelse. Mr. Arthur Carignan skrev nemlig under 31. December 1817 fra Siena til sin Ven, Thorvaldsen, at en Familie fra Skotland snart vilde indfinde sig i Rom og i

*) "Jeg har giort Bekiendtskab med Santarelli. Hvilken brav Mand, hvilken brav Kone, hans Hustru, hvilke elskværdige Børn! Ak, kiære Thorvaldsen! hvor det vilde være et glædeligt Syn for Deres Venner, i Deres Huus at see en Moder og Drenge som dem, der nu giøre Santarelli lykkelig og engang i Tiden ville giøre ham Ære!" —

hans Studier, og at han anbefalede dem til den bedste Modtagelse. "I dette Selskab," skrev han videre, "vil De maaske finde en Dame ved Navn Mackenzie Seaforth, og i dette Tilfælde anbefaler jeg ogsaa hende paa det bedste, saameget mere, som denne Dame selv dyrker de skjønne Kunster, og især har Anlæg til at modelere." Hans egne Ord lyde saaledes:

"Puo darsi, che veranno allo studio accompagnate da un altra Signora, di nome Mackenzie Seaforth. In quel caso anche in favore di lei, che é altrettanto distinta persona, vi pregherei delle Vostre amichevole care, e tanto piú, che codesta Signora ha delle grande disposizioni, non soltanto per le belle arti generalmente, ma specialmente pel modellare."

LVI.

Thorvaldsens Mandat til Prof. Kruse. Frisen, Alexanders Indtog og de to Caryatider tilbydes Danmark. Prof. Kruses Opfordring til sine Landsmænd. Grev Sommariva kommer til Rom. Hans Buste. Bestilling paa Frisen i Marmor. Contract desangaaende.

1818.

Under Professor Lauritz Kruses Ophold i Rom og Samliv med Thorvaldsen havde det været et ofte behandlet Thema, hvorledes det skulde kunne lykkes at bevirke en Bestilling paa Frisen i Marmor fra Danmark, da man dog der saa gierne vilde modtage den i Gips.

Med Napoleon var Planen til det Monument, man havde villet oprette ham i Warschau, faldet, og vor Kunstner beholdt saaledes sine to, i Marmor udførte, Caryatider, imod at den indbetalte Sum opoffredes. Ogsaa disse to Statuer, meente Thorvaldsen, vilde kunne finde Anvendelse paa Christiansborg Slot, i Trongemakket, og under Overveielser med Prof. Kruse, som skulde reise til Kiøbenhavn i Sommeren 1817, blev det afgjort, at vor Kunstner bemyndigede ham til at opfordre sine Landsmænd at kiøbe disse to Caryatider og at giøre Bestilling paa Alexanders Indtog i Babylon, udført i Marmor, hvilke Arbeider

Thorvaldsen da, i Betragtning af Omstændighederne, vilde levere til den meget moderate Sum af 15,000 Scudi i Alt.

Med dette mundtlige Ærinde reiste Prof. Kruse til Kiøbenhavn og søgte nu der i Efteraaret at forplante denne Tanke i alle de private Kredse, hvor han kunde skaffe den Indgang. Som det lod sig forudsee, vakte dette Forslag Fleres Begeistring, hvilken dog nok paa den anden Side hæmmedes af Overbringerens ringe Popularitet. Sagen var imidlertid af den Vigtighed, at denne Ulempe ikke længe kunde giøre Modstand, da den efterhaanden blev optaget og baaret af mere formaaende Navne, og især da Prinds Christian Frederik tog sig af den med megen Varme. Saaledes forberedet*), gik den ud i det Offentlige, da Prof. Kruse, støttende sig paa sit Mandat fra Thorvaldsen, i December 1817 lod udgaae en trykt "Opfordring" til sine Landsmænd, som havde Evne dertil, ved Sammenskud at tilveiebringe en Sum af 15,000 Scudi, hvortil Thorvaldsen da fra sin Side vilde skienke som sit Bidrag "den hele Løn, han som Kunstner af enhver Anden for sit Arbeide ellers vilde fordre, og idet han kun anslaaer Tiden og Marmoret, samt dets Bearbeidelse" tilbød at levere hele Frisen, samt begge Caryatiderne for den nævnte Sum.

Men i de samme Dage, da dette forhandledes i Kiøbenhavn, traadte Thorvaldsen i Rom i andre Underhandlinger

---

*) I en Artikel: Noget om Rom og om Thorvaldsen (Athene 1817. II. 335) vare allerede disse Ønsker udtalte. Denne Artikel er skrevet i Rom, i Juli 1817, formodentlig af Prof. Kruse.

om Frisens Udførelse, uden heri at lade sig hindre af det Ærinde, han havde givet sin Landsmand med til Kiøbenhavn.

En lombardisk Nobile, Grev Sommariva, som pleiede at dele Aaret mellem Paris og sin skiønne Villa ved Comosøen, var i Slutningen af 1817 kommen til Rom og førtes nu af Lord Lucan, en Ven af vor Kunstner, til Thorvaldsens Studier.

Denne, især ved sit Forhold til Thorvaldsen navnkundige, Kunstelsker havde paa begge de nævnte Opholdssteder samlet om sig betydelige Kunstværker af den nyere Tids første Mestere. Han var allerede en Mand tilaars, da han nu besøgte Rom, mild, godmodig og, om just ikke nogen sand Kunstkiender, saa dog en Rigmand, der satte en Ære i at anvende en betydelig Deel af sin store Formue paa Kunsten og dens Dyrkere. Thorvaldsen synes, ikke blot som Kunstner, men ogsaa ved sin blide og jevne Charakteer, at have giort et dybt og varigt Indtryk paa ham, og denne Følelse var gienſidig.

Om Thorvaldsen stiftede dette Bekiendtskab ved at giøre Sommarivas Buste, eller om denne først senere blev foretaget, vide vi ikke, dog omtales den allerede i hans første Breve (1818).

Da Grev Sommariva i Studiet saae den calquerede Afstøbning af Frisen til Montecavallo, fandt han, at han i sin Villa ved Comosøen havde et passende Locale for dette skiønne Kunstværk, som endnu ikke var udført i Marmor, og henimod Udgangen af December 1817, var det allerede afgiort, at Thorvaldsen skulde udføre den til ham. Dette erfare vi af et Brev, som Fru v. Humboldt skrev fra Rom d. 24. December 1817.

Paa Nytaarsdag 1818 blev Contracten underſtreven, ved hvilken Leilighed Mœcenaten viſte vor Kunſtner den Generoſitet, at aabne ham en ubeſtemt Credit hos Torlonia, og ſynes med Henſyn til Priſen, ganſte at have henſtillet disſe Beſtemmelſer til Thorvaldſen ſelv.

Contracten, hvoraf vi have forefundet den af Thorvaldſen ſelv underſtrevne Gienpart, der altſaa ikke engang er bleven Greven udleveret, lyder ſaaledes:

"Jo infrascritto mi obligo d'esequire in marmo statuario della pr^ma qualità per S. E. il Sig^n Cav^re Sommariva l'ingresso d'Alessandro in Babilonia, diviso in quattro facciate, cioè: le due piu grandi della longhezza di Palmi 43 per ciascheduno, e l'altre due di Palmi 37½ ognuno; quale io prometto di cominciarlo subito e di proseguirlo sino al suo termine.

Reconoscendo nella Persona del Sig^n Cav^re Sommariva il mio Mecenate, che mi ha dato la desiderata occassione di eseguire questa mia opera riguardata da me come uno di miei migliori lavori, la prego solamente di lasciare una Somma per fare le prime spese al Sig^n Torlonia e Comp,, e del resto mi rimetto totalmente alla Sua generosità."

Alberto Thorvaldsen.

Roma, pr^ma Gennajo, 1818.

Af en hosliggende Nota fra Torlonia ſees det, at Thorvaldſen, Dagen efter, har hævet 2000 Scudi, og indtil Juni 1824, kun 6000 Scudi paa denne Conto.

Udførelsen af Frisen i Marmor blev strax begyndt, og da Grev Sommariva kort Tid efter forlod Rom, begyndte der fra hans Side en næsten maaneblig Correspondance, hvori det, ved Siden af de varmeste Venskabsyttringer, er et staaende Spørgsmaal, hvorledes det gaaer med "nostra gran opera," da han saa inderligt længes efter at faae det udført.

LVII.

Sagen, angaaende Friſen, har haft Fremgang i Kiøbenhavn. Kruſe ſkriver desangaaende med Freund til Thorvaldſen. Rygtet om Sommarivas Beſtilling kommer til Kiøbenhavn. Kruſe ſkriver atter om de forandrede Forhold og om Prinds Chriſtian. Prindſen ſkriver ſelv til Thorvaldſen, giør Beſtilling paa Afſtøbninger til Akademiet og beſtiller en ny Friſe i Marmor.

1818.

Rygtet om Grev Sommarivas Beſtilling kom, ſom ſagt, til Kiøbenhavn ved en Skrivelſe fra Fru v. Humboldt til Fred. Brun af 24. Dec. 1817*). Hun ſkrev derom:

> "Das Neueſte hier iſt, daß der reiche Graf Sommariva in Mailand den Alexanderzug von Thorwaldſen, der bis jetzt nur in Gyps exiſtirt, in Marmor ausführen läßt. Sie können denken, wie ſehr ſich Thorwaldſen freut und wir Alle."

Virkningen af dette Brev i Kiøbenhavn var derimod den, at de Perſoner, og iblandt diſſe iſær Prinds Chriſtian, der havde arbeidet for at faae den Plan, Prof. Kruſe havde forelagt, realiſeret, nu følte ſig compromiterede.

Forſlaget var gaaet ud paa, at det danſke Folk ved et Sammenſkud ſkulde erhverve dette verdensberømte Arbeide for den danſke Kongeborg, men, efter hvad der nu erfaredes fra

---

*) **Fred. Brun**, Röm. Leben. II. 330.

Rom, vilde man i det høieste kun kunne tilbyde Kongen en Gientagelse af et Værk, hvortil en italiensk Privatmand allerede eiede Originalen.

Som man kan tænke, gik Uveiret ud over Prof. Kruse, der i Thorvaldsens Navn havde giort Tilbudet, og nu ikke kunde retfærdiggiøre sig anderledes, end ved at paaberaabe sig Thorvaldsens mundtlige Yttringer og høiligt at misbillige hans Mangel paa Bestemthed.

Samme Dag, da Contracten mellem Thorvaldsen og Sommariva afsluttedes i Rom, havde Prof. Kruse skrevet til Thorvaldsen, og af denne Skrivelse, som blev medgivet den reisende Billedhugger Freund, der først tre Maaneder efter kom til Rom, maa vi foreløbigt meddele et Uddrag, hvoraf det vil erfares, hvorledes Sagerne stode i Kiøbenhavn, førend Efteretningen om Bestillingen havde naaet derhen.

Prof. Kruse havde under 1ste Januar 1818 skrevet til Thorvaldsen:

"Jeg burde rigtignok, kiære Thorvaldsen! forlængesiden have skrevet Dem til, — for at kunne have den Fornøielse at melde Dem noget fyldestgjørende om den for det Almindelige betydeligere Plan, som jeg har, Deres Frise angaaende, og paa hvis Udførelse jeg arbeider. Her indlagt vil De finde en Subscriptionsplan paa Dansk, denne Plan angaaende; den omdeles i disse Dage; den tydske er under Trykken.

Ideen er mødt med den største Interesse af alle, som endnu har hørt den; især har Fru Brun, Brøndsted, Cold, Hauch og flere med Varme interesseret sig derfor, ligeledes Prinds Christian. Jeg har altsaa Grund til at haabe et godt Udfald, men Alle, og jeg selv, beklage, at jeg ikke kunde udføre denne Idee et Aar før, thi da

var der endnu Overflod paa Penge — — — — Imidlertid haaber jeg dog, at bringe Tingen i Gang og har alt forlængesiden Kongens Tilladelse til at fremme den — — —

Alvorligt, kiære Thorvaldsen! raade Dem til at komme til mere end et kort og flygtigt Besøg, kan vist Ingen, som mener Dem det vel og har Sands for deres Konstværd. Her vil vel alle have Sands derfor i Munden, men mangle det fast alle i Grunden. Alt hvad Hansen ønsker fra Deres Haand, som vist ikke er lidet, er kuns beregnet paa Gips. Hans Frue Kirke bliver unægtelig smuk, ja, endogsaa grandios, og naar den engang bliver færdig, noget nær den smukkeste, protestantiske Kirke i det mig bekiendte Europa; indvendig ere i Søilerne (Pillerne), som bære Galerier, anbragte 12 Nischer, hvori de 12 Apostle, egentlig af Marmor, men man taler kun om Gips, skulle staae. Disse ønskede man fra Deres Haand; jeg har imidlertid vovet at yttre, at De neppe paatog Dem et saa betydende Arbeide i Gips. — — — Imidlertid er der ingen Tvivl om, at Deres Besøg her vilde være af uendelig Nytte, saavel for Slottet, som for Kirken, dersom jeg ikke tillige var vis paa, at man vil finde Deres Ideer altfor grandiose, det vil sige, for kostbare — og De vil altsaa blive affærdiget med tomme Complimenter. — — Jeg oppebier kun den Tid, da jeg haaber Subscriptionen paa Deres Alexanderstog er kronet med et heldigt Udfald, for at ile tilbage til Dem, og, efter Aftale, sætte Deres Huusvæsen paa en, Dem anstændigere, Fod og maaskee tage det under min Beskyttelse, som De engang ønskede, medens De opsatte Frisen i Kiøbenhavn. —"

Dette Brev laa, som sagt, i Freunds Brevtaske og kom, først i April omtrent, Thorvaldsen tilhænde. Men, da hin nedslaaende Efterretning var kommen til Kiøbenhavn, og

Prof. Kruse havde døiet de deraf fulgte Ubehageligheder, skrev han atter til Thorvaldsen under 4de April 1818, saaledes:

"— — Jeg meddeelte Dem Efterretning om, at Prinds Christian, Hauch, Fru Brun og næsten alle Kunstelskende i Danmark, interesserede sig med Varme for denne Idee, og jeg kan nu berette Dem end flere Fremskridt i denne Anledning. Prinds Christian har endogsaa nylig forsikkret mig om, at dette Foretagende maa, vil og skal lykkes. Mange private Folk af Middelklassen interessere sig ogsaa med Varme derfor, blandt andet har en Præst i Fyen, ved Navn Hornsyld, subscriberet 100 Specier — — men! — Saameget mere flau blev jeg, da i Begyndelsen af Februar Maaned den Efterretning kom hertil, at Frisen var bestilt af Grev Sommariva i Mailand. Fru Brun ansaa nu Tingen strax som forbi. Det lykkedes mig imidlertid at berolige hende og at giøre hende begribeligt, at paa samme Tid, som et Exemplar blev forarbeidet til Sommariva, kunde et Do forfærdiges til Kiøbenhavn, og at begge derfor vare ligegode Originaler, saameget mere som hverken Kongen af Danmark eller Grev Sommariva for den Priis, som Arbeidet var overladt dem for, kunde giøre Fordring paa, at Konstneren ikke giorde flere Exemplarer, end deres ene deraf. Vi bleve altsaa enige om, at lade Subscriptionen have sit Fremme, men kun saalidet som muligt at omtale Bestillingen til Mailand; imidlertid besluttede jeg at oppebie Prinds Christians Ankomst her til Byen, førend jeg tilskrev Dem det mindste mere om denne Sag, deels for ikke at bringe Tingen mere i Vilderede, deels og fordi jeg ventede mig mest af hans Bestræbelser.

For faa Dage siden er han kommen hertil og modtog mig i denne Anledning med en Bebreidelse, som jeg tilslykke følte, jeg ikke havde fortient. Han paastod nemlig, at han fandt sig compromitteret ved denne Bestilling, at

jeg ikke maatte have giort rigtig Aftale med Dem, ikke ladet Dem vide Tingenes Gang o. s. v. Det lykkedes mig endelig at overbevise ham om, at denne uforudseete Bestilling kun var et for vor Plan simpelt indtruffet Uheld, hvori baade De og jeg vare lige brødefri. Man kunde ligesaalidt fordre, at De paa mit høist usikkre Forsøg skulde afslaa en Dem saa kiær og vigtig Bestilling, som det paa den anden Side, vilde være høist urigtigt, om jeg, førend jeg kunde see et bestemt Resultat, af Udfaldet her vilde, paa halve Formodninger, give Dem en bestemt Underetning om en heldig Fremgang. Hvad han ogsaa lagde mig til Last, var, at Sommariva kun skulde give 16,000 Scudi, da jeg dog i min Plan havde anført det som en Opmærksomhed, at den blev Danmark overladt for 15,000, og at jeg havde anført i samme, at en anden berømt Kunstner, (Canova nemlig) vist vilde fordre 50,000. Jeg svarede ham derpaa, at vi dog fik den betydelig ringere (billigere), end Sommariva, da vi skulde endnu have, efter deres Tilbud, foruden Frisen, de twende Caryatider, at det desuden var bekiendt, at De for Deres Arbeider forlangte meget mindre, end Canova, og at denne Pris, nemlig 50,000, med Hensyn dertil dog sikkert vilde komme ud, naar jeg sammenlignede dermed, hvad De for 2de Basrelieffer, hver af omtrent 3 Alens Længde, faaer af Hertugen af Bedford.

Saavidt er altsaa Alting bragt i Rigtighed igien, men Prindsen er vanskelig at bringe fra den Idee, at Kongen af Danmark er compromitteret ved at modtage en Foræring af sine Undersaatter af en Copie, hvortil Grev Sommariva har Originalen. Han paastaaer desuden, at den indkommende Sum vist vil overskride Bestemmelsen, og har derfor formeligen overdraget mig, at spørge Dem, om De vil paatage Dem at forfærdige en Frise, omtrent af den omhandlede Størrelse (dog skal

Maalet akkurat overgives Dem), som tilligemed de to Caryatider kunde passe sig for en Tronsal, overlabende iøvrigt Gienstanden for samme til Deres egen Opfindelse og Valg. Han udbeder sig kun et hurtigt og bestemt Svar desangaaende, samt Opgivelsen af Prisen derfor, som han naturligvis har regnet paa bliver større end før. Jeg har rigtignok alt giort ham opmærksom paa, at De havde alt betydelige Bestillinger og, blandt andre, tvende Friser til München*). Han indvendte derimod, at det deels vilde vare længe, inden den i det nye Slot kunde opstilles, desuden tvivlede han ikke paa, at De af Hiertet vil stræbe at opfylde et fædrenelandsk Ønske, især efter den Maade, hvorpaa det første var gaaet Glip.

Nu mine egne Bemærkninger! Skulde det, kiære Thorvaldsen, falde Dem for vanskeligt, at gaae ind paa Prindsens Ønske, eller skulde det være Dem endnu kiærere, om Alexanders Triumphindtog kom hertil, saa stræb at gjøre ham begribeligt, som jeg troer ikke er svært, at De bestandigt har anseet Forarbeidelsen af Frisen til Danmark som den egentlige Original og den, som Sommariva skal have, som Copien deraf, (siden dog den ene skal hedde saadan), og at De kun paa den Grund har overladt ham den paa en saa billig Priis. Det sidste ønsker jeg ialfald, at De vil anføre, eller og, at De paa Grund af, at De skulde gjøre to, havde overladt ham den for saa godt Kiøb. — Muligt ogsaa, som vi her ikke vide, at De virkeligen ved Deres Contracts Afslutning med Sommariva har haft Hensyn til Bestillingen af Frisen i Danmark, og da behøver De jo blot at fremsætte Deres Erklæring, som vil tilfredsstille alle Parter. —"

*) Her sigtes til den omhandlede, christelige Frise i to Stykker à 120 Fod.

Men Prinds Christian lod det ikke bero ved at give Prof. Kruse dette Commissorium; han skrev selv et Par Dage efter til Thorvaldsen, og det turde være et ganske charakteristisk Træk i dette Prindsens Brev, at Hovedsagen deri er ligesom skudt noget tilside, for ikke at fremtræde med al for megen Vægt.

Prinds Christian Frederik skrev saaledes til Thorvaldsen:

"Hr. Professor og Ridder Thorvaldsen! Ønsket at besidde Afstøbninger af Deres fortrinlige Mesterværker har længe været Academiets, men de indtrufne Tids-Omstændigheder og det forvirrede Pengevæsen har forbudt deslige Bestillinger, allerhelst naar de betydelige Fragt-Omkostninger maatte tillægges; en gunstig Leilighed frembyder sig nu, da en Kongelig Fregat sendes til Middelhavet, og Academiet for de skjønne Kunster benytter med Hs. Majestæts Tilladelse denne Leilighed, for at fremme hint Ønske, idet Fregatten har faaet Ordre at anløbe Livorno, for at indtage de Kunstsager, der gjennem Consulen sammesteds maatte være consignerede til Fregattens Chef, Kammerherre og Capitain Hoppe.

Min Begiering er altsaa, at De, Hr. Professor, ville gjøre et Udvalg af de Statuer og Basrelieis af Deres Mesterhaand, af hvilke Afstøbninger kunne tages, og at De ville besørge disse paa det omhyggeligste indpakkede samt forsendte til Livorno og anbefalede til Consulens Omsorg. Baron Schubart er ligeledes tilskreven desangaaende. Fregatten anløber Livorno i Juli Maaned, og Kunstværkerne maatte følgeligen være i bemeldte Havn forinden den Tid. Valget af Kunstværkerne bør jeg overlade til Kunstneren selv, og et vil jeg indskrænke Bestillingen ved at nævne nogen vis Sum, uforholdsmæssig til hvad Afstøbningerne koste i Penge (og hvorom jeg er uvidende),

men siden Fragtomkostningerne saa godt som spares, formener jeg, at 600 til 800 Scudi kunne skaffe os en god Deel Afstøbninger, men, som sagt, paa det nøieste behøver man ei at indskrænke sig til denne Sum. Udtrykkeligen bestilles Deres Jason, Mars, Adonis og Hebe; udtrykkeligen undtages de Basreliefs, som i Marmor kommer til Danmark, ligesom og Döbestenen, samt Frisen til Palatet Quirinal, som jeg forbeholder mig, ved en anden Leilighed at bestille Afstøbning af.

Angaaende denne Frise, vil det være Dem bekiendt, at Professor L. Kruse har efter sin Hiemkomst fra Italien udstedet en Opfordring til sine Landsmænd, for at tilveiebringe 15000 Scudi, i den Hensigt derfor at bestille bemeldte Frise i Marmor, hvilken tilligemed tvende Cariatider skulde tiene til Prydelse for Kongeborgen. Han grundede denne Opfordring paa Aftale med Dem, og jeg tvivler ikke om, at jo Summen bliver tegnet. Flere Kunstens Venner have med mig varmt fremmet denne Sag, men den er naturligviis bleven lunknet ved Efterretningen om den Bestilling, som ved en privat Mand i Italien er skeet af samme Kunstværk. Hvo der bidrager til dette skiønne Emne, ville nu skienke deres Konge, hvad en privat Mand tillige besidder; vi, som have anbefalet Sagen, ere compromitterede ved Prof. Kruses uoverlagte Adfærd, men vi stole tillige paa, at De, Hr. Professor, med samme Følelse, som bragte Dem til at giøre Forslag om Udførelsen af dette Kunstværk i Marmor for Deres Fædreneland, vil føre denne Sag ud til det Bedste og om muligt til endnu større Glands for vort kiære Fædreneland, nemlig ved for samme Priis omtrent, (jeg beder Dem nemlig, at nævne Prisen med Hensyn paa det forøgede Arbeide, Compositionen udkræver), at componere og udføre en nye Frise af samme Størrelse i Marmor, hvilken Danmark da ene kom til at besidde. Sujettets Valg bør overlades til Kunstneren; men hvis der er flere Sujets, som De lige gierne vilde vælge,

da vilde De meget forbinde mig, ved at nævne to eller tre; jeg skulde da nærmere correspondere med Dem om, hvilket vi fortrinligen ønske udført. Er De, som jeg haaber, villig til at overtage denne Bestilling, da beder jeg Dem, iøvrigt at stole paa mine Bestræbelser til at see et saa skiønt Formaal opnaaet.

De ville tillade, at jeg ved denne Leilighed anbefaler Academiets Artist, Billedhugger Freund til Dem. Han vil snart ankomme til Rom, og, under Deres Veiledning, haaber Academiet, engang at see en duelig Kunstner ubi denne unge, talentfulde Mand.

De mange Bestillinger, der indløbe til den almeent høistagtede og paaskiønnede Kunstner, ville, det indseer jeg, kunne forhale Deres Reise til Fædrenelandet, men vi stole paa, at den, om den end udsættes, dog ei aflades; den er altfor magtpaaliggende for Kunstens Flor og Kunstens Venner i Danmark. Jeg forener mine Ønsker med disses, og haaber at nyde den Glæde, inden føie Tid at see Dem her og at bevidne Dem den uindskrænkede Høiagtelse, med hvilken jeg nævner mig, Hr. Professor og Ridder Thorvaldsen! Deres

forbundne og tienstvillige

Christian Frederik.

Kiøbenhavn, d. 7. April 1818."

LVIII.

Baron Schubart i Besøg hos Thorvaldsen. Hans Bistand i Sagen med Danmark. Skrivelse fra Thorvaldsen til Prinds Christian. Frisen, Alexanders Indtog, bestilles i Marmor til Christiansborg. Skrivelse fra Slots-Commissionen til Thorvaldsen. Skrivelse fra Etatsraad Hansen angaaende Frisen. Skrivelse fra Prinds Christian. Thorvaldsens Svar til Slots-Commissionen.

1818.

Baron v. Schubart havde siden Begyndelsen af Marts d. A. været i Rom og boet hos Thorvaldsen. Vor Kunstner havde altsaa hans Assistance, hvor det nu paa denne Tid gialdt om, at bruge lidt Diplomati og at skrive fornemme Breve.

Under hans Raadgivning og Bistand blev Sagen med Danmark foretaget, og Schubart overtog, selv at ville skrive til Prinds Christian, for at overbevise ham om, at der ikke var nogen Grund til at opgive den allerede lagte Plan, da Exemplaret til Danmark af Frisen ikke vilde blive en Gientagelse. Dette Schubarts Brev kjende vi kun af Sagens senere Gang; derimod finde vi Baronens egenhændige Concept til et Brev, han i Thorvaldsens Navn skrev til Prindsen, saaledes lydende:

Rom, d. 9. Mai 1818.

"Idet jeg aflægger min underdanigste Taksigelse for det naadige Brev, hvormed Deres Kongel. Høihed har

beæret mig d. 7. April, henholder jeg mig aldeles til Indholdet af den Skrivelse, som Hs. Exc. Baron Schubart idag afsender. Han har fuldkommen tolket mine Tanker, og det vilde være overflødigt at tilføie noget, da han bestemt har forsikret D. K. H. om, at mit Arbeide vil blive en Original og ei en Gienpart, saa at De, saavelsom det danske Publikum, kan være aldeles beroliget i denne Henseende.

Jeg kunde ikke vælge en bedre Talsmand, end den gode og ædle Baron, som ynder mig, som elsker Kunsten lidenskabelig og som er giennemtrængt af de varmeste Følelser for Deres Kongl. Høihed.

underdanigst"

Baron v. Schubarts Brev til Prindsen synes at have haft den forønskede Virkning i Kiøbenhavn, hvor Gemytterne nu bleve beroligede, og Sagen selv bragt i Orden og til Afgiørelse. Imidlertid opgav Prindsen dog ganske Subscriptionen, og der var nu ikke længer Tale om en Gave fra Folket til Kongen. Derimod udvirkede han hos Kongen selv, at Bestillingen skulde udgaae fra Regjeringen, og ved et Allerhøieste Rescript, af 15. Juni 1818, beordredes Slotsbygnings Commissionen til, hos Thorvaldsen at giøre Bestilling paa Frisen og begge Caryatiderne i Marmor, hvilken forandrede Bestemmelse meddeeltes vor Kunstner i en Skrivelse fra Commissionen, saaledes lydende:

"Af et Brev til Hans Høihed Prinds Christian fra Hans Excellence, Geheimeraad, Baron Schubart, har Commissionen med megen Fornøielse erfaret Hr. Professorens Beslutning, at overlade den meget attraaede Prydelse for den nye Kongeborg af en Frise i hvid Marmor af Deres Haand, efter det Sujet, som De har valgt til

det Mesterværk, der pryder Slottet Monte-Cavallo, og som har tilbraget sig Europa's Beundring, hvortil Hr. Professoren er villig at føie 2de af Dem forfærdigede Cariatider.

Efterat Commissionen herover havde giort Hans Majestæt allerunderdanigst Indberetning, har den, ved Allerhøieste Resolution af 15de d. M. modtaget Befaling at tilkiendegive Hr. Professoren Hans Majestæts særdeles Velbehag ved at erholde dette betydelige og skionne Arbeide fra Deres Haand i det nye Slot, hvorved Commissionen tillige er overdraget, paa den Maade og i de Terminer, som De maatte ønske det, af Finantserne at anvise de 15000 Specier, for hvilket Fædrelandet, efter ovennævnte Hans Excellences Brev, erholder dette Konstværk som dets Eiendom.

Værelset ved Riddersalen i den nye Kongebolig er bestemt til at prydes med dette Mesterværk, og Commissionen vil opbyde Alt til at giøre dette Gemaks Indretning og øvrige Decorationer værdig denne Udmærkelse. Af de 4 Vægges Længde i Værelset har man tilføiet vedlagte Maal.

I det Commissionen giver sig den Ære, herom at underrette Hr. Professoren, udbeder den sig tillige behageligen tilkiendegivet, naar den tør haabe at Deres Tid vil tillade Dem at begynde paa dette Arbeide tilligemed det, som De maatte bestemme ihenseende til ovennævnte Sums Anvisning.

Kiøbenhavn, i Slotsbygnings Commissionen, d. — Juni 1818.

Hauch. Mosting. Monrad. Hansen.

Hoe."

Denne Commissionens Skrivelse blev ledsaget af et Brev fra Slottets Bygmester, af 20. Juni 1818, hvilket vi her meddele, da det indeholder Adskilligt, ikke uvæsentligt med

Hensyn til Anbringelsen af Frisen i det dertil bestemte Locale.

Etatsraad Hansen til Thorvaldsen:

Kiøbenhavn, d. 20. Juni 1818.

"Kongens Befaling til Slots-Commissionen glæder mig meget, høistærede Hr. Professor! da den giver os det kiære Haab, at see et saa skiønt Arbeide fra Deres Mesterhaand, og giver jeg mig den Ære, i denne Anledning at vedføie en liden Plan af det Gemak, til hvis Prydelse dette Mesterværk er bestemt. Jeg skal giøre mig al Umage for, at den øvrige Decoration nogenledes kan svare dertil, alle Vægge blive efter mit Forslag Marmor med Bronze-Ornamenter; kun Skade, at Vinduerne hindre i at faae Basrelieffet saa dybt til Øiet, som dets Skiønhed fortiener. Imidlertid troer jeg dog, det kommer noget lavere, end i Palaiet paa Monte Cavallo. De 2de korte Sider maa, efter min Formening, være nogenledes af samme Maal som Gemakket paa Monte-Cavallo; til de 2de andre Sider maa Deres Skaberhaand endnu tilføie noget, da de omtrent vil være 7 à 8 Fod længer."

Prinds Christian Frederik, som strax, efterat han saaledes havde bragt Sagen i Orden, havde tiltraadt en Reise i Udlandet, skrev derefter fra Pyrmont til vor Kunstner:

Hr. Professor og Ridder Thorvaldsen!

"Deres Forsikring, at det Arbeide, De vil udføre for Kongeborgen, skal vorde en Original af Deres Mesterhaand og ingen Efterbildning, er tilstrækkelig for mig til at frafalde den Tanke, at en aldeles nye Composition skulde være en nødvendig Betingelse for et saa udmærket Arbeide.

De vil ved Brev fra Slots-Commissionen være underrettet om, at Hs. Majestæt ganske har bifaldt denne Anskuelse af Sagen, og at Allerhøistsamme endogsaa befalede, selv at bestille Frisen, forestillende Alexanders Indtog i Babylon, tilligemed Cariatiderne for de 15000 Species, 2000 Sp. at betale aarligen.

Etatsraad Hansen ønsker at anbringe Frisen i en Sal, næstved Ridderssalen, 24 danske Fod bred og 39 Fod lang, som han vil decorere i Overeensstemmelse med samme, ganske i Marmor, og vi haabe af Deres Godhed, at De vil forøge de 13 Fod med nye Figurer.

Subscriptionen til at anskaffe dette Kunstværk vil nu være ufornøden, men maaskee andre Kunstværker kunde anskaffes for den tegnede Sum, hvorom jeg forbeholder mig, nærmere at tilskrive Dem i sin Tid.

Jeg takker Dem meget for Deres Godhed mod Billedhugger Freund, som vist vil vinde Dannelse under Deres Veiledning.

Gid jeg kunde haabe, at see Dem i Italien og i sin Tid i Danmark. De vil stedse og overalt finde en varm Beundrer i Deres

forbundne og velvillige

Christian Frederik.

Pyrmont, d. 10. Juli 1818."

Vi have nu kun at tilføie et Brev, som Thorvaldsen sendte Commissionen.

Thorvaldsen til Slotsbygnings-Commissionen:

Rom, d. 1. Aug. 1818.

"Jeg har med største Glæde modtaget den Skrivelse, som den Kongl. Bygnings Commission har beæret mig med, under d. 20. af f. M.

Intet i Verden kunde være mig mere smigrende og tillige behageligere, end at bestræftige mig for min Konge og mit Fædreneland, og den Maade, paa hvilken Hs. Majestæt har værdiget at modtage det Forslag, som Hs. Excell. Geheimeraad, Baron Schubart gjorde paa mine Vegne til Hs. H. Prinds Christian, opfyldte mine kiæreste Ønster.

Desværre traf Commissionens Brev mig syg, saavel paa Legem, som paa Sind, men dette Brevs Indhold har atter opmuntret mig, og jeg vil ufortøvet begynde paa dette betydelige Arbeide, som Hs. Majestæt har bestilt hos mig, og paa disse skal nu strax blive begyndt, men, da jeg til den store Friis mangler det fornødne Marmor, og Indkiøbet af samme udfordrer betydelige Udgifter, saa er det, at jeg tildeels benytter Hans Majestæts allernaadigste Tilbud, ihenseende til en tredie Deel af de 15000 Specier, som ere mig bevilgede, og ønstede, at bemældte tredie Deel maatte strax af Commissionen remitteres mig. - Arbeidet haaber jeg at kunne fuldføre i tre Aar, og hvad de øvrige Betalings Terminer angaaer, da kan disse fastsættes efter Kongens og Commissionens Velbehag, da jeg blot forlanger den tredie Deel forud til det betydelige Indkiøb i rede Penge af hvidt Marmor til Frisen.

Da nu min Ven og Velynder, Hs. Excell. Baron Schubart har betroet mig, at han har ansøgt om en Kongl. Tilladelse, at tilbringe næste Vinter i Kiøbenhavn, og tillige har foreslaaet mig, at have den Glæde, i hans behagelige Selskab, at giøre en kort Reise til Fædrenelandet, saa har jeg med største Fornøielse antaget dette hans Tilbud, og saasnart jeg erholder Commissionens gunstige Svar, og har forberedet Alt til mit Yndlings Arbeides Fuldførelse, saa vil jeg med denne værdige Mand reise til Fædrenelandet, for at bevidne Kongen min allerunderdanigste Taknemmelighed, og for endnu engang, førend

jeg døer, at gienſee mine danſke Venner og det kiære Fødeland.

Jeg vil imidlertid foranſtalte Alt til, at ingen Tid tabes her i mit Værkſted, og at dette, ſaavelſom flere betydelige Arbeider, ſom jeg har under Hænder, kan gaae deres Gang, ſom om jeg ſelv var tilſtede.

Jeg beder Commisſionen, at være fuldkommen overbeviiſt om, at ved at antage det beſtillte Arbeide i et Øieblik, hvor jeg har ſaa mange og ſaa vigtige under Hænde, har jeg ingen anden Henſigt, end den, at kunne overbeviſe min Konge og mit Fædreneland om, hvor inderlig jeg er dem hengiven og hvor gierne jeg ønſter, at man i Dannemark maatte beſidde mit Yndlings Arbeide. Jeg ſkal forene alle mine Kræfter til at udføre noget, ſom kan være værdigt at pryde vor ſtiønne Konge-Borg, og da Dimenſionerne, efter det mig tilſendte Maal, ere ſtørre, end de paa Slottet Monte-Cavallo, ſaa kan jeg have den Tilfredshed at forøge Sujettet med intereſſante Tilføielſer, af hvilke jeg nu vil beſkæftige mig med at ſtabe Ideerne.

Sluttelig beder jeg Commisſionen at ville ſende mig dets ærede Svar under Hs. Excell. Baron Schubarts Convolut, da jeg agter, i hans Selſkab at giøre en Reiſe til Toſcana, for der at ſamle nye Kræfter. De mangle mig aldeles i dette Øieblik, men hvad der iſær vil bidrage til min Sundheds Gienerholdelſe, er den for mig ſaa glædelige Reiſe til Fædrenelandet, ſom jeg ſaalænge har attraaet at giøre, og ſom nu vil blive mig deſto behageligere, da jeg kan foretage den i Selſkab af en Mand, ſom jeg ſaa høiligen agter og ynder. Hans Excell. har været ſaa god, med egen Haand at afſkrive dette Brev, da min er endnu for ſvag til at føre Pennen."

LIX.

Basrelieffterne til Hertugen af Bedford fuldføres og afsendes. Gientagelser deraf. Buste af George Agar Ellis. Buste af Comtesse Christina Egypta Bonaparte de Bosse. Buste af Veronica Zauli Guerini. Basrel. til Gravmæle over Baronesse Chaudoir. Basrel. til Gravmæle over Lady Newbook. Basrelief og Buste til Lord Maitlands Monument. Bestilling fra Neapel paa Kong Ferdinands Statue. Bestilling fra Florents. Basrel. Christus med Disciplene i Emaus.

1818.

Forhandlingerne angaaende Frisen til Danmark have ført os langt ind i Aaret 1818. Vi vende derfor tilbage til Aarets første Maaneder, for ogsaa at fremstille de øvrige Anliggender, der, samtidige med hint, beskæftigede vor Kunstner paa denne Tid.

Under den betydelige, altid voxende Virksomhed, hvori Udførelsen i Marmor af foregaaende Aars Productioner og Bestillinger jevnligt satte vor Kunstner, vilde det være mere vanskeligt, end lønnende og tilfredsstillende, om vi vilde forsøge, stadigt at kunne henpege paa de Værker, der fortiden beskæftigede hans allerede talrige Arbeidere og som, naar de gik fra disses Hænder, henstode, for at vente paa Mesterens sidste Meiselslag.

Imidlertid kunne vi dog her fremhæve, at det især var de længe ventede Bestillinger fra Hertugen af Bedford, som nu paa denne Tid nærmede sig Fuldendelsen. Hertugen havde allerede

forrige Aar lidt utaalmodig paaskyndet denne Sag, men, da han nu havde erfaret, at de vare fuldførte "avec tant de succès," drev han paa deres Afsendelse og underrettede tillige Thorvaldsen om den Lykke, den lille modtagne Statue havde giort i London. "Votre statue de ma petite fille," skrev han, "Vous a gagné une très haute réputation en Angleterre."

I denne Sommer bleve nu ogsaa Basreliefferne afsendte, men som et Sideskykke til hvad vi nyligt have meddeelt, ved at omtale Frisen og Bestillingen paa dens Gientagelse, kunne vi her anføre, at de af Hertugen af Bedford bestilte Basrelieffer neppe vare afsendte, førend Thorvaldsen paa ny gientog og afsendte dem til England, ifølge en Bestilling af Mr. George Agar Ellis, en Søn af Lord Clifden.

Paa dennes Brev af 21. April 1818 har Thorvaldsen med egen Haand anført de Arbeider, der skulde sendes ham, tilligemed Priserne, nemlig:

"Briseide ed Achilles.	Scudi	4000.
Priamus ed Achilles	—	1000.
La Notte e Giorno	—	500.
Un Busto	—	220."

Det sidstnævnte Arbeide var en Buste af Mr. Ellis, som Thorvaldsen i dette Foraar havde modeleret.

Samtidigt med denne udførte han ogsaa en Buste af Napoleons Broderdatter, Comtesse Christina Egypta Bonaparte, gift med Grev Arvid de Posse, paa Upperud i Skaane.

En tredie Buste modelerede Thorvaldsen i dette Foraar efter en Dame, Veronica Zauli Guerini.

Foruden disse mindre Arbeider fra Foraaret 1818 have vi endnu her at nævne et Basrelief til et Gravmæle, som en Baron Stanislaus Chaudoir i Slutningen af f. A. havde bestilt til sin Kones Grav.

Dette Basrelief forestiller den Afdøde, som, holdende Korset i de foldede Hænder foran Brystet, hæver sig mod Himlen, op over Dødens Genius. Ifølge en Skrivelse fra Baron Chaudoir af 12. Juni 1818, blev dette Basrelief betalt Thorvaldsen med 1000 Scudi.

Et andet udførte han, ligeledes i dette Foraar, til et Gravmæle over Lady Newboock. Det fremstiller i sin Midte en Cylinder, som bærer den Afdødes Askekrukke. Paa den ene Side knæler en i Sørgegevandt indhyllet Qvinde, formodentlig Billedet af den Afdødes Moder; paa den anden Side staaer Dødens Genius med den ene Fod paa Mindestenens Sokkel, støttende sit bøiede Hoved mod den omvendte Fakkel.

Medens Thorvaldsen saaledes var livligt beskæftiget med mindre Arbeider, som bestiltes hos ham af de sig i Rom opholdende Reisende, og som i Almindelighed vare af den Natur, at Modellerne i kort Tid kunde være fra Haanden, havde han ogsaa stadigt sin Plage af Bestillinger fra Fraværende, da disse som oftest paaførte ham en Correspondance, som var ham besværligere og ofte tog ham mere Tid, end selve Udførelsen af Bestillingen. Han havde derfor god Grund, til at ønske sig en saadan stadig Bistand i denne Henseende, som den Prof. Kruse i det anførte Brev synes at have tilbudt ham.

Saaledes fortsattes Correspondancen angaaende Lord Maitlands Monument endnu længe med Venedig og

Zante, førend det omsider kom saavidt, at alle Spørgsmaal vare besvarede og alle nærmere Bestemmelser bragte i Orden.

Da vor Kunstner, efterat have modtaget Sgr. Bulzo's Skrivelse, angaaende dette Monument, strax hævede den ham anviste Sum af 250 Zechiner, syntes det saaledes for hans Vedkommende afgiort, at han vilde modtage Bestillingen. Men, som allerede bemærket, kunde han ikke finde sig i, ufravigeligt at skulle holde sig til den ham sendte Tegning, som fremstillede, om vi ellers have forstaaet det rigtigt, Minerva, der afsløver "la Forza," hvis Ansigt viser sig ved Afsløringen at være — et Dødningehoved.

Han skrev derfor under 6. Febr. d. A. til Cav. Naranzi og giorde sine Bemærkninger mod at skulle følge denne "malerisk behandlede" Tegning i et Sculpturværk, og efterat der nu desangaaende var veklet adskillige Skrivelser mellem Rom og Venedig og mellem Venedig og Corfu, kom det endelig saavidt, at de Forandringer, Thorvaldsen havde foreslaaet i den allegoriserende Composition, bleve ham tilladte.

Basrelieffet bestemtes saaledes til at skulle fremstille Minerva, som afsløver en qvindelig Figur og tager en anden under sin Beskyttelse.

Disse to Figurers Betydning var imidlertid endnu ikke ganske klart bestemte. Skulde der tages Hensyn til Lord Maitlands politiske Fortieneste af at have forskaffet Corfu en friere Forfatning, saa skulde Minerva afsløre Slaveriet og tage Friheden i Beskyttelse. Skulde der derimod tages nærmest Hensyn til den Fortieneste, som Lord Maitland havde af, at Zante havde faaet sig et Universitet, saa skulde det

være Løgnen, som afsløres, og Sandheden, som Gudinden tager i Beskyttelse. "Le due figure laterali," skrev Cav. Bulzo under 7. April 1818, "possono indicare o la libertà e la schiavitù, o, se Ella crede meglio, la verità e la menzogna."

Den sidste af disse Tanker var Thorvaldsens Forslag, og det blev nu afgjort, at han frit skulde følge den.

Saaledes fremstod Basrelieffet: Minerva afslører Løgnen og tager Sandheden i sin Beskyttelse. I Efteraaret 1818 var Modellen færdig, saavel til Basrelieffet, som til den colossale Buste, der ifølge Bestillingen skulde bære en Corona civica, hvilket Smykke Kunstneren synes at have overdraget til den endelige Udførelse i Bronze, der foretoges det følgende Aar i Rom af Jollage & Hoffgarten.

En ny og langt betydeligere Bestilling var i April d. A. indløben fra Neapel. Kong Ferdinand havde der overdraget en Commission, at lade opføre paa Pladsen udenfor Palazzo Reale en ny Kirke til Ære for S. Francesco di Paolo, og paa denne Commissions allerunderdanigste Forslag havde Kongen bifaldet, at hans egen Statue, 12 Palmer høi og i Marmor, skulde opstilles i en Niche i Kirkens ydre Vestibule. Dette Monument ønskede Commissionen, at Thorvaldsen skulde udføre: "da mano maestra, che per le opere date al publico abiasi meritate la universale acclamazione," og man haabede allerede, at see den færdig i Løbet af 1½ Aar.

Man har fortalt, at Thorvaldsen af personlige Hensyn ikke skal have villet overtage at giøre denne Statue, og at han paa en meget ligefrem Maade havde afvist Bestillingen.

Dette Rygte finde vi vel ikke ganske bekræftet; derimod synes han snarere at være gaaet en Omvei, for at undvige Bestillingen, idet han forlangte 12000 Scudi for denne Statue. Vor Kunstner brugte ikke heller lang Tid til dette Overslag og denne Beslutning. Commissionens Brev til ham med denne Opfordring er dateret: "Napoli, 21. Marzo 1818," og allerede under 26. Marts skrev han sit Svar til Præsidenten, hvori han erklærede, at han vilde overtage Bestillingen, imod en Betaling af den nævnte Sum, og udbad sig, hvis man maatte ville indgaa herpaa, at erholde Hs. Majestæts Buste, Portraiter, Medailler og andre deslige Hiælpemidler.

Efter dette Svar synes Commissionen at have stillet Sagen i Bero; idetmindste finde vi ikke denne Bestilling videre omtalt, eller taget til Følge, uagtet Thorvaldsen, da han senere i dette Aar selv kom til Neapel, i andre Henseender blev raadspurgt af Commissionen, og uagtet han endog, henimod Aarets Slutning, beæredes af Kongen af Neapels Besøg i Rom og maatte modtage ham i sine Studier.

Ogsaa fra Florents var der i Foraaret indløbet en Bestilling. Storhertugen af Toskana havde nemlig overdraget sin Architect, at giøre en Bestilling hos vor Kunstner paa et lille Basrelief, der skulde smykke Alteret i et nylig opført Kapel i Lystslottet Poggio Imperiale. I Architectens Skrivelse af 9. April 1818, yttrede han med Hensyn til Gjenstanden, at man ønskede en Fremstilling af Nadveren. "Il soggetto prescelto," hedder det, "sarebbe La Cena di Gesu Cristo con gli Apostoli, o qualche altro soggetto analogo." Dette Basrelief skulde, efter Rummet, det

skulde indtage, være af 8 Palmers Bredde og 12 Palmer 10 i Høiden.

Men af et saadant Basrelief, af dette Indhold og af denne Størrelse, findes der intet Spor mellem Thorvaldsens Arbeider. Udtrykket i Architectens Brev, at Basrelieffet skulde fremstille Nadveren, eller en anden lignende Gienstand, frister os imidlertid til at antage, at denne Sag staaer i nærmeste Forbindelse med et andet, skiønbt mindre, Arbeide, der netop i dette Aar udgik fra Thorvaldsens Haand, ifølge Bestilling fra Florents; men dette Basrelief var, ifølge de Meddelelser, hvortil vi tidligere have støttet os*), bestemt, ikke til Poggio Imperiale, men til Kirken Stª Annunziata i Florents. Dette lille Basrelief: Christus med Disciplene i Emaus, (2 Fod 1″ til 1 Fod) blev af Jollage & Hoffgarten udført i Sølv til den nævnte Kirke.

*) Den danske Billedhugger B. Thorvaldsen og hans Værker. II. 41.

LX.

Forhandlinger angaaende Fyrst Poniatowski's Monument til Warschau.

1818.

Forhandlingerne angaaende Fyrst Poniatowski's Monument førtes uafbrudt af Grev Mokronoski, saaledes som de allerede vare begyndte forrige Aar. Det var, vil man erindre, den ansøgte Tilladelse fra Keiseren af Rusland, som Thorvaldsen syntes at ville afvente, inden han kunde indlade sig paa at sende en Skizze, eller en Tegning af Monumentet til Warschau. Sagen havde altsaa staaet i Bero, siden Thorvaldsen under 10. Sept. f. A. havde tilskrevet Commissionen dette, men nu var, under 12. Febr. 1818 et Brev indløbet fra Grev Mokronoski, hvori han meddeelte Thorvaldsen, at Commissionen havde modtaget Keiserens Tilladelse til at lade Monumentet opreise paa en Plads i Warschau efter dens eget Valg, "— d'ériger sur une place à notre choix le Monument destiné à perpétuer la mémoire du Prince Joseph Poniatowski."

"Par suite de cette permission," hedder det videre, "nous nous sommes décidés pour une place à laquelle on travaille dans ce moment, en face du Château Royal." Planen af denne Plads meddeltes Kunstneren, idet man

tillige yttrede, at det var Commissionens Ønske, med Hensyn til Monumentets Conception, at han vilde vælge det Moment, da Helten standser sin vælige Hest, "le moment, où le héros, commandant son armée, arrête tout d'un coup son cheval fougueux", hvorved man især lagde Vægt paa, "que les proportions du cheval soient celles d'un très beau cheval arabe."

"Je vous ferai parvenir incessamment," skrev Grev Mokronoski videre, "tous les dessins de nos principaux artistes pour vous mettre autant que possible au fait, tant de la ressemblance du Prince, que du costume national qu'il doit avoir.

Angaaende de tvende Basrelieffer, Thorvaldsen havde lovet at ville modelere til Piedestalen, naar der blev opgivet ham Emner dertil, modtog han nu i denne samme Skrivelse følgende Meddelelse:

"Voici maintenant les deux moments de la vie du Prince Joseph Poniatowski, qu'on désireroit voir représentés sur les deux Basreliefs, dont Vous voulez bien embellir le Monument. L'un est l'entre du Prince à Cracovie en 1809 à la tête d'une armée triomphante au milieu des acclamations du peuple et en présence des alliés consternés qui auroient voulu lui en disputer l'entrée.

L'autre moment est, quand le Prince couvrant le reste de son armée, percé de coups, s'élance dans l'Elster sur un cheval fougueux pour ravir aux ennemis l'honneur d'avoir sa dépouille mortelle.

Disse videre Forhandlinger, som Commissionen havde lagt i Prinds Stanislaus Poniatowski's Hænder, synes kun at have haft ringe Fremgang, da Fyrsten ikke rødede Tilbøielighed til at give sig af dermed. Man overdrog derfor Sagen til en anden polsk Fyrste, Prinds Leon Potocki, som paa denne Tid kom til Rom og medbragte tilstrækkelig Underretning for vor Kunstner.

Thorvaldsen havde i to Skrivelser, af 19. og af 28. Marts 1818, maattet henvende sig til Commissionen i Warschau, for at faae en Sum anvist paa Arbeidet, og for at aftale det Fornødne med Hensyn til Støbningen, som helst maatte finde Sted i Rom. Paa disse Breve svarede Grev Mokronoski ham under 29. April 1818, og yttrede blandt Andet:

"Nous envoyons à Mr. le Comte Léon Potocki, le précis de tout ce que nous désirons et les 4000 écus romains, que Vous avez demandés. Nous le prions de vouloir bien s'occuper sans délai du contrat, afin que vous puissiez commencer votre important ouvrage.

"Nous tâcherons," skriver han dernæst, "de vous envoyer bientôt tout ce qui peut vous être utile pour saisir la ressemblance du Prince Poniatowski et vous donner une juste idée du costume, dont nous desirons que sa statue soit (vêtue). Je crois qu'on pourrait mettre fin à toutes les discussions sur l'espèce de coiffure à employer, si l'on représentait le Prince la tête découverte et orné d'une chevelure à la Romaine, et je pense, que

le costume des Daces sur la colonne de Trajan pourrait vous servir à applanir quelques difficultés dans la manière d'exécuter votre projet."

Angaaende Støbningen hedder det i samme Brev:

"C'est au Comte Potocki que nous abandonnons le choix du fondeur et d'après son opinion nous penchons pour le parti, que vous conseillez aussi: c'est de faire fondre la statue à Rome sous vos yeux, et en morceaux qui seront ensuite réunis."

Endelig sees det af dette samme Brev, at Thorvaldsen, som jo paa denne Tid alvorligt tænkte paa en Reise til Danmark, har i sine Underhandlinger med Prinds Stanislaus Poniatowski yttret sig villig til, selv at komme til Warschau, for bedre mundtligt at aftale alt det Nærmere.

I Begyndelsen af Juli 1818 vare Thorvaldsen og Prinds Leon Potocki komne saavidt i Forhandlingerne, at Contracten kunde affluttes og underskrives af dem begge, for derefter at forelægges Commissionen i Warschau til Stadfæstelse. Dette skete d. 8. Juli 1818.

Førend Commissionen modtog dette Document, havde Grev Mokronoski besvaret et Brev fra Thorvaldsen af 13. Juni 1818, som vi ikke kiende. Vi anføre derfor Grev Mokronoski's Brev, saameget heller, da det røber den Varme, hvormed han tog sig af Sagen.

Grev Mokronoski skrev den 10. Juli 1818 til Thorvaldsen:

"Monsieur!

Votre lettre du 13. Juin m'a causé le plus sensible plaisir ainsi qu'à tous ceux auxquels je l'ai communiquée. Elle montre le zèle que Vous mettez à un monument digne de la gloire du Héros, de la reconnaissance des Polonais, et de Votre éminent talent. Nous croyons entièrement à Votre persévérance dans ce noble enthousiasme, et Vous Vous convaincrez du nôtre en apportant ici le chef d'oeuvre commencé.

Veuillez, je Vous en prie, satisfaire notre impatient désir en nous envoyant Vos idées sur la statue, le cheval, la pose, le costume; enfin le dessin de tout le monument avec les basreliefs.

Je Vous envoie à présent un habit polonais complet et un manteau national que feu le Prince Joseph Poniatowski portait souvent. Ce manteau me parait très convenable à la sculpture. Sa forme n'a rien de moderne et sa longueur n'est pas éxagérée pour une statue équestre.

Souffrez, Monsieur, que je Vous observe encore, que les chevaux orientaux, que nous estimons de préférence et dont le Prince Poniatowski se servait ordinairement, ne sont pas d'une taille gigantesque; fiers dans leurs allures, ils cherchent à se porter toujours en avant avec leurs cavaliers. La tête carrée, les narines ouvertes, l'oeil ardent et perçant, la queue relevée et légère, ils ont presque l'air de ne pas toucher terre.

Au reste, en Vous exposant quelques idées, nous nous en remettons totalement aux Vôtres; veuillez seulement nous les faire passer au plus tôt.

Je m'empresserai de Vous envoyer tous les portraits du feu Prince, que je pourrai ramasser, dès que je recevrai un portrait fait par le célèbre Orlowski à Petersbourg et qui probablement pourra être regardé comme le principal.

J'ai l'honneur d'être, Monsieur,

Votre très humble Serviteur

Mokronoski."

Varsovie, 10. Juillet 1818.

En saadan Correspondance, der især gik ud paa, at forsyne Kunstneren med alle mulige Hjælpemidler, fortsattes fra Grev Mokronoski's Side hele Aaret og ind i det næste. De indsamlede Klæder, Vaaben, Tegninger o. s. v., sendtes i October 1818 fra Warschau til Florents, senere til Rom, tilligemed en Designation over alle disse Sager, og Comtesse Felix Potocka overbragte ved sin Ankomst endogsaa Poniatowski's egen Burka, som han havde baaret i Døden.

LXI.

Statuen Merkur modeleres. Herman Freund; hans Ankomst til Rom. Et Brev fra Prof. Olavsen til Thorvaldsen. Uddrag af et Brev fra Prof. L. Kruse, angaaende Freund. En gammel Bestilling hos Thorvaldsen paa Grev Struensee's Buste. Giovanni Pienaimé kommer til Thorvaldsen.

1818.

Vi ere atter komne til Aarets Udgang ved at forfølge den vidtløftige Sag, angaaende Bestillingen paa Fyrst Poniatowski's Monument, og maa nu atter vende tilbage til Kunstnerens Studio, hvor i Aarets første Maaneder et nyt Værk af første Rang imidlertid var fremtraadt.

Da han en Dag i dette Foraar gik sin sædvanlige Gang fra Studiet til Mad. Buti's Middagsbord, traf hans altid opmærksomme Blik i Via Sistina en ung Romer, der sad indenfor en Gadedør i en Stilling, som greb Kunstneren ved sin Skiønhed og fordringsløse Natur. Han havde haft dette Skue i Forbigaaende, men ved de næste Skridt greb det hans Bevidsthed; han standsede sin Gang og vendte tilbage. Der sad Ynglingen endnu, uforandret i Stilling, halvt staaende, halvt siddende, og i Samtale, saa at han ikke opdagede, at han var Gienstand for Opmærksomhed. Et Par Øieblikke var vor Kunstner nok, for at fastholde dette Billede. I en Skynding endte han sit Maaltid, for at

giøre en lille Skizze, af hvad han havde seet, og næste Dag begyndte han Modellen til sin navnkundige Merkur*).

Denne Statue fremstiller Argusdræberen, som, halvt siddende, halvt staaende, med Rørfløiten i den venstre Haand, hvormed han netop har dysset Argus i Søvn, fremlister Sværdet af Skeden med den høire.

Modellen blev fuldført i Mai, da Fru v. Humboldt, der var i Rom, anmeldte som en Kunstnyhed i et Brev af 25. Mai 1818 til Fru Fred. Brun**): "Thorvaldsen hat seinen Merkur fertig; die Blüte aller seiner Arbeiten, die schönste aller seiner Statuen."

I 1819 blev Merkur førstegang udført i Marmor paa Bestilling af Hertugen af Augustenborg. Men dette Exemplar blev, tilligemed Statuen Hebe, i 1822 solgt til den engelske Banquier Alexander Baring, som betalte disse to Arbeider med 5500 Scudi***). I 1824 blev det andet Exemplar i Marmor foretaget, men da der under Udførelsen viste sig Feil i Marmoret, havde dette til Følge, at Thorvaldsen lod denne Merkur udføre med blottet Hoved, uden den bevingede Hat, hvorved en af Marmorets Feil dækkedes. Dette Exemplar, som desuagtet beholdt endeel Pletter, henstod i Studiet, indtil det, efter Kunstnerens Død blev solgt paa Museets Auction for 2000 Rbd. og kom til Spanien. Et tredie Exemplar blev i 1829 fuldført for Grev Leon Potocki.

Imedens Thorvaldsen var beskæftiget med Modellen til denne Statue, modtog han i sit Studio en Landsmand, den

---

*) Kestner, Römische Studien. Berlin, 1850. Pag. 68.
**) Fred. Brun, Römisches Leben. II. 332.
***) Tüb. Kunstblatt. 1822. Nr. 17.

første Billedhugger, der sendtes ham fra Kunstskolen i Kiøbenhavn, en Kunstner, som snart knyttede næsten sin hele Existents til Thorvaldsens Værksteder, i en Hengivenhed for den store Kunstner, der er alle Samtidige nokſom bekiendt.

Det var Akademiets reisende Artist, Billedhuggeren, Herman Freund, som nu, efter en alvorlig Kamp med Livet og med Kunsten, omsider slap ud af de Baand, der synes at have skullet knytte ham til en anden Bestemmelse, end den fri Kunst. Herman Freund var født i Bremen, hvorfra hans Faber, en dierv Smed, efterhaanden havde udsendt en Række af begavede Sønner, dygtige og kraftfulde Naturer. Denne, den næstyngste, Søn var sendt til Kiøbenhavn, for at træde i Lære hos sin Slægtning, Smedemester v. Würden, og her lærte han Professionen og udviklede i denne mekaniske og techniske Talenter. Men Kunsten kaldte ham uimodstaaeligt, og derfor, da han som Smed havde giort sit Svendestykke, samlede han med sin Siæls hele Villie alle Kræfter i det Ene, at betræde Kunstens Bane som Billedhugger. Paa denne Vei giorde han snart mærkelige Fremskridt, og under den Mangel paa plastisk Dygtighed, der paa den Tid var i Kiøbenhavn, blev han nu beskæftiget ved Slotsbygningen, hvor han ragede frem over de italienske Gipsere, til hvem man havde taget Tilflugt. I disse Forhold overtog han, efter den fra Thorvaldsen indsendte Tegning, at udføre en mindre Model til Raadhusets Fronton, hvis Skiebne tidligere er omtalt, og selv som Medailleur blev han benyttet i Mangel af anden. Efter nogle Aars Ophold i Norge, i Aarene 1813—14, hvor han var sendt i Regieringens Ærinde, giennemgik han ved Akademiet i Kiøbenhavn de sædvanlige Grader, indtil det i 1817 lykkedes

ham, at vinde Akademiets store Guldmedaille og dermed Haab om Reisestipendiet.

Til Rom ankom han, saavidt vi kunne skjønne, i April 1818 og medbragte Thorvaldsen adskillige Breve og Anbefalinger og traadte saaledes ind i et Forhold, hvori han, næsten uden Hensyn til sig selv og til sin egen kunstneriske Virksomhed, offrede sine bedste Aar og Kræfter, ligesom tilfredsstillet ved at gaae op i Thorvaldsens store Tilværelse.

Iblandt de Breve, som Freund bragte med sig, og som, hvad Bestillingen paa Frisen angik, rigtignok kom post festum, maa vi endnu dvæle lidt, for ikke at forbigaa Noget, som dog maaskee kunde fortiene her at meddeles.

Under sit Ophold i Norge havde Freund paa Kongsbergs Sølvværk truffet paa en gammel Bekiendt af Thorvaldsen, Professor Olav Olavsen, som, da han hørte, at den unge Mand nærede det Haab, engang at komme til Thorvaldsen i Rom, gav ham en Ring at overbringe den store Landsmand, tilligemed følgende Brev:

"Udi Aaret 1794 havde jeg den Glæde at giøre Bekiendtskab med Deres Velbaarenhed, som den, hvis Fader havde fælleds Moder med mig, nemlig Island, og hvis Familie jeg desuden kiendte som ved Slægtskab lidt forbunden med mig, hvorom vi, om jeg ret mindes, dengang talte.

De viste mig, Allerhøistærede! det Venskab at tegne mig af med Blyant, hvilket jeg ikke kunde paaskiønne, som ofte siden har krænket mig. Nu, da Bringeren heraf, Freund, reiser og stiler sin Reise til det over hele Verden navnkundige Rom, saa har han lovet mig at medtage en Ring til Dem fra mig med Inscription: "Vos exemplaria

græca," som jeg beder Dem at modtage til Erkiendtligheds-Tegn for det mig i foran benævnte Aar beviste Venskab.

Det unge Menneske, som bringer Brevet og Ringen, er mig bekiendt ved udmærket Moralitet. Hans Dueligheb i hans Fag vil Deres Velbaarenhed rimeligviis lære at kiende. Hvor dyrebart det maa være ham, at blive fordeelagtigt bekiendt af Dem, er begribeligt, og jeg ønsker ham hiertelig Held til at erhverve Deres Velbaarenheds Yndest.

Hilsen, Høiagtelse og Venskab!

Olav Olavsen,
Professor."

Kongsberg i Norge, den 5. Sept. 1814.

Af det Brev, Freund overbragte fra Prof. Kruse, af 1. Januar 1818, have vi allerede givet et Uddrag, hvad Bestillingen paa Frisen til Kiøbenhavn angaaer. Paa dette Sted maa vi endnu uddrage, hvad dette samme Brev indeholder om Overbringeren og om Forholdene i Kiøbenhavn. Prof. Kruse skrev blandt Andet til Thorvaldsen:

"— Han (Freund) har nu endelig, og som sagt, faaet den store Guldmedaille, men endnu ikke det dermed følgende Stipendium, maaskee han dog om faa Dage vil faae det. Han er imidlertid reist paa Lykke og Fromme afsted, paa mit og Fleres Raad, som ikke kunde taale, at see paa, at hans skiønne Talent her, af Mangel paa rigtig Veiledning og af Ubekiendtskab med de antike Mønstre og Deres Arbeider, skulde gaae tilgrunde. Man har længe, uagtet man indsaae Nødvendigheden af Deres Veiledning, og at han her intet mere kunde lære, holdt ham tilbage, paa Grund af, at man ikke vilde gjøre nogen Undtagelse, da man dog, baade ved Slottet, Raadhuset og Frue Kirke, manglede en Billedhugger. Hans sidste

Arbeide er et ret smukt Basrelief, hvori er meget smukt; kun finder jeg et noget overlæsset Drapperie. Selv lader han til et høist godmodigt Menneske, som man her har lagt tusinde Hindringer iveien for og endogsaa gjort saa keed af sin egentlige Bestemmelse, at han saagar har forsøgt sig, skjøndt uden Held, i Graveurkunsten. Hos Dem vil sikkert hans Aand faae nyt Mod og Kraft, og jeg troer, naar De engang har fattet Fortrolighed til ham, vil De ogsaa kunne stole paa ham. —"

Ved at omtale disse Breve, som Freund bragte med sig, maa vi endnu udhæve som et Curiosum, at da Thorvaldsen i 1796 forlod Kjøbenhavn, havde han dog een Bestilling med paa Veien, og denne var paa — — en Buste af Grev Struensee. Dette erfare vi af et Brev, som Thorvaldsens Ven, Friis, under 18. April 1818, skrev til Anbefaling for Freund, og hvori der forekommer følgende Passus:

"Hr. Etatsraad Smith beder Dig, at erindre Dit Løfte til ham, angaaende Grev **Struensee's** Buste, som Du har lovet at behandle. —"

I de samme Dage, da Thorvaldsen førte Herman Freund ind i sit Studio, modtog han ogsaa fra sine Venner i Carrara en anden, ung Billedhugger, der i alle de følgende Aar, ligesom Freund, hørte blandt hans nærmeste Venner og, hvad Studiernes Interesse angik, havde hans særdeles Fortrolighed. Det var Giovanni Bienaimé, som anbefaledes ham i et Brev fra Carrara af 10. April 1818.

LXII.

Schubart gientager sit Besøg hos Thorvaldsen. Uddrag af hans Brev desangaaende. Fest i Anledning af Merkur. Kronprindsen af Bayern i Rom. Om tidligere Bestillinger. Kronprindsens Buste. Buste af Grev v. Ingenheim. Et Vers af Kronprindsen til Thorvaldser.

1818.

Baron v. Schubart havde allerede under 9. Januar 1818 skrevet, "at han nu glædede sig til at komme til Rom, for der at samleve med Thorvaldsen i hans smukke, lille Bolig, at sove i den Seng, under Raphaels Haandtegning, og at see ham arbeide og skabe i den Stue, hvor Dandserinden stod o. s. v."

"Den 1. Marts," skrev han frembeles, "reiser jeg fra Florenz, og otte Dage derefter er jeg tilforladelig i Rom. Oh Gud! hvor glæder mig denne Tanke! bare at jeg ikke er Dem til Uleilighed! Jeg vilde ikke ombytte mit smukke, lille Kammer for det skionneste Palads i hele Rom. Jeg reiser i Selskab med en elskværdig og agtværdig Dame, min gode Veninde Duchessa d'Elchingen, som har til Selskabsdame Angelica Pio, Datteren af Madame Pio, som vi besøgte i Rom. Disse Damer sørge selv for deres Bopæl, og skiøndt de have ønsket, at

jeg boede med dem, saa hverken kan, eller vil jeg opfylde dette Ønske.

Denne interessante og ulykkelige Enke af Marechal Ney, som døde politisk Offer, er en fortræffelig Kone, og skiøndt fransk af Fødsel, er hun saa god, saa solid og saa elskværdig, at hun fortiente at være Nordisk af Fødsel. Hun har 4 Børn og er den kierligste Moder. De tre af hendes Drenge opdrages i det herlige lucchesiske Institut, da hun ikke vil lade dem opdrage i det fordærvede Frankrig. Hun er en stor Kunstelskerinde, synger som om hun var født i Italien, da hendes Mestere har været Crescentini og Paër.

Angelica er en meb Smag og Talent begavet Pige og er alskens god, saa at min Reise vil være behagelig. Dog, for ikke at tabe min Uafhængighed, medbringer jeg min Vogn og Heste, thi frit maa man aande, naar man vil nyde Livets Velgierning.

Ach, hvilken Nydelse, at boe og samleve med min Thorvaldsen. —"

Efter denne Anmeldelse af sit Besøg, indfandt han sig i Marts Maaned, og Thorvaldsen indrømmede ham, ligesom sidst, sin Seng og sit lille Sovekammer. Da vor Kunstner netop paa den Tid var beskæftiget med Modellen til Merkur, havde hans Giest nu dagligt et nyt Stof til Lovtaler og Begeistring, som endog gik saa vidt, at Baron Schubart foranstaltede en Fest den 28. April, formodentlig da Merkur var bleven afformet, ved hvilken han, efterat have fremsagt et Digt, bekrandsede Kunstneren i en Kreds af Landsmænd og andre gode Venner.

Dagen efter at Thorvaldsen saaledes havde været Gienstand for denne lille, improviserede Fest, deeltog han i en anden Fest til Ære for Kronprinds Ludwig af Bayern, som

i disse Dage var kommen til Rom og nu hilsedes med Sang og Tale.

Det personlige Bekiendtskab mellem denne kunstelskende Fyrste og Thorvaldsen blev formodentlig giort ved denne Leilighed under Bægerklang og bacchantisk Jubel. Kunstneren kunde nu præsentere sin Adonis for den høie Eier og erhverve fornyet Dispensation, til i al Ro at fuldende sit Mesterværk. Men angaaende Prindsens Bestilling paa Modellen til den christelige Frise spores ikke andet Resultat af denne Sammenkomst, end at vor Kunstner, foruden det allerede færdige Stykke til Prøve, Qvinderne ved Graven, kort Tid efter foretog sig at modelere endnu et Stykke til denne Frise. Upaatvivleligt har Thorvaldsen benyttet denne Leilighed til at gjøre Kronprindsens Buste, og, foruden denne, modelerede han ogsaa Busten af Grev v. Ingenheim, som var i Prindsens Følge.

I Begyndelsen af Mai var Kronprinds Ludwig afreist fra Rom. Fra Florents sendte han, under 6. Mai, ihukommende den herlige Fest, en Flaske Steinwein fra 1631 tilligemed et Digt, hvori den kongelige Sanger henvender en Strophe til vor Kunstner:

"Auch für Dich ist solcher, großer Däne,
Der bewirkt was unerreichbar schien!
Leben giebst Du jeder Marmorsehne,
Phidias hohe Kunst ist Dir verliehn!"

LXIII.

Selskabelige Adspredelser. Thorvaldsen forkjøler sig i Tivoli. Feberen indfinder sig; han flytter til Albano; kommer syg til Rom. Miss Franciska Mackenzie Seaforth og hendes Tante. Reconvalescens i Albano. Schubart skriver til Thorvaldsen; gior ham et mislykket Besøg; skriver atter. Thorvaldsen reiser med Damerne til Neapel. Thorvaldsen som Elsker. Nygterne naae til Rom. Baron Schubart skriver om Miss Mackenzie. Schubart reiser tilbage til Montenero. Hans Taksigelse for Giestevenskabet. Om Reisen til Danmark. Thorvaldsen vender tilbage fra Neapel.

1818.

Rom havde i dette Foraar været ualmindelig stærkt besøgt af Fremmede, og omkring vor Kunstner havde der dannet sig en Kreds af beundrende Venner, i hvis selskabelige Adspredelser og Udflugter i Omegnen han gierne deeltog.

Paa en saadan Udflugt til Tivoli paadrog han sig ved en Aftenvandring til Cascatellerne i et muntert Selskab en stærk Forkjølelse, og næste Dag havde han sin gamle Feber, maatte gaa tilsengs og for det første blive i Tivoli. Men da Feberen tiltog, og dette Opholdssted, som bekiendt, er det ugunstigste for en Feberpatient, maatte man snart lade ham føre til Albano, hvor man haabede, at den rene Biergluft snart skulde bringe ham hans Helbred tilbage. Men dette Haab syntes ikke at ville saa hurtigt gaa i Opfyldelse, at jo Thorvaldsen forinden tabte Taalmodigheden og, til Trods for alle Forestillinger, begav sig til Rom i

en Tilstand, som vakte Alles Bekymring. Selv synes han i denne Sygdom at have opgivet sig selv. "I vostri pensieri" hedder det i et Brev fra disse Dage, "erano sopra la morte," og Venner og Veninder bestræbte sig forgieves, for at faae ham til at drage tilbage til Biergene, istedetfor at plage sig med Forretningerne i Studiet og med de mange Breve, som indløb.

"Thorvaldsen si rovina a Roma, ove é troppo ammalato per eseguire le sue occupazioni!" skrev den samme kiærlige Haand, som senere erindrede ham om de ovennævnte Dødstanker, nemlig Skotlænderinden Miss Francisca Mackenzie Seaforth.

Dette Navn have vi allerede tidligere nævnet, da Mr. Arthur Carignan forrige Efteraar meldte Thorvaldsen hendes Ankomst og anbefalede hende og det Selskab, hun fulgte med, til vor Kunstner. Ledsaget af en ældre Dame, hendes Tante Mrs Proby, havde hun tilligemed en engelsk Familie, Mrs Cuming, giort Thorvaldsens Bekiendtskab, og den unge Dames hyppige Besøg i Studierne og hendes Begeistring for vor Kunstner havde paa den anden Side vakt Thorvaldsens Interesse i en mere end almindelig Grad.

Miss Mackenzie var hverken ganske ung, ikke heller begavet med ydre Skiønhed; derimod skal hun have været i Besiddelse af en, for hendes Kiøn, ikke almindelig Grad af høiere Dannelse, og Sculpturen var den af de skiønne Kunster, som hun med Forkiærlighed studerede og selv dyrkede.

Ved at see sin store, beundrede Ven saaledes lidende, forenede hun sine Bønner og Overtalelser med de mange Andre, for at formaa Thorvaldsen til, paa nogen Tid at forlade Rom og at søge sin Sundhed i den renere Biergluft, og da det

bemærkedes, at alle disse Overtalelser vilde være forgieves, saalænge Thorvaldsen ikke kunde giøre en saadan Villeggiatura i Selskab med Andre, besluttede hun og hendes Tante, at flytte til Genzano, for derfra at opfordre ham til at komme. Disse Bestræbelser lykkedes nu ogsaa forsaavidt, at da Damerne vare i Genzano, fulgte Thorvaldsen snart efter til det nærliggende Albano, hvor de ofte besøgte ham; og da hans Tilstand krævede en stadig Pleie, synes de endog at have ombyttet Opholdet i Genzano med Albano, for at kunne være ham til større Opmuntring og Nytte.

Under dette Ophold i Albano havde Miss Mackenzie den Tilfredsstillelse, at see Thorvaldsen, Dag for Dag, gienvinde sit Helbred, og nu udviklede sig af den gienstidige Velvillie et inderligere Forhold, som fra begge Sider antoges for at være Kiærlighed. "Mi pare," skrev hun engang senere til Thorvaldsen, "che il principio della nostra confidenza é stato il soggiorno in Albano."

Imidlertid levede Baron v. Schubart i Thorvaldsens Bolig i Rom, ganske forladt af sin Vert, som han nu og da maatte søge i Albano. Allerede tidligere var der imellem dem giort den bestemte Aftale, at de i Juli vilde reise til de lucchesiske Bade, men nu havde Tingene taget en anden Vending, og Schubart maatte reise alene. Dog blev han ikke længe borte og var allerede den 24. Juli paa Tilbagereisen i Civita vecchia, hvorfra han skrev til Thorvaldsen og meldte ham, at Kongen af Danmark, som forommeldt, under 15. Juni d. A. havde resolveret, at Alexandertoget skulde bestilles i Marmor til Christiansborg Slot. Da Schubart nu kort Tid efter selv indfandt sig i Albano, var

det for at paaminde ham om, at han nu, da den danske Regiering havde giort denne Bestilling hos ham, endelig maatte gjøre Alvor af Reisen til Danmark, og da Schubart vilde benytte denne Leilighed og reise med, blev der truffet den Aftale, at de i Begyndelsen af October vilde tiltræde Reisen.

Under 14. August 1818 skrev han fra Rom til Thorvaldsen i Albano:

Rom, den 14. Aug. 1818.

"Min gode og kiære Thorvaldsen! Hvorledes gaaer det Dem, i Albano? Det gaaer mig fortræffeligt i det kiære, interessante Rom, og neppe bemærker jeg Heden, som i mine Tanker ikke er utaalelig. De har maaskee spurgt, at jeg og Schadow havde det Uheld, at Vognaxen brak, og at vi havde derhos den Lykke, at en meget høflig Tydsker, som reiser til Grækenland, optog os i hans elegante Vogn. Nu er min (Vogn) i Doctors og Feltskiærers Haand, og da der var store Reparationer at gjøre, saa koste disse mig 57 Scudi og forhale min Afreise, som jeg nu har bestemt til den 2. September, ligesom jeg troer, at kunne bestemme vor Afreise til det kiære Fædreneland til Midten af October, om det saaledes convenerer min gode og fortræffelige Ven Thorvaldse, hvis Ønsker jeg i denne Henseende saa gierne vil opfylde. Hvad vore Reise-Anstalter angaaer, saa vil min magelige Vogn blive ligesom nyfødt, og vi vil lægge hver i en fælles Pung 100 Louisd'ors.

Tenerani er reist idag til Frascati og kommer paa Søndag at besøge Dem. Han vil sige Dem mundtlig, at jeg kommer til Albano paa Mandag; men jeg kommer først paa Tirsdag, henimod Kl. 2 slet og har ifinde, at blive til paa Torsdag Morgen.

Hils tusinde Gange den gode Miss Mackenzie og Mad. Proby. — Lev vel, min gode, min velsignede Thorvaldsen. Den lille Elisa befinder sig ret rask. Jeg saae igaar dette nydelige Barn.

I Liv og Død

Deres oprigtigste Ven,

Baron Schubart."

Men da Schubart saa nøie havde opgivet Dag og Time, han vilde indfinde sig, og Thorvaldsen vistnok helst vilde undgaa dette Besøg, saa traf Baronen ham ikke, da han næste Tirsdag kom til Albano.

Han skrev derfor atter til ham fra Rom:

Rom, d. 25. August 1818

"Jeg maatte drage bort igaar fra Albano, uden at see Dem, min kiæreste Thorvaldsen; thi da jeg var hos Dem, var De ude. Nu kommer jeg imorgen Aften til Dem, fordi jeg har lovet den gamle Baron Brown, at bringe ham til Rom Torsdag Morgen, og efterson der er ankommen til Dem vedlagte store Depesche fra en Cardinal, saa sendte jeg Dem den, i den Formodning at maaskee dens Indhold kunde gjøre det nødvendigt, at De fulgte med.

Hils tusinde og tusinde Gange den gode og kiære Miss Mackenzie, samt hendes Tante fra

Deres oprigtigste Ven,

Baron Schubart."

Om Schubart, da han næstegang tog til Albano, traf Thorvaldsen, eller ei, skulle vi ikke kunne sige, men ialtfald lykkedes det ham ikke, trods Depechen fra en Cardinal, at faae ham med tilbage til Rom.

I Albano havde flere Venner samlet sig om Thorvaldsen og de skotske Damer; iblandt disse nævnes den aandrige Berlinerinde, Hofraadinde Hertz og den svenske Digter, Atterbom, og det er mærkeligt, at ikke ogsaa Baron Schubart sluttede sig til denne Kreds. Istedetfor at følge tilbage med ham til Rom, besluttede Thorvaldsen, livsglad og munter, at improvisere en Lystreise directe til Neapel med sin hele, glade Omgivelse, og denne Plan blev saa hurtigt bragt i Udførelse, at ingen Hindringer kunde lægge sig iveien derfor.

Thorvaldsen skal paa denne lystige Udflugt have været et ganske andet Menneske, gienfødt i Sundhed og Velbefindende, og elskværdig i sin Overgivenhed. I Neapel forøgedes Selskabet med en Landsmand og god Ven af Thorvaldsen, nuværende Professor Peder Hiort.

Thorvaldsen, som paa hele Reisen, i sit Forhold til Miss Mackenzie, havde været som en ungdommelig Elsker, tog sit Logis i det samme Hôtel, som Damerne, og paa de Udflugter, man nu giorte i Neapels Omegn, til Capri, Ischia og Sorrent, lagde han saa lidet Skiul paa sine Følelser, at den paagiældende Dame maatte møde ham med tilsyneladende Kulde, — hvilket altsaa ogsaa medførte Kiærligheds Sorger, — saa at disse Forhold ikke kunde undgaa at vække almindelig Opmærksomhed. Rygtet derom naaede ogsaa hurtigt til Rom

Dette finde vi bekræftet i et Brev, som Schubart allerede i Begyndelsen af September skrev til Thorvaldsen:

Rom, d. 4. Sept. 1818.

"Først og fremmest ønsker jeg at vide, min kiæreste Thorvaldsen, om De lykkelig og vel er ankommen til

Neapel med Deres Damer? Dette vil den gode og elskværdige Miss Mackenzie nok berette mig. — —

— — Hele Rom er fuld af, at De ægter den gode Miss Mackenzie, og jeg troer det selv, siden De har ladet Dem overtale til at følge hende til Neapel. Alle Deres Venner ønske, at De maa etablere Dem, og jeg ønsker det fremfor nogen anden. Miss Mackenzie er en rar Pige, af en udmærket Fødsel og en mageløs Opdragelse og Cultur. Alle Engelænderne agte hende høit, og De ville tilvende Dem endnu mere Deres Yndest ved at ægte Miss Mackenzie. Hun er for eiegod til ikke at gjøre Dem fuldkommen lykkelig, og alle vil bifalde denne Forening af to saa gode Mennesker. Endog er jeg overbeviist om, at hun gierne tog den lille Elise til sig som eget Barn, naar det kommer an derpaa. De kunde jo fra Danmark stikke over til England, for at forene Dem med Miss Mackenzie, ifald hun til Foraaret reiser tilbage til Fædrenelandet. Jeg lover at følge Dem til London, dersom De maa bidhen. — — —

Jeg raader aldrig i Ægteskabs-Sager, men Miss Mackenzie er et sieldent Fruentimmer, og at gjøre hende lykkelig, bør De, og kan De. Hun holder saa inderligt af Dem, at hun vil døe af Sorrig, dersom hendes Haab blev skuffet. Dette maa De betænke, ligesom De ikke maa glemme, at De er begge i Munden af alle Romerne, som troer vist, at De vil ægte denne gode og dydige Pige. Lev vel! Hils Alle

fra Deres oprigtige Ven,

Baron Schubart."

Da Baron v. Schubart saaledes forgieves havde bestræbt sig for at blive optagen af vor Kunstner til Veileder i hans Laberinto d'amore, og til Tak for alle de gode Raad, ikke engang fik et Svar, hverken fra Thorvaldsen selv,

eller fra den Dame, til hvis Talsmand han havde fremstillet sig, belavede han sig ved Udgangen af September paa at vende tilbage til Montenero, for der at afvente Sagernes Udfald og Thorvaldsens nærmere Bestemmelse, angaaende Reisen til Danmark, som nu snart skulde gaa for sig. Men førend han forlod Palazzo Tomati, hvor han i saa lang en Tid havde boet ene i Thorvaldsens tomme Værelser, skrev han under 22. Sept. endnu et Brev til Neapel, hvoraf vi udskrive et Par Linier, ikke ganske sikkre paa, om vi skulle antage deres Indhold for Ironi, eller for et endnu stærkere Træk, end vi hidtil have truffet paa, af hans Utrætteligheb i at vise sig artig og beleven.

"Jeg kan ikke forlade Deres Bolig," skriver han, "uden at takke Dem for alt det Gode, som jeg har nydt hos Dem, og for vor behagelige Omgang, somstedse vil blive mig uforglemmelig. Jeg glæder mig til at nyde den paa vores Reise til Danmark i November Maaned, da vi ret muntre og vel ville foretage denne kiære Reise, som lover os saamange Nydelser i Midten af vores gode og kiære Landsmænd. —"

I October vendte Thorvaldsen med sit Selskab tilbage fra Neapel, og i Rom ventede ham nu endeel Forretninger, baade angaaende de tidligere omtalte Breve og de under hans Sygdom og Fraværelse henstillede Arbeider.

Under 17. September 1818 var han bleven optagen til Medlem af Akademiet i Carrara.

Om hvad der ved hans Hiemkomst er skeet og besluttet hos Signora Anna Maria, derom vide vi kun af et Rygte,

som senere er fortalt i Anledning af disse Forhold, at den fornærmede Romerinde skulde have truet vor Kunstner baade med hans egen, Barnets og endelig med sin egen Død, "hvis han vovede at ægte denne Engelænderinde." Thorvaldsen gjorte ikke heller aabenbart noget Skridt i denne Henseende, men Alle ansaae dog hans Forbindelse med Miss Mackenzie for en afgjort Sag.

LXIV.

Fyrſtinde Baryatinſka's Portraitſtatue. Mr. Wyatt og Alexanderstoget. Mere om den chriſtelige Friſe til Bayern. Andre Beſtillinger til München. Uddrag af et Brev fra L. v. Klenze. Basrel. Chriſtus giver Peder Nøglen, til Florents.

1818.

Førend Thorvaldſen i Foraaret havde forladt Rom, formodentlig medens han endnu der kæmpede med Feberen, modtog han i ſine Studier et Beſøg af en ruſſiſk Fyrſte, Baryatinſki, ſom giorte Beſtilling paa ſin Gemalindes Portraitſtatue i Marmor. Ifølge Contracten, der ſynes at være ſendt Thorvaldſen til Underſkrift i Albano, den 4de Auguſt 1818, forpligtede Kunſtneren ſig til at udføre denne Statue i Løbet af tre Aar, imod en Sum af 3000 Scudi, hvoraf en Trediedeel, ſom ſædvanligt, blev at udbetale à conto.

Denne ſkiønne Statue, hvortil Thorvaldſen maa antages at have giort Skizzen og Buſten under ſin Sygdom, blev nu i Efteraaret, da han var kommen tilbage fra Neapel, foretaget i Model og paabegyndt i Marmor, under hans Fraværelſe i 1819—20.

Men førend Statuen var ganſke færdig, døde Fyrſt Baryatinſki, og hans efterlevende Gemalinde ſynes nu ikke at have ladet ſig det være meget magtpaaliggende, at modtage ſin egen Portraitſtatue. Da der altſaa fra

hendes Side ikke rørtes ved denne Sag, og Thorvaldsen hverken kiendte hendes Adresse, eller var meget ivrig for at faae den affendt, blev Statuen henstillet i Studiet, og kom saaledes, efter Kunstnerens Død, mellem hans øvrige Eiendomme til Danmark og indtog som et ypperligt Marmorarbeide fra hans Haand, sin Plads i det ny Museum. Efterat dette var skeet, og Fyrstinde Baryatinska ogsaa var død, reclameredes denne Portraitstatue af hendes efterlevende Søn hos Museets Bestyrelse, der nu, efter de indtraadte Forhold ikke havde Myndighed til at disponere over en værdifuld Gienstand, som, ifølge det Passerede, var at betragte som hiemfalden til Kunstnerens Eiendom og indlemmet i hans Museum. Denne Sag blev dog snart ved Overeenskomst bragt i Orden, idet Arvingen lod sig nøie med en Gientagelse, som Prof. Bissen udførte i Marmor for hans Regning, saaledes at Museet godtgiorte den i sin Tid, Thorvaldsen indbetalte Sum af 1000 Scudi og beholdt Originalen.

Ved Tilbagekomsten til Rom havde Thorvaldsen der truffet sine to, oftere omtalte, reisende Venner, Kiøbmand Jørgen Knudsen og Mr. Aler. Baillie. Fra Florents havde Knudsen allerede anmeldt, at den engelske Architect, Mr. Wyatt, var reist forud til Rom, og man vil erindre, at dette Besøg gialdt en Udførelsen af Frisen i Marmor til Wellingtons Palais i London. Men, da Mr. Wyatt ikke havde truffet Thorvaldsen og derimod erfaret, at denne Frise nu var bestilt i Marmor, baade til Grev Sommariva og til Slottet i Kiøbenhavn, var denne Sag dermed endt.

Foruden de nævnte to Venner havde Thorvaldsen nu ogsaa den Glæde at see sine Landsmænd, Digteren Ingemann, Provst Schmidt og Dr. Estrup hos sig i Rom, og kort Tid efter ankom ogsaa Brøndsted, desværre ikke, som han havde haabet, med sin elskede Hustru, men ene, efterat Døden havde berøvet ham hende. Vor Kunstner savnede saaledes ikke gode Venner og Raadgivere i sin Nærhed.

Siden Kronprindsen af Bayerns Besøg i Rom vare Forhandlingerne angaaende den christelige Frise til de tolv Apostlers Kirke i München overdragne Prindsens Agent i Rom, Billedhuggeren Wagner. Men, hvorledes Thorvaldsen end har yttret sig i denne Sag med Prindsen selv, synes det dog, og med god Grund, at have været hans ufravigelige Beslutning, kun at overtage denne Bestilling, naar Frisen blev at udføre i Marmor.

I Begyndelsen af November blev han paany ved en Skrivelse fra Bygnings-Intendanten L. v. Klenze, erindret om at fortsætte det begyndte Arbeide og af denne Skrivelse, dat. d. 4. Nov. 1818, erfare vi desuden, at man i München paa denne Tid stod i Underhandling med Thorvaldsen om en Afstøbning af Alexanderstoget, som Hertugen af Leuchtenberg ønskede anbragt i sit Palads, ja, at Hertugens Intendant i Rom, Grev von Ré, endogsaa var i Begreb med at kiøbe de fire, runde Marmor-Basrelieffer, som vare bestilte og udførte til Christiansborg Slot.

"Gestern," skrev nemlig v. Klenze i det ovennævnte Brev, "hat mir der Prinz Eugen, Herzog von Leuchtenberg, gesagt, daß man ihm 4 große, runde

Bassorilieven in Marmor und einen Abguß in Gyps des Alexandriniſchen Triumpfs aus dem Quirinal aus Rom angeboten habe, und er, wenn ich denſelben in ſeinem neuen Hôtel anzubringen wiſſe, nicht allein geneigt ſei, dieſe Gegenſtände zu kaufen, ſondern auch noch einige Arbeiten, beſonders bei ihnen zu beſtellen. Soviel ich glaube, iſt es ſein Intendant in Italien, der Graf Ré, welcher ihm dieſen Vorſchlag gemacht hat, und die 4 Medaillons werden die runden ſein, welche ich in ihrem Studio vollendet, oder faſt vollendet ſah, und die Gegenſtände aus der Mythologie, ich glaube aus dem Leben des Hercules vorſtellen."

Paa et Brev af 8de December 1818, hvori von Klenze har begieret Priſerne opgivne, findes anetegnet 600 Scudi for Friſen i Gips og 500 Scudi for hvert af Basreliefferne i Marmor. Af et ſenere Brev fra Samme, dat. 1. Marts 1819 erfares det, at denne Handel er, hvad Friſen angaaer, afſluttet.

Vildfarelſen angaaende de fire Basrelieffers Identitet var imidlertid af Thorvaldſen bleven hævet, og da man erfarede, at det kun var Gientagelſer af dem, han havde under Arbeide til Danmark, ſom han tilbød, foretrak man at ville giøre Beſtilling paa ny Compoſitioner. v. Klenze, ſom formodentlig under ſit Ophold i Rom havde ſeet Skizzen og Forarbeiderne til Gruppen Gratierne, foreſlog ſenere dette endnu ikke fuldbaarne Værk, iſtedetfor Basreliefferne, men, ſaavidt vi vide, blev det dog ved den førſte Beſtemmelſe.

Endnu en Bestilling indløb i Slutningen af dette Aar, og denne var atter fra Florents. Til Hofkapellet i Palazzo Pitti ønskede man et Basrelief i Marmor, fremstillende Christus, som ved Tiberias Sø giver Peder Nøglerne. Ifølge en tidligere Meddelelse, skal Thorvaldsen allerede have begyndt paa dette Basrelief, førend han i Foraaret maatte drage til Albano. Han maa altsaa have ladet det henstaa, indtil Slutningen af samme Aar. Imidlertid finde vi, at Contracten er afsluttet og underskrevet den 15. December d. A., og at Thorvaldsen ved denne har forpligtet sig til, imod en Betaling af 1100 Scudi, at levere Basrelieffet i Løbet af eet Aar. Dette Løfte saae han sig dog, ved de indtrædende Omstændigheder, hindret i at opfylde, og først i 1825 blev Basrelieffet fuldført og afsendt til dets Bestemmelsessted.

LXV.

Fyrſt Poniatowſki's Heſt i Neapel. Skizze til hans Monument. Model af Heſten i naturlig Størrelſe. Thorvaldſen ſkriver til Grev Mokronoſki. Contract angaaende Monumentet for Fyrſt Poniatowſki.

1819.

Under ſit Opholb i Neapel havde Thorvaldſen faaet at vide, at den derværende øſterrigſke General Rugent var i Beſiddelſe af en ſkøn, arabiſk Heſt, ſom havde tilhørt Fyrſt Joſeph Poniatowſki, og da man dog i Warſchau med ſaamegen Umage havde ſøgt at kunne tilbyde ham alle mulige Hiælpemidler til Portraitligheden, — endogſaa Fyrſtens egen Burka, — var det ham ſaameget mere kiærkomment, her at træffe paa en af Heltens egne, arabiſke Heſte, da man netop havde lagt ſaamegen Vægt paa denne Deel af det vordende Monument.

Thorvaldſen havde derfor gientagne Gange labet ſig denne Heſt foreviſe, og paa ſin Viis havde han bevaret ſig dens Billed i et Par lette Udkaſt.

I de ſidſte Dage af 1818 giorde han i Rom en Skizze til hele Monumentet, og med det endnu friſke Indtryk foretog han ſtrax derpaa, i Januar 1819, en Model af

Hesten, i naturlig Størrelse, til sin Veiledning ved en forestaaende Udførelse af den virkelige Model, som skulde være dobbelt saa stor. Angaaende Hestens Bevægelse i Monumentet, var det ham opgivet, at den skulde antyde det Moment, da den standses, pludseligt tilbageholdt af sin Rytter førend Springet i Floden, en Fordring, som senere blev tilbagekaldt. Som en Følge heraf, blev denne Model i Tiden henstaaende, forsaavidt ubenyttet ved Monumentets senere Udførelse, og, som bekiendt fandt, denne Hest sin Anvendelse som Model til en af de fire foran den Quadriga, Bissen udførte til Thorvaldsens Museum.

Man havde fra Warschau forlangt, at Thorvaldsen skulde sende Commissionen en Skizze af Monumentet, og han havde yttret sig villig dertil, naar det først var i fuldkommen Orden med Bestillingen. Nu, da han ikke alene havde giort Skizzen, men endog var ivrigt beskæftiget med det nævnte Forarbeide, fandt han det tilstrækkeligt at sende en Beretning om Sagens Fremgang.

Han skrev derfor i de første Dage af Januar 1819 til Grev Mokronoski:

Rome, ce 9. Janvier 1819.

"J'ai eu l'honneur de recevoir la lettre, dont V. E. a daigné m'honorer en date du 24. Oct. et si j'ai différé de Lui en accuser la reception, c'est parce que j'ai voulu attendre l'arrivée des dessins, plâtres et autres objets, qui doivent me guider pour saisir la ressemblance du feu Prince Poniatowski. Mais encore je n'ai rien reçu, et j'ai pris mes mesures à Florence, que

tous ces objets nommés me seront envoyés, en cas que Md. la Comtesse Potocka aura eu la complaisance de s'en charger.

Cependant ce ne m'a point empêché de m'occuper de ce monument; j'en ai fait une esquisse, et je m'occupe actuellement à faire le modèle du Cheval en grand; avant qu'il sera achevé et moulu, j'espère que ces objets nommés seront entre mes mains.

Un voyage, que j'étais obligé de faire à Naples, il y a quelques mois, m'a procuré l'avantage de voir le beau cheval arabe, que montait le feu Prince; il appartient à présent au Général Nugent — — j'ai profité de cette occasion, je l'ai vu et revu, et j'en ai fait même des croquis, qui me seront très utiles pour l'exécution du modèle.

Aussitôt que tout le modèle sera fait en plâtre, je m'empresserai d'en faire un dessin exact pour le communiquer à V. E., et il seroit inutile de faire dessiner ce modèle, comme le dessin ne donnerait qu'une idée très superficielle.

Comme je dois faire un voyage à Copenhague pour certaines affaires l'été prochain, j'ai l'idée de passer par Varsovie, où je pourrais observer le local, où le monument sera placé; alors je pourrais mieux m'entendre avec l'architecte à l'égard du piédestal et tout ce qui regarde le placement du monument. J'espère alors d'avoir l'honneur

de présenter à V. E. mes hommages personnels; en attendant je la prie d'agréer les sentimens du plus profond respect, avec lequel j'ai l'honneur, Mr. le Comte, d'être &c."

Imidlertid var Contracten, angaaende dette Monument allerede afsluttet under 8. Juli 1818 imellem Grev Leon Potocki og Thorvaldsen. Dette Dokument var derefter blevet afsendt til Warschau, for, efter Thorvaldsens Ønske at forelægges Commissionen til Underskrift. I April 1819 blev saaledes disse Forhandlinger afsluttede, og Contracten, forsynet med Comiteens Paategning, blev nu vor Kunstner oversendt i et Brev fra Grev Mokronoski af 15. April 1819.

Denne Contract lyder saaledes:

"Le Comte Léon Potocki, se trouvant autorisé par diverses lettres du Général Mokronoski, à conclure un arrangement définitif avec le Chevalier Thorvaldsen, relativement à l'erection du monument du défunt Prince Joseph Poniatowski, contracte & conclut ainsi qu'il suit avec le Chevalier Thorvaldsen, quant à la part que le dit Chevalier Thorvaldsen doit prendre dans l'érection de ce monument.

1. Le Chevalier Thorvaldsen s'engage d'exécuter en plâtre une statue équestre du défunt Prince Joseph Poniatowski & de fournir les formes pour couler cette statue en bronze. La statue devra être dans les dimensions de celle de Marc

Aurèle au Capitole, quant à la pose & au costume elle sera exécutée d'après l'approbation que le Comité, chargé d'élever ce monument, donnera aux dessins qu'à cet effet le Chevalier Thorvaldsen enverra à Varsovie au plus tôt possible.

2. Le modèle de la statue et les formes devront être terminées dans l'espace d'une année à dater du jour où le Chevalier Thorvaldsen se trouvera en possession de l'approbation définitive du Comité sur la pose et le costume de la statue.

3. Les formes d'après le modèle de la statue une fois terminées, le Chevalier Thorvaldsen les remettra ou au fondeur, qui sera chargé de la couler à Rome, ou bien à la personne chargée de les transporter, si la statue est coulée dans une autre ville.

4. Le Chevalier Thorvaldsen s'engage en outre à exécuter le modèle en plâtre & à fournir les formes de deux basreliefs qui devront orner le piédestal de ce monument; quant à leurs dimensions et aux sujets qu'ils représenteront, le Chevalier Thorvaldsen se guidera entièrement d'après la direction qui lui en sera donnée par le Comité de Varsovie. Il est entendu que les formes de ces deux basreliefs seront soumises aux arrangemens convenus relativement à la statue dans les articles 2 & 3 ci-dessus.

5. Dès que la statue sera coulée & se trouvera à Varsovie & que le monument sera achevé de manière à n'avoir plus besoin que de placer

la statue & les basreliefs, le Chévalier Thorvaldsen s'engage à se rendre à Varsovie pour y donner le poli & la dernière main à la statue & aux basreliefs & pour en diriger le placement.

6. Le Chevalier Thorvaldsen laisse entièrement à la décision du Comité si le modèle de la statue sera remis au fondeur en un ou en plusieurs morceaux pour faciliter les opérations de la fonte. Il s'entend que le transport des formes se fera aux dépens du Comité.

7. Pour indemniser le Chevalier Thorvaldsen de l'exécution des ouvrages ci-dessus mentionnés, en y comptant les dépenses qu'occasionnera le voyage qu'il doit faire à Varsovie, le Comité s'engage à faire tenir au Chevalier Thorvaldsen la somme de Douze-mille écus Romains et cela dans les termes suivans: Quatre-mille à la signature de ce contrat: Quatre-mille, quand le modèle en terre sera achevé et les derniers quatre-mille écus lors de l'arrivée à Varsovie du Chévalier Thorvaldsen pour y placer la statue et les basreliefs.

Le Chevalier désire inclure ici, que les deux basreliefs mentionnés ci-dessus ne devoient point entrer d'abord dans le prix des Douze-mille écus qu'il avait demandés pour l'exécution de la statue du défunt Prince Joseph Poniatowski; qu'il ne consent présentement à les comprendre dans ce prix, que pour avoir l'honneur d'élever & de coopérer au monument d'un Héros aussi justement célèbre.

Ce contrat fait en double sera signé par le Comte Léon Potocki & par le Chevalier Thorvaldsen; un exemplaire en sera remis au Comité à Varsovie & le second au Chevalier Thorvaldsen, ce dernier devra être préalablement confirmé & accepté dans tous ses points par le Comité & cela dans le plus bref délai possible.

Le Chevalier Thorvaldsen reconnait en même tems avoir reçu du Comte Léon Potocki la somme de Quatre-mille écus Romains.

Rome, le huit Juillet Mil-huit cent dix huit.

Le Comte Léon Potocki.
Albert Thorvaldsen.

Persuadés que l'exécution d'un monument qui intéresse toute une nation, ne saurait être confiée à des mains plus habiles que celles de Mr. le Chevalier Thorvaldsen, dont les talens éminens et la reputation portent en soi la meilleure garantie, que le travail dont il s'est chargé sera digne de la mémoire du héros, qu'il est appelé à éterniser et répondra à l'attente et au voeu des Polonais, les Soussignés, en acceptant avec reconnaissance l'offre désintéressée de Mr. le Chevalier Thorvaldsen exprimée à l'Article 7, s'empressent de confirmer le Contrat ci-dessus dans toute sa force et teneur.

Varsovie, ce Avril 1819.

Adam P^ce^ Czartorinski. **S. Mokronoski.**
Alexandre Liknowski. **(—)**

LXVI.

Bestilling paa en Model til en Løve til Schweitzer-Monumentet. Forhandlinger desangaaende med Schultheiß v. Rüttimann. Gruppen Gratierne udføres i Model. Bestilling paa denne Gruppe i Marmor til München. Hertugen af Augustenborg er kommen i Forkiøbet, men har glemt sin Bestilling.

1819.

Paa samme Tid, Thorvaldsen selv var beskæftiget med den nævnte Model til Poniatowski's Hest, arbeidede hans Elever, Bienaimé, under hans Tilsyn paa en Løve til et andet Monument, som vi nu noget nærmere skulle omtale, og Tenerani var saavidt færdig med de tre qvindelige Figurer til Gruppen Gratierne, at Mesteren nu snart skulde tage den under Behandling.

Angaaende det bekiendte Schweitzer-Monument forefinde vi kun meget faa Oplysninger. Det Schweitzeriske Eedsforbunds Gesandt i Rom, Schultheiß Vincents Rüttimann synes allerede tidligere at have henvendt sig til vor Kunstner, angaaende en Plan til dette Monument, som en Oberst Pfyffer v. Altishofen under 1ste Marts 1818 havde offentliggiort, og som havde vundet Bifald hos flere souveraine Fyrster og almindelig Deeltagelse hos Nationen.

Denne Oberst Pfyffer v. Altishofen havde selv tient som Officeer i den franske Schweitzergarde, der den 10. Aug.

1792 var bleven nedſablet i Forſvaret af Tuillerierne, og var kun ved et Tilfælde undgaaet ſine Vaabenbrødres Skiebne. Han boede nu i Nærheden af Luzern, hvor han agtede i ſin Have at oprette et Monument for de faldne Landsmænd, og hans Plan havde, ſom ſagt, mødt Opmuntring. Da man iſær høiligt ønſkede, at lægge den kunſtneriſke Deel af denne Sag i Thorvaldſens Hænder, henvendte v. Rüttimann ſig nu til ham, men, ſom det ſynes, paa en Tid, da Thorvaldſen helſt undbrog ſig Forretninger. Hvorvidt den Tanke, at fremſtille en ſaaret Løve, der endnu i Døden værger over Frankrigs Skiold, er udgaaet fra vor Kunſtner, eller overgivet ham tilligemed Beſtillingen, lader ſig ikke beſtemme af de forefundne Breve, men kun at man fra hans Haand ønſkede Modellen til en ſaadan Fremſtilling, der efter den førſte Beſtemmelſe ſkulde udføres i ſtøbt Jern, ſenere i Bronze, og endeligt, formodentlig efter Thorvaldſens Raad, udhugges i Klippevæggen.

Da v. Rüttimann forgieves havde ſøgt Thorvaldſen, fortſatte han diſſe foreløbige Forhandlinger i Breve fra Luzern, og hvorledes vor Kunſtner for ſit Vedkommende har betragtet denne Beſtilling, fremgaaer ogſaa deraf, at da det kom til Spørgsmaalet om Betalingen, forlangte han kun 300 Scudi, hvilket ſynes at have overraſket Vedkommende.

I et Brev, ſom v. Rüttimann derefter ſkrev til ham, under 7. Sept. 1818, hedder det nemlig blandt Andet:

"— Ich ſoll ferner Ihnen, Hrr. Ritter! erklären, daß für dieſe übernommene Arbeit wir gerne die Summe von 300 Scudi, oder hundert und fünfzig Zechin werden

verabfolgen laſſen: Eine geringe Gabe für einen ſo großen Künſtler! da Sie aber ſelbſt, gewiß in Berückſichtigung unſerer Hülfsquellen, dieſe Summe ausſprechen: ſo nehmen wir es mit Dank an, mit der Verſicherung, daß ihr Name uns unvergeßlich bleiben wird."

Thorvaldſen, ſom aldrig havde ſeet en Løve og altſaa kun havde at holde ſig til de antike og moderne Kunſtmonumenter, giorde, da han var kommen tilbage fra Neapel, en Skizze og lod Bienaimé derefter begynde Værket, ſom, efterat være retoucheret af Meſteren, blev i Begyndelſen af 1819 afformet og ſendt i Gips til Luzern, hvor den ankom, rigtignok temmelig beſkadiget, men dog ikke mere, end at den kunde reſtaureres og tiene til Forbillede.

Ved Indgangen til den Pfyfferſke Have ved Luzern var der over et lille Baſſin en lodretſtaaende Klippevæg, rigt grupperet af en frodig Vegetation. I denne Væg udhuledes over Vandſpeillet en ſtor Niche af 30 Fods Høide, og i den raa Klippegrund blev den coloſſale, liggende Løve udſparet, og en Tavle anbragt nedenunder med Navnene paa de Faldne.

Dette Monuments endelige Udførelſe var overdraget en Billedhugger Lukas Ahorn fra Coſtanz, ſom begyndte derpaa den 28de Marts 1820 og fuldførte det den 7de Auguſt 1821.

Med Rette bærer derfor Monumentet den Indſkrift: "Arte Alberti Thorvaldsen. Opera Luc. Ahorn."

Om Gruppen Gratierne have vi allerede meddeelt, at Thorvaldſen i 1817 havde giort Skizzen og ladet

Tenerani udføre hver Figur for sig. Da nu dette betydelige Værk saaledes var forberedet, og Modellen til Hesten var fra Haanden, hengav han sig for en Tid ganske i Gjennemførelsen af denne Gruppe.

Allerede i Februar omtalte Brøndsted dette Arbeide i et Brev til Danmark, under 10 Febr. 1819, saaledes:

> "Min Ven Thorvaldsens fortrinlige Hæder, ogsaa i Italien, er ved hans seneste Arbeider steget til en Höide, som neppe nogen Ultramontaner har nydt för ham. Hans allersidste Værker, en Gruppe af Gratierne og en Merkur, udgiöre ligefrem det Ypperste, jeg har seet af moderne Sculptur. —"

I April var denne Gruppe saa nær færdig, at den kunde anmeldes til Udstilling i Palazzo Caffarelli, i Anledning af Keiseren af Østerrigs Nærværelse, og da den desuagtet udeblev, gav denne Udeblivelse af Gratierne Anledning til spydige Bemærkninger.

Vi have allerede omtalt, at det forrige Aar var blevet yttret som et Ønske fra München, at faae denne Gruppe af Gratierne til det Leuchtenbergske Palais, istedetfor de fire, runde Basrelieffer. Da man nu i dette Foraar syntes bestemt paa at gjøre denne Bestilling hos vor Kunstner, mødte dette en Hindring deri, at den unge Hertug af Augustenborg, som med sin Broder havde opholdt sig i Rom siden Februar, allerede havde overdraget Thorvaldsen at udføre denne Gruppe i Marmor.

Det hedder derfor i et Brev af 18. April 1819, som L. v. Klenze skrev til Thorvaldsen:

"Sehr ſchmerzhaft iſt dem Herzoge v. Leuchtenberg das Entbehren der Grazien geweſen, und daß ich das Gefühl dieſer Entbehrung theile, brauche ich Ihnen nicht zu ſagen."

Alligevel henſtod denne Gruppe, ſom Thorvaldſen med ſtor Bekoſtning havde ladet udføre i Marmor, i en Række af Aar, uden at Hertugen af Auguſtenborg ſyntes at erindre den Beſtilling, han havde giort, indtil den omſider blev kiøbt af Conferentsraad Conrad Heinrich Donner, hvis Landſted, i Nærheden af Altona, nu opbevarer dette Kunſtværk.

LXVII.

Thorvaldsens Forlovelse med Miss Mackenzie. Deres Skaal udbringes af Hertugen af Augustenborg. Forholdet forandres. En anden Franciska. Thorvaldsen hilset. Forlovelsen hæves. Miss Mackenzie forlader Rom. Udskrift af Brondsteds Dagbog og af et Brev fra ham om Miss Mackenzie. Hendes Afskedsord til Thorvaldsen. Gienſyn. Forſoning. Hendes Grav.

1819.

En Forlovelse mellem Thorvaldsen og Miss Mackenzie var ikke formeligt declareret i Rom; dog tvivlede Ingen paa, at den havde fundet Sted i en engere Kreds, og af Familiens Breve, som han modtog, sees det, at man i Skotland haabede paa et Besøg af Thorvaldsen og hans Forlovede, ("your beloved.")

Men siden Tilbagekomsten til Rom var Forholdet ganske forandret. Thorvaldsen, som ikke længer kunde skienke hende sin hele Tid og ubeelte Opmærksomhed, syntes nu snart at blive træt af hendes Fordringer og Misfornøielser, fordi han ikke længer var den galante og opmærksomme Elsker, som paa Reisen. Tidligere havde det været hende, der var kold og tilbageholdende, nu, bemærkede deres Omgivelser, var det næsten omvendt.

I saadan Stemning deeltog vor Kunstner, den 29de Marts d. A. i et Selskab, som Hertugen og Prindsen af

Auguſtenborg havde ſamlet i Fraſcati. I det muntre Lag udbragte Hertugen en Skaal for Thorvaldſen og hans Forlovede, og det hedder, at ſkiønt vor Kunſtner blev forlegen og ikke ret vilde modtage Skaalen, afviſte han den dog ikke heller. Han maatte viſtnok med god Grund have ønſket at undvige en offentlig Erklæring angaaende dette Forhold, da han vel allerede længe maatte have følt, at det havde været bedre, om det Giorte var ugiort.

At Miſs Mackenzie's ſtrengere Fordringer til Convenients og deslige kun lidet paſſede til Thorvaldſens ſimple Væſen, var en Sandhed, hvori alle Kunſtnerens ærlige Venner vare enige, og da man mærkede en tiltagende Kulde, hed det til Undſkyldning, hvad ogſaa hendes Venner ſnart bemærkede, at "the transport was gone." Forſaavidt kunne vi dog endnu kun beklage hos vor Kunſtner hans Hiertes Forvildelſe. Men allerede ſiden "Midnatstimen 1818—19" ſynes en anden, ſtærkere Flamme, ikke alene at have berørt, men næſten forhexet ham. En anden Francisca, en ſkiøn og livfuld —rinde, var kommen til Rom i Følge med en reiſende Familie, ſom havde giort Bekiendtſkab med Thorvaldſen og draget ham ind i deres ſelſkabelige Circler. Denne Pige, ſom vel ikke længer var i Ungdomsaarene, er os beſtrevet "ſom en dalende Efteraarsſol, men med Aftenſolens hele Henrykkelſe over ſig." Af hendes Breve ſees, at hun har elſket Thorvaldſen lidenſkabeligt, og ved ſin Skiønheds Glands drog hun ham ſaa aldeles ud af hans Bane, at han, idetmindſte for en Tid, maatte følge dette ſtraalende Himmellegeme ſom dets Drabant. Thi vor Kunſtner ſyntes fra nu af at tilſideſætte alle Henſyn, og den Krands, en Kreds af Beundrere i et Selſkab ſatte

paa hans Hoved, trykkede han med Begeistring om hendes rige Lokker og jublede ved det skiønne Syn, som hun nu frembød, medens hans gode Genius vendte sig mod Væggen og græd.

For Miss Mackenzie kunde dette Forhold ikke længe blive skiult, saameget mindre som Thorvaldsen neppe brød sig om at skiule det. Tilfældigvis boede Medbeilerinden ligeoverfor Miss Mackenzie i Ripetta og modtog dagligt Thorvaldsens Besøg, medens den forladte Brud sieldnere og sieldnere saae ham.

Dette vor store Kunstners Forhold bedrøvede hans Venner, selv dem, som ikke havde kunnet glæde sig ved hans Forbindelse med Miss Mackenzie. Og af de fælleds Venner lagde omsider en fornem, engelsk Dame sig derimellem og fordrede paa sin Landsmandinds Vegne en bestemt Erklæring af Thorvaldsen.

Følgen heraf var, at Miss Mackenzie, d. 2. Mai 1819 forlod Rom, alene ledsaget af en yngre Veninde, fordi hendes ældre Ledsagerinde allerede tidligere synes at have forladt Rom og disse Forhold, for at vente sin ulykkelige Slægtning i Florents. Men da Miss Mackenzie kom til Florents, fandt hun ikke længer Nogen der, som kunde tage sig af hende og maatte prise sig lykkelig, ved at blive optagen af en giennemreisende Familie, som førte hende ud af Italien. Fra Florents skrev hun til Thorvaldsen Breve, som ere os hellige, hvori hun med Alvor og qvindelig Værdighed foreholdt den svage Thorvaldsen hans Forhold og tilgav ham med christelig Sagtmodighed, hvad han havde syndet imod hende.

Den anden Franciska nød ikke længe sin sørgelige Triumph; thi Thorvaldsen syntes at være vaagnet af en uhyggelig Drøm og tænkte nu kun paa, selv at komme bort fra Rom.

Vor Landsmand Brøndsted var paa denne Tid i Rom, og hans Tanker med Hensyn til Forbindelsen med Miss Mackenzie, kiende vi af hans Dagbog. Han skriver nemlig, under 5. Mai 1819 saaledes:

"I Formiddags talte jeg meget med Th. om Miss M—tzy, som nylig er reist og har udförligere tilskrevet ham om deres Forhold. Jeg er for Th.s Skyld ret inderlig glad ved Afbrydelsen af denne Forbindelse; hun havde vel Dannelse og megen — maaskee formegen, Kundskab, men intet Naturel, ingen Blomst, ingen munter Meddelelse; — hun havde ennyeret ham ihiel, Gud skee Lov! at hun er borte."

Tre Dage efter skrev Brøndsted, under 8 Mai 1819 til sin Ven, Prof. Jens Møller i Kiøbenhavn, og i dette Brev udtaler han sig saaledes om denne Sag:

"— Thor's Forbindelse med Miss Mackenzie, en skotsk Dame af meget god Familie, Dannelse og temmelig anseelig Formue, er aldeles afbrudt, og hun har som en Følge deraf, forladt Rom i Forgaars. Jeg har læst hendes særdeles velskrevne, sex eller syv Sider lange Afskedsbrev til Thorv. Endskiöndt Enden paa dette Forhold

er höist ubehagelig, især for hende, maa jeg dog paa Thorv's Vegne glæde mig over, at denne Forbindelse oplöstes. Hun havde ennyeret ham tildöde; strax da jeg saae hende förste Gang, indsaae jeg tydeligt, at hun slet ikke var for ham, ihvor höist anstændig og dannet, endog mere boglærd, end fornöden, men uden noget klart (—), uden original Tanke, eller munter Meddelelse, tilmed særdeles hæslig. Th. har begaaet den Feil, at antage den Velvillie og Tilböielighed, som giensidigen opstod ifiör imellem ham og Miss M. ved et Ophold i Albano og siden paa en Reise til Napoli, for noget andet og vedvarigere, end hvad de vare. Miss M's Godhed for ham, medens han var syg i Albano, havde indtaget, endog rört ham, og Thorv's Geni og elskværdige Munterhed siden paa en Lysttour til Napoli havde indtaget hende. Ingen af dem tog sig iagt for, at Forholdet let kunde blive ganske anderledens siden i Rom, hvor Th. vendte tilbage til sine mangfoldige Arbeider og paa ingen Maade havde Tid til at bevæge sig om Miss M. som paa hin Udflugt, og hvor han, som naturligt, har saameget andet, der interesserer ham. Jeg begynder for Resten at tro, at der bliver noget af Th's Reise mod Norden i næste Maaned; jeg har idetmindste været paa Raad med for at kiöbe ham en Vogn. —'

Førend vi ganske forlade dette lidet glædelige Afsnit, maa vi dog endnu her anføre, hvad vi vide om den forladte Piges videre Skiebne. Af de rørende Breve, som hun skrev til Thorvaldsen, tillade vi os kun at udskrive som hendes sidste Farvel:

"Se godiato tutto il bene, ch'io desidero per voi, sarete più felice di quel ch'io vi avrei potuto fare nei nostri più fausti giorni. Addio." *).

Det hed sig, at, da hun havde forladt Italien, blev hun i flere Aar i Schweitz, fordi hun ikke troede at kunne lade sig see i England, hvor Aviserne havde publiceret hendes Forbindelse med Thorvaldsen.

Efter adskillige Aars Forløb, — det var i 1826, — stod Thorvaldsen en Aften i en Soirée og converserede nogle Damer, der bladede i et Kobberværk. Paa engang blev han stum og blegnede, hans Øine fulgte en Dame, som traadte ind i Salen, — det var Hende; men det næste Øieblik var han forsvundet af Selskabet.

Senere kom hun atter til Rom, i Vinteren 1837—38, og da fandt der en Tilnærmelse Sted fra hendes Side og en fuldkommen Forsoning. Hun døde i Rom, to Aar efterat Thorvaldsen var reist til Danmark, og blev begravet

*) "Dersom De maa nyde det Gode, som jeg ønsker for Dem, vil De blive lykkeligere, end jeg vilde kunne have giort Dem i vore lykkeligste Dage. Farvel!"

paa den proteſtantiſke Kirkegaard ved Monte testaccio. Paa hendes Grav ſees denne Indſkrift:

"Sacred to the Memory
of
Frances Catherina Mackenzie
of Seaforth.
who departed this life in Rome
24. Febr. 1840."

LXVIII.

Thorvaldsens Afreise foreſtaaer. Om Arbeidet i Studierne. Friſen til Sommariva, begyndt i Marmor. Uddrag af Sommariva's Breve. Kronprindſen af Bayern og hans Beſtillinger. Et Stykke til den chriſtelige Friſe: Basrel. Bebudelſen. Buſte af Duchessa di Sagan. Buſte af Hr. v. Bunſen. Jaſon. Hope ſkriver til Thorvaldſen.

1819.

Reiſen til Danmark havde allerede i længere Tid været beſtemt til endelig at ſkulle finde Sted i denne Sommer. Ikke blot Kiøbenhavn havde han givet dette Løfte, men baade München og Warſchau, og efter de ſidſte Begivenheder i hans private Liv, fandt baade han ſelv og hans Venner, at en Reiſe vilde være ham meget tienlig.

Hvad Studierne angik, havde han nu tre, paalidelige Mænd, Tenerani, Freund og Bienaimé, til hvem han rolig kunde betro Opſynet, med hvad der var under Arbeide; desuden var jo Brøndſted i Rom og agtede at forblive der endnu en Tid, ſaa at Sagerne altſaa kunde lægges i de bedſte Hænder.

Naar der ſpørges om, hvad der fortiden var under Arbeide i Studierne, maa vi henviſe til Rækken af næſten alle hans foregaaende Værker, af hvilke kun en ringe Deel var fuldført og afſendt, og ſelv af disſe afſendte Værker var der, paa nye Beſtillinger, igien fremſtaaet nye Gientagelſer.

Dog har Udførelsen i Marmor af Frisen til Grev Sommariva spillet den betydeligste Rolle paa denne Tid i Studierne, og af Correspondancen sees det, at Sommariva følte sig meget tilfredsstillet ved de Efterretninger, han herom havde modtaget. "Sento con piacere," skrev han under 1. April 1819, "già quasi finiti sette, o otto pezzi dell'opera, e che vi si procede con energia." I hans hyppige Breve var det stadige Thema Glæden over at skulle besidde dette "grand'opera, che Ella si degna di farmi con tanto impegno, e che forma lo scopo di miei desiderii e del futuro mio godimento," i hvilken Enthousiasme han med en sielden Liberalitet henstillede Spørgsmaalet, om hvad Frisen skulde koste, og kun bad Thorvaldsen, hos Torlonia at hæve de Summer han behøvede. "A tal proposito," skriver han nemlig, "la supplico di prendere per mio conto dal Sr. Torlonia tutto il denaro, che gli può occorrere, favorendomi soltanto di farmene cenno delle somme ricevute per regola di scritturagione co' miei Banchieri."

Iblandt de i Studierne allerlængst Tid henstaaende Arbeider, var, foruden det Bethmannske Monument, hvorom der netop i disse Dage indløb de indstændigste Opforbringer, især Jason og Adonis, begge tilsynelabende færdige, og dog langt fra færdige til Afsendelse, fordi de, trods al deres Navnkundighed, endnu vare langt fra at tilfredsstille Kunstneren selv.

Hvad Adonis angaaer, da var denne Sag stadig bleven berørt i Postscripta, hvergang Kronprindsen af Bayern skrev til Thorvaldsen om Indkiøb af ældre Kunstværker. Ved det sidste Besøg, forrige Sommer, i Rom havde Prindsen

selv seet Adoni's saagodtsom færdig og længtes naturligviis nu efter at besidde dette skjønne Værk. Ogsaa i dette Aar havde han i en Skrivelse af 16. Januar paamindet vor Kunstner.

> "Den Wunsch," skrev han, "den lebhaften Wunsch will ich nicht zu unterdrücken versuchen, sondern Ihnen recht ans Herz legen, daß doch dieses Jahr den Adonis, dieses Meisterwerk, vollendet sehe, und daß Sie sich viel mit meinem Fries, das Leben Christi, beschäftigen möchten."

Dette Kronprindsens sidst udtalte Ønske, angaaende Frisen, synes Thorvaldsen dog at have taget til Hierte, og, for ikke ganske at svigte sin høie Velynders Forhaabninger, foretog han, førend han tiltraadte sin Reise, i Juni Maaned at modelere endnu et Stykke, nemlig Basrelieffet Bebudelsen, hvormed denne Frise skulde begynde.

Af mindre Arbeider, som han skal have foretaget sig i disse sidste Dage, kunne vi endnu kun anføre, at han modelerede en Buste af Hertuginden af Sagan, og at han i Midten af Juni anmodedes af en engelsk Dame, Mrs. Waddington, om at modelere Busten af hendes tilkommende Svigerson, den i Kunstliteraturen og senere i Politiken bekiendte Hr. v. Bunsen. Men hvorvidt dette er skeet, see vi os ikke istand til at godtgiøre.

Vi nævnede Jason som et henstaaende Værk, der endnu ventede paa Fuldendelsen. Mr. Hopes Taalmodighed, som var sat paa en endnu haardere Prøve, end Kronprindsens, syntes nu med god Grund at være fristet over Evne.

Under 6te April 1819 modtog vor Kunstner følgende Skrivelse fra ham:

"Monsieur Thorvaldsen à Rome!

"Monsieur!

Il n'est pas nécessaire, je crois, que j'aie l'honneur de Vous rappeler, que ce fut au commencement de l'année 1803, que par un engagement signé de Votre part, que j'ai dans ce moment devant moi, vous vous engageâtes à exécuter pour moi une statue de Jason d'après le modèle en plâtre, que j'eus le plaisir de voir dans votre étude. Moyennant une somme, dont je m'engageais à payer le premier terme, lorsque vous auriez reçu le bloc de marbre requis, le second lorsque la statue serait dégrossée & le troisième lorsqu'elle serait achevée, me réservant d'ajouter au prix convenu, si votre diligence & votre soin à finir la statue répondaient à mon attente & à la réputation que vous aviez acqnise. Les deux premiers payemens furent ponctuellement acquittés à votre réquisition & j'en tiens les quittances en main, mais dès cette époque je n'eus plus de nouvelles, ni de vous, Monsieur, ni de ma statue, jusqu'à ce qu' en l'année 1816, c'est à dire, près de quatorze années après votre engagement, pris avec moi, je vins moi-même à Rome. Vous me donnâtes alors plusieurs raisons pourquoi vous n'aviez pas achevé ma statue et quoique ces raisons ne me parussent point d'avoir

de fondement, d'autant plus que vous aviez commencé & achevé une infinité d'autres ouvrages depuis votre engagement avec moi, cependant, comme vous témoigniez du regret de votre procédé vis à vis de moi et que vous me promettiez de finir dès cet instant ma statue sans plus de délai, je m'abstins par délicatesse & par égard pour vous, Monsieur, de m'appesantir sur le passé, & me contentais de me fier à vos promesses pour le futur.

J'apprends maintenant, Monsieur, que ma statue de Jason n'est pas plus avancée qu'alors et que cependant d'autres ouvrages ont encore été entrepris depuis & avancent; & voyant, que les absens ont tort & qu'il n'y a que ceux qui sont sur les lieux qui peuvent espérer, qu'on leur fasse justice, j'ai résolu de mettre l'affaire de ma statue entièrement entre les mains de mes bons amis de la Maison Torlonia & Comp., qui, à ma prière, ont bien voulu s'en charger; et c'est aux instructions de cette Maison de banque que je vous prie dorénavant de vous en rapporter comme si elles venaient directement de ma part.

J'ai l'honneur d'être, Monsieur!

Votre très hle & obt Serviteur

Th. Hope."

Londres le 6. Avril 1819.

Denne ubehagelige Sag, som dog jevnedes siden paa den smukkeste Maade og til begge Parters Tilfredshed, satte vor Kunstner for nærværende Tid i en ikke ringe Forlegenhed. Thorvaldsen maatte tilfulde erkiende, hvormegen Grund, Hope havde til at være misfornøiet. Han havde — hed det — formodentlig i 1816, giort Hope det Tilbud at udvælge sig, hvilketsomhelst af hans øvrige Arbeider, istedetfor Jason, som ikke tilfredsstillede ham selv, men — Hope synes netop at have villet besidde dette den store Kunstners første, navnkundige Værk. Reisen til Danmark var bestemt til i Midten af Julimaaned, Historiemaler Lund vilde følge med til Danmark, Grev Rantzau-Breitenburg vilde giøre Selskab med til Florents, og Jason kunde ikke afleveres i den Stand, hvori han sidst havde forladt den.

Det gialdt ham altsaa for Øieblikket om at undgaa Torlonia; naar han kom tilbage fra Reisen kunde han jo tage sig Tid og Ro til at giennemføre Jason og faae denne tunge Byrde væltet af sine Skuldre. Torlonia havde i Anledning af denne Sag gientagne Gange ønsket at tale med Thorvaldsen, men hans Stedsøn, den danske Consul Chiaveri var en god Ven af vor Kunstner, og, indviet i Sagens Sammenhæng, havde han længe undskyldt Thorvaldsens Ubeblivelse med, at han var paa Landet ("andato in campagna per alcuni giorni").

Men, da nu Afreisen var nær forestaaende maatte Thorvaldsen dog omsider indfinde sig, for at sætte Torlonia istand til nogenlunde at kunne berolige Mr. Hope.

Dette fremgaaer af en lille Billet, som Chiaveri skrev til Thorvaldsen, og som vor Kunstner selv har dateret, den 12. Juli, altsaa Dagen før Afreisen fra Rom.

Paa denne ubetydelige Billet fra Chiaveri finde vi et Spor af de Følelser, der i disse Dage synes at have bevæget sig stærkest i Thorvaldsens Hierte. Det er kun eet Ord, som han med egen Haand og uden nogen synlig Ideeforbindelse har henskrevet som i Tanker paa denne foran ham liggende Lap Papir; men dette Ords Fortolkning kan ikke udtales, da det er saa indholdsrigt; — det var blot Navnet

JUN 23 1933